

Rakennushistoriaselvitys

Lappeenrannan kaupunki
31.8.2012

Tiurunien alueen rakennushistoriaselvitys

Pöyry Finland Oy

Copyright Pöyry Finland Oy 2012

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	ALUE.....	4
2.1	Alueen yleiskuvaus	4
2.2	Tiuruniemen alueen varhaishistoriaa.....	4
2.3	Maisema ja taajamakuva.....	6
2.4	Piha- ja puistoalueet	9
3	KAAVOITUS- JA SUUNNITTELUTILANNE.....	10
4	RAKENNUKSET	12
4.1	Parantolarakentamisen vaiheita Suomessa (Lauri Putkonen)	12
4.2	Jalmari Lankinen Etelä-Karjalan rakentajana	12
4.3	Tiuruniemen suunnittelu- ja rakentamisvaiheet	13
4.4	Tiuruniemen vaiheet sairaalana.....	19
4.5	Piirustusaineistot ja urakoitsijat	21
4.6	Rakennusten yleiskuvaukset.....	23
4.7	Rakennusten ominaispiirteet	25
•	Päärakennuksen arkkitehtuuri ja tyylipiirteet (Lauri Putkonen)	25
•	Päärakennus, pohjaratkaisu.....	25
•	Päärakennus, rakenneperiaatteet ja materiaalit ulkotiloissa.....	26
•	Päärakennus, sisätilat	29
	Keskeiset muutosvaiheet ja –toimenpiteet päärakennuksessa	35
•	Lämpökeskus , pohjaratkaisu ja rakenneperiaatteet	36
	Keskeiset muutosvaiheet ja –toimenpiteet lämpökeskuksessa	38
•	Kappeli , pohjaratkaisu ja rakenneperiaatteet	39
•	Impilinnan arkkitehtuuri, pohjaratkaisu, rakenteet ja ominaispiirteet.....	40
•	Kemistin talon arkkitehtuuri ja ominaispiirteet	43
•	Lääkärien asuinrakennusten arkkitehtuuri, pohjaratkaisu, rakenteet ja ominaispiirteet.....	43

5	NYKYTILAN INVENTOINTI.....	46
5.1	Päärakennus.....	46
•	Ulkohahmo ja julkisivut.....	46
•	Keskeiset tilat.....	49
•	Pintakäsittelyt ja materiaalit.....	52
•	Rakennusosat: ovet ja ikkunat.....	53
•	Kantavat rakenteet ja talotekniikan peruspiirteet	54
•	Kiinteä sisustus, varusteita ja valaisimia.....	55
5.2	Impilinna	56
•	Ulkohahmo ja julkisivut.....	56
•	Sisätilat.....	56
5.3	Kemistin talo	60
•	Ulkohahmo ja julkisivut.....	60
•	Sisätilat.....	61
5.4	Lääkärien asuinrakennukset	62
•	Ulkohahmo ja julkisivut.....	62
•	Sisätilat.....	63
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	65
6.1	Arviointikriteerit.....	65
6.2	Säilyneisyys ja arvottaminen	65
•	Aluekokonaisuus ja ympäristö	65
•	Päärakennus	65
•	Lämpökeskus-korjauspaja.....	66
•	Kappeli-ruumishuone.....	66
•	Impilinna	66
•	Kemistin talo	67
•	Lääkärien talot	67
7	LÄHTEET	68

Liite:
Muutoksia päärakennuksessa

1 JOHDANTO

Joutsenon Tiuruniemeen, nykyisen Lappeenrannan alueelle, rakennettiin 1930-luvun lopulla yksi maamme huomattavimmista tuberkuloosiparantoloista. Vaiheikkaan historian läpikäynyt, vuonna 1939 valmistunut sairaalarakennus poistui erikoissairaanhoidon käytöstä vuonna 1992. Seuraavana vuonna rakennuksesta lähtivät viimeiset sairaalatoiminnot ja siihen muutti Joutsenon vastaanottokeskus, joka toimi tiloissa kesään 2012.

Vuonna 2005 Rauhan ja Tiuruniemen alue siirtyi Joutsenon kaupungin omistukseen, minkä jälkeen kaupunki käynnisti välittömästi alueen uudelleenkäytön suunnittelun. Alueelle päätettiin perustaa laaja matkailu- ja vapaa-aikakeskus. Aluetta koskevat yleis- ja asemakaavat hyväksyttiin toukokuussa 2007. Hankkeeseen liittyvän katuverkoston sekä kunnallistekniikan rakentaminen toteutettiin pääosin vuosien 2008–09 aikana. Saimaa Gardensiksi nimetyn keskuksen toteuttaminen käynnistyi Vipelen alueelta vuonna 2008. Alueen vireinä tulevat toimimaan kylpylähotelli ja monitoimiareena, jotka valmistuivat syksyllä 2011 Rauhan ydinalueelle.

Saimaa Gardens-hankkeen edetessä myös Tiuruniemen sairaalarakennusten jalostaminen ja uudelleenkäyttö on tullut ajankohtaiseksi. Tiurun sairaalan päärakennuksen ja muiden keskeisten rakennusten uudelleenkäyttö edellyttää asemakaavoitusta ja asemakaavaan tarvittavien selvitysten laatimista.

- Selvityksen tavoite ja rajaus

Tämä raportti sisältää Tiuruniemen alueen rakennushistoriaselvityksen. Selvityksen tarkoituksena on koota yksiin kansiin tiedot alueen ja sen rakennusten historiasta, muutosvaiheista ja nykytilasta. Selvitys tarjoaa näin kokonaiskuvan kohteen tähänastisesta elämäntaustasta. Selvitys ei sisällä rakennusten kuntoarviota eikä muita teknisiä selvityksiä.

Selvitys on tarkoitettu ennen kaikkea alueen asema- ja yleiskaavoituksen, rakennussuunnittelun ja muun suunnittelun sekä päätöksenteon pohjaksi. Näin ollen se palvelee myös korjausrakentamista sekä korjausten ja muutosten suunnittelua. Lisäksi sitä voidaan hyödyntää paikallishistorian tutkimuksessa, kotiseututyössä ja asukastoiminnassa.

Selvityksen tarkoituksena ei ole ennakoida asema- ja yleiskaavojen sisältöä eikä suunnitteluratkaisuja. Suojelutavoitteiden tarkka määrittäminen ei kuulu selvityksen piiriin, vaan siitä huolehtivat museoviranomaiset. Tekstissä on kuitenkin muutamien kohdoin sivuttu myös rakennusten soveltuvuutta uusiin käyttötarkoituksiin.

Selvitys kattaa sivun 5 kartalle rajatun alueen eli lähes koko Tiuruniemen. Selvityksessä on käsitelty tarkemmin seuraavat rakennukset: päärakennus, lämpökeskus, kappeli, ns. Kemistin talo, Impilinna (asuntola), lääkärin paritalo ja instituutti (entinen ylilääkärin asunto). Selvitys keskittyy 1930- ja -70-lukujen väliseen aikaan, jonka kuluessa nykyiset rakennukset ja piha-alueet ovat saaneet pääpiirteissään nykyisen muotonsa. Selvitys on laadittu kohdekäyntien, arkistoaineiston, haastattelujen ja kirjallisten lähteiden pohjalta.

2 ALUE

2.1 Alueen yleiskuvaus

Tiuruniemen alue sijaitsee Lappeenrannan kaupungin Korvenkylän taajaman pohjoisosassa. Selvitysalue käsittää Tiuruniemen keskeisen alueen, jolla sijaitsee entinen Tiurun sairaalan päärakennus sekä siihen liittyviä asuin- ja talousrakennuksia. Alue sijaitsee noin 35 kilometriä Lappeenrannan keskustasta koilliseen ja runsaat 8 kilometriä Imatran keskustasta länteen.

Alueen keskeisin rakennus on entinen sairaalarakennus, jossa toimi vuoteen 2012 asti vastaanottokeskus. Päärakennuksen eteläpuolelle jää sairaalan entinen asuntolarakennus, joka tunnetaan Impilinnalla. Päärakennuksen tuntumassa sijaitsevat myös lämpökeskus-korjauspaja, kappeli-ruumishuone, ns. Kemistin talo, lääkärin paritalo ja Allergia- ja ympäristöinstituutti. Pohjoisempana niemessä on Caprin asuinalue, jonka nykyinen rakennuskanta on 1960- ja -70-luvulta. Caprin alueella sijaitsi vuoteen 1967 asti 1900-luvun alussa rakennettu huvila eli ns. vanha Capri. Caprin itäpuolelle jää entinen puutarhan alue, josta on jäljellä asuinrakennus, sikala-tallirakennus ja muita talousrakennuksia.

2.2 Tiuruniemen alueen varhaishistoriaa

Tiuruniemen ja Rauhan alueet sijaitsevat lähellä Etelä-Karjalan esihistoriallisia keskusasukäytöksiä Mietinsaaressa ja Urkonsaassa. Mantereen puoleiset suoraviivaiset ja tuuliset rannat eivät kuitenkaan houkutelleet kivikauden asutusta ja täältä löydöt puuttuvat. Mantereen puolella muinaisjäännökset ovatkin kokonaan historialliselta ajalta.

Joutsenon pysyvä asutus syntyi noin vuoden 1000 tienoilla. Tätä käsitystä tukevat muun muassa monet pakanuuden aikaisista miehennimistä muodostuneet kylän nimet. Tiuruniemi kuului ennen vuotta 1572 Jääsen kirkkopitäjään. Vuonna 1572 Ruokolahti erotettiin omaksi pitäjäkseen, johon myös Tiuruniemi kuului. Joutsenon pitäjä perustettiin vuonna 1639, mutta Kohoniemi, Tiuruniemi ja Korvenkylä liitettiin Joutsenoon vasta vuonna 1645. Kirkonkirjoissa Tiuruniemestä ja Kohoniemestä käytettiin 1700- ja 1800-luvuilla nimeä Rantakylä tai Randakylä ja joissain muissa yhteyksissä Tiuruniemenjakola ja Jakosenranta.

Tiuruniemessä on ollut asutusta jo 1500-luvulla. Tiuruniemen kylän nimi esiintyy asiakirjoissa jo vuonna 1571 muodossa *Tiurin nemi by*. Nimi perustunee muinaisskandinaaviseen henkilönnimeen Dir. Ensimmäiset tarkemmat tiedot Joutsenon asutuksesta löytyvät 1600-luvun alun asiakirjoista. Niiden mukaan Tiuruniemen ja Kohoniemen kylissä on kummassakin ollut kaksi taloa. Talot sijoittuivat lähelle Saimaan rantaa, jossa oli myös viljelykelpoista maata.

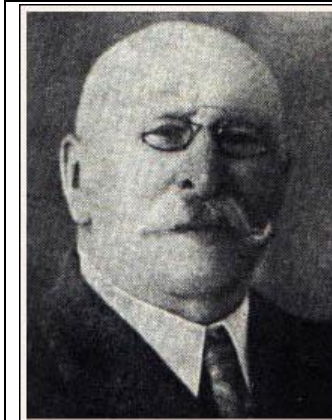

Gabrilovitschien huvila Tiuruniemen kärjessä

Isojaossa vuonna 1833 nykyiselle Tiurun ja Rauhan alueelle muodostettiin neljä kantataloa, Tiuruniemen kylään Wipelä ja Jakonen, Kohoniemen kylään Koho ja Papunen. Wipelän talo käsitti 511 hehtaaria maata, josta viljeltyä oli 36 hehtaaria. Osa tilan maista oli Masteensaarella ja osa Salpausselän eteläpuolella. Kauimmaisat salopalstat olivat yli 10 kilometrin päässä Kuurmanpohjassa. Tilan kotipalsta käsitti nykyisen Vipelen asuinalueen ja varsinaisen Tiuruniemen sekä Saimaan rantaa noin 3,7 kilometriä. Isojakokartan mukaan peltoalueet olivat jo tuolloin lähes yhtä laajat, kuin 1900-luvulla

Vipelen (Wipelän) tila siirtyi vuosina 1888 ja 1894 osittain viipurilaisen hovioikeudenneuvos Nils Peranderin haltuun. Todennäköisesti hänen aikanaan rakennettiin niemen kärkeen suuri 2½-kerroksinen huvilarakennus eli niin sanottu vanha Capri. Peranderin kuoltua perikunta myi 31.12.1907 muodostetun Tiuruniehovin tilan vuonna 1909 kollegiasessori Eugen Solovjeffille. Vuonna 1917 tilan ostivat Rauhan sanatoriumin omistajat Dimitri ja Ivan Gabrilovitsch.

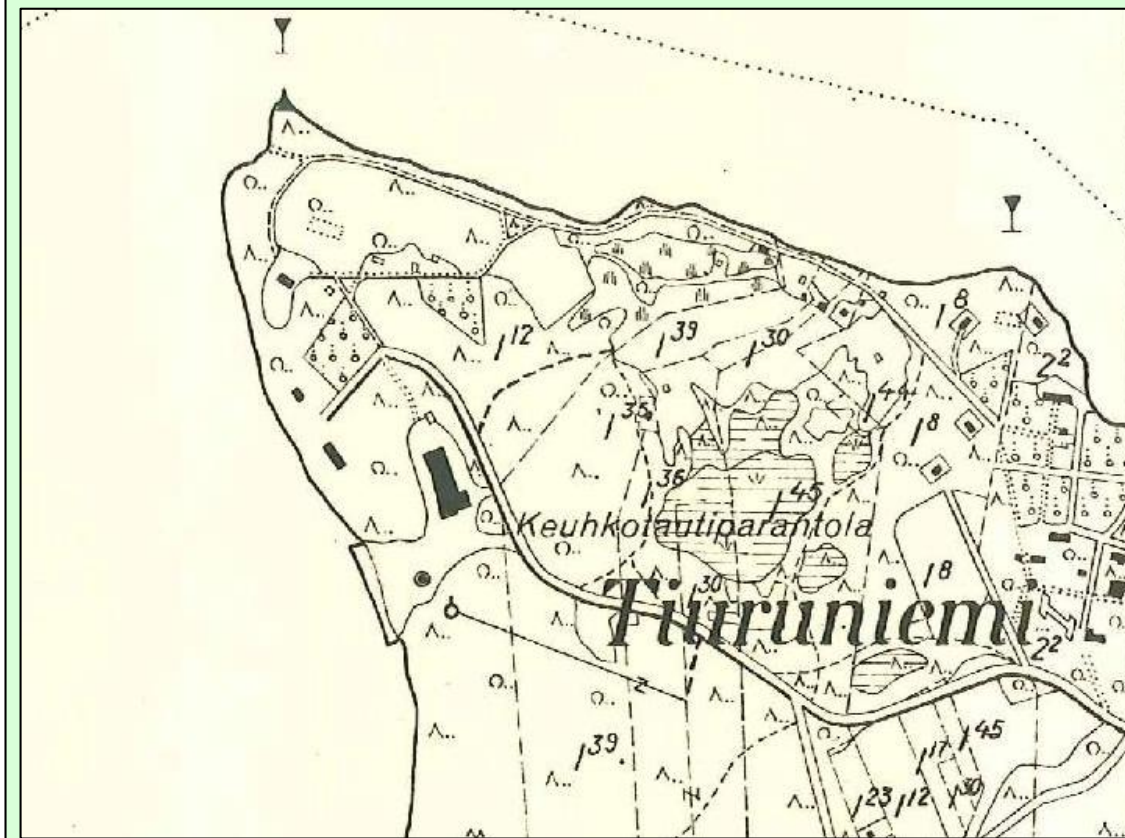
Luovuttuaan kylpylaitoksesta vuoden 1923 tulipalon jälkeen Gabrilovitschit pitivät Tiuruniemessä täyshoitola ja harjoittivat pienimuotoista maanviljelystä. Tilaan kuului myös oma puutarha ja sikala. Gabrilovitschit rakensivat niemeen myös tenniskentän, joka on edelleen samalla paikalla.

Dmitri Gabrilovitsch syntyi Pietarissa 21.11.1863. Dmitri Gabrilovitsch oli lääkäri ja todellinen valtioneuvos, veli Ivan oli luonut uransa Venäjän hallintokoneistossa. Veljekset ostivat vuonna 1912 Rauhan sanatoriumin ja perustivat Kylpylaitos Rauha Oy:n. Gabrilovitschien aika merkitsi Rauhalle todellista kukoistuskautta. Vuonna 1937 Gabrilovitschit myivät Tiuruniehovin tilan, yhteensä 127,5 ha, sekä sillä olevat rakennukset Etelä-Karjalan tuberkuloosiparantolan kuntainliitolle. Gabrilovitschit asuivat huvilassaan kesään 1940 asti. Osa huvilan irtaimistosta ostettiin parantolalle ja loput myytiin huutokaupalla. Dmitri Gabrilovitsch kuoli 9.7.1941 Helsingissä. (kuva lääkärimatrikelista 1940)

Ote
pitäjänkar-
tasta 1800-
luvulta

Ote
pitäjänkar-
tasta vuo-
delta 1940

Sairaala-aikaa edeltänyttä rakennuskantaa edustaa Tiuruniemessä nykyisin kemistin talona tunnettu pieni asuinrakennus, joka on Tiurun sairaalan historian mukaan valmistunut vuonna 1916. Gabrilovitschin huvila eli niin sanottu vanha Capri sen sijaan purettiin vuonna 1967.

2.3 Maisema ja taajamakuva

Selvitysalueen maisemaa hallitsevat ensimmäinen Salpausselkä ja Saimaa. Maisemakuvaa määrittää vesistön lisäksi mäntyvaltainen kangasmetsä ja Tiurun sairaalan välittömässä läheisyydessä sijaitsevat puisto- maiset hoidetut alueet.

Alueella ei ole valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Valtakunnallisesti merkittävien kulttuurihistoriallisten ympäristöjen luettelon päivitys (RKY 2009) on tullut voimaan 1.1.2010, minkä mukaan selvitys- alueella ei sijaitse valtakunnallisesti merkittäviä kohteita. Tiuruniemi on kokonaisuudessaan merkitty Etelä- Karjalan maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. (ma/km).

- Suurmaisema

Tiuruniemi sijaitsee maisemallisesti erittäin kiinnostavalla paikalla ensimmäisen Salpausselän reunamuodostuma-alueella Saimaan vesien äärellä. Ensimmäinen Salpausselkä on merkittävä maisemallinen elementti, jolla on suuri merkitys myös maisemakuntajaossa. Nimensä mukaisesti Salpausselkä salpaa vesistöt pohjois- ja luoteispuolelleen Suur-Saimaan seuduksi ja sen etelä- ja kaakkoispuolelle jää vähävetinen Kaakkoinen viljelyseutu. Saimaaseen kurottava Tiuruniemi kuuluu maisemamaakuntajaossa Suur-Saimaan seutuun.

- Geologia, vesistöt ja kasvillisuus

Geologia, vesistösuhteet ja kasvillisuusolot on käsitelty erillisessä Tiuruniemen luontoselvityksessä. (Pöyry Finland Oy 2011-12).

- Ilmasto ja paikallisilmasto

Etelä-Karjala kuuluu ilmastollisesti eteläboreaaliseen vyöhykkeeseen. Kasvillisuuden menestymisen kannalta alue kuuluu menestymisvyöhykkeeseen II. Ilmastoon vaikuttavat Salpausselkä ja suuret vesistöt kuten Saimaan järvalue, Laatokka ja Suomenlahti. Vesistöt tasaavat lämpötilaeroja, sillä ne lämpenevät ja viilenevät maata hitaammin. Syksyisin kun maa on jo jäähtynyt vapauttavat vesistöt edelleen lämpöä. Vesistöjen lisäksi Salpausselän topografia ja maaperän sora- ja hiekkakerrokset luovat suotuisaa paikallisilmastoa. Salpausselän laki on Saimaan veden pintaa n. 25 m korkeammalla ja deltatasanteella tuulisuus pitää todennäköisesti kevät- ja syyshallat poissa. Tiuruniemen lounaaseen ja länteen viettävä rinne on lisäksi suoran säteilyn määrän kannalta melko suotuisa. Siten rinteeseen ja lakialueen pienilmastolliset tekijät ovat varsin suotuisat vaikka Saimaan selältä ja lounaasta puhaltavat tuulet vaikuttanevatkin lämpötiloihin viilentävästi. Rinteen puustolla on tuulilta suojaava vaikutus.

- Maisemakuva

Tiuruniemen päärakennus sijaitsee Salpausselkään kuuluvalla harjuselänteellä, jonka lakitasanne on Baltian jäärven I:n vaiheen rantaviivan tasolla noin 102 metriä meren pinnan yläpuolella. Sijainti suuren järven rannalla korkealla rantatöyräällä on maisemallisesti poikkeuksellisen komea. Korkeuseroa Saimaan pinnasta sairaalan pihalle on runsaan 100 metrin matkalla lähes 30 metriä. Sairaalan alapuolelle jää Baltian jäärven III:n rantaviivan tasalle välitasanne, jolle sijoittuvat alilääkärien ja ylilääkärien asunnot sekä Caprin alue.

Sijainti kuivassa kangasmaastossa on nimenomaan tuberkuloosiparantoloille tyypillinen, koska kuivaa havumetsää pidettiin suotuisana tuberkuloosin hoidon kannalta. Kuivalla kangasmaalla ilma on puhdasta ja kuivaa. Suomen ensimmäinen tuberkuloosiparantola perustettiin Takaharjulle Punkaharjun kansallismaiseen. Myös 1930-luvulla kaikkia suuria keskusparantoloita yhdistävä tekijä on niiden sijoittuminen harjumaastoon. Sijainti harjulla oli vesistön läheisyyttä tärkeämpi, sillä Järvi-Suomen ulkopuolella paikka saattoi olla täysin erilläänkin vesistöistä, kuten Paimiossa ja Härmässä.

- Päärakennuksen pihapiiri ja sijoittuminen maisemaan

Tiuruniemen parantolan lopullinen sijaintipaikka löytyi noin 10 vuotta kestäneen prosessin tuloksena. Laitosta ei ollut alun perin tarkoitus sijoittaa Tiuruniemeen, vaan Saimaan rannalle hakeuduttiin vasta sen jälkeen, kun alkuperäisen sijaintipaikan läpi oli linjattu rautatie. Alkuperäinen paikka oli Salpausselän lakitasanteella Rauhaan johtavan tien itäpuolella. Alkuperäiselle paikalle järjestetyn arkkitehtikilpailun ehdotukset olivat yleisilmeeltään modernistisia, vaikka yksi työ edustikin vielä symmetrisyydessään klassisismia. Ehdotukset olivat 3-5-kerroksisia, joten ne eivät olisi näkyneet metsäisessä ympäristössä kauas eivätkä olisi muodostaneet merkittävää kiintopistettä maisemassa.

Tiuruniemen suuri kahdeksankerroksinen rakennusmassa on sijoitettu alueen ylätasanteelle vain muutama metri niemen korkeimman kohdan alapuolelle. Rakennus hallitsee lännen suuntaan vesistölle avautuvia näkymiä. Paikoin jopa 10 kilometrin päähän näkyvä rakennus on tuttu maamerkki veneilijöille. Toinen näkyvä rakennus on rannassa sijaitseva lämpökeskus, jonka rakennuspaikka on leikattu jyrkkään rinteeseen. Lämpökeskusta ja halkokenttiä varten rantarinteeseen tehty jyrkkä luiska muodosti aikoinaan maisemavaurion rantamaisemassa, mutta nykyisin sitä peittää jo yhtenäinen lehtipuusto, samoin kuin vanhoja halkokenttiä.

Tiuruniemessä rantaviivan ja rinteiden suunta olivat ihanteelliset sairaalarakennuksen suuntaamisen kannalta. Potilashuoneet ja makuuhallit tuli suunnata länsi-lounaaseen, jotta ne saisivat mahdollisimman paljon auringon valoa. Rakennusmassa sijoitettiin täsmälleen rannan suuntaisesti, mikä suhteellisen jyrkän rinteiden ohella tuo Saimaan järvimaiseman hyvin lähelle sairaalasta katsottuna. Lankisen pari vuotta aikaisemmin suunnittelema Rauhan Setälä ratkaistiin keskikäytävällisenä nelikerroksisena rakennuksena, jossa huoneet suuntautuvat kaikkiin ilmansuuntiin. Mielisairaalana Setälässä ei ilmansuunnalla ollut vastaavaa merkitystä.

Käytännön syiden ohella parantolarakennuksen massoitteluun on saattanut vaikuttaa myös halu saada rakennuksesta näyttävä. Tuberkuloosin torjunta nähtiin kansallisena tehtävänä ja parantolat saivat näkyä ja erottua ympäristössään. Vuoksenlaakso ja Suomen toiseksi suurin talousalue Viipurin ympärillä saivat samalla uuden merkkirakennuksen. Valkoinen funktionalistinen arkkitehtuuri soveltui hyvin tähän kehykseen.

Tiuruniemen 1930-luvun rakennukset on sijoitettu arkkitehti Jalmari Lankisen laatiman aluesuunnitelman mukaisesti väljästi metsän keskelle ja rantaan (lämpökeskus). Rakennukset on sijoitettu maaston ehdoilla rannan ja korkeuskäyrien suuntaisesti, yleensä tasaisille paikoille. Sijoittelussa ei ole noudatettu suorakulmaisuutta ja symmetriaa, vaan rakennusten suunta on määräytynyt optimaalisten valaistusolosuhteiden ja näköalan mukaan. Jyrkät rinnealueet on jätetty rakentamisen ulkopuolelle ja ne toimivat suojapuustona vesistön suuntaan. Tiuruniemen rakennusmassat eivät muodosta suljettuja ulkotiloja, vaan piha-alueet avautuvat ilman selvää rajausta ympäröivään metsään. Väljää vaikutelmaa korostaa päärakennuksen, asuinrakennusten ja lämpökeskuksen sijoittuminen eri tasanteille.

Aluekokonaisuus on hahmoteltu jo Lankisen vuonna 1937 laadituissa pääpiirustuksissa. Päärakennuksen massoittelu ja sijoitus tontille ei pääpiirustuksissa ollut kuitenkaan vielä lopullisessa muodossaan. Pohjoispään makuusalisiipi oli päämassaan nähden vinossa. Käännetty makuusalimassa viittasi vapaampaan, plastiiseen massoitteeluun hiukan Paimion parantolan tyyliin. Työpiirustuksissa ja lopullisessa toteutuksessa makuusalisiipi oli kuitenkin käännetty päämassan suuntaiseksi. Jalmari Lankisen pojan Juha Lankisen mukaan lopullinen pohjaratkaisu ja rakennuksen muoto määräytyivät ennen kaikkea sisustuksen mukaan. Jalmari Lankinen ei jakanut sairaalakompleksia harkituiksi massoiksi, josta johtuen erilliset lisäkkeet ja pullistumat häiritsevät ehyttä kokonaisuutta.

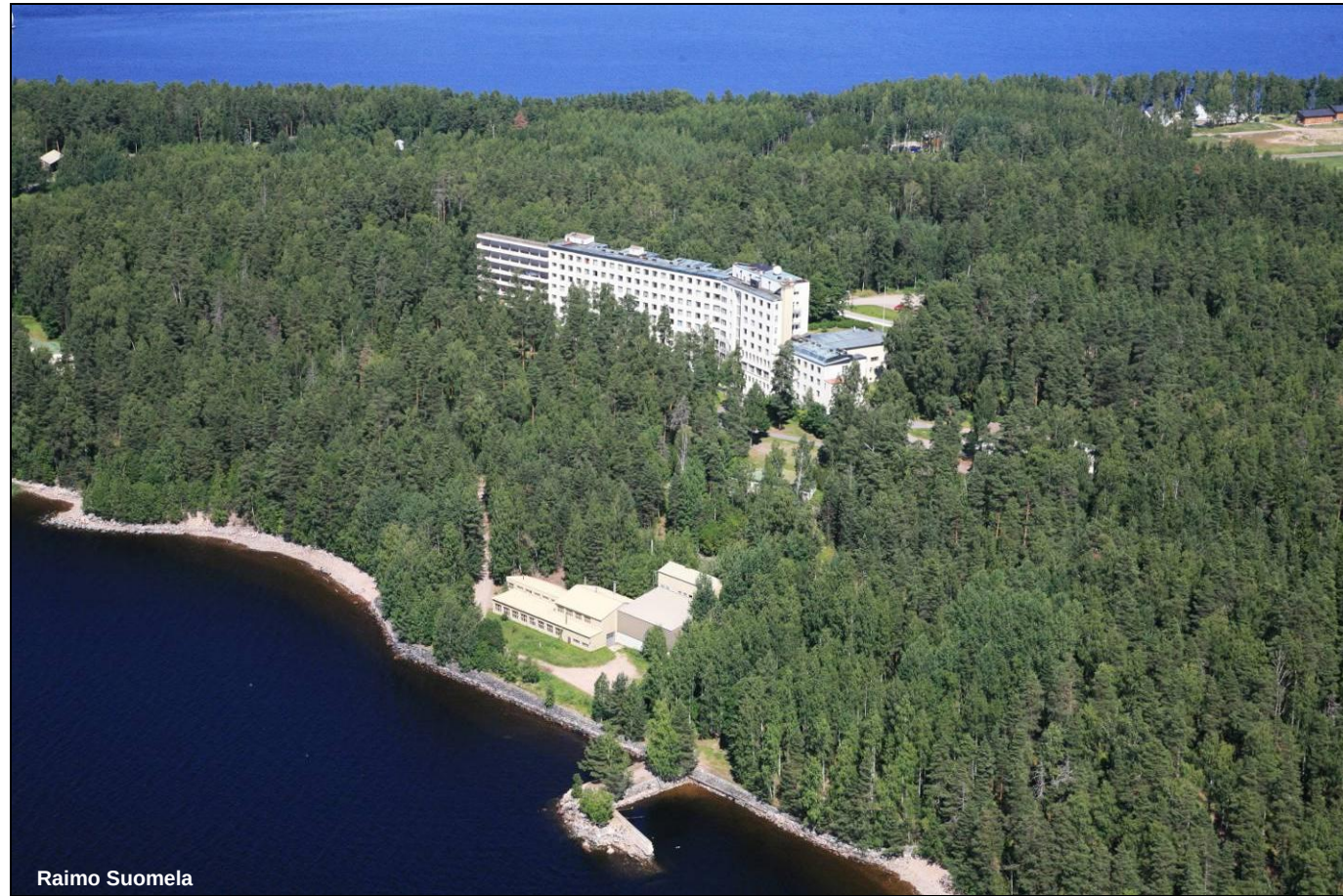
- Impilinna

Niin sanottu Impilinna-rakennus sijaitsee entisen sairaalarakennuksen eteläpuolella noin 60 metrin päässä B-osan eteläpäädyssä. Asuntola sijoitettiin suhteellisen lähelle päärakennusta, koska sen kellarikerroksessa toimi sairaalan leipomo. Asuntolan pihapiiriin ei kuulu muita rakennuksia. Impilinna sijaitsee sairaalara-

kennuksen kanssa samalla harjuselänteellä, jonka lakitasanne on Baltian jäärjärven I:n vaiheen rantaviivan tasolla noin +102 metriä mpy. Sijainti on sairaalarakennuksen tapaan maisemallisesti komea ja erityisesti rakennuksen ylimmistä kerroksista avautuu edustava näkymä Saimaalle. Korkeuseroa Saimaan pinnasta mäen laelle on lähes 30 metriä. Vuonna 1937 laaditun pohjakartan mukaan Impilinnan rakennuksen kohta on ollut maastoltaan suhteellisen tasaista metsämaata. Alueen läpi on kulkenut ristikkäin kaksi pientä polkua. Myöhemmin rakentamisen yhteydessä talon itäpuolelta on maastoa jonkin verran täytetty.

Asemapiirros
vuodelta 1978.

- Kemistin talo

Niin sanotun Kemistin talon pihapiiriin kuuluu asuinrakennus ja talousrakennus eli vilpola. Kemistin talo sijaitsee välittömästi päärakennuksen pohjoispuolella. Sijainti on maisemallisesti komea, vaikka rakennusta ei jostain syystä olekaan sijoitettu aivan tasanteen reunalle, josta olisi avautunut parempi näkymä Saimaalle. Korkeuseroa Saimaan pinnasta mäen laelle on lähes 30 metriä. Kemistin talon pihapiiri sijoittuu selännealueen pohjoisosaan, joka on pohjoisluoteeseen osoittavan nuolen muotoinen. Rakennuksen etelä- ja luoteispuolella on kaksi suppaa, joista eteläisempi on 5-6- metriä syvä ja toinen muutamien metrien syvyinen.

- Lääkärien asuinrakennukset

Lääkärien asunnot rakennettiin samaan aikaan päärakennuksen kanssa. Alilääkärien asuinrakennus on paritalo, joka sijaitsee noin 120 metrin päässä päärakennuksesta ja ylilääkärien asuinrakennus erillispientalo, joka sijaitsee päärakennuksesta noin 225 metriä luoteeseen. Rakennusten sijainti on maisemallisesti komea, sillä ne sijoittuvat aivan Baltian jäärven III:n rantatöyräälle noin korkeustasolle + 90 - 91 metriä, josta avautuu hieno näkymä Saimaalle. Rakennusten piha-alueet ovat tasaista puutarha-aluetta, jonka länsireunalta alkaa jyrkkä mäenrinne Saimaan rantaan.

- Caprin alue

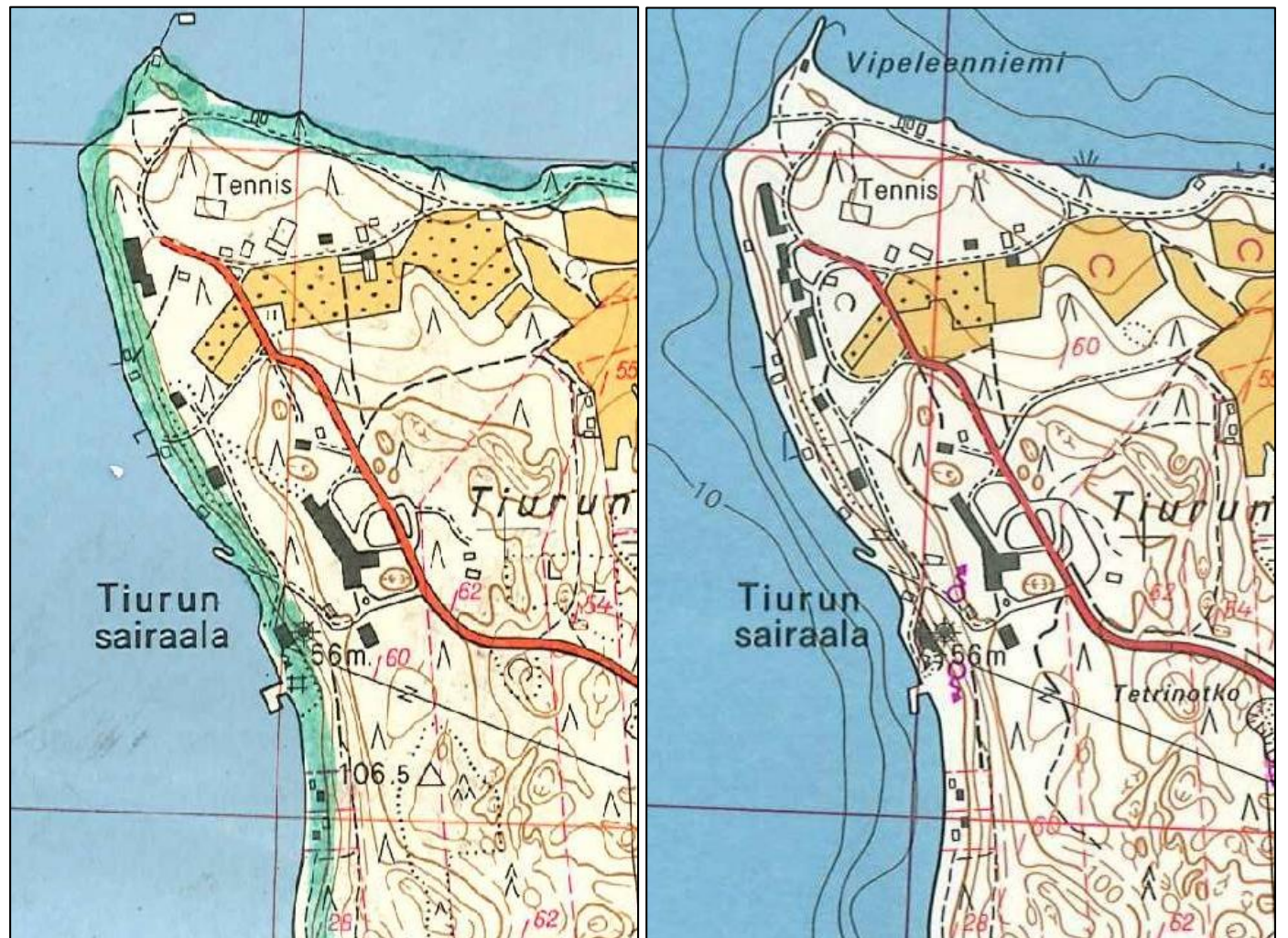
1930-luvulla omaksuttua rakennusten sijoitteluperiaatetta on jatkettu 1960- ja -70-luvuilla Caprin alueella. Rakennukset on sijoitettu peräkkäin rannan suuntaisesti Baltian jäärven III:n tasanteelle. Rakennusten ympärille on muodostettu laajat aitaamattomat pihat, joita ympäröi yhtenäinen metsäalue. Rakentaminen ei ole perustunut asema- tai yleiskaavaan, vaan kokonaisuus on muodostunut sairaalakuntainliiton teettämien suunnitelmien pohjalta.

Caprin alueen 1967 valmistunut kerrostalo

Entinen ylilääkärin talo

Maisemakuvaa hallitsevan kangasmetsän lisäksi Tiurunien pohjoisosassa on ollut myös sairaalan puutarha ja pienehköjä peltoalueita. Viime vuosikymmeninä entinen puutarhan alue ja pellot ovat metsittyneet ja metsäinen yleisilme on entisestään korostunut.

Peruskartta vuodelta 1967

Peruskartta vuodelta 1980

2.4 Piha- ja puistoalueet

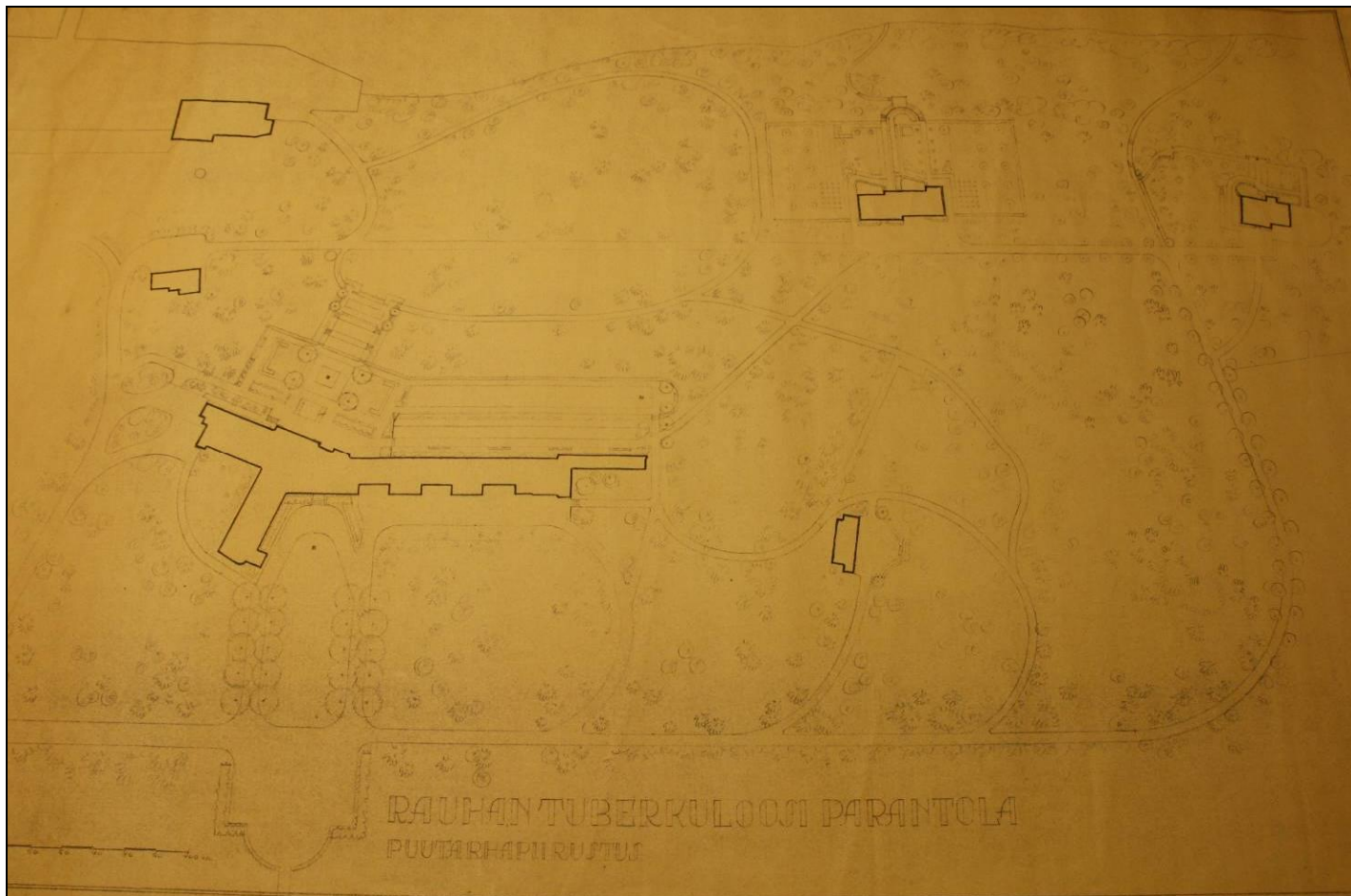
- Toteutumaton pihasuunnitelma 1939-40

Piha-alueen käytäviä ja tiestöä oli hahmoteltu jo Lankisen vuonna 1937 laatimissa pääpiirustuksissa, mutta kuvissa ei ollut esitetty kasvillisuutta eikä asuinrakennuksiin johtavia teitä. Liittohallitus päätti 15.7.1939 pyytää parantolan ympäristön puisto- ja puutarhasuunnitelman laatijaksi arkkitehti Bengt Schalinia.

Schalinin vuonna 1940 päivätty suunnitelmakartta on säilynyt Suomen Rakennustaiteen museossa. Suunnitelma noudattaa päätieverkoston osalta pääosin nykyistä tiestöä, joka on ilmeisesti ollut pääosin olemassa jo suunnitelman laatimisen aikoihin. Pääväylien lisäksi suunnitelmassa on useita geometrisesti muotoiltuja kaarevalinjaisia polkuja ja käytäviä. Teiden ja polkujen esitystapa on tyylielty ja geometrinen.

Päärakennuksen Saimaan puoleiselle pihalle on sijoitettu aksiaalinen muotopuutarha, jonka keskusakseli on seurusteluhuoneiden kohdalla kohtisuorassa B-siipeen nähden. Puistokäytäviä on rajattu pensasaidoilla ja istutuksilla. Akselin keskelle on mahdollisesti suunniteltu veistosta tai suihkulähdettä. Puistosommitelma jatkuu rinteeseen pengerrytyinä tasoina ja päättyy kohtaan, jossa maasto muuttuu uudelleen tasaisemmaksi. Vuodeosastojen edustalle on suunniteltu pitkänomainen rakennuksen suuntainen istutusalue, joka muodostuu kolmesta samansuuntaisesta puistokäytävästä.

Sisääntulopihalla on kaksi puurivien reunustamaa samansuuntaista väylää, jotka muodostavat lenkin pääsisäänkäynnin edustalla. Pihan toiseen päähän Caprintien itäpuolelle on sijoitettu pieni neliskulmainen pensasaitojen rajaama aukio. Aukion itäsvualla on puoliympyrä ”apsis”, joka on linjassa sisäänkäynnin kanssa.

Bengt Schalinin puutarhasuunnitelma vuodelta 1940 (kuva SRM)

Alilääkärien paritalon ympärille on hahmoteltu laaja suorakaiteen muotoinen piha-alue, johon kuuluu myös laaja hyötypuutarha. Piha-alue ulottuu rannan suunnassa huomattavasti tasaisen alueen ulkopuolelle. Ilmeisesti pihaa on ajateltu laajentaa järven puolelle pengertämällä, ellei kyseessä ole mittavirhe. Suorakulmaisen alueen reunaan on sijoitettu puoliympyrän muotoinen uloke, jonka molemmiin puolin laskeutuvat portaikot alas rinteeseen. Ylilääkäriin piha on käsitelty samaan tapaan, joskaan ei yhtä laajana ja juhlallisena.

Schalinin suunnitelma on laatimisajankohtaan nähden vanhahtava ja jäykkä. Sen esikuvat ovat 1920-luvun klassisismissa, jolloin rakennusten arkkitehtuuri oli suorakulmaista ja usein symmetristä. Mikäli suunnitelma olisi toteutettu, olisi erityisesti järven puolelle muodostunut mielenkiintoinen tilasarja, eräänlainen ”Odessan portaat” Saimaalle. Akselin länsipäässä ei kuitenkaan ole maisemallista päätettä, vaan tila avautuu suoraan järvimaisemaan.

Suunnitelmaa ei toteutettu eikä liittohallituksen pöytäkirjoista löydy mainintoja suunnitelman jatkokäsittelystä. Suunnitelma on ilmeisesti vähin äänin haudattu sotavuosien aikana eikä sitä sotien jälkeen enää lähdetty toteuttamaan. Suunnitelmasta ei tiettävästi ole olemassa selostusta eikä kartassa ole selittäviä tekstejä.

- Päärakennuksen piha- ja puistoalue

Tiuruniemen parantolan piha-alueet toteutettiin funktionalismin periaatteiden mukaisesti maaston ja maiseman ehdoilla. Piha-alueen käytävissä ja istutuksissa ei noudatettu geometrisiä muotoja eikä aksiaalisuutta, toisin kuin vielä Rauhan sairaalan ensimmäisessä rakennusvaiheessa 1920-luvulla.

Parantolarakennuksen piha muotoutui jo ensimmäisinä vuosikymmeninä lähes sellaiseksi, kuin se oli sairaalatoiminnan päättymisen aikoihin. 1950-luvulla otetuista valokuvista näkyy, että sairaalan pihan keskeiset osat on koristettu runsain perennaistutuksin. Arvokkain paikka oli pääoven edusta, jonka keskellä paljastettiin luovutetun alueen kuntien lahjana vuonna 1964 Armas Hutrin veistos Kurjet.

Sairaalan etupihaa hallitsee nykyisinkin perennaistutusten ja nurmientä ympäröimä allas. Perennaistutukset ovat rikkaruohojen vallassa ja nurmientä on kovassa käytössä kulunut voimakkaasti. Yleisvaikutelma on ränsistynyt. Muilta osin etupiha on pääosin leikattua nurmientä, jossa kasvaa harvakseltaan havupuuvaltaista runkopuustoa ja pieniä pensasryhmiä. Reunoilla piha-alue vaihtelee puistometsäksi. Leikattu nurmialue on jonkin verran pienentynyt, kun alueen pohjoisosassa osa nurmialueesta on päästetty kasvaan umpeen.

Järven puoleisella pihalla sairaalan seinustalle on istutettu runsaasti kookkaita pensasryhmiä, jotka ovat päässeet ränsistymään ja risuuntumaan. Muuten Saimaan puoleinen piha-alue on kaunista runkopuumännikköä, jonka alla on kasvanut vuoteen 2012 asti leikattu nurmi. Avoimen nurmientä eteläreunassa sijaitsee lähes raunioituneeseen kuntoon päässyt pergola-aita. Aidan juureen istutetut köynnökset ovat pahoin ränsistyneet. Aita tulisi säilyttää ja kunnostaa vanhan puutarhakulttuurin jänteeksi.

Saimaan puoleinen rinne on puistomaista rinnemetsää, jonka takaa pilkottaa Saimaan vesipinta. Rinteen puustoa varovasti harventamalla voidaan sairaalan pihalta avata laajempia näkymiä Saimaan suuntaan.

Aktiivisen hoidon aikana sairaalan piha-alue on antanut edustavan vaikutelman, mistä tunnustuksena Joutsenon kunta aikoinaan palkitsi sairaalan pihan. Syksyllä 1977 myrsky kaatoi noin 1000 runkoa piha-alueella ja metsissä, mutta varsinaiselle piha-alueelle ei kuitenkaan muodostunut laajempia aukkoja.

Viime vuosikymmeninä istutukset ovat päässeet ränsistymään, mutta ympäristö on vielä palautettavissa alkuperäistä vastaavaksi. Laajat ja hoidetut piha-alueet ovat tärkeä osa tuberkuloosiparantoloiden miljöötä.

Ote yleiskaavasta.

Päärakennus ympäristöineen on osoitettu yleiskaavassa työpaikka-alueena, jolla rakennukset ja ympäristö säilytetään (TP-1, Alue varataan toimisto-, majoitus- ja palvelutiloille sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomalle tuotantotoiminnalle. Alueen kerrosalasta saadaan korkeintaan 1/3 käyttöä asumiseen. Alueella

suoritettavien rakentamistoimenpiteiden yhteydessä on museoviranomaiselle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen). Lämpökeskuksen alue on merkitty teollisuusalueena, joka sijaitsee pohjaveden muodostumisalueella, ja jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia (TY/pvs, alueelle ei saa sijoittaa laitosta, joka aiheuttaa ympäristöä häiritsevää melua, tärinää, hajua tai muuta ilman pilaantumista tai muuta häiriötä. Harjoittavalle toiminnalle on haettava ympäristöviranomaisen lupa).

Muita suunnittelualueelle sijoittuvia rakentamisaluevarauksia ovat AK (Kerrostalovaltainen asuntoalue. Alueelle voidaan sijoittaa myös ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia työtiloja), AP (Pientalovaltainen asuntoalue. Alueelle voidaan rakentaa enintään kaksikerroksisia kytkettyjä pientaloja ja erillispientaloja korkeintaan tonttitehokkuudella $e=0,25$. Alueelle voidaan rakentaa myös päiväkotitiloja ja ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia työtiloja.) ja P (Palvelujen ja hallinnon alue).

Rakentamisalueita ympäröivät viheralueet on osoitettu lähivirkistysalueina (VL). Alueella on voimassa MRL 128 §:n mukainen toimenpiderajoitus. Yhdelle VL-alueista sijoittuu sairaalan itäpuolinen kappelirakennus. Tenniskentän alue on urheilu- ja virkistyspalvelujen aluetta (VU). Alueelle voidaan sijoittaa urheilu-, virkistys- ja vapaa-ajan toimintoja palvelevia rakennuksia ja rakennelmia. Alueella ei sallita virkistyskäyttöä vaikeuttavaa kaivamis-, louhimis-, tasoittamis- tai täyttämistyötä tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä. Ranta-alueella on venevalkaman (LV) ja satama-alueen (LS) varaukset. Tiuruniemen vedenotamo on merkitty yhdyskuntateknisen huollon alueena (ET).

Koko Tiuruniemen alue on pohjavesialuetta (pv). Alue on osoitettu myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena kehittämisalueena (ke). Alueelle sijoittuu myös ulkoilureittejä.

Tarkastelualueella on vireillä Tiurun ja Rauhan osayleiskaavan muutos, joka on syksyllä 2012 luonnosvaiheessa.

o Asemakaava

Tarkastelualueella ei ole asemakaavaa lukuun ottamatta Tiuruniementietä ja sen jatkeena olevaa Caprintietä, jotka on osoitettu Rauhan ydinalueen ja Vipelen alueen asemakaavassa katualueena. Vahvistettu asemakaava-alue jatkuu Caprintiestä itään. Asemakaava on hyväksytty Joutsenon kaupunginvaltuustossa 28.5.2007. Selvitysalueen eteläpuolella on vireillä Tiuruniemen eteläosan asemakaava, jonka tarkoituksena on mahdollistaa osayleiskaavan mukaisen loma-asuntoalueen rakentaminen Tiuruniemen eteläosaan ja Talvirantaan.

Tarkastelualueella on vireillä Tiuruniemen ydinalueen sekä Tiuruniemen C-alueen ja Caprin asemakaavat, jotka ovat syksyllä 2012 luonnosvaiheessa.

- Muut suunnitelmat ja varaukset

Lappeenrannan kaupungin uusittu rakennusjärjestys on tullut voimaan 17.1.2012.

Selvitysalue kuuluu Tiuruniemen I luokan eli vedenhankintaa varten tärkeään pohjavesialueeseen, jonka kokonaispinta-ala on 14,72 km² ja muodostumisalueen pinta-ala 10,9 km². Arvio muodostuvan pohjaveden määrästä on noin 8500 m³/d.

4 RAKENNUKSET

4.1 Parantolarakentamisen vaiheita Suomessa (Lauri Putkonen)

Keuhkotauti oli muodostunut kautta Euroopan vakavaksi kansanterveydelliseksi ongelmaksi jo 1800-luvun lopulla. Robert Koch oli löytänyt tuberkkelibasillin vuonna 1882, mikä johti määrätietoiseen keuhkotaudin torjuntaan. Suomessa ensimmäinen komitea keuhkotaudin eli tuberkuloosin hoitoa varten perustettiin 1898.

Vuosina 1901-1903 rakennettiin Suomen ensimmäiset tuberkuloosiparantolat. Ensimmäisenä valmistui 1901 Högsandin lastenparantola Tenholaan. Vuonna 1903 valmistui kaksi merkittävää parantolaa, Nummelan (Röykän) parantola Nurmijärvelle sekä arkkitehti Onni Tarjanteen suunnittelema Takaharjun parantola Punkaharjulla. Viimeksi mainittu oli ensimmäinen tuberkuloosiparantola, joka rakennettiin paviljonkiperiaatteen mukaan ilmavaan harjumaisemaan. Sitä on pidetty yhtenä varhaisen rationalismin edustajana Suomessa. Nummelan sanatorion suunnittelijana oli puolestaan arkkitehti Svante Magnus Schjerfbeck.

Tuberkuloosin vastustamisesta annettiin marraskuussa 1927 asetus, johon sisältyivät taudin vastustamistyön keskeiset säädökset. Vuonna 1929 voimaanastunut valtionapulaki vaikutti ratkaisevasti kuntayhtymien mahdollisuuksiin perustaa uusia, tehokkaita parantoloita. Lainsäädännön antamat edellytykset tuottivat pian hedelmää. Arkkitehtuurikilpailuita järjestettiin eri puolilla maata: Kinkomaalla, Kälviällä, Paimiossa ja Joutsenossa. Kaikki kilpailut, kuten Kälviä ja Joutseno eivät johtaneet välittömästi toteutukseen. Vuoden 1929 pörssiromahdus ja sitä seurannut lama supistivat merkittävästi valtion juuri käynnistynyttä avustusmekanismia.

Tästä huolimatta 1930-luvun alkuvuodet merkitsivät Suomessa ekspansiivista parantolarakentamista ja tuon ajan huomattavimmaksi saavutukseksi kohosi Alvar Aallon Paimion parantola, joka valmistui 1932. Sen betonikonstruktioon perustuva linjakas funktionalismi herätti huomiota kotimaisen arkkitehtikunnan lisäksi myös ulko-

maisessa ammattilehdistössä. Myös Aallon suunnittelema sisustus sai osakseen ihailua.

Vuosien 1927-39 tuberkuloosiparantoloiden arkkitehtuurikilpailut ja 1920- ja 1930-luvulla toteutuneita laitoksia:

- Muuramen Kinkomaan tuberkuloosiparantolan kilpailu 1927 (I palkinto Jussi ja Toivo Paatela)

- Varsinais-Suomen tuberkuloosiparantolan arkkitehtuurikilpailu 1928-29 (I palkinto Alvar Aalto)

- Keski-Pohjanmaan parantolan arkkitehtuurikilpailu, Kälviä 1929 (I palkinto Jussi ja Toivo Paatela, ei toteutettu)

- Etelä-Karjalan tuberkuloosiparantolan arkkitehtuurikilpailu, Joutseno 1929 (I palkinto Toivo Jäntti)

- Salpausselän tuberkuloosiparantola 1923, arkkitehti W.G.Palmqvist

- Satalinnan parantola Harjavallassa 1925, arkkitehti Onni Tarjanne

- Helsingin Tuberkuloosisairaala (Laakson sairaala) 1929, arkkitehti Eino Forsman

- Tarinaharjun parantola Siilinjärvellä 1931, arkkitehti Eino Forsman

- Pikonlinnan parantola, Kangasala 1931, arkkitehti Eino Forsman

- Päivärinteen parantola, Muhos 1932, arkkitehti Toivo Paatela

- Ahveniston parantola Hämeenlinnassa 1932, arkkitehdit Jussi ja Toivo Paatela

- Kiljavan parantola Nurmijärvellä 1936-38, arkkitehti Jussi Paatela

- Kaupin parantola Tampereella 1939 arkkitehti Mikael Nordenswan

- Tiuruniemen parantola, Joutseno 1939, arkkitehti Jalmari Lankinen

- Östanlidin parantola, Pietarsaari 1940, arkkitehti Ragnar Westman

Tiuruniemen tuberkuloosiparantola edustaa 1930-luvun aktiivisen parantolarakennuskauden viimeistä vaihetta. Parantolan rakentamisesta oli järjestetty jo vuonna 1929 arkkitehtuurikilpailu, jonka voitti arkkitehti Toivo Jäntti. Toiselle sijalle tuli arkkitehti Kaarlo Borg ja kolmannelle viipurilainen arkkitehti Jalmari Lankinen. Tiuruniemen rakentamisen vaiheita on käsitelty tarkemmin luvussa 4.3.

Tiuruniemen itäjulkisivua varhaisvuosina.

4.2 Jalmari Lankinen Etelä-Karjalan rakentajana

Jalmari Lankinen (kuva RH)

Arkkitehti Jalmari Arvi Lankinen syntyi Antreassa 1.2.1894. Käytyään Viipurin Suomalaisen reaalilyseon Lankinen tuli ylioppilaaksi vuonna 1916. Arkkitehdiksi hän valmistui Teknillisestä korkeakoulusta 1921. Vuosina 1921-25 hän työskenteli viipurilaisen arkkitehdin Uno Ullbergin toimistossa ja vuosina 1925-27 Viipurin kaupungin rakennustoimistossa. Oma toimisto Lankisella oli vuodesta 1927 lähtien Viipurissa ja sotien jälkeen Lahdessa. Lisäksi hän toimi mm. Viipurin Teollisuuskoulun opettajana 1926-28.

Lankinen oli hyvin tuottelias arkkitehti ja hän kuuluu niihin itsenäisen Suomen arkkitehteihin, jotka jättivät pysyvän jäljen Viipurin kaupunkikuvaan. Lankisen ensimmäisiin itsenäisiin töihin Viipurissa kuului klassisistinen Länsi-Toukolan settlementtirakennus (1924). Samana vuonna valmistui mahtava kuusikerroksinen As Oy Pantzar Pontuksenkadulla. Tätä seurasi joukko samantyyppisiä suurehkoja asuintaloja, jotka – Otto-I. Meurmanin sanoin – kuvastivat Lankisen ”melua

itsestään pitämätöntä hyvää ja rauhallista tämänluontoisille rakennuksille kuuluvaa sommittelua”. Viipurin ydinkeskustan kohteista on mainittava erityisesti Viipurin Suomalaisen säästöpankin talo (1928) ja Viipurin maalaiskunnan toimitalo (1932), jossa hän myös itse asui ja piti toimistoa. Selkeitä funkisrakennuksia olivat mm. Starckjohn Oy:n varasto- ja toimitotalo vuodelta 1939 sekä Itä-Toukolan 3-kerroksinen settlementitalo.

Lankisen töitä on säilynyt runsaasti myös nykyisen Etelä-Karjalan alueella. Tiuruniemen rakennusten lisäksi hän suunnitteli mm. Rauhan Hallintolan, Rantalan, Setälän ja talousrakennukset 1930-luvulla sekä 1950-luvulla Alatalon ja Ylätalon. Muita lähiseudun rakennuksia ovat Ruokolahden kunnantalo (1933) ja kunnansairaala (1939, nykyisin Imatraa), Tainionkosken kansakoulu Imatralla (1936), Enson kansakoulu ja Jääskén kirkonseudun kansakoulu Jääskessä sekä Armilan koulu (1938) ja maamieskoulu nykyisessä Lappeenrannassa. Suuria sairaalarakennuksia Lankinen suunnitteli Joutsenon lisäksi myös Pälkjärvelle, Kontiolahdelle ja Karhulan Nikeliin.

Jalmari Lankinen siirtyi Viipurin menettämisen jälkeen Lahteen, jossa hän jatkoi suunnittelutyötään. Lankinen kuoli Lahdessa 18.5.1970.

Armilan kansakoulu

Enson kansakoulu (nyk. Svetogorsk)

Rauhan Hallintola ja Ylätalo (vuonna 1980)

Rauhan Setälä (vuonna 1980)

4.3 Tiuruniemen suunnittelu- ja rakentamisvaiheet

- Hankkeen varhaisvaiheet ja toteutumattomat suunnitelmat

Rauhan piirimielisairaalan valmistuttua vuonna 1926 virisi tätä hanketta ajaneiden kunnallismiesten keskuudessa ajatus tuberkuloosiparantolan perustamisesta Karjalaan. Ensimmäisen kerran asia oli esillä Rauhan sairaalan edustajain varsinaisessa kokouksessa Viipurissa 22.10.1927. Toukokuussa 1928 pidetty lähes 50 kunnan edustajien ylimääräinen kokous valtuutti Rauhan sairaalan johtokunnan, johon lisättiin kolme jäsentä, valmistelevaan hanketta ja tiedustelemaan kuntien ja tehdaslaitosten kiinnostusta hankkeeseen. Parantolan kooksi kaavailtiin ainakin 200 paikkaa, minkä lisäksi tulisi varautua laajennuksiin.

Parantolan paikaksi kaavailtiin nykyisen Rauhan alikäytävän tuntumassa olevaa aluetta, jonka eduksi mainittiin kuiva kangasmaasto ja suojaisuus Saimaalta tulevalta pohjoistuulilta. Myös Rauhan sairaalan läheisyyttä pidettiin etuna. Muitakin sijoituspaikkoja selvitettiin ja esimerkiksi lääkintöhallitus piti Imatran – Lappeenrannan seutuja Rauhaa parempina. Kansanedustaja Elias Tukia toi myös esiin mahdollisuuden sijoittaa parantola Lappeenrannan Huhtiniemeen. Lopulta johtokunta päätti kuitenkin 19.7.1928 yksimielisesti esittää paikaksi Rauhan kangasta.

Tuberkuloosiparantolan perustavassa kokouksessa Viipurissa 22.10.1928 päätettiin perustaa tuberkuloosiparantola esitetylle paikalle, jonka mm. lääkintöhallitus oli nyt hyväksynyt. Rakentamisen ehtona oli, että valtio suorittaa $\frac{3}{4}$ perustamiskustannuksista ja $\frac{2}{3}$ hoito- ja kunnossapitokustannuksista. Kokous päättyi esittämään kahtasataa sairaansijaa. Nopean valmisteluvaiheen jälkeen valtionapua ei saatu vuodelle 1929. Valtio joutui laittamaan hankkeita kiireellisyysjärjestykseen eikä Etelä-Karjala kuulunut maan pahimpiin tuberkuloosialueisiin. Useita vastaavia hankkeita oli nimittäin vireillä muualla Suomessa.

Rahoitusvaikeuksista huolimatta johtokunta järjesti suunnittelukilpailun syksyllä 1929. Kilpailun voitti arkkitehti Toivo Jäntti Helsingistä, toiseksi tuli arkkitehti Kaarlo Borg Helsingistä ja kol-

manneksi arkkitehti Jalmari Lankinen Viipurista. Lisäksi lunastettiin kolme työtä. Parantolan kilpailuohjelmaa pidettiin puutteellisenä eikä palkintolautakunnan asiantuntijajäsenillä ollut mahdollisuutta käydä sitä läpi ennen kilpailua. Ehdotukset olivat yleisilmeeltään ja julkisivuiltaan selvästi modernistisia, mutta Borgin pohjaratkaisu edusti vielä symmetrisyydessään klassisismia. Silmiinpistävää on rakennusten mataluus myöhempään toteutukseen nähden, sillä ehdotukset olivat 3-5-kerroksisia.

Tämän jälkeen hanke hautautui useiksi vuosiksi, koska valtionapua ei saatu. Parantolaa varten otettiin kuitenkin 90 hehtaarin maa-alue Rauhan sairaalalta vuonna 1930. Jo -30-luvun alussa tuli esille, että Lappeenrannan – Elisenvaaran rautatie tulee sivuamaan kyseistä tonttia. Rata valmistui vuonna 1934, mutta parantolan osalta siihen ei kiinnitetty tuolloin suurta huomiota. Vuonna 1936 ryhdyttiin valmistelevaan maanvaihtoa Tiuruniementien länsipuolelle nykyisen Repokiven kohdalle.

- Toteutusvaihe vuodesta 1937

Monien vaiheiden jälkeen valtionavun saaminen varmistui vasta vuoden 1936 lopulla seuraavalle vuodelle. Vuoden 1937 alussa tilattiin sairaalan piirustukset arkkitehti Jalmari Lankiselta. Ylilääkäriksi valittiin 16.3.1937 Uno Jaakkola, joka näin pääsi lähes alusta alkaen mukaan suunnitteluprosessiin, vaikka asuikin vuoteen 1939 saakka Kontioniemessä.

Lopullinen paikka löytyi vasta vuonna 1937. Ylilääkäri Jaakkola piti aiemmin esitettyä sairaalan paikkaa aivan liian kaukana rannasta sijaitsevana. Hänen lausuntonsa perusteella ryhdyttiin valmistelevaan Dmitri Gabrilovitschin omistaman Tiuruniemenhovin tilan ostamista. Saman vuoden kesäkuussa uusi rakennuspaikka oli jo järjestetty, kun ostopien lisäksi oli Rauhan sairaalan kanssa tehtyjen maanvaihtojen kautta saatu parantolalle 100 hehtaarin yhtenäinen alue Tiuruniemessä. Samalla kuntainliiton hallintaan tuli 3,5 kilometriä rantaviivaa.

Rakentamisen aloittamista viivästytti rakennuspaikan muuttuminen, mikä edellytti mm. vesihuollon järjestämistä uudelleen sekä uuden tien rakentamista Rauhan asemalta, sähkölinjojen vetämistä

jne. Parantolan piirustukset päivitettiin ja jätettiin elokuussa 1937 lääkintöhallituksen hyväksyttäväksi. Tämänkin jälkeen hanke eli, kun lisääntyneen paikkaluvun takia rakennukseen lisättiin kahdeksas kerros. Rakennuksen pääurakoitsijaksi valittiin Rakennusosakeyhtiö Pyramid Viipurista, joka otti myös 1,3 kilometrin mittaisen Rauhan asemalta johtavan tien rakentamisurakan.

Parantolan piirustusten hyväksyminen lääkintöhallituksessa viivästyi, koska rakennushallitus ei ollut antanut niistä lausuntoa. Asiaa tiedusteltaessa ylihallituksen pääjohtaja Väinö Vähäkallio ilmoitti, ettei piirustuksia hyväksytä, koska ne eivät vastaa niitä vaatimuksia, joita nykyaikaisen parantolan suunnittelu edellyttää. Tilanne laukesi vasta, kun liittohallitus pyysi piirustuksista kaksi asiantuntijalausuntoa, jotka olivat molemmat kiittäviä, ja toimitti ne rakennushallitukseen. Lääkintöhallitus hyväksyi piirustukset 26.11.1937

Rakentaminen alkoi hiljalleen jo ennen piirustusten hyväksymistä syksyllä 1937. Ensimmäisenä rakennettiin tie Rauhan asemalta Tiuruniemeen. Kesällä 1938 työmaalla oli töissä noin 400 henkeä. Rakennusajaksi urakoitsija on saanut vapaasti käytettäväkseen Rauhan sairaalan puhelinkeskuksesta yhden kaksoisjohdon, josta on saanut vetää tilapäisjohdon työmaalle. Rakennustyöhön liittyi monia mielenkiintoisia piirteitä jo yksin sen mittavuuden vuoksi. Rakennusliike kehitti rakennusta varten Pyramid-tiilen. Se oli betoniin valettu kennotiili, jonka kennot täytettiin koksikuonalla. Tiurun sairaalan historian mukaan Pyramid-tiilestä muurattiin lämpökeskus, lääkärien asunnot ja päärakennuksen ylin kerros. Pyramid-tiilen käyttö lopetettiin Tiuruniemen rakentamisen jälkeen.

Työ- ja aineselityksessä on urakoitsija velvoitettu tekemään rakennukset täysin valmiiksi, huolimatta siitä, ettei kaikkia yksityiskohtia ole työselityksessä määritetty. Toivomuksena on esitetty, että käytettäisiin paikallista työvoimaa, mikäli he ovat ammattitaitoisia ja tekevät kilpailukykyisiä työtarjouksia. Työ- ja aineselityksen mukaan työn pitäisi valmistua kokonaisuudessaan jo 1.12.1938.

Ylintä kerrosta lukuun ottamatta päärakennus tehtiin perinteisellä tekniikalla eli ulkoseinät ovat pääosin kantavia 2-3 kiven seiniä. Eristyksenä

käytettiin Tiurun sairaalan historian mukaan ulkoseinän sisään jätettyjä puolen kiven ilmarakojia. Ikkunoiden ja ovien yläpuoliset holvit vahvistettiin betonipalkeilla insuliittieristysin. Välipohjat rakennettiin teräsbetonista pääasiassa yksinkertaisina holveina, laatta palkin alareunaan. Makuuhallit valettiin betonista ja rapattiin.

Sairaalan kalustamiseen päästiin vuoden 1939 puolella. Kalustussuunnittelun ja kalustamisen teki pääasiassa Stockmann. Jakkarat tehtiin Rauhan sairaalassa ja lepotuolit olivat V.P. Vahvaselän mukaan Alvar Aallon suunnittelemina. Vuoden 1939 kuluessa hankittiin myös keittiökaluusteet ja -koneet. Yhteistoimintaa Rauhan kanssa oli peselatoiminnan lisäksi harkittu mm. leipomon osalta, mutta Tiuruun hankittiin kuitenkin kolme omaa sähköpaistouunia. Joka tapauksessa keväällä 1939 tehtiin sopimus Rauhan sairaalan kanssa yhteistoiminnasta pesulan, leipomon ja puhelinkeskuksen osalta.

Rakennustyö valmistui pääosin syyskuun 1939 aikana ja rakennuttajan ja pääurakoitsijan lopputarkastus valmistui 16.9.1939. Ylilääkäri Uno Jaakkola kirjoitti 20.9.1939 lääkintöhallitukselle, että parantolan töiden valmistuttua anoo liittohallitus, että lääkintöhallitus suorittaa parantolan tarkastuksen. Tarkastuksen suorittivat 29. – 30.9.1939 lääkintöneuvos E.J.Horelli, arkkitehti Uno Ullberg ja koneteknikko Kaarlo Oksanen. Parantola hyväksyttiin ja tarkastuksen jälkeen istuttiin Valtionhotellissa, mikä jäikin ainoaksi sairaalan avaamiseen liittyväksi tilaisuudeksi. Vihkiäistilaisuus oli näet määrä pitää lokakuussa 1939, josta se siirrettiin joulukuuhun ja sitten vuoteen 1940, kunnes koko tilaisuus päätettiin sodan takia jättää pitämättä. Lääkintöhallitus ilmoitti 30.9.1939 hyväksyvänsä parantolan tarkoitukseensa ja vahvistaneensa sairaansijojen luvuksi 328.

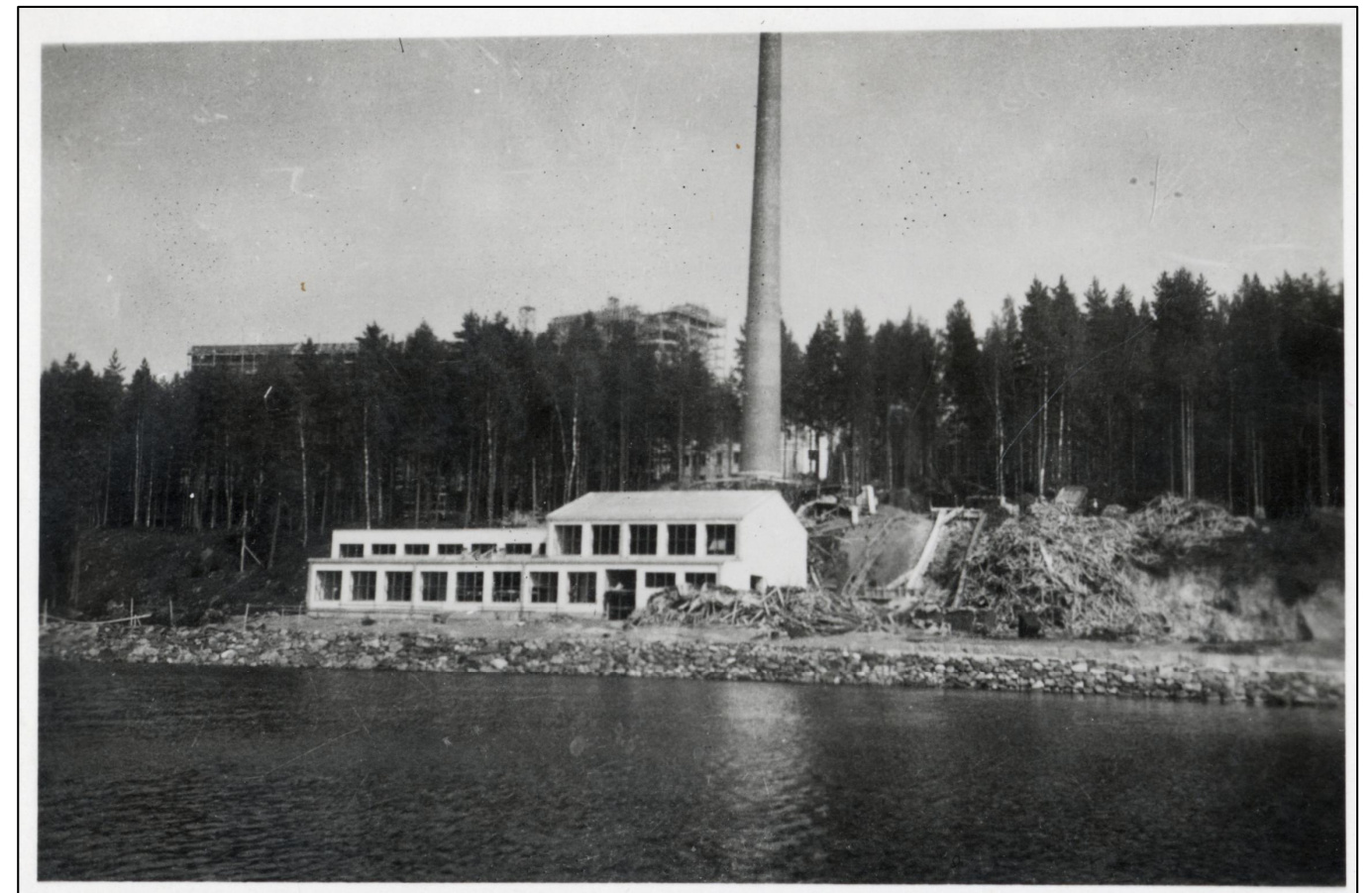
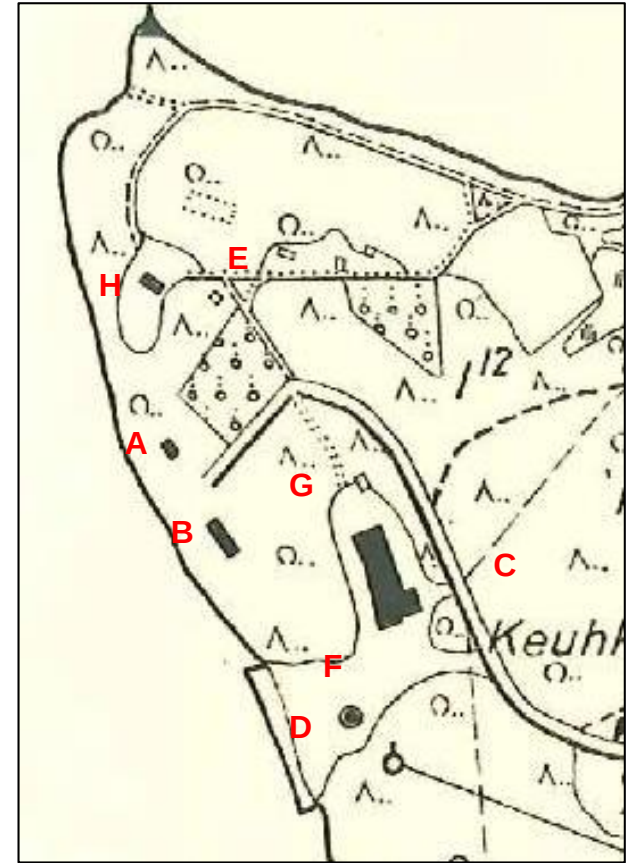
Rakennuksen lopulliset kustannukset olivat 32,4 milj. markkaa, joka vastaa nykyrahassa noin 10 - 11 miljoonaa euroa.

Tiuruniemen parantola valmistui vuoden 1939 syksyllä hieman ennen talvisodan syttymistä. Lokakuussa siitä muodostettiin yhdessä Rauhan mielisairaalan kanssa Kannaksen armeijan evakuoitisairaala, 43. sotasairaala. Se oli Suomen sotasairaaloista lähinnä rintamalinjaa. Väli rauhan

jälkeen alueen rakennukset otettiin uudestaan sotasairaalakäyttöön ja toiminta jatkui aina vuoteen 1945. Kuten monet muutkin maamme tuberkuloosiparantolat, Tiuru oli sotien aikana puolustushallinnon alaisena sotasairaалana, mikä on lisäksi alueen monipuolisessa kulttuurihistoriassa.

Tiuruniemen alue käsitti vuonna 1939 päärakennuksen lisäksi seuraavat rakennukset:

- A) Ylilääkärin asuinrakennus (valm. 1939), nykyisin allergia- ja ympäristöinstituutti
- B) Alilääkärien asuinrakennus (paritalo) (valmistunut 1939)
- C) Ruumishuone – kappeli (valmistunut 1939)
- D) Lämpökeskus – korjauspaja (valmistunut 1939, laaj. 1981)
- E) Sikala ja talli
- F) Autotallit (valmistunut 1939)
- G) Taloudenhoitajan asuinrakennus (valm. 1916)
- H) Gabrilovitschin huvila eli ns. vanha Capri (rakennusvuosi ei tiedossa, purettu 1967)

Lämpökeskus ja päärakennus rakentamisvaiheessa (kuva EKM)

- Impilinnan suunnittelu- ja rakentamisvaiheet

Sairaalan eteläpuolelle valmistui vuonna 1948-49 henkilökunnan asuinrakennus, jonka kellarikerroksessa toimi myös leipomo. Tähän ns. Impilinnan rakennukseen tehtiin asuinrakennuksen rakentamisen yhteydessä maanalainen yhdyskäytävä päärakennuksesta erityisesti leipomon tarpeita varten. Impilinnan suunnitteli arkkitehti Jalmari Lankinen, kuten myös Tiuruniemen päärakennuksen kymmenen vuotta aikaisemmin.

Jo vuonna 1940 kuntainliiton liittohallituksessa päätettiin tutkia leipomon rakentamista ”oman katon” alle, Tiuruniemen parantolan yhteyteen. Oman leipomon järjestämisestä keskusteltiin useita kertoja seuraavien vuosien aikana. 19.11.1947 liittohallitus päätti pyytää arkkitehti Lankiselta piirustukset asuinrakennuksen rakentamista varten. Kokouksessa 28.12.1947 käsiteltiin jo asuinrakennuksen luonnosta. Lopullisten piirustusten valmistuttua päätettiin hankkia rakennuslupa, joka asuinrakennukselle saatiin 15.2.1948.

Liittohallituksen kokouksessa 5.4.1948 päätettiin rakennuttaa asuin- ja leipomorakennus ja sen lisäksi yhdystunneli, joka liittää uuden rakennuksen päärakennukseen. Rakennuksen rakentaminen päätettiin antaa urakalla tehtäväksi ja urakoitsijalta on vaadittu pätevät takuut rakennusten töiden suorittamisesta.

Asuinrakennuksen urakkakilpailussa jätettiin viisi tarjousta, joita rakennusmestari Kalle Lehtisen tarjous putosi pois, koska hän entisenä urakoitsijana

oli menettänyt liittohallituksen luottamuksen. Sairaalan rakentanut Pyramid jäi pois kalleimpana ja Runkotyö Oy tuntemattomuuttaan. Urakasta kilpailivat imatralaiset Jyrkinen & Isola ja Aaro Manérus. 3.5.1948 asuin- ja leipomorakennuksen pääurakoitsijaksi valittiin rakennusmestari Aaro Manérus. Asuinrakennuksen vesi- ja lämpöjohdourakoitsijana toimi A. Pakarinen.

Työn kunnollisesta suorittamisesta päätettiin vaatia takaus. Kokouksissa on keskusteltu myös rakennusurakoitsijalle annettavasta puutavarasta ja päätettiinkin sahauttaa omasta metsästä asuinrakennusta varten tarvittava puutavaramäärä.

Rakentamisurakan sai 19 miljoonalla markalla tehtäväkseen rakennusliike Aaro Manérus Imatralta. Rakennuksen valmistumista viivästytti mm. rakennustarvikepula. Tämän ns. Impilinnan rakennuskustannukset olivat kalusteineen yli 23 miljoonaa markkaa eli enemmän kuin 10 vuotta aikaisemmin rakennetun sairaalan. Rakentamiskustannuksista valtio maksoi tuberkuloosilain mukaan $\frac{3}{4}$, joten kuntien kustannettavaksi jäi noin 6 miljoonaa markkaa.

Liittohallituksen ja rakennustoimikunnan kokouksissa keskusteltiin mm. asuinrakennuksen kellarikerroksessa sijaitsevan leipomon uunin ja taikinakoneen hankinnasta. 15.10.1948 uuni päätettiin hankkia Insinööritoimisto Saario Oy:ltä. Seuraavana vuonna leipomon taikinakone päätettiin hankkia Insinööritoimisto af Forsellekselta. Taikinakone oli Taika-merkinen.

Rakennustoimikunta käsitteli 8.2.1949 rakennusmestari P. Etholenin selostusta rakennustyön nykyisestä vaiheesta. 22.2.1949 Aaro Manérus selvitti rakennustyön viivästymisen aiheuttaneita syitä liittohallitukselle. Samalla todettiin, että ”rakennustyön laatuun nähden ei ollut erikoisempaa huomauttamista.”

Vuonna 1949 päätettiin asuinrakennuksen ullakolle suunnitellut komerot teettää myöhemmin. Samana vuonna tunnelin puoleiseen päähän rakennettavan betoniseinän rakentaminen annettiin urakoitsijan tehtäväksi. Lisäksi rakennuksen henkilökunnan asuntotalon käytäviin päätettiin hankkia korkkimatot ja asentaa kynnyksiin kynnysraudat. Vuonna

1949 perheasuntoon hankittiin ”Electrolux”-merkkiset jäähdytyskaapit.

Vuonna 1950 liittohallituksessa käsiteltiin Rauhasa toimivan leipomon osuuden myymistä Rauhan mielisairaallalle ja tämä toteutettiin vuonna 1952. Tuolloin Impilinnan alakerrassa oleva leipomo leipoi sairaalan omaan käyttöön eikä tarvetta Rauhan leipomo-osuudella enää ollut.

Vuonna 1956 keskusteltiin uuden asuntorakennuksen kolmen suihku- ja pesuhuoneen muuttamisesta höyrylämmitteisiksi.

Impilinnaan suunniteltiin ja toteutettiin suurempi peruskorjaus 1970-luvulla, jonka suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Matti Vuorinen Imatralta. Muutoksessa asuntolaosan pienempiä huoneita yhdistettiin suuremmiksi asunnoiksi ja huoneisiin rakennettiin vessat ja keittopisteet. Vuonna 1977 liittohallituksen kokouksessa asuinrakennukseen päätettiin hankkia huoneistoihin lisäksi hellat.

Vuonna 1981 Tiuruniemen sairaalan alueelle on rakennettu aluelämpöverkosto, johon myös Impilinna on liitetty. Vuonna 1983 alueelle on tehty alueviemäroinnin muutostöitä.

Rakennuksessa on tehty vuosien aikana pienempiä rakennuksen ylläpitoon liittyviä huoltotöitä. Esimerkiksi vuonna 1989 henkilökunnan asuntoihin asennettiin termostaatteja ja 1991 suunniteltiin lämmönjakoverkoston tasapainotus. Vuonna 1991 liittohallituksessa on käsitelty asuinrakennuksen ulkomaalauksen tarjouksia. Julkisivujen maalausremontti on ilmeisesti myös toteutettu noihin aikoihin.

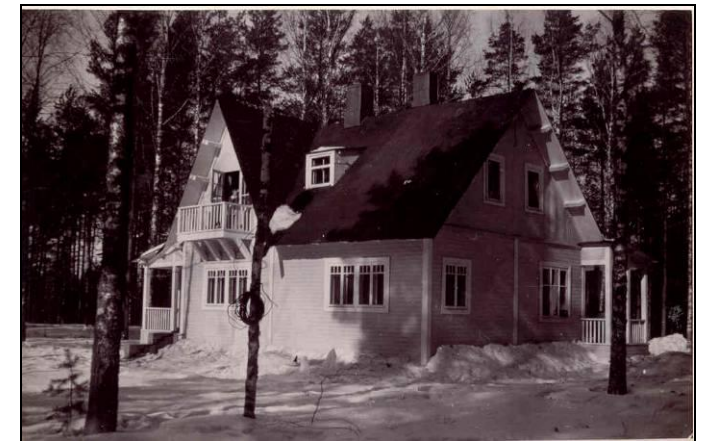
Asuinrakennuksessa on toiminut myös toisessa kerroksessa solarium yhdessä huoneista sekä jonkin aikaa myös kirjasto.

Leipomo on ollut toiminnassa vuoden 1989 maaliskuuhun asti. Sairaalan henkilökunnan asuinkäytössä rakennus on ollut vielä 1990-luvun alussa. Erityisesti perheasunnot olivat käytössä pitkälle 2000-luvulle saakka. Viimeinen asukas on muuttanut rakennuksesta kesällä 2012. Rakennuksessa on säilytetty myös Tiurun ja Rauhan sairaaloiden kalusteita ym tavaraa.

Huoneistojen keskinäinen kunto eroaa toisistaan. Esimerkiksi perheasunnot ovat parempikuntoisia kuin asuntolahuoneet. Huonoimmassa kunnossa ovat yhteiset tilat ja erityisesti peseytymistilat.

- Kemistin talon rakennus- ja muutosvaiheet

Kemistin talon rakentamisajalta ei tiettävästi ole säilynyt piirustuksia eikä muita rakentamiseen liittyviä asiakirjoja. V-P. Vahvaselän Tiurun Sairaalan historiaan sisältyy kuntainliiton rakennusten luettelo (1981), jonka mukaan rakennus on valmistunut vuonna 1916. Tiuruniemen alue oli tuolloin Eugen Solovjeffin omistuksessa ja siirtyi Dmitri ja Ivan Gabrilovitschille huhtikuussa 1917. Suullisen tiedon mukaan Kemistin talo olisi ollut alun perin metsästysmaja. Kemistin talosta on säilynyt kolme valokuvaa, jotka on otettu todennäköisesti 1930-luvun lopussa parantolan valmistumisen aikoihin. Toisen kuvan vasemmassa reunassa näkyy parantolarakennuksen pohjoispääty.

Kemistin talo ennen vuoden 1940 muutostöitä

Kuvista ilmenee, että talo oli 1930-luvulla yleisilmeeltään nykyistä huvilamaisempi. Harjakattoiseen päämassaan liittyi eteläsivulla poikkipääty, jonka toisessa kerroksessa oli pieni parveke. Rakennuksessa oli kaksi avokuistia, joista suurempi oli Saimaan puolella ja pienempi sisäänkäynnin yhteydessä. Julkisivuissa oli vaakaponttilaudoitus ja kulmat oli viimeistelty vaaleaksi maalatuin listoin. Muuten rakennuksen koristelu oli niukkaa ja esimerkiksi katon lappeet olivat ilman räystäslautoja. Katemateriaalina oli huopa. Savupiippuja oli kaksi ja niiden sijainnista voi päätellä, että hormit (ja tulisijat) ovat sijanneet alakerran huone-tilojen kulmauksissa. Perustus oli umpinainen luonnonkivisokkeli lukuun ottamatta kuisteja, joissa oli pelkät nurkkakivet.

Kemistin talo ennen vuoden 1940 muutostöitä

Pääosa ikkunoista oli yläosaltaan pieniruutuisia Jugend-ikkunoita, osa 6- ja 4-ruutuisia. Ullakko-kerroksessa oli kaksi yksiruutuista ikkunaa ja yksi katonlappeesta ulkoneva ikkuna. Valokuvien perusteella rakennuksen ulkoväri oli vaalea ja nurkkalistat valkoisia tai vaalean harmaita.

Tiuruniemen parantolan rakentamisen aikaan rakennus oli vuokrattuna työmaan valvojalle, rakennusmestari Arvi Haliselle. Kuntainliiton liittohallitus päätti 17.10.1937 antaa Haliselle ”asunnon valoineen ja lämpöineen sekä rakentaa asunnolle puhelimen ja toimittaa huoneustossa pienempiä korjauksia”.

Talo peruskorjattiin 1940-luvun alussa taloudenhoitajan eli talouspäällikön asunnoksi. Kuntainliiton liittohallitus käsitteli 10.8.1940 taloudenhoitajan asunnoksi ajatellun rakennuksen korjaussuun-

nitelmaa. Ylilääkärin ja taloudenhoitajan tehtäväksi annettiin teettää korjaustyöt.

Jalmari Lankisen laatimat piirustukset on päivätty Kotkassa 24.9.1940. Liittohallitus käsitteli 4.10.1940 taloudenhoitajan asunnoksi korjattavan huvilan korjaussuunnitelmaa, joka sisälsi myös saunan. Korjaustyö aloitettiin ilmeisesti heti, sillä vuosikertomuksen mukaan syksyllä aloitettiin korjaustyöt kahdessa huvilarakennuksessa, joista toinen oli ns. vanha Capri ja toinen taloudenhoitajan rakennus.

Rakennus käsitti muutetussa muodossa ruokailuhuoneen, olohuoneen, isännän huoneen, keittiön, palvelijan huoneen, kaksi makuuhuonetta sekä pesu- ja pukuhuoneen. Huonepinta-alaa oli Lankisen laskelman mukaan yhteensä 105 m², minkä lisäksi tulivat eteiset, käytävät, komerot ja säilytystilat sekä kellarikerros. Ensimmäisestä kerroksesta on laadittu kaksi pohjapiirrosversiota, jotka poikkeavat toisistaan huoneiden välisten oviaukkojen leveyden osalta. Sisäänkäynnin yhteydessä ollut avokuisti muutettiin palvelijan huoneeksi, jolloin sisäänkäynti siirtyi sijansa verran länteen päin eli entisen neliruutuisen ikkunan paikalle. Sisäänkäynnin viereen tehtiin wc. Vanha ulko-ovi sijaitsi nykyisen keittiön pohjoisseinällä noin metrin päässä rakennuksen itäseinästä eli suhteellisen lähellä rakennuksen koillisnurkkaa.

1940-luvun alun muutostöissä rakennus sai lähes nykyisen ulkoasunsa. Ikkunat muutettiin malliltaan suuriruutuisiksi ja vanhat Jugend-henkiset ja pieniruutuiset ikkunat hävitettiin. Suurempi avokuisti muutettiin lasikuistiksi ja sen päälle rakennettiin uusi, lähes koko lasikuistin laajuinen parveke. Eteläsivun parveke purettiin. Uusi parveke oli vuoden 1940 piirustuksissa alun perin pienempi, mutta Lankisen julkisivukuvia on myöhemmin korjattu käsin niin, että parveke ulottuu lasikuistin ulkoseinien tasalle. Pohjoisjulkisivusta on olemassa myös versio, jossa Saimaan puoleinen kuisti on piirretty entiseen tapaan avokuistina. Ilmeisesti 1940-luvun korjaustöiden yhteydessä katemateriaaliksi tuli tiili. Piirustuksissa toinen savupiippu on poistettu ja suunnilleen entisen itäisen piipun paikalle on sijoitettu uusi, leveämpi savupiippu.

Ulkoväriykseltään rakennus oli suullisen tiedon mukaan 1940-luvulla vihertävä ja myöhemmin kellainen. 1970-luvulla rakennus maalattiin vihreäksi,

mutta vihreän sävy oli tuolloin tummempi ja raskaampi, kuin -40-luvulla.

Vuonna 1940 rakennukseen tehtiin myös kellari-kerros, johon sijoitettiin sauna, pesuhuone ja kattilahuone. Vuonna 1947 rakennettiin myös talouskellari, joka oli muutama metri kellarikerrosta alempana rakennusrungon ulkopuolella.

Lankisen työpiirustusten mukaan kellariosan perusmuuri valettiin betonista ja sen sisäpuolelle muurattiin osin yksin-, osin kaksinkertainen lapeitiilimuuraus. Välipohja tehtiin niin ikään betonista alalaattaholvina.

Rakennuksessa oli puulämmitteinen vesikeskuslämmitys. Keskuslämmitys-, vesi- ja viemärlaitteista on urakkasopimus vuodelta 1940. Erilliset kellarin piirustukset on päivätty vuonna 1947.

1940-luvun alun muutostöiden jälkeen rakennus oli ääriiviivoiltaan edelleen jyrkkäkattoinen varhaiskauden huvilarakennus, mutta ikkunoiden ja julkisivumateriaalien osalta se muuttui tyyppilliseksi 1940-luvun omakotitaloksi. Remontin ensisijainen tarkoitus oli muuttaa rakennus oman aikansa asumisvaatimuksia vastaavaksi, mikä epäilemättä toteutui.

Seuraavan 30 vuoden aikana rakennuksessa ei tehty suuria muutoksia. Liittohallitus päätti 14.6.1949, että taloudenhoitajan asunto maalautetaan ulkopuolelta. Rakentamistoimikunta päätti 2.8.1949 antaa rakennuksen ulkomaalauksen maalari Nurkan tehtäväksi. Liittohallituksen esityslistalla oli 30.5.1958 talouspäällikön asuntotalon maalaus tai Kesto-levyillä vuoraaminen. Päättäminen jätettiin työvaliokunnalle. 23.6.1958 työvaliokunta antoi maalaustyön Viljo Lankisen tehtäväksi. Toisena vaihtoehtona ollut rakennuksen levyillä vuoraaminen ei siis toteutunut.

Liittohallitus käsitteli 18.2.1960 talouspäällikön asunnon korjausta. Rakennukseen päätettiin laittaa peltikatto. Jostain syystä korjaus ei kuitenkaan toteutunut, vaan rakennuksessa oli tiilikatto aina 1990-luvun puoliväliin saakka. 31.8.1967 liittohallituksen pöytäkirjassa on merkintä talouspäällikön asunnon parvekkeen korjauksesta.

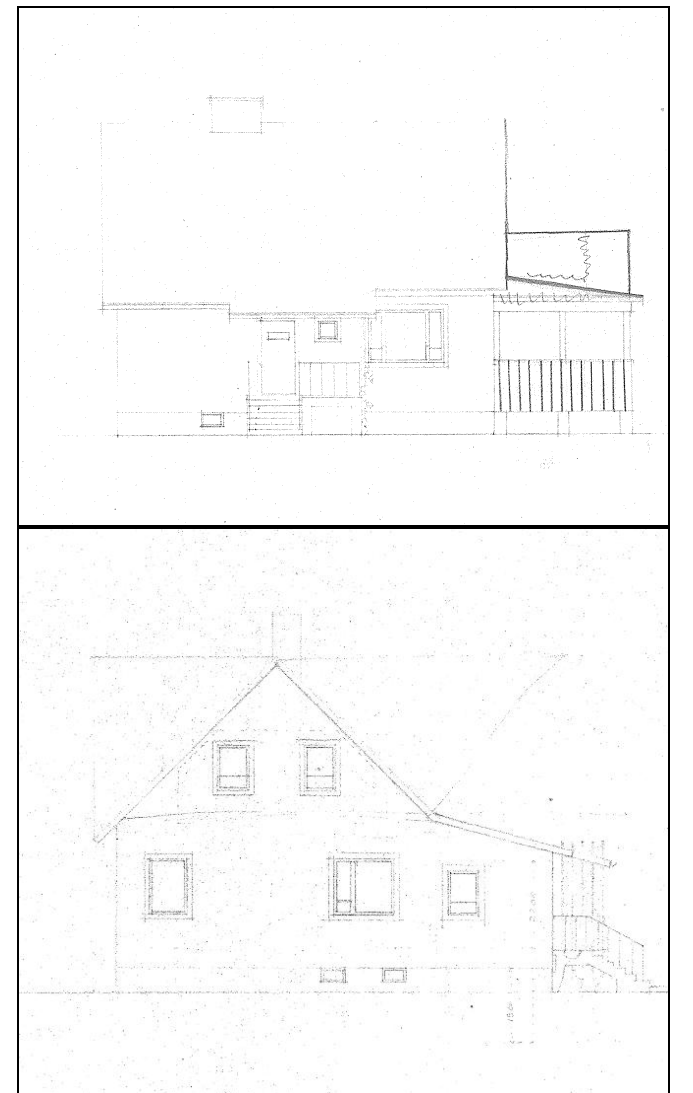
Seuraavan kerran suurempia muutoksia tehtiin vuonna 1970, jolloin rakennuksesta tuli sairaalakemistin virka-asunto. Kemistin asunnon kunnos-

tamisesta päätti kuntainliiton liittohallitus 9.9.1970. Remontissa sisätiloihin asennettiin uusia tapetteja, linoleum- ja kokolattiamattoja ja keittiökalusteet uusittiin. Keittiön ja ruokailuhuoneen välinen tarjoiluvälikkö komeroineen purettiin. Huoneiden ja keittiön väliset soittokellot poistettiin. Ulkomaalaus uusittiin kesällä 1972, jolloin rakennus maalattiin vihreäksi.

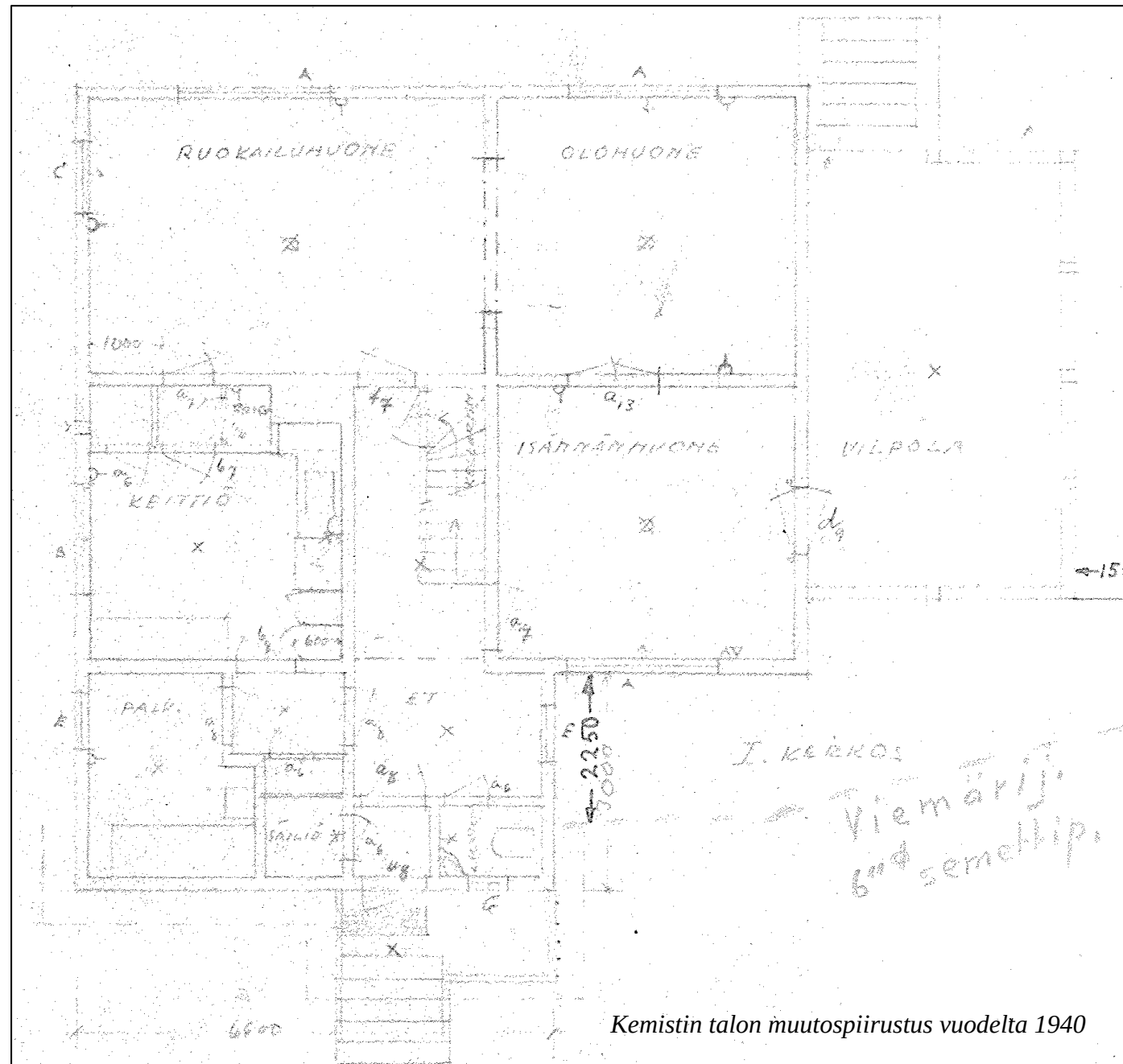
Vuonna 1995 rakennukseen tehtiin perusteellinen sisäremontti, jolloin mm. lattiat uusittiin. Tiilikaton tilalle asennettiin samalla tumma profiilipelti.

Viime vuodet rakennus on ollut kylmillään ja käytettämättömänä.

Kemistin talon pihapiiriin kuuluu asuinrakennuksen lisäksi talousrakennus, jossa on ollut autotalli ja varastotilaa. Sota-aikana rakennuksessa on pidetty sikaa ja kaneja.

J. Lankisen muutospiirustuksia vuodelta 1940

• Lääkärien asuinrakennusten vaiheet

Yli- ja alilääkäreiden asuinrakennukset on rakennettu samassa yhteydessä kuin päärakennuskin ja ne ovat valmistuneet vuonna 1939. Rakennukset suunnitteli arkkitehti Jalmari Lankinen, joka suunnitteli myös alueen muut 1930-luvun rakennukset.

Alun perin rakennukset oli tarkoitus rakentaa aivan päärakennuksen alapuoliseen rinteeseen, mutta 20.3.1938 Liittohallituksen kokouksessa asuinrakennukset on päätetty siirtää pohjoisemmalle paikalle, jolla saavutettiin suuremmat puutarhat ja pihajälväalueet asunnoille ja väljempää tilaa sairaala-alueelle. Alilääkärien asuintalossa on suunnittelu

vaiheessa varauduttu suurentamaan rakennusta pohjoiseen päin kahdella samanlaisella asunnolla, mikä on huomioitu lämmityslaitteiden ja savupiipun mitoituksessa.

Ylilääkärien asuintalosta on Lappeenrannan kaupunginarkistossa kesällä 1937 päivätyt 1:100 suunnitelmat, joissa autotallisiipi on suoraan päämassan jatkeena, mutta toteutuneessa versiossa kosiipi on käännetty 90 astetta kohti Saimaata.

Liittohallituksessa on 23.10.1938 käsitelty Ylilääkärien asunnon valmistumisesta ja todettu, että työ on vielä kesken ja urakoitsijaa on kehoitettu suorittamaan urakka loppuun kesään 1939 mennessä.

15. heinäkuuta 1939 on Liittohallituksen kokouksessa todettu virheitä ylilääkärien asuinrakennuksen töiden suorittamisessa. Virheitä oli mm. korkkimattojen asennuksessa, ovien faneerauksessa, maalauksessa ja rappauksessa. Urakoitsijaa on huomautettu asiasta ja kehoitettu korjaamaan havaitut virheet lopputarkastukseen mennessä. Ylilääkäri Jaakkolan perheen muuttaessa taloon kesäkuussa 1939 talo oli vielä keskeneräinen ja perhe asui aluksi ullakolla.

Ullakkohuoneen rakentamisesta eteläisempään asuntoon on merkintä liittohallituksen pöytäkirjassa 9.2.1947 ja piirustukset on laatinut Jalmari Lankinen. Ullakkohuone on toteutettu, mutta suunnitelmissa esitetty ulkopuolinen kierreporras on korvattu yhdestä komerosta lähtevällä jyrkällä tikasportaalla. Vuonna 1961 on työvaliokunnassa ja liittohallituksessa käsitelty ullakkohuoneen rakentamista myös toiseen alilääkärien asunnoista, mutta sitä ei ole rakennettu.

Vuonna 1947 on päätetty rakentaa yli- ja alilääkärien ja taloudenhoitajien asuntojen yhteyteen 3 maakellaria. Alilääkärien taloon tehtiin rakennusrungon eteläpuolelle kellari, johon on käynti kellarikerroksista. Suunnitelmat laati Jalmari Lankinen.

Ulkoarkkitehtuuriin vaikuttava muutos on ollut molemmissa rakennuksissa julkisivun sileän rappauksen muuttaminen roiskerappaukseksi 1950-luvulla sekä värityksen muuttuminen molemmissa rakennuksissa keltaiseksi.

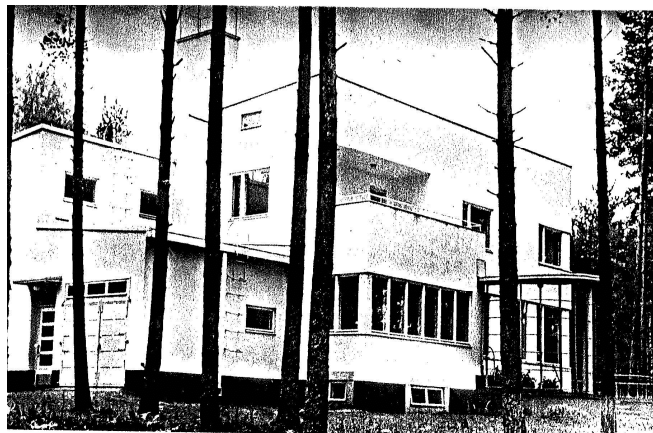
Jo vuonna 1949 on päätetty teettää alilääkärien asuinrakennuksen ulkomaalaus, jolloin ulkoseinät ja ikkunat on päätetty maalata ja ikkunoita kunnostaa ja mm. korjata kittauksia. Maalaustyö on annettu Maalausliike Lemolan tehtäväksi. Tätä maalausurakkaa ei ilmeisesti ole suoritettu, koska vuonna 1950 on taas käsitelty ulkomaalausremonttia, joka on päätetty teettää urakalla ja vuonna 1951 on päätetty antaa sekä ali- että ylilääkärien asuinrakennusten maalaustyöt Aaro Manerukselle 340 000 ja 320 000 markan urakkahintaan. Tällöin on päätetty, että vanha pintarappaus poistetaan ja tehdään uusi roiskerappaus, joka maalataan kahteen kertaan kalkkimaalein. Tarjouksia annettiin kaksi, joista toinen sisälsi vain vesihierrännän ja maalauksen, mutta päädyttiin koko rappauspinnan uusimiseen. Urakoitsija oli tiedustellut roiskerappauksen soveltuvuutta rakennuksiin arkkitehti Jalmari Lankiselta, joka oli puoltanut ajatusta.

Alilääkäreiden talo valmistumisen jälkeen etelästä.

Vuonna 1966 on tehty alilääkärien asuinrakennuksen korjauksia. Työt on tehnyt Rakennusliike Hämäläinen ja Maalausliike Heiskanen. Tällöin eteläpuoleiseen asuntoon on ilmeisesti tehty takka ja pohjoispuolisessa uusittu keittiö.

Alilääkärien talon eteläpuoleiseen asuntoon on tehty keittiöremontti 1971. Vuosina 1975-76 on tehty molemmissa asunnoissa mm. maalausremonttia ja uusittu lattianpäällysteitä. Työt suoritti E. Heiskanen. Vuonna 1975 pohjoisempaan asuntoon on haluttu korjauksia. Lisäksi kellariin on haluttu entiseen halkovarastoon rakennettavaksi uusi sauna, mutta on todettu, ettei tila ole mm. matalan huonekorkeutensa ja katossa kulkevien putkien vuoksi sopiva muunnettavaksi saunatilaksi. Lisäksi on toivottu takan rakentamista olohuoneeseen, mutta sitä ei ole toteutettu, koska asunnossa ei ole olemassa olevaa hormia. On päätetty, ettei toivotua remonttia tehdä, vaan pohjoisempaan asuntoon tehdään samanlainen kunnostustyö kuin aiemmin eteläpuoleiseen asuntoon ja lisäksi kunnostetaan keittiö samanlaiseen kuntoon kuin toisessa asunnossa.

Ylilääkärien talo valmistumisaikaan, jolloin rakennuksessa oli sileä rappaus.

Rakennusten värit alkuperäisestä valkoisesta keltäväksi on muuttunut todennäköisesti juuri roiskerappauksen yhteydessä.

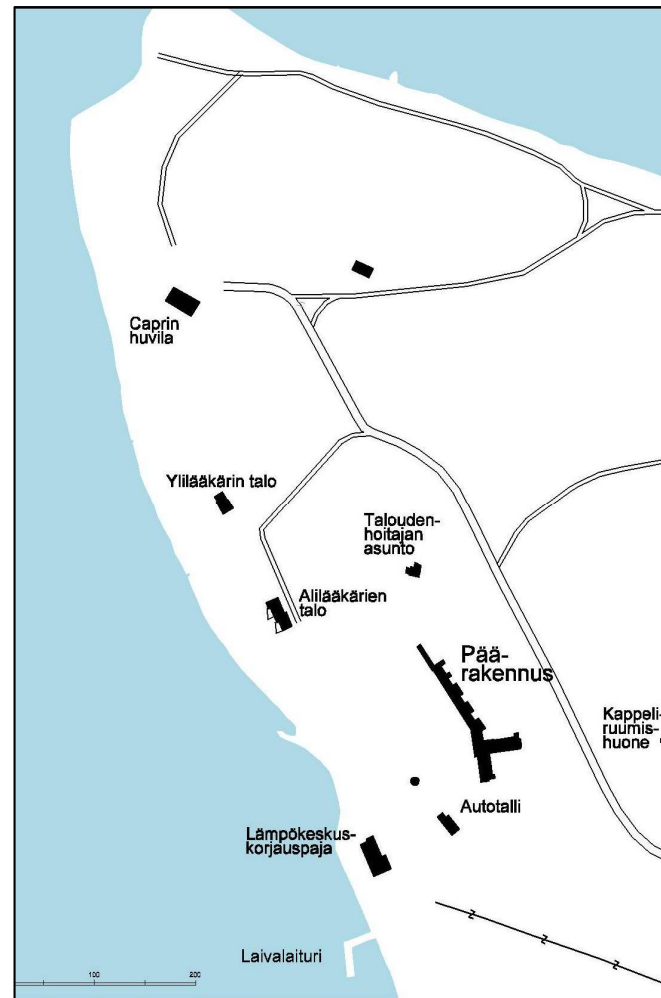
Alilääkärien talon eteläpäätyyn on tehty autokatos vuonna 1970. Samana vuonna pohjoispäädyn autokatos on korjattu. Pohjoispäädyn pergolakatos on suullisen tiedon mukaan tehty alun perin 1940-luvulla. Tästä on uusittu seinälaudoitus ja katto vuonna 2006. Saman asunnon pihaan, rakennuksen pohjoispuolelle, on rakennettu pihasauna vuonna

2012. Myös eteläpuoleisella asunnolla on uusittu ulkoseinään kiinnittyvä katosrakennelma.

Molempien rakennusten ikkunat uusittiin tumma-puitteisiksi ja aikaisempaa paksummiksi 1980-luvun alussa. (muistitieto, uusimisesta ei ole erillistä merkintää liittohallituksen pöytäkirjoissa). Tässä yhteydessä alilääkärien talon olohuoneen pääikkuna jaettiin kahteen osaan.

Ylilääkärien asunnossa on ullakko-osaan tehty lämmintä näyttelytilaa 1980-luvun lopulla ja sinne on tässä yhteydessä uusittu myös ikkunat.

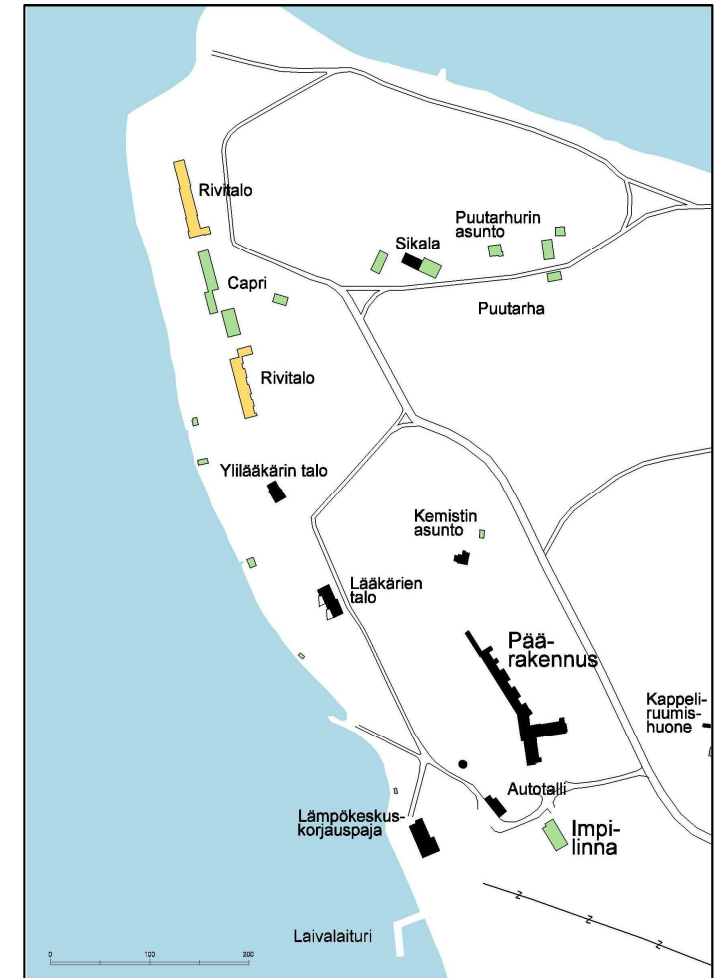
Ylilääkärien talo on myyty vuonna 1992 Allergia- ja Astmaliitolle ja siinä toimii Etelä-Karjalan allergia- ja ympäristöinstituutti. Alilääkärien talon asunnot on myyty yksityisille vuonna 2006.

Tiuruniemen rakennuskanta 1939

Tiuruniemen rakennuskanta 1967

Tiuruniemen rakennuskanta 1980

Rakennusvuodet:

■	- 1939
■	1940-1967
■	1968-1980

4.4 Tiuruniemen vaiheet sairaalana

Parantolan valmistuessa syksyllä 1939 oli kuntainliitossa 50 kuntaa Karjalan kannaksen sekä nykyisen Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueelta. Etäisin jäsenkunta oli lounaassa Pyhtää, idässä Metsäpirtti ja koillisessa Parikkala. Asukasluvultaan suurin jäsenkunta oli Viipurin kaupunki, yli 80 000 asukasta.

Parantolan nimen muuttaminen Tiuruniemen parantolaksi oli vireillä jo vuonna 1939, mutta koska talvisodan vuoksi syksyn 1939 liittovaltuuston kokoukset ja kuntien edustajakokoukset jäivät pitämättä, lykkääntyi nimenmuutos talvisodan yli.

- Sotavuodet

Talvisodan alettua Tiuruniemi tarvittiin sotasairaalaksi. Välirauhan aikana se vastaanotti menetetyn Karjalan potilaita rinnan tuberkuloosipotilaiden kanssa. Jatkosodan rauhallisempina vaiheina Tiuruniemessä oli lähes yksinomaan tuberkuloosipotilaita. Näistä kuitenkin vain karkeasti puolet oli 43. sotasairaalan tubipotilaita ja puolet jäsenkuntien siviilipotilaita.

Potilaita ryhdyttiin ottamaan sisään 5.10.1939. Toiminta keskeytyi jo kolmen päivän jälkeen sodan uhan takia. Vastavalmistunut sairaala toimi 43. sotasairaalan 14.10.1939 – 14.3.1940. Tuona aikana siviilipotilaita hoidettiin vain satunnaisesti. 14.3.1940 sotasairaala henkilökuntineen siirtyi Nokialle ja tilalle tuli 1. kenttäsairaala.

Parantolan toimintaa käynnisteltiin uudelleen toukokuussa 1940 ja ensimmäiset potilaat otettiin 20.5.1940. Talvisodan myötä kuntainliiton 50 jäsenkunnasta 28 oli jäänyt rajan taakse. Luovutettujen kuntien asukkaat olivat hajallaan ympäri Suomea ja potilaiden oli monesti hankala hakeutua hoitoon Tiuruniemeen. Vuoden 1940 lopussa talossa oli 271 tuberkuloosipotilasta. Sodan myötä oli menetetty Etelä-Karjalaa palvelleet Enson ja Viipurin sairaalat. Tiuruniemi auttoi tilanteessa vuokraamalla valtiolle kaksi osastoa Etelä-Saimaan yleiselle sairaalalle 1.10.1940 alkaen.

Talvisodan syttyessä sairaalan viimeistelytyöt olivat vielä kesken. Arkistojen mukaan vielä syyskuussa 1940 käytiin kuntainliiton ja rakennusliike Pyramidin kesken tiukkaa kirjeenvaihtoa viimeisten takuutöiden loppuun saattamisesta.

Tiuruniemen toiminta talvisodassa

12. sotasairaalan sijoittamista suunniteltiin aluksi Viipuriin, mutta 30.9.1939 pidetyssä kokouksessa päädyttiin kauempana valtakunnan rajasta sijaitseviin Rauhan ja Tiuruniemen sairaaloihin.

6.10.1939 pidetyn katselmuksen jälkeen ryhdyttiin toimiin 1400-paikkaisen sotasairaalan perustamiseksi. Tiuruniemen uusi parantola katsottiin erittäin sopivaksi, mutta myös Rauhan tilat tyydyttivät tarpeet. Sairaaloissa olleet siviilipotilaat evakuoitiin. Samalla lakkautettiin Viipurin sotasairaala, josta tavarat siirrettiin uuteen paikkaan. Kirurgisten, sisätautien ja kaasuosastojen lisäksi avattiin poliklinikat eri sairauksien lausuntoja varten sekä kaksi ensiapuryhmää. Myöhemmin syksyllä sairaala alistettiin Lappeenrannan sotilaspiirille ja se nimettiin 43. sotasairaalaksi.

Talvisodan sotatoimet alkoivat 30.11.1939. Viikko sodan syttymisestä potilasmäärä oli kasvanut 64:stä 368:aan. Haavoittuneiden tulva kasvoi joulukuun loppua kohti rajusti. Vuoden 1940 alussa ei ollut enää mahdollista pitää kiinni osastojaosta eivätkä usein toistuvat parempikuntoisten potilaiden siirrot eteenpäin estäneet sairaalan täyttymistä.

Tammikuussa 1940 sairaalaan saapui vuorokaudessa 600 – 800 potilasta ja helmikuussa jo yli 1000 potilasta/vrk. Kaikkia potilaita ei ehditty edes kirjata. Kaikki aulat, portaikot ja muut vapaat tilat käytettiin haavoittuneiden sijoittamiseen. Maaliskuussa 1940 sairaalassa oli kaikkiaan 688 työntekijää, joista lääkäreitä tai lääkintäupseereita 41. Tiuruniemessä hoidettiin paljon laajemman rintama-alueen haavoittuneita, kuin alun perin oli kaavailtu. Kaikille ei voitu antaa asianmukaista hoitoa, mutta kiireellistä hoitoa tarvitsevat saivat avun. Sodan kiihkeimpinä aikoina Tiuruniemi toimi lisäksi kenttäsairaalan, haavoittuneiden pääsidontapaikkana ja viime vaiheessa jopa joukkojensidontapaikkanakin.

Kuolleet oli aluksi tarkoitus haudata Rauhan hautausmaahan. Määräys kuitenkin muuttui niin, että kuolleet piti toimittaa kotiseudulleen. Koska ylikuormitettu rautatieverkosto ei pystynyt siirtämään kaikkia ruumislähetyksiä eteenpäin, saattoivat ruumisvaunut seistä viikkokausia Rauhan ja Lappeenrannan välisellä rataosalla. Lopulta Tiuruniemessäkin oli ruumiita normaalien säilytyspaikkojen lisäksi metsissä ruumisarkuissa noin 300 kpl.

Yhteensä 43. sotasairaalassa Tiuruniemessä hoidettiin talvisodan aikana noin 20 000 potilasta. Sotasairaala evakuoitiin Nokialle 14.3.1940. Lääkintäkenraaliluutnantti Pekka Somerin mukaan 43. sotasairaala oli erittäin merkityksellinen. Talvisodan aikana siellä hoidettiin noin puolet kaikista haavoittuneistamme. Tiuruniemi oli tärkeä ja välttämätön tukisairaala, jossa oli jatkuva valmius vastaanottaa haavoittuneita.

Sotasairaalan jälkeen Tiuruniemessä toimi talvisodan loppuvaiheessa 1. kenttäsairaala. Tiuruniemi toimi jonkinlaisena kokoomasairaalan, jonne useasti kenttäsairaalat siirsivät potilaita.

Nimenmuutos Tiuruniemen parantolaksi toteutui viimein liittovaltuuston kokouksessa 31.8.1940.

Dmitri Gabrilovitsch luopui kesällä 1940 asumisoikeudestaan huvilassaan ja muutti Helsinkiin, jossa hän seuraavana vuonna kuoli. Kuntainliitto osti osan huvilan arvokasta irtaimistoa. Huvila muutettiin henkilökunnan asunnoiksi, mutta ajoittain siinä hoidettiin myös tuberkuloosipotilaita.

Huvilan maiden siirtyminen kuntainliitolle nosti puutarhan ja kasvihuoneen perustamisen ajankoh- taiseksi, olihan Gabrilovitschilla ollut oma puutarha ja mm. sikala. Sairaallalle palkattiin 1940 oma

puutarhuri. Lopullisesti puutarha saatiin valmiiksi sotien jälkeen.

Jatkosodan puhjettua kesällä 1941 Tiuruniemi evakuoitiin toisen kerran 18. – 20.6.1941. Valtaosa siviilipotilaista kotiutettiin, osa siirrettiin Härmän parantolaan ja osa parantolan tavaroiden mukana Mikkeliin, jossa toiminta jatkui Suomen Nuorisopiston tiloissa. Myöhemmin kesällä 43. sotasairaala otti koko talon käyttöönsä. Vuoden 1941 lopulla rintaman siirtyessä idemmäs Tiuruniemessä voitiin ryhtyä hoitamaan ensin muita, kuin tuberkuloosia sairastavia siviilipotilaita, mutta vähitellen myös tuberkuloottisia.

Akuutin paineen helpotuttua muutettiin 43. sotasairaala palvelemaan sotatuberkuloottisia. 1.12.1942 sotasairaala luovutti puolet sairaalan potilaspai-koista kuntainliiton käyttöön. Parantola ja sotasairaala toimivat vuoden 1943 rinta rinnan. Myös vuoden 1944 alku sujui rauhallisissa merkeissä sotatilasta huolimatta.

Lääkintämajuri Eero Puranen leikkaa (kuva RH)

Kesäkuussa 1944 alkaneen Neuvostoliiton suurhyökkäyksen myötä tilanne muuttui dramaattisesti. Kaikki tuberkuloosipotilaat siirrettiin sairaalasta pois. Juhannuksen 1944 aikoihin sotasairaala otti Tiuruniemen hallintaansa ja suoritti sen irtaimiston evakuoinnin kahdella proomulla aluksi Mikkeliin. Lähes koko henkilökunta siirtyi puolustuslaitoksen palvelukseen. Samana kesänä suoritettiin vielä jatkoevakuointi, jonka yhteydessä siirrettiin kaikki irtotettavat laitteet, joita parantolaan tulleet kaksi kenttäsairaala ei tarvinnut. Evakkoon siirretty kalusto siirrettiin takaisin rauhan tultua syksyllä 1944.

- Sodan jälkeiset vuosikymmenet

Kenttäsairaaloiden lopetettua toimintansa vuoden 1944 lopulla päästiin korjaamaan sodassa rapistuneita paikkoja. Sairaala ei kuitenkaan tullut kokonaan tuberkuloosihoidon käyttöön. Menetettyjä Viipurin ja Enson sairaaloita korvaamaan vuokrattiin valtiolle yksi osastokerros, 60-70 paikkaa, kirurgiseksi osastoksi sekä 7. kerroksesta ja Caprin huvilasta tiloja sairaalan toimintaa ja henkilökuntaa varten.

26 kuntainliiton jäsenkuntaa oli jäänyt uuden valtakunnanrajan taakse. Luovutetun alueen kuntien osalta tehtiin vuonna 1946 periaateratkaisu, jonka mukaan nämä myivät paikkansa valtion määrittelemällä hinnalla kuntainliitolle. Viimeiset luovutetun alueen kunnat luopuivat kuntainliitosta 1948. Tilalle alkoi tulla kuntia Mikkelin läänistä.

Tiuruniemen toiminta jatkosodassa Jatkosodan syttyessä kesällä 1941 parantolan tavarat ja potilaat oli evakuoitu muutama päivä aikaisemmin Mikkeliin. 10.8.1941 perustettiin 43. sotasairaala uudelleen. Tiuruniemi joutui jälleen vastaanottamaan suuren haavoittuneiden tulvan, tällä kertaa huonosti valmistautuneena. Sairaalan perustamista haittasi se, että Tiuruniemi kuului tuolloin evakuoitavaan alueeseen. Tilanne muistutti talvisodan kiireisimpiä aikoja. Alkuviikkoina suurin osa potilaista tuli suoraan joukkosidontapaikoilta ohi kenttäsairaaloiden. Kuumim-millaan toiminta oli sotasairaalan perustamisesta lokakuuhun 1943. Rintaman siirryttyä kauemmaksi sotasairaala pyrki auttamaan myös siviiliväestöä. Rinnan sotasairaalan varsinaisen toiminnan kanssa kehittyi myös poliklinikkatoiminta. Poliklinikalle hakeutuivat lomilla sairas-tuneet sotilashenkilöt. Toiminta muutti muotoaan sitä mukaa, kuin rintama työntyti kauemmas itään. Sota-sairaala muuttui sotilastuberkuloosisairaalaksi, mutta rinnan sen kanssa pääsi käyntiin myös kuntainliiton oma toiminta siviilipotilaille. Neuvostoliiton suurhyökkäyksen alettua 9.6.1944 paineet 13. sotasairaalassa Viipurissa kasvoivat niin, et-tä 43. sotasairaala Tiuruniemessä ja Rauhassa otettiin jälleen koko laajuudessaan käyttöön 13.6.1944. Noin 1000 potilasta Tiuruniemen tuberkuloosiosastoilta ja Rauhan mielitautiosastoilta evakuoitiin parissa päivässä. 13. sotasairaala joutui lopettamaan toimintansa pommitusten vuoksi ja haavoittuneiden aalto suuntautui Tiuruniemeen ja Rauhaan. Ensimmäinen haavoittuneiden kuorma Viipurista tuli 15.6.1944. Sairaala vastaanotti ensimmäisten päivien aikana aluksi 800, myöhemmin yli 1000 haavoittunutta vuorokaudessa. Jälleen kaikki käytävät ja aulat olivat käytössä, pahimpaan aikaan myös pihamaa oli potilaita täynnä. 21.6. Tiuruniemeen tuli 1400 haa-voittunutta. Rintaman lähestymisen vuoksi puolustusministeriö antoi 22.6.1944 käskyn siirtää potilaat ja varusteet Heinolan – Lahden seudulle. Viimeiset potilaat evakuoitiin 24.6.1944. Tavarat ja osa henkilö-kuntaa evakuoitiin lotjilla Mikkeliin. Jatkosodan lopussa sotasairaalan tilalle tulivat A/18. KS (kenttäsairaala), jossa A tarkoitti kirurgista osaa, sekä 13. kenttäsairaala. Sairaalaan tuli haavoittuneita suoraan Talin – Ihantalan taisteluista. Kun potilaat olivat saaneet ensiavun ja ruoan, heidät pyrittiin siirtämään sotasairaaloihin. Kenttäsairaalat joutuivat työskentelemään Kannaksen ratkaisutaistelujen aikana valtavassa paineessa haavoittuneiden virratessa rin-tamalta, joka lähimmillään oli 50 kilometrin päässä. Tilanne rauhoittui heinäkuun puolivälissä suomalais-ten torjuttua neuvostoliittolaisten viimeiset hyökkäykset. Kriittisimpinä hetkinä tilanne koettiin siinä määrin uhkaavana, että sairaalan konemestarilla oli valmiina kasapanoksia, joilla oli määrä räjäyttää sairaalan toiminnan kannalta tärkeimmät kohteet.
--

Sodan jälkeisinä vuosina kaikenlainen niukkuus leimasi toimintaa, mihin toivat helpotusta sairaalan oma sikala ja puutarha. Vuosi 1947 mainitaan jo kuitenkin toiminnallisesti lähes normaalina. Mer-kittävä parannus toimintaan oli amerikansuoma-laisten lahjoitusvaroilla ostettu röntgenkone.

Vuonna 1947 tehtiin myös esitys keskussairaalan perustamisesta Tiuruniemen läheisyyteen. Kun-tainliitto ilmoitti olevansa valmis myymään 25 markan neliöhinnalla viiden hehtaarin tontin lähel-tä laiturirantaa, mikäli valtioneuvosto määrää kes-kussairaalan sijoitettavaksi Tiuruniemeen.

Kuntainliiton nimi muuttui vuonna 1949 uuden pe-russäännön hyväksymisen yhteydessä Kymen-Mikkelin tuberkuloosipiirin kuntainliitoksi.

Vuoden 1949 alusta voimaan tullut uusi tuberku-loosilaki laajensi parantolan toimintapiiriä, joka tu-li käsittämään Kymen läänin ja lähes koko Mikke-lin läänin. Vuonna 1952 kuntainliiton jäsenkuntien määrä nousi jo 53:een.

1950-luvun alussa Etelä-Saimaan yleiselle sairaa-lalle oli vuokrattuna edelleen yksi osastokerros (I) sekä huonetiloja VII kerroksesta ja asuintiloja Cap-rin huvilasta. Leikkaussali ja poliklinikka olivat parantolan ja yleisen sairaalan yhteisessä käytössä.

Henkilökunnan asuinrakennus

Sairaalan eteläpuolelle valmistui vuonna 1948 henkilökunnan asuinrakennus, jossa oli myös lei-

pomo. Rakennukseen tehtiin maanalainen yhdys-käytävä pääarakennuksesta. Tämän ns. Impilinnan rakennuskustannukset olivat kalusteineen yli 23 miljoonaa markkaa eli enemmän kuin 10 vuotta ai-kaisemmin rakennetun sairaalan.

Myös Impilinnan suunnitteli arkkitehti Jalmari Lankinen. Rakentamisurakan sai 19 miljoonalla markalla tehtäväkseen rakennusliike Aaro Manérus Imatralta. Rakennuksen valmistumista viivästytti mm. rakennustarvikepula. Rakentamiskustannuk-sista valtio maksoi tuberkuloosilain mukaan ¾, jo-ten kuntien kustannettavaksi jäi noin 6 miljoonaa markkaa.

Keskussairaalan valmistuttua Etelä-Saimaan ylei-nen sairaala siirtyi pois ja sen käytössä olleet tilat siirtyivät 1.1.1955 alkaen Imatran kauppalan sai-raalalle, jonka nimi oli Kaakkois-Saimaan sairaala. Vuokra-aika oli alun perin kaksi vuotta ja sitä jat-kettiin useaan otteeseen. Tarkoituksena oli pitää vuokralainen vain siihen asti, kunnes Imatra saa rakennettua oman aluesairaalan.

Sairaanhoidollisesti 1950-luku oli myönteisen ke-hityksen aikaa, jolloin tuberkuloosiin kuolleiden määrä väheni merkittävästi ja hoitoajat lyhenivät. Ensimmäiset tuberkuloosilääkkeet otettiin Suo-messa käyttöön 1940-luvun lopulla. Tässä tilan-teessa heräsi ajatus kuntainliiton omistaman Kuu-sankosken parantolan myymisestä ja potilaiden siirtämisestä Tiuruniemeen vähitellen vapautuviin tiloihin.

Syksyllä 1964 kuntainliitto teki päätöksen henki-lökunnan asuinrakennuksen rakentamisesta Capril-le ja vanhan huvilan purkamisesta. Valituksen ta-kia rakentamaan päästiin vasta 1966 ja uusi, kah-desta rakennusmassasta koostuva Capri valmistui kesällä 1967. Samana kesänä purettiin vanha Cap-rin huvila.

Tuberkuloosin edelleen vähentyessä oltiin siinä ti-lanteessa, että pääarakennuksessa oli vuonna 1963 tyhjillään jo keskimäärin 50 hoitopaikkaa. Tällöin ryhdyttiin suunnittelemaan muidenkin keuhkosai-rauksien hoidon aloittamista Tiuruniemessä, mitä tulossa oleva tuberkuloosilain muutos osaltaan tu-kisi.

Liittohallitus esitti keväällä 1964, että sairaansijo-jen määrä säilytetään 400:na, samalla kun kahdek-sasta hoito-osastosta yksi varattaisiin ei-tuberkuloottisille keuhkosairauksille. Toiminnalli-seen laajennukseen liittyivät myös suunnitelmat

koko rakennuksen saneeraamisesta, mistä tehtiin-kin varsin yksityiskohtaiset suunnitelmat. Suunni-telmat eivät kuitenkaan tässä vaiheessa toteutuneet.

Kun Imatran aluesairaala lopulta valmistui vuonna 1964, päättyi 10 vuotta kestänyt Imatran ja Tiuru-niemen vuokrasuhde. Parantolarakennus oli en-simmäistä kertaa mahdollista varata kokonaan sii-hen käyttöön, johon se oli rakennettu. Koska tilat haluttiin edelleen pitää tehokkaassa käytössä eikä tuberkuloosipotilaita enää riittänyt koko rakennuk-seen, päätti liittovaltuusto perusteellisten selvittely-jen jälkeen vuokrata yhden osaston 1.11.1966 al-kaen Imatran kauppalalle pitkäaikaissairaita varten.

- Yleissairaалana

Tiuruniemen historiassa alkoi vuonna 1966 kol-mas, selvästi aikaisemmasta erottuva jakso. En-simmäisen jakson muodostivat sotavuodet ja toisen vuodet, jolloin keskityttiin tuberkuloosin hoitami-seen. Kolmas vaihe kesti noin 20 vuotta ja käsitti toiminnan monipuolistumisen ja laajentumisen. Tiuruniemestä muodostui monipuolinen keuhko-sairauksien ja reuman hoidon erikoissairaala. Tiu-runiemen parantolan nimi muutettiin vuonna 1971 Tiurun sairaalaksi. Samaan aikaan muissakin maamme tuberkuloosiparantoloissa vapautui hoi-topaikkoja muuhun käyttöön. Muutoksen mahdol-listi tuberkuloosilain muutos vuonna 1966.

Liittohallituksen asettama työryhmä teki selvityk-sen ja ehdotuksia sairaalarakennuksen saneeraami-sesta, jossa samalla huomioitaisiin tuberkuloosista vapautuvien paikkojen mahdollisimman tarkoituk-senmukainen käyttö. Ensimmäinen ei-tuberkuloottisten keuhkosairauksien osasto avattiin Tiuruniemessä 1.12.1969. Tämän jälkeen sanee-raustyöryhmä teki edelleen selvityksiään, mutta valtiovallan puolelta ei lupaa uudistamiselle saatu. Puutteena tutkimusten ja hoidon tehostamiselle oli röntgen- ja laboratorio- sekä kuntoutustilojen ahta-us. Myöskään vuodeosastot eivät vastanneet enää ajan vaatimuksia.

Vuonna 1969 valtioneuvosto päätti laskea Tiuru-niemen sairaansijojen lukumäärän 400:sta 280:een 1.1.1970 alkaen. Tästä tuberkuloosin hoitopaikkoja oli 256. Liittovaltuuston hakemuksen perusteluissa todettiin, että ylimääräiset paikat olivat syntyneet sotavuosina ja niitä oli totuttu pitämään normaalei-na paikkoina. Paikkamäärän laskemisesta seurasi luonnollisesti se, että tyhjät paikat katosivat.

Toinen keuhkosairauksien osasto perustettiin 1.9.1971. Seuraavina vuosina toimintaa kehitettiin voimakkaasti, vaikka peruskorjaus edelleen siirtyi. Syksyllä 1972 todettiin, että peruskorjauksessa pyritään pysymään olemassa olevan sairaalarakennuksen puitteissa, jolloin tarvittavat lisätilat saadaan tiloja uudelleen ryhmittämällä, ottamalla ns. toisarvoisia tiloja tehokkaampaan käyttöön sekä muuttamalla yksi potilasosasto tutkimus- ja toimenpidetilaksi. Liittohallituksen asettama toimikunta laati yksityiskohtaisen toimintasuunnitelman peruskorjausta varten. Siihen sisältyi alustava tilaohjelmakin, jonka perusteella arkkitehtitoimisto Paatela oli laatinut alustavat luonnospiirustukset. Tarkoitus oli peruskorjata täydellisesti noin 4000 m² ja kevyemmin noin 9000 m². Liittovaltuusto päätti 30.10.1972 toteuttaa peruskorjauksen vuosina 1974-75.

Peruskorjaus ei milloinkaan toteutunut suunnitellussa muodossa. Koska Tiurunieni ei sisällynyt lääkintöhallituksen investointiohjelmiaan, päätettiin peruskorjausta tehdä osa kerrallaan usean vuoden ajan. Saneerausta voitiin tehdä vuosimäärärahojen turvin, mutta suunnitellussa laajuudessa peruskorjausta ei milloinkaan saatu toteutettua.

Rakennusta uudistettiin siis pala palalta. Vuonna 1977 saatiin laboratorio uudistettua. Röntgenosaston uudistaminen tapahtui vuonna 1979 ja samana vuonna valmistuivat myös tuberkuloositoimiston uudistetut tilat. Lämpökeskuksen saneeraus ja polttoaineen muuttaminen hakkeelle tapahtuivat vuonna 1981.

Vuodeosastoista saneerattiin ensimmäinen kerros vuonna 1984, josta muodostettiin kuntoutusosasto. Vuoden 1986 alussa käynnistettiin toisen kerroksen saneeraus ihotautien osastoksi ja ihotautien poliklinikaksi. Toimenpidetiloista ehdittiin saneerata edellä mainittujen laboratorion ja röntgenin lisäksi vain allergia- ja keuhkofunktiolaboratorio. Kaiken kaikkiaan koko rakennuksesta oli kuntainliiton purkautuessa vuonna 1986 peruskorjattu vain 20 %. Vuodeosastojen suurimmat puutteet ovat wc- ja saniteettitilojen niukkuus.

Kokonaisuutena 1970-luku oli voimakasta kehittämiskautta, vaikka peruskorjaus siirtyikin vuodesta toiseen. Uusia osastoja olivat 1.11.1974 avattu reumaosasto, 1.9.1975 avattu toinen reumaosasto ja 1.3.1977 avattu kolmas keuhkosairauksien osasto.

Tiurun sairaalan kuntainliittoon kuului neljän keskussairaalapiirin kuntia, jotka pyrkivät vähitellen siihen, että keuhko- ja reumapotilaat voitaisiin Tiurunien sijasta hoitaa alueiden omista keskussairaloissa. Tiurun liittohallitus pyrki pitämään kuntainliiton viimeiseen saakka kokonaisena. Keskussairaalapiirijakoa korostava linja kuitenkin voitti. Lopulta Mikkelin, Kotkan ja Savonlinnan keskussairaalapiirit muodostivat 1.1.1986 alkaen omat tuberkuloosipiirinsä ja Tiurun kuntainliitto hajosi. Kymen-Mikkelin tuberkuloosipiirin toiminnot siirtyivät 1.1.1986 alkaen Etelä-Saimaan keskussairaalalan kuntainliitolle.

Vuodesta 1986 Mikkelin, Savonlinnan ja Kotkan keskussairaalapiirit käyttivät keuhko- ja reumasairauksien osalta Tiuruniemeä vielä jonkin verran ostopalveluna. Lähtölaskenta erikoissairaalana oli kuitenkin jo alkanut ja erikoissairaanhoidon osastoja korvattiin yksi toisensa jälkeen pitkäaikaissairaiden osastoilla.

Tiurunieni poistui erikoissairaanhoidon käytöstä vuonna 1992. Seuraavana vuonna rakennuksesta lähtivät viimeiset sairaalatoiminnot ja siihen muutti Joutsenon vastaanottokeskus, joka toimi tiloissa vuoteen 2012 saakka.

4.5 Piirustusaineistot ja urakoitsijat

- Päärakennus

Paperiset kopiot päärakennuksen pääpiirustuksista sekä työkuviista, sisältäen mm. mitoitettut pohjapiirustukset ja detaljikuvia sekä rakenne- ja LVI – kuvia, löytyvät Lappeenrannan kaupungin Joutseno-talon arkistosta. Lisäksi suunnittelumateriaalia, mm. 1:100 mittakaavan pohjapiirustuksia ja julkisivukuvia on löytynyt Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin (Eksote) arkistosta. Kuvia ei löydy arkistoista kaikista päärakennuksen kerroksista, eikä kaikkia detaljikuvia ole, mutta valikoima on kuitenkin varsin kattava. Lappeenrannan kaupungin omistuksessa olevat työpiirustukset ovat osin hyvin huonokuntoisia ja niiden käsittely vaikeaa. Lämpökeskuksesta löytyy myös työ- ja pääpiirustukset. Kappelista on yksi pääpiirustustasoinen kuva sekä lisäksi Eksoten arkistossa luonnos kappelista.

Näitä kuvia ja niihin liittyvää työ- ja aineselitystä sekä muuta arkistoista löytynyttä materiaalia on käytetty tutkittaessa rakennusten historiaa, raken-

neratkaisuja ja suunnitteluvaiheita. Työpiirustustasoisissa pohjapiirustuksissa on reunoille piirretty detaljikuvia mm. seinärakenteista. Kuviin on merkitty todennäköisesti työmaalla muutokset ja muita muistiinpanoja, kuten mm. ikkuna- ja ovilaskelmat. Piirustuksissa on Jalmari Lankisen allekirjoituksen lisäksi hyväksymisen merkiksi kohteen urakoiineen Rakennusosakeyhtiö Pyramidin leimat sekä muita allekirjoituksia.

Pääpiirustuksiin on tehty muutosmerkintöjä, joista huomattavin on nk. makuusalien kääntäminen 36° pohjoisesta länteen, päämassan kanssa samaan suuntaan. Lisäksi kuviin on tehty muutoksia mm. ikkuna-aukotuksiin ja parvekkeisiin.

Vuoden 1937 asemapiirustuksessa on päärakennuksen lisäksi esitetty rannassa lämpökeskus sekä yli- ja alilääkäreiden asunnot.

Rakennepiirustukset on tehnyt Rakennusosakeyhtiö Pyramid, sähköpiirustukset Karjalan Sähkö Oy, LVI-piirustukset Voima- ja Polttoaineteollisuuden Yhdistys/ Lämpötekkinen osasto ja ilmanvaihtopiirustukset O-Y. Suomen Puhallintehdas.

Vuoden 1937 päärakennuksen pohjapiirustukset on piirretty uudestaan 1:100 mittakaavassa vuonna 1970 (päiväty Imatralla 21.12.70). Tekijänä on Piirustustoimisto Keijo Jantunen & Kumpu.

Päärakennuksen pohjapiirustukset on piirretty uudestaan myös vuonna 1976, tekijänä Arkkitehti-toimisto Matti Vuorinen Imatralla. Näihin kuviin on merkitty myös muutoksia vuonna 1979, joista osa on jo aiemmin toteutuneita.

Teksti rakennuksen alkuperäisistä materiaaleista ja rakenteista perustuu vanhoihin suunnitelmapiirustuksiin ja Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan uutisrakennusten työ- ja aineselitykseen vuodelta 1937. Alkuperäisiä materiaaleja tai rakenteita ei ole tutkimuksellisesti todennettu esim. koepaloin.

Työ- ja aineselitys sisältää parantolarakennuksen, yllälääkärin ja alilääkäreiden asuinrakennukset, lämpökeskusrakennuksen, savupiipun, lämpökeskuksen ja parantolarakennuksen yhdistävän johtotunnelin, viemärivereden saostuskaivot, viemäri- ja vesijohtojen ja sähkökaapelien kaivantojen teon ja täyttämisen.

Rakennuksen pääurakoitsijana toimi Rakennusosakeyhtiö Pyramid Viipurista, joka otti myös 1,3 kilometrin mittaisen Rauhan asemalta johtavan tien rakentamisurakan.

Rakennusten vesi-, viemäri-, kuumavesi- ja höyryjohdot sekä ulkovalaistus eivät ole kuuluneet varsinaiseen työurakkaan, vaan ne on kilpailutettu erikseen ja teetetty erikoisliikkeellä. Myös muuntajan johdotuksineen sekä keskuslämmityslaitoksen kattilat on rakennuttaja hankkinut erikseen.

Betonisorakuoppa on sijainnut noin puolen kilometrin päässä rakennuspaikasta, samoin hiekkahauta ja näistä urakoitsija on saanut ottaa soraa ja hiekkaa ilmaiseksi. Sepelikiviä on työ- ja aineselityksen mukaan saanut noin neljän kilometrin päästä Rajavuoresta, jonka käytöstä on urakoitsijan sovitettava erikseen maanomistajan kanssa. Rakennustarkoitukseen käytetty vesi on otettu Saimaasta.

- Impilinna

Impilinnasta on säilynyt varsin kattavat suunnitelmakuvat. Paperiset kopiot päärakennuksen pääpiirustuksista, sisältäen mm. pohja- ja julkisivupiirustukset sekä rakenne- ja sähkökuvia, löytyvät Lappeenrannan kaupungin Joutseno-talon arkistosta. Pääpiirustuksissa vuodelta 1948 on rakennuksen pääsuunnittelijan arkkitehti Jalmari Lankisen allekirjoitukset.

Lisäksi materiaalia on löytynyt Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin arkistosta. Piirustusten lisäksi lähteenä on käytetty mm. liittohallituksen ja rakentamistoimikunnan pöytäkirjamerkintöjä.

Vuonna 1976 Arkkitehtitoimisto Matti Vuorinen on laatinut asuinrakennuksen muutospiirustukset. Tuolloin pohjapiirustukset on piirretty uudestaan. Näihin kuviin on merkitty muutoksia samana vuonna. Muutoskuviin liittyvät ilmanvaihtosuunnitelmat on laatinut Insinööri-toimisto P. Ahtikari ky Imatralla ja sähköpiirustukset Insinööri-toimisto N. Liukkonen Oy.

Työ- ja aineselitystä ei ole ollut käytettävissä. Teksti rakennuksen alkuperäisistä materiaaleista ja rakenteista perustuu vanhoihin suunnitelmapiirustuksiin vuodelta 1948. Alkuperäisiä materiaaleja tai rakenteita ei ole tutkimuksellisesti todennettu esim. koepaloin.

- Kappeli

Kappelista löydettiin arkistosta yksi piirustus, jossa on esitetty julkisivu, pohjapiirustus ja leikkaus. Piirustus on päivätty 7:1939 Viipurissa ja se on merkitty Rauhan Tuberkuloosiparantolan kappeliksi.

- Kemistin talo

Kemistin talon rakentamisajalta 1910-luvulta ei tiettävästi ole säilynyt piirustuksia eikä muita rakentamiseen liittyviä asiakirjoja. Talo peruskorjattiin 1940-luvun alussa taloudenhoitajan eli talouspäällikön asunnoksi. Jalmari Lankisen laatimat piirustukset on päivätty Kotkassa 24.9.1940. Erilliset kellarin piirustukset on päivätty vuonna 1947.

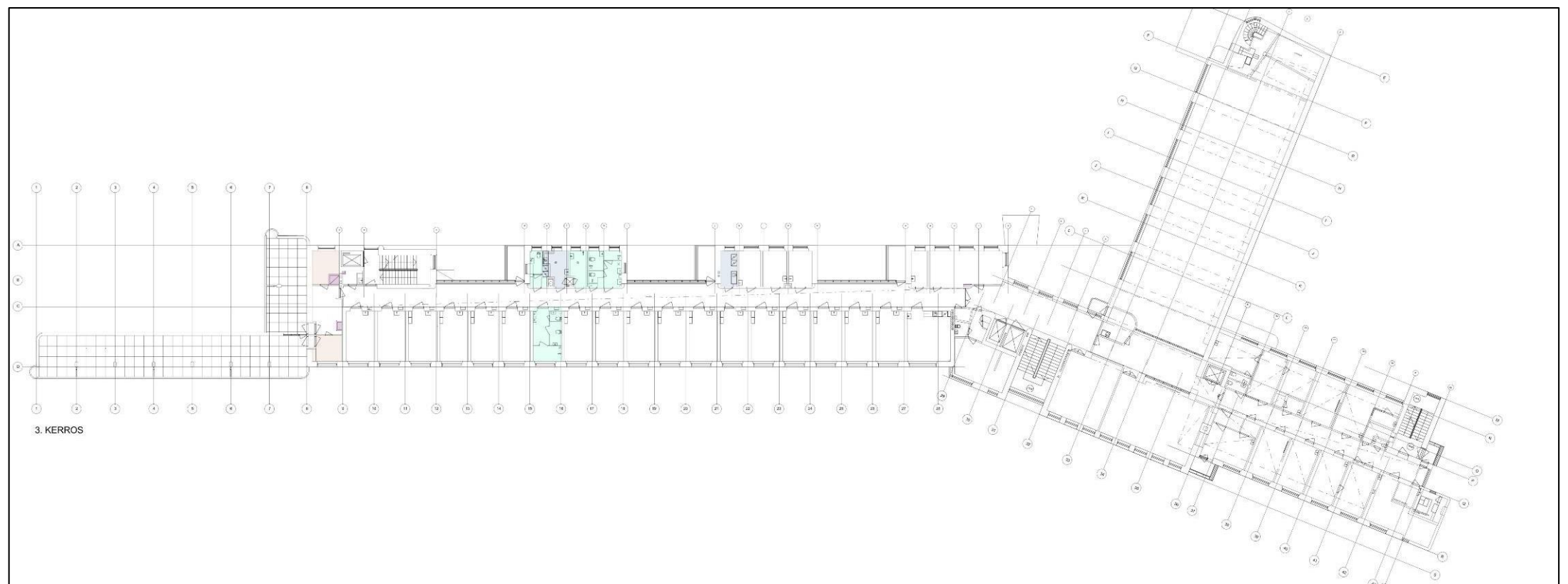
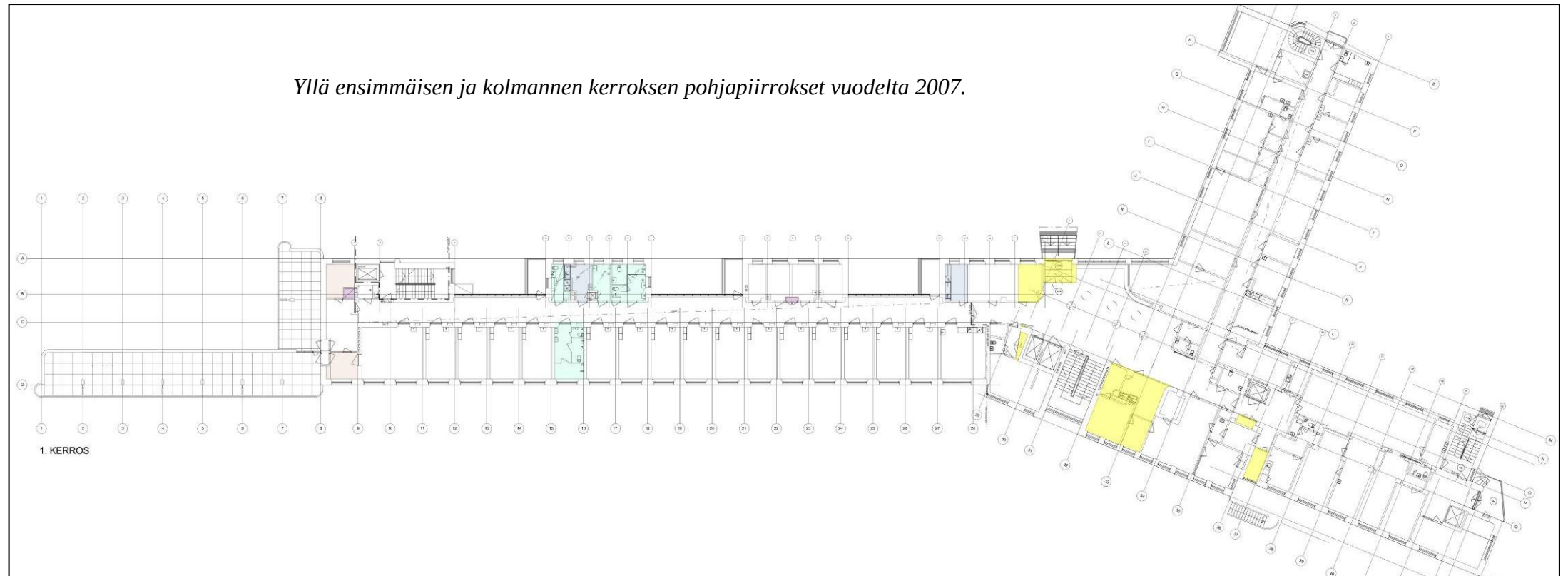
- Lääkärien asuinrakennukset

Alilääkärien asuinrakennuksesta on säilynyt vuodelta 1937 ja 1938 olevat pääpiirustukset 1:100 (Lappeenrannan kaupunki/ nykyiset omistajat), 1:50-mittakaavaisia sähkö- ja LVI-piirustuksia sekä Pyramid Oy:n rakennepiirustuksia. Lisäksi vuodelta 1947 ovat ullakkohuoneen muutospiirustukset. Rakennuksesta ei ole tehty myöhemmin ajantasaista piirustuksia.

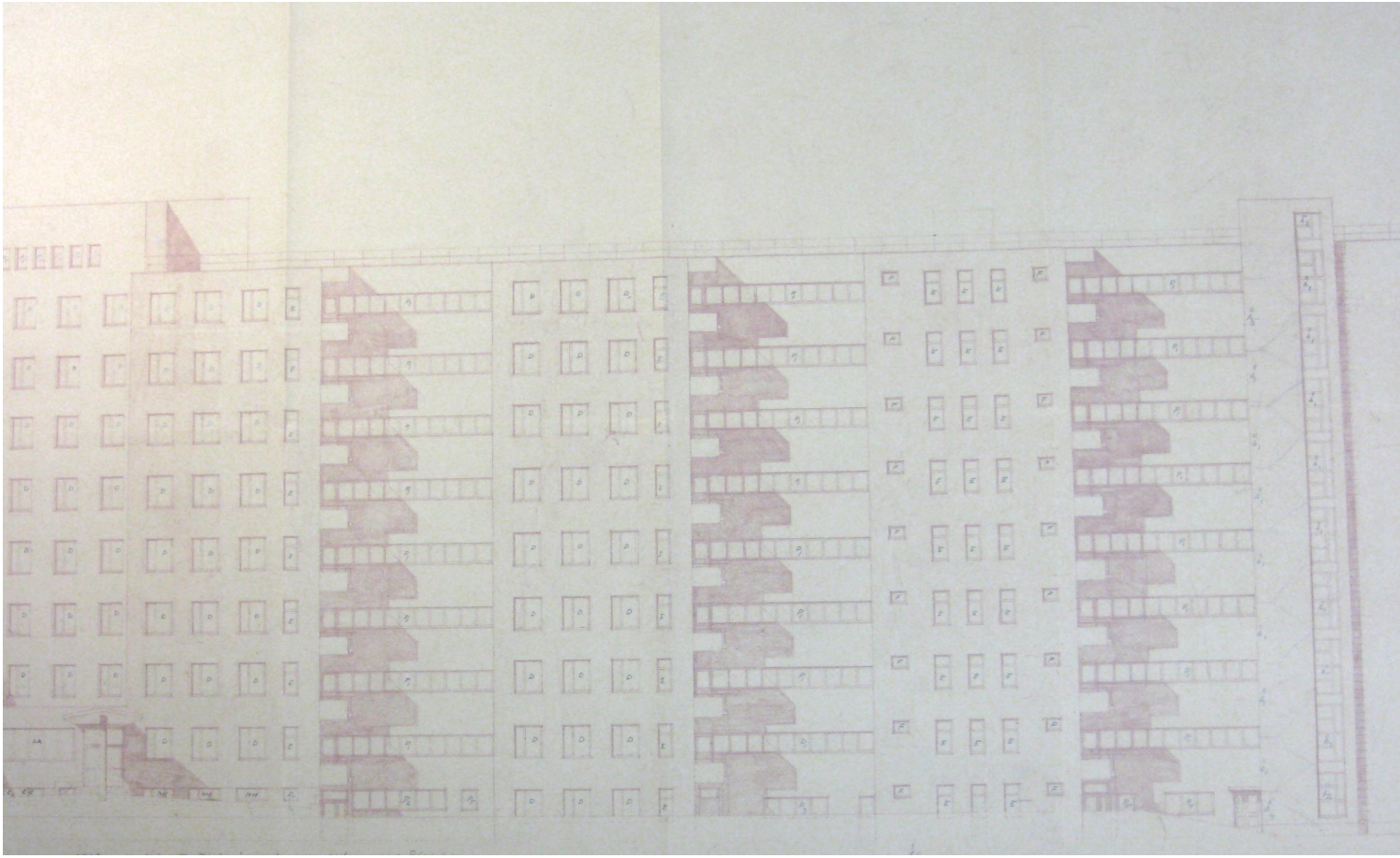
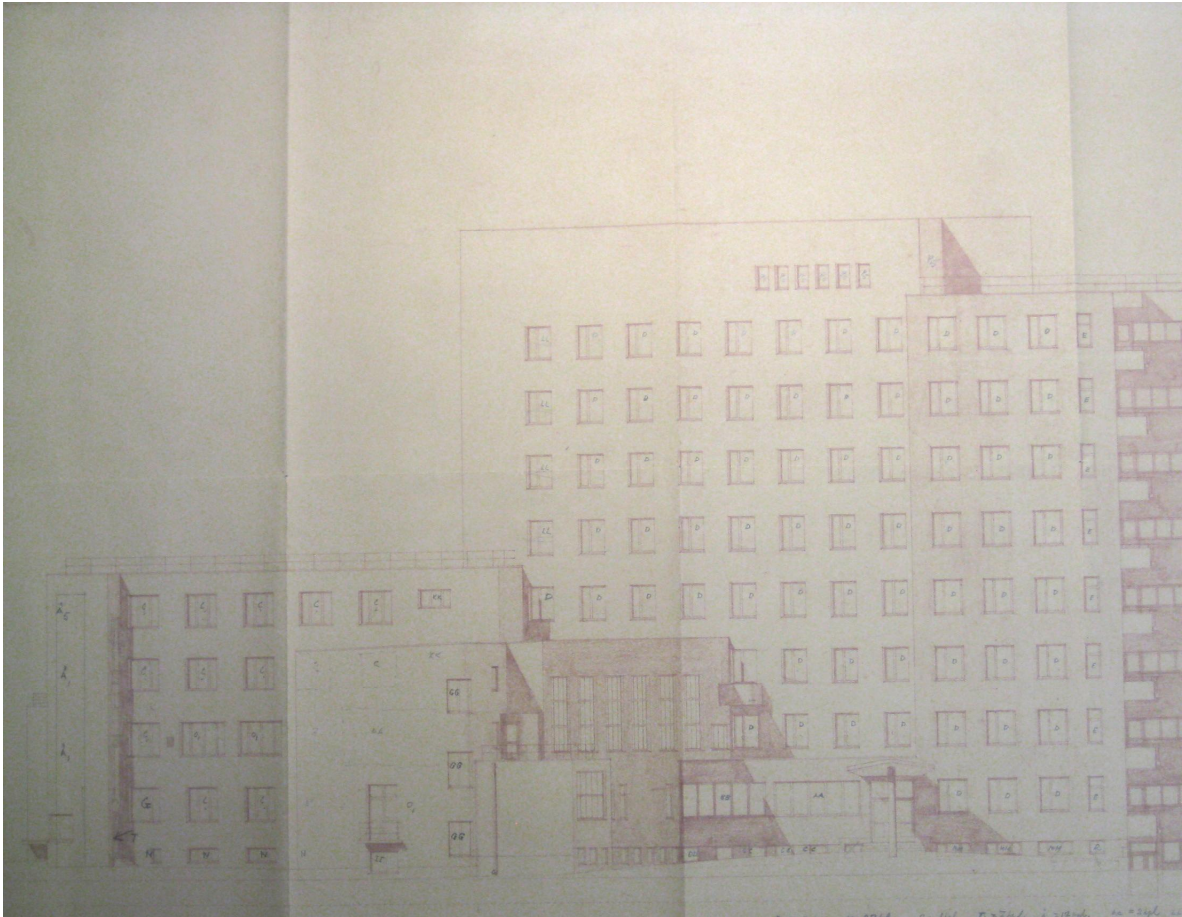
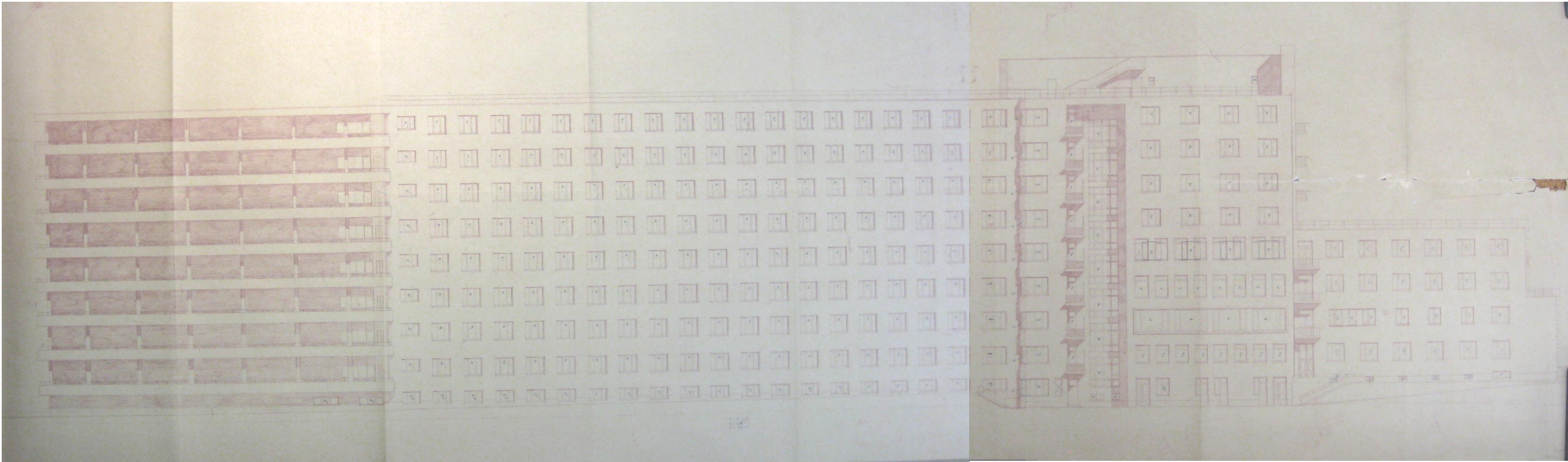
Ylilääkärien asuinrakennuksesta on säilynyt vuodelta 1937 olevat pääpiirustukset 1:100.

Jalmari Lankisen laatimassa Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan uutisrakennusten työ- ja aineselitys vuodelta 1937 (Viipuri 3.8.1937) käsittää myös alilääkärien paritalon ja ylilääkärien talon.

Yllä ensimmäisen ja kolmannen kerroksen pohjapiirrokset vuodelta 2007.

Yllä ensimmäisen ja kolmannen kerroksen pohjapiirrokset vuodelta 2007.

Itä- ja länsipuolen julkisivujen työpiirustuksia.

Rakennusten yleiskuvaukset

- Päärakennus

Entinen Tiurunien parantolan (myöh. Tiurun sairaalan) päärakennus on valmistunut vuonna 1939, suunnittelijana arkkitehti Jalmari Lankinen. Rakennuksessa on toiminut vuodesta 1993 vuoteen 2012 Joutsenon vastaanottokeskus.

Valkoiseksi ja osin vaalean ruskeaksi maalattu rapattu rakennus jakautuu neljään rakennusmassaan. 8-kerroksisessa A-osassa ovat vuodeosastot ja sen jatkeena olevassa 8-kerroksisessa C-2-osassa aula, seurusteluhuone ja muita yleisiä tiloja. Eteläisin osa B on nelikerroksinen ja sisältää mm. keittiötilat. Sekä C2- että B-osan ylimmät kerrokset ovat olleet aiemmin olleet asuintoina. Matalimmassa C1-osassa ovat mm. hallinnon tilat, vanha leikkaussali ja juhlasali/ ruokasali

Lappeenrannan kaupungin piirustuksia koskevan arkistokortin mukaan päärakennuksen tilavuus on noin 58 430 m³ ja pinta-ala huoneistoalana noin 12 000 h-m².

- Lämpökeskus – korjauspaja

Lämpökeskus – korjauspajarakennus on valmistunut rantaan samanaikaisesti sairaalarakennuksen kanssa vuonna 1939. Rakennuksen on suunnitellut Jalmari Lankinen. Lämpökeskusta on laajennettu 1981-82 betonirakenteisella hakevarastolla.

Etelä-Karjalan sairaanhoitopiirin teettämän uudelleenkäyttöraportin (20.7.1999, Maa ja Vesi Oy) mukaan alkuperäisen lämpökeskusrakennuksen tilavuus on noin 4170 m³. Alkuperäisen lämpökeskuksen pinta-ala kerrosalana on noin 363 k-m².

Vuonna 1981 valmistuneen laajennuksen pinta-ala on 257 m² (329 k-m²) ja tilavuus noin 2900 m³.

- Kappeli

Kappeli – ruumishuonerakennus on valmistunut sairaalan itäpuoliseen metsikköön samanaikaisesti sairaalan kanssa vuonna 1939, suunnittelijana arkkitehti Jalmari Lankinen. Kappeli on maahan painettu, pääosin maan alla oleva rakennus. Rakennuksen kerrosala on noin 70 k-m².

• ns. Kemistin talo

Kemistin talo on Tiurun Sairaalan historian mukaan valmistunut vuonna 1916. Talo on satulakattoinen, perusmassaltaan lähes neliömäinen hirsirakennus, johon liittyy kaksi rankarakenteista, alun perin avonaista kuistiosaa. Myös ullakkokerros on rankarakenteinen. Kuisteista suurempi on muutettu lasikuistiksi ja sisäänkäynnin yhteydessä ollut avokuisti on muutettu palvelijan huoneeksi. Jyrkkään satulakattoon liittyy eteläsivulla poikkipääty. Kaupungin tietojen mukaan rakennuksen kerrosala on 213,0 k-m² ja tilavuus 640,0 m³.

• Impilinna

Asuntolarakennus eli ns. Impilinna on valmistunut vuonna 1949, suunnittelijana arkkitehti Jalmari Lankinen. Impilinna on kolmikerroksinen rapattu rakennus, jossa on osittain maanpäällinen kellari-kerros. Rakennuksessa on satulakatto. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä mm. julkisivuarkkitehtuurin osalta. Olennaisia osia asuinrakennuksen julkisivussa ovat vaalea tasaiseksi rapattu julkisivu ja säännölliset ikkuna-aukotukset. Funktionalismin ihanteen mukainen horisontaalisuus korostuu mm. rakennuksen ikkunauhoissa.

Lappeenrannan kaupungin piirustuksia koskevan arkistokortin mukaan rakennuksen tilavuus on noin 5 280 m³ ja huoneistoala noin 1 420 h-m².

• Allergia- ja Ympäristöinstituutti

Rakennus on valmistunut alun perin ylilääkärin asunnoksi vuonna 1939. Rakennus on Jalmari Lankisen suunnittelema erillispientalo, jossa on

kellarin lisäksi kaksi asuinkerrosta. Nykyään rakennuksessa toimii Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti, joka on Allergia- ja astmalii-ton tutkimus- ja koulutusyksikkö. Toisessa kerroksessa sijaitseva puolilämmin ullakkotila on muutettu lämpimäksi näyttelytilaksi.

Rakennus on säilynyt lähes alkuperäisenä eikä siinä ei ole tehty merkittäviä korjaus- tai muutostöimenpiteitä. Talon tilavuus on noin 2000 m³.

• Alilääkärin asuintalo

Rakennus on Jalmari Lankisen suunnittelema, vuonna 1939 valmistunut paritalo. Kellarikerroksessa on varasto- ja teknisiä tiloja. Asuintilat ovat ensimmäisessä kerroksessa, toisen asunnon ullakolle on myöhemmin rakennettu asuinhuone. Rakennusrungon ulkopuolelle on myöhemmin rakennettu talouskellari. Talossa ei ole tehty merkittäviä korjaus- eikä muutostöimenpiteitä lukuun ottamatta lämmitysjärjestelmän muutosta. Talon tilavuus on noin 2000 m³ ja kerrosala pohjapiirustusten mukaan kellarissa 244 m² ja 1. kerroksessa n. 353 m². Huoneistoala on noin 285 h-m².

4.7 Rakennusten ominaispiirteet

- **Päärakennuksen arkkitehtuuri ja tyyli-
piirteet (Lauri Putkonen)**

Tarkasteltaessa Tiuruniemen parantolan arkkitehtonista ja kulttuurihistoriallista merkitystä on syytä korostaa, että parantolan suunnitteluhistoria muodostui taloudellisista syistä huomattavan pitkäksi. Arkkitehtuurikilpailu ajoittui kauteen, jolloin parantola-arkkitehtuuri oli muuttumassa, ainakin osaksi, klassisismista funktionalismiin. Klassisista suuntausta edusti tuona aikana erityisesti arkkitehti Eino Forsman, mutta myös Paateloiden varhaisissa suunnitelmissa on vielä havaittavissa 1920-luvun estetiikkaa. Jalmari Lankisen kolmannelle sijalle asetettu ehdotus ”Ilmarinta” vuoden 1929 kilpailussa perustui pitkään, julkisivuiltaan horisontaalisesti painottuneeseen nelikerroksiseen rakennusrunkoon, jonka toiseen päähän liittyi Aallon Paimion parantolasta tuttu lepopaviljonki. Kilpailutuomaristo, jonka arkkitehtijäsenenä olivat Jussi Paatela ja Bertel Jung totesi, että ehdotuksen arkkitehtuuri on kaavamaisista. Kilpailuehdotuksen julkisivut ovatkin siksi kaavamaiset, että on mahdotonta tulkita niitä klassistisiksi, pikemminkin niissä on pelkistetyn funktionalismin tunnusmerkkejä.

Kun Etelä-Karjalan tuberkuloosiparantolan johtokunta suhdanteiden parannuttua päätti 1937 tilata parantolan suunnitelmat Jäntin sijasta Lankiselta, totesi tämä, että kilpailuehdotus on työstettävissä nyt uusiin olosuhteisiin. Yhdeksän vuoden kuluessa oli potilaspaikkojen tarve kasvanut ja rakennuspaikkakin vaihtunut kahdesti. Aiemman kuivan kangasmaaston sijasta parantola oli nyt määrä rakentaa Saimaan rannalle. Aluksi Lankinen lisäsi kerrosmäärää seitsemäksi, mutta potilaspaikkatarpeen kasvaessa tarvittiin vielä kahdeksas kerros. Uusi paikka oli parantolalle otollinen. Hiekkaiselta, mäntyä kasvavalta rantakankaalta avautuvat laajat näköalat lounaaseen Saimaalle. Myös potilashuoneet sijoitettiin järvinäkymän puolelle. Kapean rakennusrungon koillispuolelle tulivat käytävät sekä ulokeosissa sijainneet hoitotilat. Myös Aalto oli Paimion parantolassa turvautunut tähän yleisesti sairaala-arkkitehtuurissa käytettyyn ratkaisuun. Paimiossa betonipilarirunko jakaa kerrokset pituussuunnassa kahteen osaan: nauhaikkunoiden valaisemaan käytävään ja kaakon suuntaan avautuviin potilashuoneisiin. Paimiossa ei ollut ve-

sistöä, joka olisi voinut vaikuttaa potilashuoneiden näkyymiin. Muutoin Lankisen lopullinen suunnitelma liittyy enemmänkin Paateloiden Kiljavan ja samana vuonna, 1939, valmistuneeseen Mikael Nordenswanin Kaupin parantolan arkkitehtuuriin.

On kuitenkin muistettava, että useimmat 1930-luvun parantoloidemme suunnittelijat olivat hakenneet vaikutteita keskieuropalaisesta sairaala-arkkitehtuurista. Paimion yhteydessä on mainittu Hilversumin Zonnestraalin parantola (Jan Duiker, valmis 1928). 1930-luku oli koko Euroopassa, erityisesti sen vuoristoseuduilla aktiivista parantolarakentamisen aikaa ja merkittäviä ajan sanatorioita olivat Ranskan Alppien Passy sekä Tatra-vuoriston Teplitzen parantola, jotka esiteltiin 1938 mm. Hilding Ekelundin kokoavassa sairaala-arkkitehtuuria käsittelevässä artikkelissa Keksintöjen kirjassa. Näiden esikuvien ohella monen arkkitehdin opintomatkat suuntautuivat samoille alueille, joissa uusin sairaala-arkkitehtuuri luotiin. Näin Tiuruniemiinkin liittyy yleiseurooppalaiseen parantola-arkkitehtuuriin.

Päärakennuksen pisin julkisivu muodostuu potilassiiven kahdeksankerroksisesta massasta makuuhalliparvekkeineen. Olennaisia osia pitkässä julkisivussa ovat säännölliset ikkuna-aukotukset, rytmityt aukotusmuutokset, valkoinen tasaiseksi rapattu julkisivu ja laajat pyöreänurkkaiset nk. makuuhallit, eli yhteiskäyttöiset potilaiden makuuparvekkeet. Potilassiiven julkisivua rytmittävät sivukäytäväratkaisuun ulokkeina lisätyt aputilat.

Funktionalismin ihanteen mukainen horisontaalisuus korostuu mm. kattomuodossa, jonka tuli näyttää tasakatolta. Kattomuotona parantolarakennuksessa on sisäänpäin kallistettu loiva aumakatto, joka on viemäröity rakennuksen sisäpuolella. Katemateriaalina on kupari. Alun perin katemateriaalina on ollut betoni, jonka alapuolella oli huopa. Matalamman asuntosiiven kattomuoto on auma, juhlasalisiiven loiva pulpetti.

Pelkistettyä funktionalismin linjaa on myös mm. parvekekaiteissa ja talotikkaissa, jotka ovat mustaa rautaa, joka on muurattu suoraan kiinni tiilimuuraukseen ja julkisivupinta rapattu yhtenäiseksi.

Tiuruniemen päärakennus on säilyttänyt suhteellisen hyvin alkuperäiset piirteensä: julkisivuarkkitehtuurin, aurinkoparvekkeet, osin myös aulatilat.

Kapea rakennusrunko sivukäytävineen on aikoinaan syntynyt juuri tuberkuloosin hoidon tarpeeseen ja on ilmeistä, että sitä on vaikea sovittaa sellaisenaan uuteen käyttöön.

Tiuruniemen parantolan kulttuurihistoriallinen arvo on kirjattu Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvityksessä. Maakunnallisen merkityksen ohella sillä on myös valtakunnallista merkitystä osana Suomen laajaa, arkkitehtonisesti korkeatasoista parantola-arkkitehtuuria. Suomessa rakennettiin 1900-luvun alkupuolella kaikkiaan 33 tuberkuloosiparantolaa, joista Tiuruniemi on nuorimpia. Sen arkkitehtuurissa on havaittavissa puhtaslinjaisen funktionalismin vakiintuminen. Rakennettuna ympäristönä Tiuru on yhdessä Rauhan sairaalan kanssa kulttuurihistorialliselta taustaltaan monipuolinen kokonaisuus vaikuttavassa järvenrantamaisemassa.

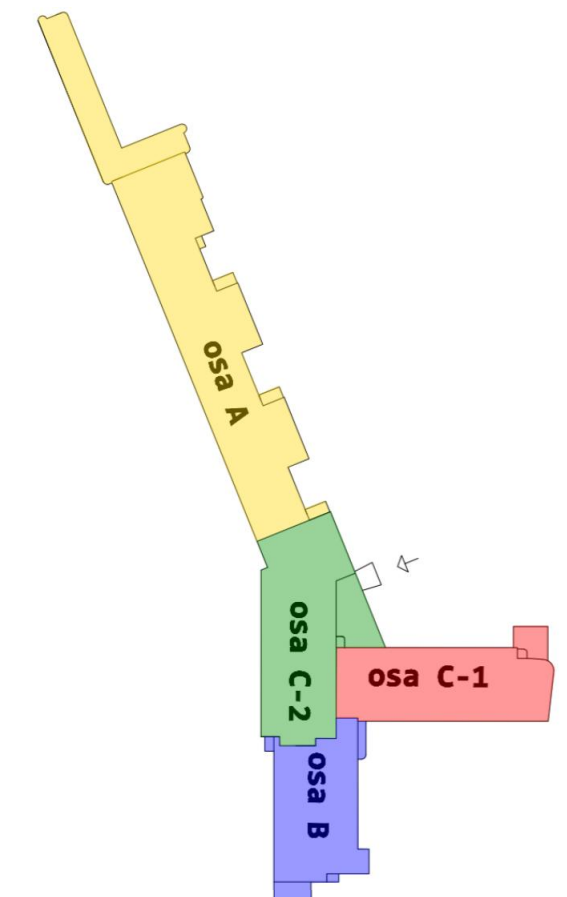

- **Päärakennus, pohjaratkaisu**

Rakennus jakautuu käytännössä neljään erilaiseen massaan, jotka ovat myös toiminnallisesti toisistaan poikkeavia.

Korkeimmassa ja kapeimmassa massassa sijaitsevat potilashuoneet ja makuuhallit. Kahdeksankerroksinen kapea rakennusmassa sijoittuu harjumaisemaan luode-kaakkoissuunnassa siten, että käytännössä kaikista potilashuoneista on männikön halki näkymä Saimaalle. Potilaskerroksissa on sivukäytäväratkaisu, johon on lisätty ulokkeina aputilat, jotka samalla rytmittävät käytäväjulkisivua. Potilashuoneissa on varustuksena pesuallas ja alun perin ollut kiinteä vaatekaappi. WC-tilat ovat pääosin käytävällä, vaikkakin muutamia wc-tiloja on myöhemmin tehty myös potilashuoneisiin.

Potilassiipeen liittyvät etelään suuntautuneet massat, joissa sijaitsee toiminnon aputiloja, keittiötilat ja korkeamman osan ylemmissä kerroksissa alun perin henkilökunnan asuntoja. Myöhemmin siivesä toimi mm. laboratorio- ja työtiloja sekä sosiaali-tiloja. Vastaanottokeskuksen aikoina tiloissa on ollut päiväkerho- ja harrastustoimintaa sekä varasto-tiloja. Kellarikerroksessa on mm. entisiä röntgenin, arkiston, välinehuollon, liinavaatevaraston ja keskusvaraston tiloja. Alun perin kellarikerroksessa sijaitsivat mm. talonmiehen asunto, kirjasto ja kirjansitomato, arkisto sekä kylpyosasto ja keittiön varasto- ja kylmäsäilytystiloja. Päämassan rungon ulkopuolelle maan alle ulottuu nk. juurikasvikellari, joka on myöhemmin muutettu varasto- ja polkupyörävarastoksi.

A-osa = potilassiipi

B-osa = keittiösiipi

C-1 –osa= juhlasalisiipi

C-2 –osa= entinen asuntosiipi

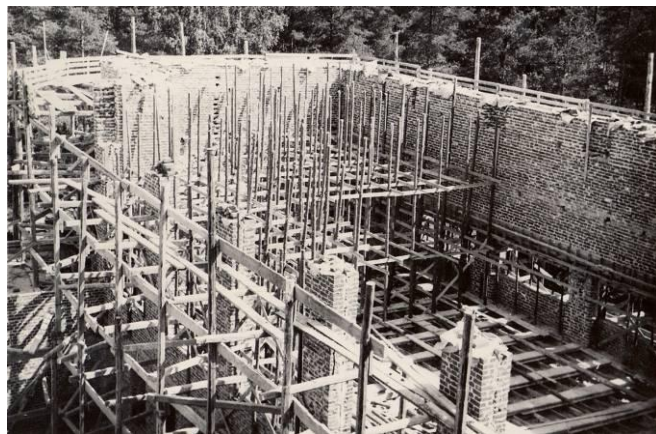
Matalimmassa C1-osassa on ensimmäisessä kerroksessa hallinnon tilat, alkuperäiset lääkärin vastaanotto- ja tutkimustilat ja vanha leikkaussali. Toisessa kerroksessa on juhla-/ ruokasali ja C-2-

osassa seurusteluhuone. Vastaanottokeskuksen aikoina ensimmäisessä kerroksessa ovat hallinnon ja henkilökunnan tilat. Vanha leikkaussali on muutettu henkilökunnan taukotilaksi. Ruokasali on muutettu vastaanottokeskuksen aikana liikuntatilaksi.

C-2-osan kolmannessa kerroksessa on Saimaan puolella ollut kirjasto- ja lukusali sekä hoitajattarien seurusteluhuone, myöhemmin tila on ollut mm. voimistelusalina. Neljännessä kerroksessa on C-2:ssa ollut työsalit, myöhemmin askartelun tilat.

Tilojen sijaintia ja tilaratkaisuissa tapahtuneita muutoksia on selostettu tarkemmin seuraavassa luvussa sekä liitteessä 0.

Kerroskorkeus on pääosin 3,5 metriä, huonekorkeus 3,0 metriä. Käytävien vapaa korkeus alas laskujen jälkeen on noin 2,4 metriä. Runkosyvyys on potilassiivessä sivukäytäväosuuksilla noin 9,3 metriä, aputilojen kohdalla noin 13,1 metriä. Potilashuoneen peruskoko on noin 16,4 m² (3,06 m x 5,35 m). Ruokasalin koko näyttämöineen on noin 400 m².

Rakentamisaikaisia valokuvia Tiuruniemestä. Kuvat Ritva Hulkosen kokoelmasta.

• Päärakennus, rakenneperiaatteet ja materiaalit ulkotiloissa

- Julkisivut

Teksti rakennuksen alkuperäisistä materiaaleista ja rakenteista perustuu vanhoihin suunnitelmapiirustuksiin ja *Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan uutisrakennusten työ- ja aineselitykseen* vuodelta 1937. Alkuperäisiä materiaaleja tai rakenteita ei ole tutkimuksellisesti todennettu esim. koepaloin.

Rakennus on ulkopuoleltaan kauttaaltaan rapattu ja pinta hierretty tasaiseksi. Kaikki rapatut pinnat on maalattu kalkkimaalein. Kovimmalle rasitukselle sään tai kulutuksen takia joutuviin osiin on käytetty sementtirappautta, muutoin rappauksessa on käytetty kalkkilaastia. Märkätiloissa rappauksen pohjalaastissa on käytetty työselostuksen mukaan Sica -eristysainetta tai vastaavaa.

Sokkelipinta on tasattu ohuella sementtirappauksella. Sokkelipinta on lähes samassa linjassa seinäpinnan kanssa. Sokkelipinta on määrätty maalattavaksi mustaksi ohuella ”asfalttilakalla”.

Makuuhallit, eli pohjoispäädyn suuret parvekkeet umpikaideosineen on valettu betonista, seinät ja kaiteiden umpiosat on rapattu. Kaiteiden sisäpinta on teräshierretty. Katto/ välipohja on valettu betonista ja työselityksen mukaan, mikäli betonivalu onnistuu hyvin (muottilaudoitus höylätyllä, pontatulla laudalla), jätetään kattopinta rappaamatta. Lattiapinta on tehty teräshiotusta betonista, joka on jaettu 1m²:n suuruisiin ruutuihin joiden välissä on 15 mm:n raot, jotka on täytetty asfaltilla. Kaiteiden yläosa on tehty mustasta rautaputkesta, joka on pohjamaalattu ruostesuojamaalilla. Hallien betonipilarit on valettu betonista ja muotitettu höylätyllä laudalla. Pilareita ei työselityksen mukaan rapattu.

Rakennuksen ulkoseinissä on paloportaita/tikkaita, jotka on tehty teräksestä kiinnittämällä rautatanko sementtilaastilla seinään muurauksen aikana.

Ulkopuoliset peltilistat, rännit, syöksytorvet, rautakaiteet, paloportaat, ym. vastaavat rautaosat on määritetty maalattavaksi peittävillä öljymaaleilla.

- Rakenteet

Kantavana rakenteena ovat noin 60 cm paksut massiivitiilit ulkoseinät sekä pitkittäinen sydänmuuri, joka on potilassiiven kellarikerroksessa teräsbetonia ja muissa kerroksissa tiiltä. Muissa osissa on vaihtelevasti betoni- ja tiilipilareita, kellarissa kuitenkin kaikki pilarit ja sydänmuurit betonia. Ylimmässä kerroksessa on käytetty erityistä rakennusliikkeen kehittämää kennotiiltä, nk. Pyramid -tiiltä (Vanhan rakentajan sanakirjan mukaan Rakennusosakeyhtiö Pyramidin omistajan dipl.ins. Antti Kiikan kehittämä raudoitettu betoniontelotiili, joka on patentoitu vuonna 1925). Pyramid -tiilestä rakennettiin Viipuriin asuin- ja liiketaloja, joista korkein oli seitsemänkerroksinen Brahenlinna niminen asuinkerrostalo. Pyramid -tiili on oikeastaan kaksikuorinen betonielementti, joka on mitoiltaan (25x100x25 cm) kahden miehen kannettava. Pyramid-tiilestä on kuva seuraavalla sivulla.

Valmistumisvaiheen kuvia päärakennuksesta

Pyramid-tiiliä rakennustyömaalla (kuva RH)

Potilassiiven käytäväikkunat ovat nauhamaisia ja ulkoseinä ei-kantava.

Potilashuoneiden väliset seinät ovat yhdenkiven paksuisia, muut väliseinät pääosin ½-kiven seiniä.

Rakennuksen perustukset on valettu betonista. Sokkelit on tehty betonista ja muottilaudoitusta ja valaminen on määritetty tehtäväksi suurella huolella. Sokkelipinta on tasattu ohuella sementtirappauksella. Sokkelipinta on lähes samassa linjassa seinäpinnan kanssa.

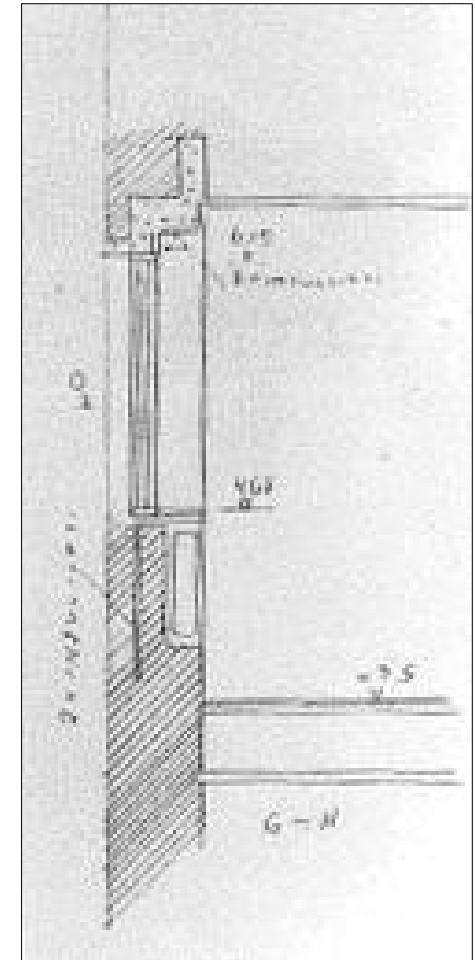
Perusmuurit ja sokkelit sekä maanvaraiset lattiat on eristetty maasta ja tiilimuurauksesta asfalttipikeyksellä. Joissain tiloissa on kosteuseristyksenä käytetty eristysluoppia.

Rakennuksen ulkoseinät ja kantavat seinät on määritetty muurattaviksi hyviksi poltetuista punaisista kotimaisista tiilistä. Osin kantavia rakenteita on myös valettu betonista. Työ- ja aineselityksen mukaan missä vain kuormitus sallii, muurataan seinät ontelorakenteisiksi. Rasitetuimmilla paikoilla ja mikäli ilmastolliset seikat vaativat, laastiin määrätään sekoitettavaksi sementtiä. Muuraus määrätään suoritettavaksi kaikin puolin ensiluokkaisesti. Muurauksessa on käytettävä kalkkilaastia, mikä on valmistettu hyvästä hiekasta ja sisältää vähintään neljänneksen kalkkia.

Ikkunoitten ja ovien päälliset holvit on vahvistettu tarpeen mukaan rautabetonipalkeilla. Tällöin on lämmöneristeenä käytetty insuliittia (huokoinen puukuitulevy) samoin kuin muuallakin betonirakenteiden yhteydessä, missä lämmöneristys olisi muutoin huono. Myös patterisyyvennyksissä on käytetty lämpöeristykseen insuliittia, joka on muu-

rattu tiilikerrosten väliin ja ulotettu 15 cm laajemmalle alueelle kuin patterisyyvennyks (ks. kuva).

Ulkoseinissä ovi- ja ikkuna-aukkojen kohdalle on muurattu karmien kiinnittämistä varten tervattu lauta, johon karmi on kiinnitetty.

vän luginoseinää (koksikuonasta ja kipsistä valmistettu seinä). Kaksinkertaiset ääntä eristävät seinät on tehty yhdestä reunatiili- ja yhdestä juoksutiiliseinämästä, joiden välissä on aaltopahvi.

Lukuun ottamatta pannuhuoneen kattoa, on kaikki muut välipohjat tehty rautabetonista pääasiassa yksinkertaisina holveina, joissa laatta on palkin alapinnassa.

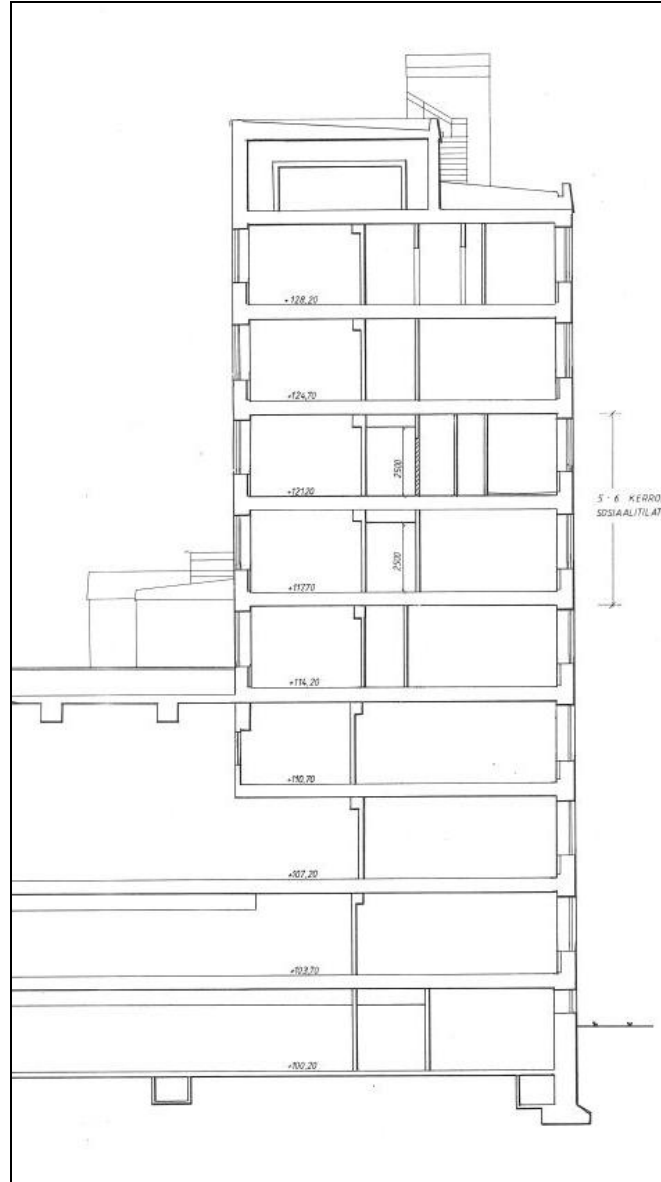
Työ- ja aineselityksen mukaan Parantolarakennuksen keittiösiiven tasakatoille ja potilassiiven tasakatoille on varattu mahdollisuus korottaa niitä yhdellä kerroksella. Myös näiden osien kantavissa rakenteissa on tämä mahdollisuus pyydetty ottamaan huomioon.

Betonitöissä on määrätty käytettäväksi parhaita aineita (sementti kotimaista) ja työtapoja.

Välipohjatäytteenä on määrätty käytettävän täysin kuivaa turvepehkuu tai mieluummin kutterilastua, painomaana kuivaa laastin poroa tai kuivattua, puhdasta, savensekaista hiekkaa. Kaksinkertaisissa holveissa on määrätty laattojen väli sullottavaksi täyteen täytettä, painomaa jätetään pois ja välin voi täyttää myös koksinkuonalla. Yksinkertaisissa holveissa täytettä on määrätty laitettavan ensin 15-20 cm tiiviiksi poljettua täytettä, päälle nelinkertainen makulatuuri tai pinkopahvi ja 6-7 cm paksulta painomaata. Täytettä laitetaan niin paljon, kuin välipohjiin saadaan mahtumaan. Täytteen päälle pannaan vielä kaksinkertainen tervattu voimapaperi, ettei betonipäällystää valettaessa kosteus pääse täytteeseen.

Jäähdytys huoneissa on lämmöneristeenä seinissä ja katossa käytetty 20-25 cm paksuudelta sullottua Suurlaliitti –nimistä sahajauhovalmistetta.

Arkkitehtisuunnitelmissa on rakennekuvia pohjapiirustusten reunoilla, joissa nähdään mm. ulkoseinärakenteita ja korkoja koskevia detaljeja. Varsinaiset rakennedetaljit on laatinut rakennushankkeen urakoitsijana toiminut Rakennusosakeyhtiö PYRAMID. Myös näitä rakennekuvia löytyy kaupungin Joutseno-talon arkistosta kopioina.

Leikkauspiirros vuodelta 1981 (laatinut rkm Jari Kokkonen)

Vesikatto

Rakennuksen vesikatto on rakennusselityksen mukaan tasakatto, mutta tällä tarkoitettaneen kuitenkin sisäänpäin kallistettua aumaa, jolloin julkisivu näyttää tasakattoiselta. Alusholviin on tehty tarvittavat kallistukset, holvin pinta on tasattu hiertäen. Tasatun pinnan päälle on määritetty laitettavaksi kaksinkertainen insuliitti tai ensoniitti pienehköihin kappaleihin leikattuna. Insuliitin päälle on kiinnitetty kaksinkertainen Semptalin N:o 2 eristys pikeyksineen. Pietyn Semptalin päälle on laitettu 3 cm:n sorakerros, jonka päälle voimapaperia ja raudoitettu päällysbetoni, joka on jaettu noin 1 m²:n suuruisiin ruutuihin, jakosaumat noin 2 cm:n le-

vyisiä ja täytetty asfaltilla. Suojabetonin pinta on teräshierretty.

Ruokalasiiven ylin vesikatto, jota ei käytetä kävelykattona, on työselostuksen mukaan tehty siten, että holvipinnan päälle on sullottu tiiviisti 15 cm:n kerros Suurlaliitti –sahajauhovalmistetta, jonka päälle kaksinkertainen tervattu voimapaperi ja ohuehko raudoitettu suojabetoni, jonka pinta on tasattu huolellisesti. Suojabetonin päälle on liimattu kaksinkertainen Semptalin, jonka päälle on levitetty 10 cm:n kerros karkeahkoa soraa. Räystäälle on tehty suojareunus betonista. Tälle on tehty alemmalle räystäälle kaksinkertainen riippukouru galvanoidusta pellistä. Makuuhallien ylin katto on tehty, kuten edellä mainitut kävelykatot, ilman insuliittieristystä.

Alempien kattojen kaiteet on tehty rautaputkista ja ylimmän katon kaide on umpinainen.

Räystäälle on tehty vesinokat galvanoidusta pellistä.

- Syöksytorvet ja rännit

Ruokasalisiiven toiselle sivulle on laitettu riippuränni galvanoidusta Sampo-pellistä. Syöksytorvet ovat neliömäiset samasta pellistä ja asennettu seinäsyvennyksiin. Syvennykset on päällystetty galvanoidulla pellillä.

Makuuhalliosaston katolta johtaa kolme kupariputkista syöksytorvea, joihin on yhdistetty kunkin makuuhallin lattiassa oleva vesikouru. Kupariset syöksytorvet ovat pyöreät.

Muilla osin rakennusta syöksytorvet ovat valurautaisia, tehty raskasmallisista viemäriputkista. Putket on sijoitettu potilasosaston puolella sydänmuureissa oleviin johtokanaviin, muualla joko ulko- tai sisäseiniin upotettuihin syvennyksiin. Nämä syöksytorvet on yhdistetty sadevesikaivoon ja tästä edelleen viemäriin viemärikaivon ulkopuolella. Syöksytorvien alaosiin on tehty puhdistettava vesilukko. Rakennuksen ulkopuolella olevat syöksytorvien osat on tehty kauttaaltaan tervatuista betonisista viemäriputkista.

Ulkopuoliset peltiset syöksytorvet on yhdistetty betoniputkien välityksellä maan sisään tehtyihin heittokivikaivoihin.

Tasakatoilta lähtevien syöksytorvien suppilot on tehty kuparista.

Alkuperin vesikatteena työ- ja aineselityksen mukaan on ollut suojabetoni. Alempi kuva on ylimmältä kattotasanteelta, jonka kävelypinnoite on jaettu noin 1 m²:n suuruisiin betoniruutuihin. Tasanteen kaiteet ovat umpinaiset. Ylempi kuva on otettu potilassiiven katolta kohti Saimaata. Katon reunaa on kiertänyt pyöreästä teräksestä tehty kaide. Katon reunaa on kiertänyt betoninen reunus. (Kuvat RH)

- Parvekkeet

Rakennuksen ilmeelle ja arkkitehtuurille merkittävimmät parvekkeet ovat makuuhallit eli pitkät potilasparvekkeet rakennuksen pohjoispäässä. Lisäksi on erillisiä parvekkeita mm. potilaskäytävillä ja nk. asuntosiiven päässä.

Parvekkeet on tehty teräsbetonista (työselostuksen mukaan rautabetoni). Kaiteet ovat osittain teräsbetonia, osin rautaputkea. Lattiaosat on eristetty Semptalilla bitumisivelyineen, joka on nostettu 30 cm seinille. Vesinokat ovat galvanoidusta pellistä, lattiapäällyste asfalttia. Muutamissa parvekkeissa päällysteenä on käytetty teräshiottua, asfalt-

tisaumoin ruutuihin jaettua betonia, mm. makuuhalleissa. Osalla parvekkeista on ollut patentoidut käännettävät patjojen puhdistustelineet. Osaston hoitajattarien asunnon parvekkeisiin on tehty 160 cm osa kaiteesta 2 metrin korkuisena. Näiden kaiteiden suojusverkkona on käytetty galvanoitua panssariverkkoa.

Keittiösiiven päähän on rakennettu teräsbetoninen lastauslaituri.

Vanhoihin piirustuksiin on merkitty lyijykynällä, osin tussilla sekä skissipaperille mm. parvekemuutoksia, joista merkittävin on pääpiirustuksissa näkyvä nk. makuuhallien parvekekompleksin kordinaatistomuutos vinosta päämassan mukaiseksi. Eli, kuten piirustuksiin on merkitty, siipeä on käännetty 36° pohjoisesta länteen. Vielä vuoden 1937 asemapiirustuksessa on makuusalien massa esitetty viistottuna.

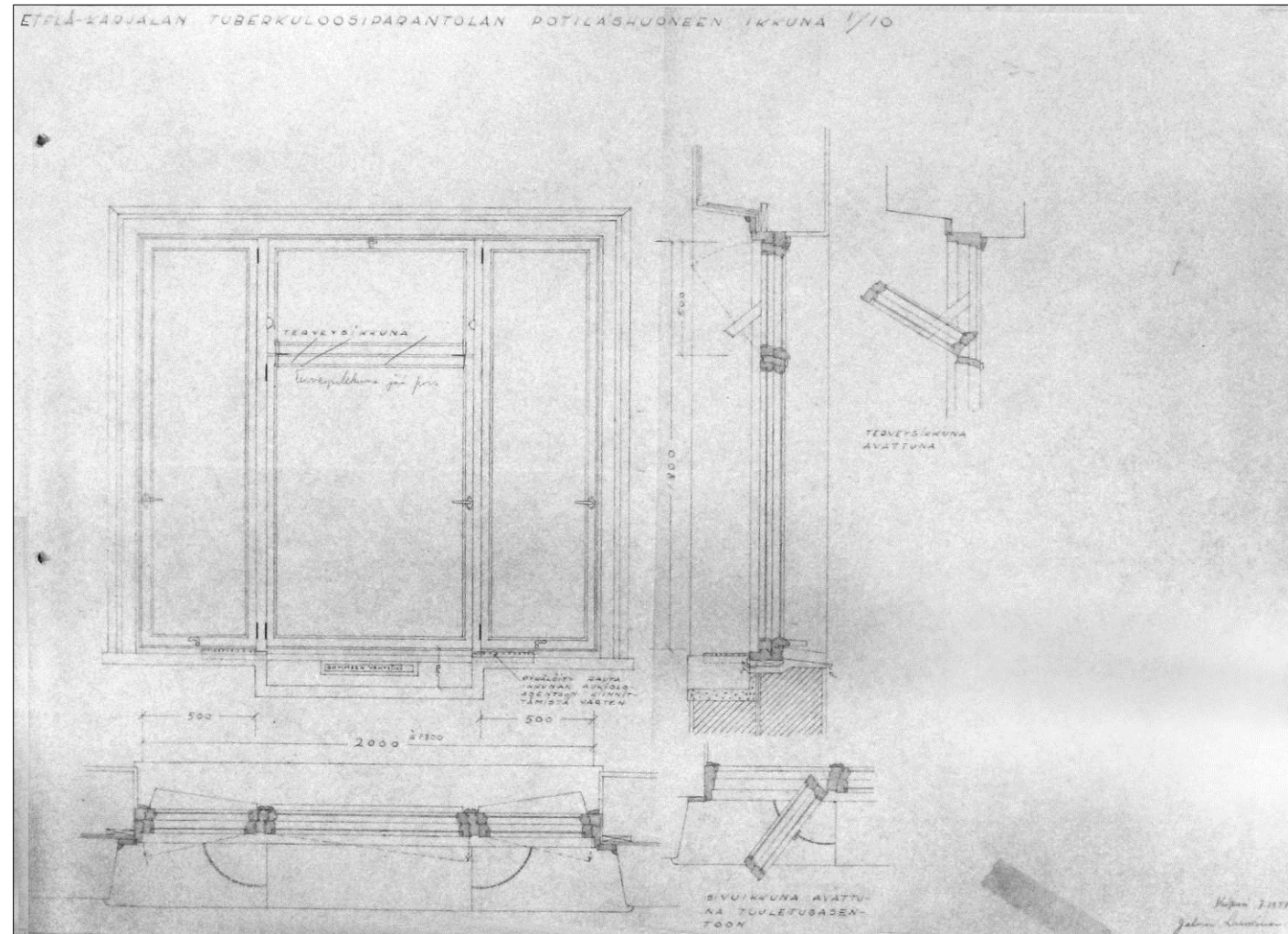

Rakennuksen arkkitehtuuria vahvasti tukevat, tuberkuloosihoitoon oleellisesti liittyvät potilasparvekkeet, eli nk. makuuhallit. Hallivaatteiden säilytykseen oli erillinen tila joka kerroksessa ennen makuuhalliin menoa (Kuva RH).

- Ulkoportaat

Sisäänkäyntien ulkoportaat lepotasoinen ja askelmiseen sekä sisäänkäyntien ulko-ovien kynnykset on tehty hienopintaiseksi pukkeli-vasaralla hakatusta graniitista. Trallisyyennysten pohjat ovat teräshiottua betonia. Trallit on tehty tukevasta raudasta.

Katolla olevat ulkoportaat on tehty pesubetonista. Ylimmälle katolle johtavan portaan kaide on umpinainen ja reunassa mustasta putkesta tehty käsi-johde.

Pihatasojen portaat rannan puolella on tehty pesubetonista.

- Ikkunat

Pääosin ikkunat ovat kytkettyjä sisään aukeavia. Työselostuksessa on määrätty, että ikkunoihin käytetyn puun tulee olla ylivuotista, täysin uunikuivatua, tervettä ja mahdollisimman oksatonta petäjäpuuta. Ikkunoista on laadittu erikoispiirustuksia. Potilashuoneissa, joissa on tehty kattoradiaattorit, on ikkunapenkkien keskiosa tehty matalammalle. Pattereilla varustetuissa huoneissa on ikkunapenkkiin patterin kohdalle tehty suunnilleen patterin pituinen kapea rako ilmankierron takaamiseksi. Ikkunoiden painikkeet ovat krominiklattuja. Suurin osa ikkunoista on varustettu aukipitolaitteella. Osin on työselostuksessa määrätty käytettävän myös nk. terveysikkunoita, joissa on tangolla asetettava salpalaite. Kuitenkin arkistosta löytyvässä kuvassa potilashuoneen terveysikkuna on merkitty poistettavaksi suunnitelmista.

Korkeissa moniosaisissa ikkunoissa, esim. porrastiloissa, on käytetty ikkunakehysten kiinnitykseen pääasiassa yksinkertaisempia, niklattuja salpalaitteita ja vetimiä, samoin kellarikerroksen varastuhuoneiden ikkunoissa. Ikkunoiden heloitukset on työselostuksessa määrätty valittavaksi yhdessä arkkitehdin kanssa.

Ulkopuoliset ikkunapellitykset on tehty galvanoidusta pellistä.

- Ulko-ovet

Alkuperäiset pääsisäänkäynnin ulko-ovet ja saman tuulikaapin ovet on tehty teräksestä. Kynnys on tehty pronssista. Oven alaosassa on potkupellit molemmin puolin. Ulko-ovissa ilmapumput. Sisemmät ovet on varustettu heilurimekanismilla. Vetimet terästä. Ovien lasit on kiinnitetty tammi-listoin. Pääsisäänkäynnin uudet ovet ovat auto-maattioivia.

Portaisiin johtavat ulko-ovet ja muut tuulikaappien ovet on tehty tammesta, kynnykset hienoksi hakatua graniittia. Tuulikaappien ovet ovat kynnyksettömiä. Ovien alaosissa on potkupellit molemmin puolin.

Toisarvoiset sisäänkäyntien ulko-ovet on tehty petäjästä.

Ovista on laadittu erikoispiirustuksia.

Oheiseen potilashuoneen ikkunapiirustukseen on merkitty terveysikkuna poistettavaksi. Kuvasta kuitenkin käy ilmi mm. siviikkunoiden toimintaperiaate, heloitusta sekä ikkunan alapuolella oleva raitisilmaventtiili, eli nk. Sommen venttiili. Lisäksi kuva selvittää ikkunapenkin sijoittumista sekä tuuletusikkunoiden aukipitolaitetta.

Pääsisäänkäyntiä kattaa funktionalismille tunnusomaisesti ilmassa ”leijuva”, painovoimaa uhmaava lippa, joka nousee seinästä ylöspäin (Kuva RH).

- **Päärakennus, sisätilat**

- Materiaalit sisätiloissa

Kaikki sisäseinät ja katot ovat rapattuja muualla, paitsi vesi- ja paisuntasäiliöhuoneissa, johtotunnelissa ja hissin pyörästön huoneessa.

Sisäseiniä ja -kattoja on maalattu sekä kalkki- että öljymaaleilla. Osa seinistä on maalattu himmeiksi, osa kiiltäviksi. Maalauksesta ja muusta pintakäs-

telystä on kerrottu tarkemmin työ- ja aineselityksessä.

Ruokasalin lakiholvin laatta on suurelta osin yksinkertainen. Palkit on rapattu ja palkkien väleihin on jätetty betonivalun aluslaudoitus paikoilleen ja siihen on kiinnitetty insuliitti –akustiikkalevyt.

Betonialustaisissa lattioissa (korkkimatto- ja kumi-päällysteiset tilat) on alusbetoni määrätty eristettäväksi välipohjavasoista kuitulevyllä. Märkätiloissa on holvi tehty kaksinkertaisena, jonka päälle on laitettu kerros puukuitulevyä, vesieristys ja suojabetoni. Lattioiden alusbetoni on määrätty eristettäväksi seinistä kaksinkertaisella aaltopahvilla äänen johtumisen estämiseksi.

Maata vasten olevissa lattioissa on alusbetonin päälle asennettu pikeys, jonka päälle on asetettu puukuitulevy ja kuivissa tiloissa kaksi kerrosta tervattua voimapaperia, kosteissa tiloissa kosteuseristys (Semptal). Päälle on sitten valettu raudoitettu ja teräshierretty suojabetoni.

Saunan ja sen pesuhuoneen kohdalla välipohjan laatta on tehty työ- ja aineselityksen mukaan insuliitin avulla irti palkeista palkkiin kiinnitettyjen rautojen varaan riippumaan.

Alimman kellarikerroksen sekä osin kellarikerroksessa lattia on teräshiottua betonia. Samoin, kuin ylimmän kerroksen lattiat. Osin kellarin lattiat ovat graniittimosaiikkia. Kellarissa olevissa kylpyhuoneissa on lattiassa valkeaa kuusikulmaista laattaa ja keittiön kylmävarastotiloissa suurikokoista neliskulmaista laattaa. Kumimarmoria on käytetty mm. käytävätiloissa. Korkkimattolattiaa (N:o 3 Jaspé läpipainettu) on käytetty yleisesti huonetoiloissa ja mm. talonmiehen asunnossa.

Ensimmäisessä kerroksessa on osassa tiloissa marmorimosaiikkilattiat, listoituksena messinkilistat.

Pääsisäänkäyntiaulassa ja pitkissä potilashuonekäytävissä sekä pääporrastasanteilla ja suuressa osin käytävätiloja ovat kumimarmorilattiat.

Potilashuoneissa kaikissa kerroksissa on korkkimatto, samoin kerroksissa sijaitsevilla asunnoissa. Myös laboratoriotiloissa on yleisesti käytetty korkkilattiaa.

Koko rakennuksessa on pienillä kuusikulmaisilla lattialaatoilla tehty käytännössä kaikki wc- ja pesutilat etuhuoneineen, muut kosteat tilat ja siivouskomerot sekä osa eteistiloista.

Toisessa kerroksessa sijaitsevassa keittiössä on osassa tiloja käytetty suurta 15 x 15 cm -kokoista lattialaattaa. Kuusikulmaista pientä laattaa on käytetty varsinaisessa suurkeittiötilassa. Kumimarmorilattia on ollut aulatiloissa, ruokasalin etuosassa, ruokasalin pukuhuoneessa, keittiön pukeutumistilassa ja emännöitsijän huoneessa. Näyttämön lattia on tehty pontatuista lattialankuista.

Laatoitettuja seiniä on kellarikerroksessa saunan pesutila ja sauna kahden metrin korkeuteen ja lauteiden kohdalla kattoon saakka. Pesuhuoneen suihkun sivuseinät on tehty n. 185 cm:n korkuisina betonista ja rapattu valkoiseksi. Seinälaattoina on käytetty valkoisia seinälaattoja.

Kylpyhuoneissa on seinät laatoitettu kahden metrin korkeuteen, samoin tällä korkeudella olevat patterisyyvennykset ym. Ohuet väliseinät eivät ole laatoitetut, vaan ne on tehty betonista ja rapattu.

Lavuaarien kohdat on laatoitettu n. 75x75 cm:n alalta. Jokaisen seinän vieressä olevan hellan kohta on laatoitettu hellan leveydeltä neljän kaakelikerroksen verran.

Potilashuoneissa on lavuaarien taustat laatoitettu oven pielestä nurkkaan saakka 75 cm:n korkeudelta.

Keittiössä on pilarit laatoitettu kahden metrin korkeuteen, kulmat on suojattu kulmaraudoin. Myös muut seinät keittiössä on laatoitettu n. 150 cm:n korkeuteen.

Rakennuksen keskellä sijaitsevat portaat on päällystetty kellarikerroksen tasosta ylimpään kerrokseen kumimatolla. Askelten reunoissa on uritettu kuminen lista. Portaan lepotasot on päällystetty kumimarmorilla. Alimpaan kellarikerrokseen johtavat porrasaskelmat ovat teräshierrettyä betonia. Keskiportaan askelet on tuettu kahdesta päästään ja keskellä oleva tukipalkki muodostaa kaiteen alaosan. Kaiteen käsijohde on kiillotettua oksatonta koivua, pystytuet krominiklattia teräsputkea. Kaiteen betoniosan yläpinnassa on kiillotettu koivuihen katelaatta.

Kaikki muut rakennuksen sisäportaat on tehty kellarikerrostasosta ylöspäin lepotasoiheen marmoritai graniittimosaiikista. Portaiden kaiteet on tehty raudasta ja maalattu peittomaalilla. Lähellä makuuhalleja sijaitsevan portaan käsijohde on kiillotettua valikoitua koivua. Keittiösiiven portaassa ja ruokasiiven päässä olevassa portaassa on käsijohdeet rautaa.

Kellarikerroksen ja ensimmäisen kerroksen röntgenhuoneita yhdistävä porras on tehty puusta ja päällystetty kumimatolla. Alapuolet on peitetty vanerilla.

Kellarikerroksessa sijaitsevat portaat on tehty betonista.

Puuovet on tehty pääasiassa vanerista. Ovilevy on koko oven mittaista koivuvaneria. Osa sisäovista on peilirakenteisia, lähinnä kellarikerroksessa. Osa ovista on lasisia peiliovia, joiden lasi on pääosin 6 mm paksuista konelasia, pienessä osassa klar -laseja.

Työntöovia on röntgenhuoneessa kaksi kappaletta, jotka on eristetty lyijylevyllä. Työntöovilaitteet on varustettu kuulalaakereilla.

Jäähdytys huoneiden ovet ovat hajuttomalla korkilla lämpöeristetyt erikoisovet. Ovissa on pienet lasiluukut.

Sisäovien heloituksissa on käytetty kromattuja painikkeita (malli Kellokoski N:o 65) ja heloja. Osa ovista on varustettu heiluriovisaranoilla.

Osassa ovia ei ole kynnyksiä. Potilashuoneiden ym. huoneiden kynnykset, joissa liikennöidään vaunuilla, kynnykset on päällystetty kuperilla kumikynnyksillä.

Keittiöosastolla ja muuallakin, jossa on laatta- tai sementtimosaiikkilattioita vierekkäisissä huoneissa, ei ole tehty kynnyksiä.

Kellarikerroksen varastojen ovien kynnyksiin on kiinnitetty suojausraudat.

Kellarissa on suuri liukuovi jäähdytysosaston ja käytävän välillä.

Suuren ruokasalin ja suuren seurusteluhuoneen välillä on kaksi ääneti liukuvaa, kuulalaakeripyörillä varustettua harmonikkaovea.

Ovista on laadittu erikoispiirustukset.

Tuulikaappien ovista on kerrottu kohdassa **Ulko-ovet**.

- Kalusteet

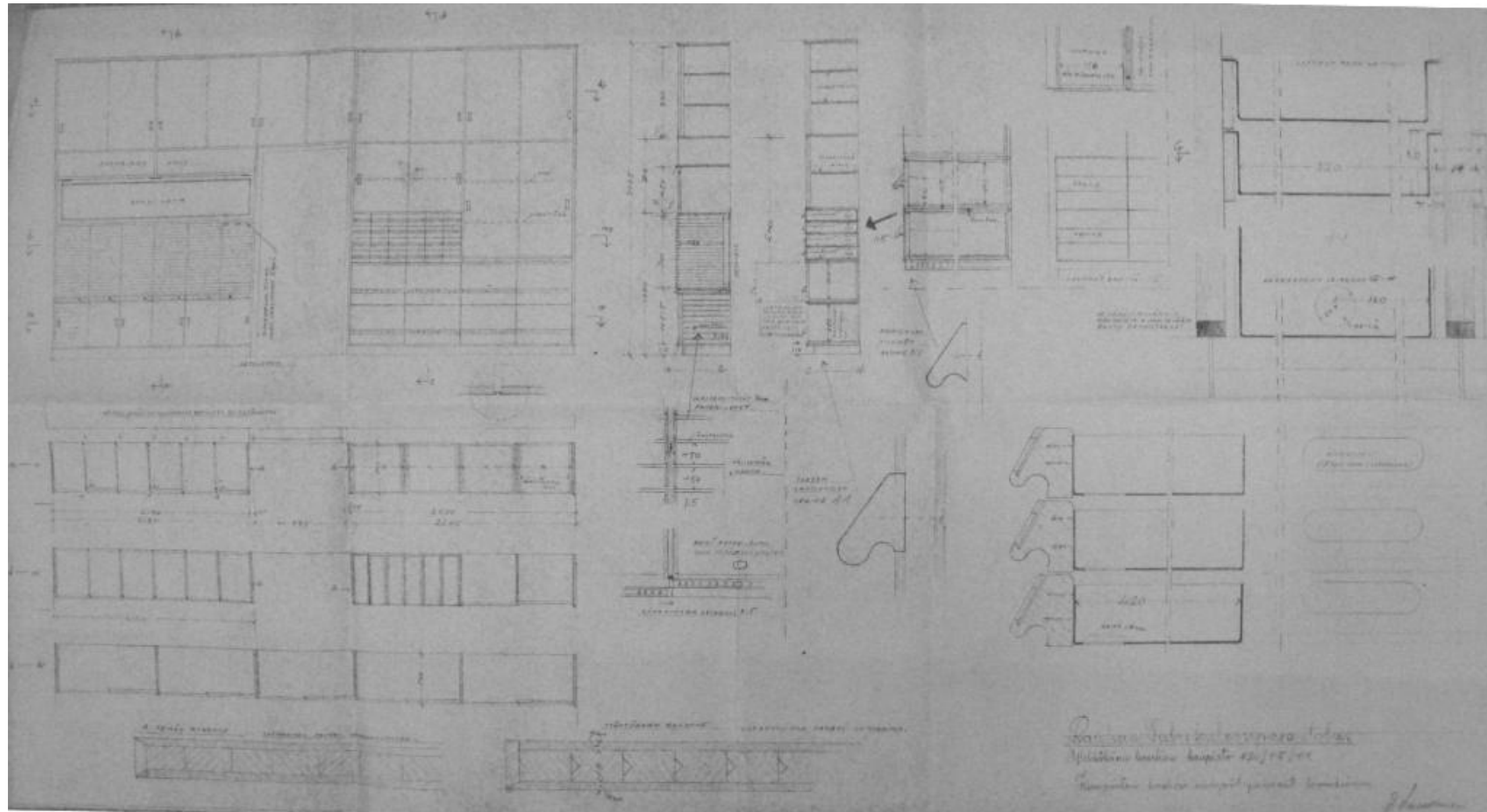
Potilashuoneissa on ollut jokaista potilasta varten irrallinen vaatekaappi, joka on kiinnitetty erikoisruuvilla seinään. Nämä on rakennuttaja tilannut erikseen, samoin kuin mm. henkilökunnan asunton kalusteet.

Osa pesupöydistä kaappeineen ja hyllyineen on kuulunut rakennusurakkaan, osa vesijohtourakkaan.

Saunan pesu- ja pukuhuoneen penkit ja jalkarallit on tehty työmaalla, samoin osin varastohyllyjä ja ripustimia.

Hallintotiloissa kalusteet ovat suurelta osin teräksisiä, putkirunkoisia funkkiskalusteita. Paljon on käytetty teräksen ohella myös puisia kalusteita; pöydissä ja säilytyskalusteissa. Pääaulassa on käytetty pääosin keveitä putkirunkoisia kalusteita. Oleskelutiloissa ovat olleet yleisimpiä puiset kalusteet. Jonkin verran on puusta toteutettu myös kiintokalusteita paikanpäällä. Potilashuoneissa on metallirunkoiset sängyt, mutta muutoin kalustus on ollut pääosin puusta tehty; vaatekaapit ja yöpöydät. Potilashuoneen vaatekaapit ovat erikoiset, seinään parilla pultilla kiinnitetyt puukaapit, joiden ovi avautuu pyöristetyn kulman kanssa.

Seurusteluhuoneissa näyttää vanhojen valokuvien perusteella olleen kiinteitä puupenkkejä irtokalusteiden lisänä, mutta näitä ei ole enää jäljellä.

Hallintotilat

Funkistyyliin kuuluvia putkirunkoisia kalusteita vanhoissa valokuvissa. Ryhmäkuvan taustalla näkyy myös kiinteä kaapisto ja seinäkello.

Alapuolella suunnitelma ylläkärin kanslian kiintokalusteesta, jonka kaikki näkyvät pinnat ovat loimukoivua.

(Valokuvat RH)

Ruokasalia arkiasussaan sairaalan alkuvuosikymmenillä (Kuva RH).

Potilashuoneet on alun perin pääosin varustettu kahdelle potilaalle. Sängyt ovat olleet metallisia, putkirunkoisia. Muut kalusteet ovat pääosin olleet puisia. Seinillä näkyy mm. alkuperäisiä valaisimia, joita on vielä osa jäljellä. Myös vanhoja pesualtaita on jäljellä. Huomattavaa on, että kaikki putki- ja johtovedot on tehty rappauksen alle (Kuvat RH).

Makuuhalleissa otettiin raitisilmahoitoa. Kuvassa potilaita putkirunkoisissa lepotuoleissaan, joita on kasattu lisää takaseinustalle. Seinään on raapiutunut jäljet lepotuoleista. Lattia on betonipintainen, seinät ja pilarit rapatut ja maalatut. Seinillä siistissä rivistössä kupuvalaisimet (Kuva RH).

Hoito- ja aputilat:

Yläpuolella leikkaussalin kalustusta, valaistusta ja varustusta. Leikkaussalin ja sterilointihuoneen välillä seinään integroitu välinehylly, jonka ovet ovat terästä ja lasia, on purettu pois aivan lähivuosina. Muissa kuvissa laboratorion, postituksen, liinavaatevaraston ja apteekin kiintokalusteita (Kuvat RH).

Keittiötä hallitsevat suorkattilat keskilattialla.

Yleiset tilat

Aulatilassa on ollut kioski ja posti, jonka tiskin avoimuus on tuonut lisää avaruutta aulatilaan ja puupinnat lämpöä ja elävyyttä. Postin paikalle rakennettiin myöhemmin kanttiini. Huomaa tyyliin sopiva seinäkello ja ilmoitustaulu. Oleskelutiloissa kalustus on ollut yleisesti puisia pehmustettuja tuoleja ja puisia pöytiä sekä hyllyjä. Kuva on suuresta seurusteluhuoneesta. Potilassiiven seurusteluhuoneessa on ollut seiniin kiinnitetyt pitkät puiset penkit (Kuvat RH).

- Hissit

Rakennuksessa on alun perin viisi hissiä.

Hissit N:o 1 ja 2 olivat henkilö- ja tavarahissejä. Pysähdystasoja on 8 kpl. Kori on ruiskumaalattu sisältä ja ulkoa. Hissiveräjä ja kuilun ovet sekä hissiverkko on terästä. Hissi N:o 2 on niin syvä, että siinä mahtuu kuljettamaan sängyn.

Hissit N:o 3 ja 4 ovat henkilö- ja tavarahissejä. Pysähdystasoja hissillä N:o 3 on 9 kpl, hissillä N:o 4 3 kpl. Hissikuilu on umpinainen. Kuilun ovi on umpinainen ja terästä. Kori on ruiskumaalattu ulkoa. Kori on verhottu sisältä metrin korkeuteen avastapellillä.

Huuhdeluhuoneissa on pieni tavarahissi yskösastoiden kuljetusta varten. Hissikuilu- ja kori on varustettu molemminpuolisilla ovilla. Hissikori on jaettu kahteen osaan, joista toisessa kuljetetaan puhtaat, toisessa likaiset astiat. Hissikori on päällystetty pellillä. Kuilun ovet on tehty teräksestä.

- Sähkötyöt

Rakennuttajan sähköasiantuntijana on toiminut insinööri Arvo Könönen, jonka kautta on hyväksytetty mm. kaikki sähkölaitteiden mallit ja tyypit.

Rakennuksen kaikki alkuperäiset sähköjohdot ja kaapeloinnit on putkitettu ja asennettu rappauksen sisään.

Valaisinten katkaisijat ja sähkörsiat, ym. ovat bakeliittia.

Seinävalaisimia varten on seinään asennettu rappauksen alle valaisimen kohdalle nk. puutiili, johon valaisin on kiinnitetty.

Portaissa on ollut automaattinen valaistus.

Näyttämöllä on ollut varaus kolmelle valonheittäjälle. Ruokasalin valot on voitu sytyttää ja sammuttaa myös kinokonehuoneesta. Myös äänifilmin kovaäänisiä varten on tehty putkitukset kinokonehuoneesta näyttämölle. Kinokonehuoneessa on johdotukset kinokoneelle.

Rakennuksen alimmassa kellarikerroksessa on sähköpääkeskus. Kerrosten sulaketaulut on tehty seinän sisään upotettuina, teräskannellisina kaapeina. Näihin on varattu vapaita sulakepaikkoja laajentamismahdollisuutena.

Voimajohtoja on tarvittu kaikille hissikoneille, jäähdytyskoneeseen ja sen tuulettimelle sekä yskösdesinfiointiin. Virtaa on tarvittu myös korkean ilmanvaihtohormiryhmän, potilasosaston käytävien yhteisen poistoilmahormin ja ruokalasiiven päässä olevan ilmanvaihtohormin päähän asennettavia ”huipputuulettajia” varten.

Keittiöön on tarvittu johdot pesuhuoneen tiskauskoneen moottorille, sähköhellalle, pyöreälle paisinpannulle, kolmelle kaksoissähköuunille, kahdelle kahvinkeittokojeelle, yleiskeittiökoneelle ja maistoastioitten pesukoneelle.

Leikkausosastolle on asennettu johdot autoklaaville.

Valohoito-osastolle on tarvittu johdot valohoitokoneille sekä muuntajalle, röntgenosastolla röntgenkoneita varten. Röntgenkonehuoneen oveen on asennettu varmuussähkölukko, joka oven avautuessa katkaisee sähkövirran.

Asuntojen keittiöihin ja erityisosaston keittokomeroon on asennettu sähköhellat, sekä erityisiin huoneiloihin sähkökeittolevyt.

Leikkaussalin valaisinta varten on ollut varavalistus kolmen tunnin käytölle. Paristo on sijoitettu leikkaussalin alapuolelle kellarikerrokseen. Samasta paristosta on otettu virta myös ”aikakelloille”. Leikkaussalin valaisinta varten on asennettu automaattikytkin, mikä päävirran katketessa kytkee varavalaisuksen päälle, mutta varavalaisuksen on saanut päälle myös kytkimestä.

Joka potilashuoneessa sekä asunto-osilla joka asuntoon on tullut radiojohto kuulokkeita varten. Kovaäänisjohdot ovat tulleet jokaisen potilasosaston seurusteluhuoneeseen, jokaiseen makuuhalliin, suureen ruokasaliin, suureen seurusteluhalliin, hoitajien seurusteluhuoneeseen, palveluskunnan ruokasaliin, viidennen kerroksen suurempaan työhuoneeseen, ylläkäärin kansliaan ja talouskonttoriin. Keskusradiokone on sijoitettu ensimmäisen ker-

roksen päiväystyshuoneeseen. Radiovastaanottohuoneessa on ollut myös mikrofoni.

Keskuskello on sijoitettu ylläkäärin kansliaan. Keskuskello on sijoitettu seinän päälle. Muissa paikoin sijaitsevat ”aikakellot” on upotettu seinän sisään siellä, missä ne on sijoitettu seinille, katossa olevat kellot on kiinnitetty niklatun putken avulla kattoon. Näissä kelloissa on näyttötaulu molemmin puolin.

Alimmassa kellarikerroksessa sijaitsee puhelimen päätaulu, johon johdot on vedetty Rauhan piirimielisairaalan keskuksesta.

Suuressa keittiössä on painikkeet niin sanotuille ruokakellolle. Soittokellot ovat olleet jokaisessa makuuhallissa ja potilasosastojen käytävissä. Niin sanotut hallikellot ovat olleet samoissa paikoissa, kuin ruokakellot.

Kaikissa potilashuoneissa on valomerkkilaitteet. Hälytystaulut ovat olleet osastojen päiväystyshuoneissa sekä kahdessa päiväystyshuoneessa taulu, mihin on voitu yövalvoja varten yhdistää hälytys jokaisesta potilaskerroksesta. Hälytys on toiminut silloin, kun joku sähkölamppu on palanut eri osastojen päiväystyshuoneissa.

Rakennus on varustettu rakentamisajan asetuksen mukaisilla salamajohtimilla, noudattaen asennuksessa kirkkojen salamajohdoista annettuja määräyksiä.

- Lämmitys

Lämpö päärakennukseen on johdettu rannalla sijaitsevasta lämpökeskuksesta.

Rakennuksessa on lämminvesikeskuslämmitys, apuna höyrylämmitys ja lämmin käyttövesilämmitys. Lämmitysveden korkeimmaksi sallituksi lämpötilaksi on määritetty +90°C.

Lämpömäärää laskettaessa on ulkolämpötilaksi asetettu -32°C ja otettu huomioon ilmanvaihdon tehokkuus ja seuraavat tarvittavat huonelämmöt:

- Potilashuoneissa ja potilasosaston käytävissä +20°C, ilmanvaihto kaksi kertaa tunnissa, leikkaus- ja tutkimushuoneissa ja yleensä huoneissa, joissa potilaat ovat tutkimusta varten riisuu-

tuneina +28°C, kylpy- ja niiden pukeutumis- huoneissa, saunan pesu- ja pukeutumishuoneissa, pesu- ja suihkuhuoneissa +25°C, hallivaa-tehuoneissa, joissa on käytetty pelkästään höyrylämmitystä +30°C ja kaikkialla muualla rakennuksessa +18°C. Tällöin ei kuitenkaan alimpiin kellarikerrokseen eikä yhdeksännen kerroksen vesisäiliöhuoneeseen, hissien konepyörästöhuoneeseen lasketa lämpöä.

Huoneet, joissa vesilämmityksellä on vaadittu yli +20°C lämpö, on varustettu nk. kesälämmityspatterilla. Huonetilat, joissa lämpövaatimus on korkeintaan +25°C, käytetään kesälämmitykseen lämmintä käyttövetä, patterit on tehty kupariputkista. Huonetiloissa, joissa lämpötila nousee +28°C, käytetään kesälämmitykseen höyryä, patterit on tehty kupariputkesta ja krominikkelöity. Kesälämmityspatterit on mitoitettu niin suuriksi, että ne vielä +15°C ulkoilmalämmössä kykenevät yksinään antamaan vaaditun lämpömäärän.

Vesilämmityspattereina on käytetty pääosin peltiradiaattoreita, osaksi myös paneelipattereita. Patterit on yleensä sijoitettu ikkunoiden alle syvennyksiin ja patterit on pyritty mitoittamaan suunnilleen ikkunan pituisiksi. Potilashuoneissa on sileät peltiradiaattorit. Nämä patterit on sijoitettu kattoon rappauksen päälle ja yläpuoli on eristetty insuliitilla ja patterin reuna on siistitty suojuksella.

Höyrylämmityksessä on käytetty valurautaisia pattereita.

- Vesi- ja viemäryöt sekä -varusteet

Lämpö-, vesi-, viemäri-kuumavesilaitteiden asiantuntijana on ollut EKONO. Vaihtoehtotarjouksia on pyydetty siten, että potilasosastosiipeä makuuhalleineen olisi korotettu yhdellä kerroksella.

Rakennukseen tulee sekä järvi- että kaivovesijohdot. Järvivettä varten on Saimaan rantaan, lähelle lämpökeskusrakennuksen pohjoispäätä, tehty poikkileikkauspinta-alaltaan n. 12 m²:n kaivo teräsbetonista, syvyys Saimaan senhetkisestä pinnasta noin neljä metriä. Kaivon sisällä on tikkaat. Betoniseinät on nostettu noin kaksi metriä rakentamishetken vedenpinnan yläpuolelle. Kaivossa on vesieristetty liikennöinnin kestävä kansi. Kannen päälle on laitettu soraa noin 50 cm. Kaivosta on vedetty kaksi valurautaista paineputkea pohjavent-

tiileineen lämpökeskusrakennuksen kellarikerroksessa oleviin pumppuihin. Pumppuja on ollut kaksi ja ne ovat toimineet sähköllä. Molempien pumppujen vedenottomääräksi on laskettu rakennuksen n. 56 metrin korkeudelle Saimaan pinnasta olevaan vesisäiliöön noin 200 litraa minuutissa. Lämpökeskusrakennuksen kellarikerroksen järvivesipumpuilla vesi viedään paineputkilla johtotunnelia myöten päärakennuksen ylimmässä kerroksessa olevaan vesisäiliöön. Ylösnouseva putki on vedetty seinäkanavassa. Putki on määrätty eristettäväsi kauttaaltaan tehokkaasti hikoilun estämiseksi. Putki on yhdistetty vesisäiliöihin siten, että molemmat säiliöt on käytettävissä yhdessä tai erikseen. Säiliöiden ylimenoputket on ohjattu lattiakaivoon.

Ruoka- ja juomavettä varten on tehty parantolarakennuksen lähelle Saimaalle laskevaan rinteeseen, lähelle autotallirakennusta pohjavesikaivo. Kaivon yhteyteen on tehty pumppuhuone, jossa on keskipakoispumppu. Painejohdon yhteyteen on asennettu hydrofoonilaite. Painesäiliö on sijoitettu lähelle parantolarakennusta rakennettuun jääkellariin.

Rakennuksen vesijohdot on tehty galvanoiduista takorautaputkista. Vesijohdot yhdystunnelissa ja lattian alla olevissa johtotunneleissa on määrätty eristettäväksi huolellisesti hikoilua vastaan. Pohjavesikaivon vesijohdot on määrätty eristettäväksi hikoilua lämpenemistä vastaan kauttaaltaan.

Pohjavesikaivon vettä on ohjattu jokaisen potilasosaston käytävässä oleviin juomavesialtaisiin. Koneimestarin ja talonmiehen asuntoihin tulee vain pohjavesi. Kulkutautiosaston keittiöön (N:o 39), saman osaston hoitajan wc:n lavuaariin, hissin N:o III:n yhteydessä olevien pienten huonetilojen pesupöytien kaatoaltaisiin, seitsemannen kerroksen apulaislääkärin asunnon kylpyhuoneen kaatoaltaaseen, suuren keittiön kaikkiin patoihin, kahvinkeittokejsiin ja hellan lähellä olevaan kaatoaltaaseen tulee vain pohjavesi. Kaikkiin muihin rakennuksen vesipisteisiin on tullut järvivesijohdot ja myös kuuma käyttövesi on otettu järvivedestä.

Lämpökeskusrakennuksessa on ollut kaksi kuparilevystä tehtyä lämpimänveden valmistajaa, jotka on tinattu sisäpuolelta Englannin tinalla. Säiliöissä on otettu huomioon, että ne riittävät kooltaan myös mahdollisen niveltuberkuloosisairaalan (tilavuus 30 000 m²) tarpeisiin. Lämminvesijohdot on tehty kupariputkista. Kiertojohdointiin on asennettu säätö-

hana ja linjasulkuventtiileitä on asennettu sekä meno- että kiertolinjoihin. Kuparijohdot on eristetty kuten lämpöjohdotkin. Lämpimänveden kierto on aikaansaatu kahdella sähkökäyttöisellä keskipakospumpulla.

Vesipumppujen lähelle on asennettu vesimittari.

Jokainen kylmä- ja lämminvesinousulinja on varustettu sulkuhanoilla ja lisäksi jokaiseen sairaala- ja keittiökoneelle tulevalle vesijohdolle on sulkuventtiilinsä.

Missä vedenpaine on sallinut, on wc-pönttöön tullut Crown-Flush –huuhtelulaitteet. Wc-kalusteet on määrätty olemaan Syphon-mallisia ja fajanssia, kannet yksinkertaisia, tehty kiillotetusta valikoidusta koivusta.

Lattiakaivot ovat emaloituja ja niiden kannet on asennettu lattiatasoon kaikkialla, missä ovat näkyvissä.

Kylpyammeet ovat porsliiniemaljoituja, samoin kaikki altaat. Teräksisiä altaita on käytetty mm. yskösesinfiointihuoneessa, laboratoriossa, poliklinikalla, keittiötiloissa ja huuhteluhuoneissa. Valurautainen emaljoitu kaatoallas on ainakin apteekin tiloissa sekä keittiön perkaushuoneessa ja siivouskomerossa. Potilaskäytävissä on ollut jokaisessa yksi juomavesiallas, josta vettä on otettu juoma-astioihin.

Potilasosastojen huuhteluhuoneista on likavaatteiden ja roskien pudotuskuilut lasitetuista saviruukuputkista. Luukut on tehty alumiinista. Kuiluista on tehty ilmanvaihto katolle.

Kalusteisiin tulevat johdotukset on pyritty asentamaan näkymättömiin tai upotettu seinän sisään siellä missä mahdollista. Kaikki mallit fajansseista, vesijohtohanoista ja hajulukkoista on hyväksytetty rakennuttajan edustajalla. Tarkemmin vesi- ja viemärikalusteista ja –varusteista on kerrottu työ- ja aineselityksessä.

Sisäpuoliset viemäriyöt on tehty valurautaisista, raskasmallisista, tervatuista NA-viemäriputkista, liitokset on tiivistetty lyijytiivisteellä. Kaksoismuhveja ei ole sallittu käytettävän. Viemärit on yleisesti sijoitettu seinäsyvennyksiin ja peitetty. Missä niitä ei ole saatu seinän sisään, on ne asennettu irti seinästä.

Ulkopuoliset viemärijohdot on määrätty tehtäväksi hyvin poltetuista, lasitetuista saviruukuputkista, joiden liitokset vahvistetaan vahvalla sementtilaastilla. Putket on määrätty asennettavaksi tarpeeksi syvälle maahan ja tehtävän sementtirenkaista tarkastus- ja rassaускаivoja, joiden läpimitta on 1,2 m, n. 50 metrin välein.

Viemärit on johdettu rantaan asemapiirustuksen osoittamalla tavalla. Työselostuksessa on määrätty, että viemärijohto tehdään niin suureksi, että siihen voidaan yhdistää myös piakkoin rakennettavan niveltuberkuloosisairaalan viemäri.

Viemärivedet on puhdistettu hajoituskaivosysteemin avulla. Kullekin rakennukselle on oma hajotuskaivonsa.

Rannasta viemärijohtoa on vedetty järven pohjassa selälle päin niin etäälle, että se on ulottunut niemenärkeä kohti virtaavaan veteen. Tämä vedenalainen putki on tehty puusta ja asennettu paikoilleen talvella.

- Potilasosaston johtokanavat

Potilasosastoille on tehty sydänmuuriin tilavat johtokanavat, joihin on sijoitettu kaikki viemäri-, vesi-, kuumavesi- ja mahdollisesti osa sähkönousujohdoista. Tähän kanavaan on sijoitettu myös potilashuoneiden lavuaarin ja hampaidenpesualtaan hajulukot. Kanavan käytävän puoleinen seinämä on työselityksessä määrätty päällystettäväksi vaneerilla, joka on ruuvattu kiinni helposti irrotettavilla ruuveilla.

Tämän kanavan läpi on määrätty työselostuksessa vedettäväksi potilashuoneista käytäviin galvanoidusta putkesta tehty n. 15x10 cm:n putki, minkä molemmissa päissä on tiiviit poistoilmaventtiilit. Tämä järjestelmä on määrätty tehtäväksi sitä varten, että tarvittaessa potilasosastoihin mekaanista ilmanvaihtoa, keskuskäytävän ikkunat suljetaan, ko. venttiilit avataan ja potilaskäytävien yhteisen poistoilmahormin huipputuulettaja pannaan käyntiin.

- Ilmanvaihto

Ilmanvaihdon tehokkuudessa on laskettu rakentamisan normaalmääräysten mukaan. Alimmaksi ulkolämpötilaksi on laskettu -10°C ja ylimmäksi +10°C.

Potilashuoneissa ja yleensä muuallakin on ilmanvaihto järjestetty toimivaksi ikkunatuuletuksen ja rakoventtiilituuletuksen kautta. Työselostuksen mukaan ikkunoiden kapeat osat on avattu, kuten erikoispiirustuksissa on osoitettu, jolloin kolmiosaisissa ikkunoissa tuulen voimaa on voitu käyttää myös poistoilman imuun. Sivuosien avautumisaukko on säädettävissä. Lisäksi ikkunoissa on ollut terveystikkuna-osa ja ikkunapenkissä rakoventtiili. Ikkunoiden pielisyyvennysten avulla ikkunatuuletuksen on sanottu toimivan täydellä teholla vaikka verhot olisivat vedetyt ikkunan eteen. Potilashuoneiden mekaanisesta tuuleuksesta on mainittu kohdassa 3.2.6.6 Potilasosaston johtokanavat.

Poistoilmahormien määrä on lopullisesti päätetty lämpöjohtopiirustuksissa. Niissä on valurautaiset säleventtiilit. Rakoventtiileinä on määrätty käytettävän Sommeen N:o 1 ja 2. Muualle kuin ikkunan alle sijoitetut rakoventtiilit ovat valurautaisia Högforsin raitisilmaventtiileitä.

Koneellinen ilmanvaihto on järjestetty potilasosastoille, kuten edellä on mainittu sekä ruokasalisiiven kellari- ja ensimmäiseen kerrokseen. Kokoojahormin huipulle on asennettu tuuletin, jonka käynnistin merkkilamppuineen on sijoitettu kerroksen käytävään. Suuren keittiön ja tiskaushuoneen ilmanvaihto on myös koneellinen, joihin on tullut tehokkaampi ilmanvaihto. Lisäksi täällä on ollut höyrylä toimivat raittiin ilman etulämmittäjät. Keittiön sisäntuloilma on järjestetty tarvittaessa tulevaksi ruokasalista, jolloin ruokasaliin on saatu mekaaninen poistoilman imu. Tätä varten ruokasalin ja keittiön väliseen seinään on tehty säleventtiililaitteet. Keittiön poistoilmamuri on sijoitettu korkean ilmanvaihtopiipun päähän ja käynnistin merkkivaloineen keittiöön.

Ainakin lämpöjohtojen nousulinjoissa on käytetty asbestieristystä. Osa näistä on purettu remonttien yhteydessä. Asbestia saattaa olla vielä huomattavassa määrin jäljellä erilaisissa eristyksissä.

- Vesisäiliöt

Rakennuksen ylimmässä kerroksessa on teräsbetoniset kylmävesisäiliöt. Betoni on tehty vesitiiviiksi Sica -rappauksella ja pinta on teräshierretty. Ylimenoputket on yhdistetty lattiakaivoon. Säiliöt on yhdistetty venttiilein siten, että niitä voidaan käyttää yhtäaikaaisesti tai erikseen.

- Höyryjohdot

Höyryä on käytetty parantolarakennuksessa tiettyjen huonetilojen lämmittämiseen sekä yskösten ja vaatteiden desinfiomiskoneissa, keittiön lämpöhellassa, suurissa keittopadoissa, perunankeittopadoissa, kippapadoissa, kahvinkeittokejoissa, astianpesukoneessa ja maitoastiaainpesukoneessa, leikkausosaston autoklaavissa ja instrumenttisterilisaattorissa. Näille laitteille on tarvittu sekä 2 ilmk. että 0,5 ilmk. paineista höyryä.

Höyryjohdot on määrätty asennettaviksi siten, että ettei niistä synny paukkinaa ja johdot on vedetty syöksyttäin. Lauhtunut vesi on johdettu laudeveden erottajan kautta poistoputkeen. Välipohjaan asennetut lauhdeputket on tehty kuparista. Lauhdeveden erottajina on määrätty käytettäväksi Sarco-mallisia, uimureilla varustettuja lauhdevedenerottajia.

- Palopostit

Ulkopaloposteja on asennettu työ- ja aineselostuksen mukaan kaksi kappaletta, molemmat eri puolille rakennusta. Sisäpalopostit on laitettu kolmeen portaaseen sekä näyttämölle. Paloletkut on sijoitettu seinän sisään upotettuihin kaappeihin.

- Tunnelit

Parantolarakennuksen ja lämpökeskuksen välillä kulkee johtotunneli, jonka seinät on eristetty pikieristyksellä, jonka suojana on sementtipitoinen laastikerros ja juoksutiilen vahvuinen reventeeraus. Holvina on laatta, joka on lämpöeristetty kolmin-kertaisella insuliitilla, vedeneristeenä Sempalin N:o 2 pikisivelyineen ja päällä raudoitettu suojabetoni. Lattiana on teräshierretty teräbetoni. Tunnelin seinät on rapattu, mutta maalaamattomat, katto on puhtaaksi valettu betonilla ja valkaistu kalkilla. Valopisteitä on määrätty olevan noin kymmenen metrin välein, joiden katkaisijat on tunnelin molemmissa päissä. Tunneli on määrätty kaivettavaksi niin syvälle, että sen päälle on tullut vähintään 60 cm maata. Tunnelin katossa on kannakkeiden varassa putket. Tunnelissa on sivulaajennuksia putkien paisuntakäyriä varten.

- Tunnelijohdot

Tunnelissa kulkevat lämpöjohdot, kuumavesijohdot, höyryjohdot ja lauhdevesijohdot on mitoitettu rakennus- ja ainetyöselvityksen mukaan myös tulevan niveltuberkuloosisairaalan tarpeisiin, jossa on arvioitu olevan noin 175 - 200 potilaspaikkaa. Myös sen lämmityksen on suunniteltu tulevan tästä yhteisestä lämpölaitoksesta. Johdot on kiinnitetty tunnelin kattoon ja seiniin siten, että tunnelissa pystytään niitä huoltamaan ja tarkkailemaan.

Keskeiset muutosvaiheet ja –toimenpiteet päärakennuksessa

Päärakennuksen osalta on olemassa useita muutossuunnitelmia vuodesta 1970 nykypäiviin. Kaikkia näistä ei ole toteutettu ja osa toteutetuista on muutettu edelleen. Päärakennuksesta löytyvät Maalaiskuntien Liiton lomake No 2810:lle täytetyt *Rakennuskortit*, johon on tehty merkintöjä mm. pinnoitteiden uusimisista ja muutostöistä vuodesta 1968 vuoteen 1982. Lisäksi vuosikertomuksista ja kokouspöytäkirjoista löytyy tietoa tehdyistä muutoksista. Seuraavassa on listattu muutospiirustusten ja rakennuskorttien sekä muiden kirjoitettujen lähteiden avulla keskeisimpiä muutoksia päärakennuksessa. Lisäksi on haastateltu Tiurussa vuosina 1983-90 toiminutta rakennusmestari Harri Räiköstä. Listattujen muutosten lisäksi on uusittu mm. lattiamateriaaleja, tehty pienempiä tilamuutoksia, maalausta ja muuta ylläpitokunnostusta. Kaikkia suuriakaan muutoksia ei valitettavasti ole kirjattu ko. rakennuskortteihin.

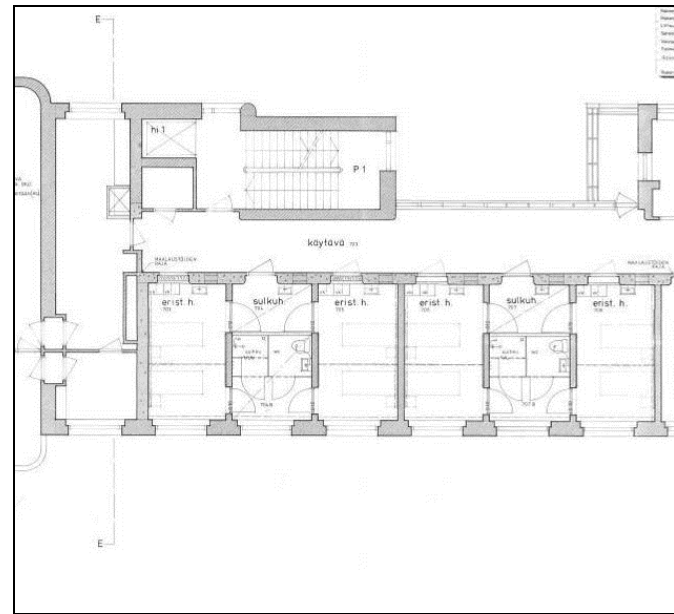
Liitteessä 1 on yksityiskohtaisemmin listattu tehtyjä muutoksia ja remontteja. Lisäksi on tehty pääkerroksista; kellarikerroksesta ja ensimmäisestä sekä toisesta kerroksesta, kaaviokuvat, joista käy ilmi tehdyt toimenpiteet pääpiirteittäin.

Jalmari Lankisen vuoden 1937 päärakennuksen pohjapiirustukset on piirretty uudestaan 1:100 mitakaavassa vuonna 1970 sekä myös vuonna 1976. Kuviin on merkitty myös muutoksia vuodelta 1976 ja 1979; Poliklinikan muutos 27.06.1979 I-kerroksessa, röntgenosaston muutos 27.06.1979 kellarikerroksessa ja laboratorion muutos 1976 IV-kerroksessa sekä ruokasalin muutos 28.06.1979.

Vuosina 1983 ja -86 on saneerattu osastot 1 ja 2. Tällöin on uusittu vesi- ja viemäriputket, ilmanvaihto, patterit, sähköjärjestelmät ja sairaalan häly-

tyslaitteet. Samalla mitoitettiin ilmanvaihtokanavat osastojen 1 ja 2 yläpuolella siten, että ne olisivat mahdollistaneet myös muiden osastojen liittämisen koneelliseen ilmanvaihtoon. Tällöin tehtiin uusia pystykanavia mm. osaan potilashuoneista sekä hallikoppiin uusi hormisto.

Pesutiloja on tehty lisää ottamalla osa huuhtelu-huoneesta kylpyhuonekäyttöön. Näitä muutoksia on tehty kerros kerrokselta alkaen vuodesta 1969 ja toteutusten laatu vaihtelee huomattavasti väliaikaisratkaisuista jämerämpiin ratkaisuihin. Lisäksi 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7 –kerroksissa on potilashuone/kerros muutettu kylpyhuonetiloiksi. Seitsemännessä kerroksessa on lisäksi tehty eristys-huoneita, joissa kahden potilashuoneen väliin on tehty yhteinen kylpyhuone-/wc-tila ja eteistila. Ohessa ko. ratkaisusta toteutettu suunnitelma, suunnittelijana Arkkitehtitoimisto Matti Vuorinen.

Seitsemänteen kerrokseen toteutettiin uusia eristys-huoneita, joilla oli kahdella potilashuoneella yhteinen kylpyhuone-/wc-tila sekä sulkuhuone. Näitä toteutettiin seitsemänteen kerrokseen yksi yksikkö.

Vanhat kattopatterit on poistettu käytöstä vähitellen. Niiden säätö tapahtui yhtä ylemmän kerroksen huoltokuilusta, jolloin säätäminen oli työlästä ja tämän vuoksi patterit poistettiin vähitellen käytöstä ja potilashuoneisiin asennettiin seinäpatterit ikkunoiden alle. Kaikkien potilashuoneiden patterit on uusittu 1980-luvun puolivälissä.

Lisäksi sairaalassa tehtiin 1970- ja 80 –lukujen aikana mm. laboratorio-, röntgen- sekä allergia- ja keuhkofunktiolaboratoriotiloja.

Rakennuksessa on yhteensä kuusi hissiä, joista kaksi on ollut lähinnä tavarankuljetuskäytössä. Viisi hissiä on uusittu 1980-luvulta lähtien. Pohjoisin, potilassiipeen liittyvä hissi, on uusimatta, sillä se on porrashuoneineen haluttu pitää alkuperäisessä kunnossa. Hissi on ollut käytössä sairaalatoiminnan loppuun saakka, mutta vastaanottokeskuksen aikoina porrashuone on toiminut ainoastaan henkilökunnan käytössä ja se on suljettu yleiseltä liikenteeltä. Porrashuoneita on neljä ja poistumistien pituus on pisimmillään yli 30 metriä.

Alkuperäinen betoninen tasakatto muutettiin sisäänpäin kallistetuksi kuparikatoksi vuosina 1959-60. Kattopelti ulottuu myös julkisivujen yläreunaan.

Ikkunat on pääosin uusittu 1980 –luvulla. Kaikki potilassiiven käytäväikkunat on uusittu. Ikkunoiden uusiminen on tapahtunut asteittain ja aina ei kaikkia kerroksen tai saman huonetilankaan ikkunoita ole kerralla uusittu. Niinpä samassa huonetilassa saattaa olla sekä uusia että vanhoja ikkunoita. Alkuperäisiä ikkunoita on suurimmassa määrin säilynyt kolmannessa ja kellarikerroksissa.

- **Lämpökeskus , pohjaratkaisu ja rakennepperiaatteet**

Tiuruniemen lämpökeskus on valmistunut samanaikaisesti sairaalarakennuksen kanssa vuonna 1939. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Jalmari Lankinen. Lämpökeskus on rakennettu aivan Saimaan rantaan, jolloin polttoaineena käytetty puu voitiin tuoda rantaan laivoilla ja siirtää laiturilta suoraan lämpökeskukseen. Rannassa sijaitsi suuri kivirakenteinen halkolaituri, josta puut siirrettiin työnnettävillä vaunuilla laajalle varastokentälle ja edelleen sisälle rakennukseen. Laituri on nykyään osittain sortunut. 1960-luvulta lähtien lämpökeskus toimi öljyllä, sitten hakkeella ja lopulta maakaasulla. Myös lämpökeskuksen ja sen piipun rakentaminen on määritelty Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan uutisrakennusten työ- ja aineselityksessä vuodelta 1937. Varsinaiset lämpökattilat ovat olleet erillisessä urakassa.

Rakennuksessa on kellarikerros, johon on sijoittunut mm. pumppuja. Sittemmin koneet on purettu pois. Rakennuksen maantasokerroksessa on mm. kattilahuone, kojuhuone, konesali ja korjauspaja.

Lämpökeskuksen kantavia rakenteita ovat piirustusten mukaan kellarissa betoniseinät ja ensimmäisessä kerroksessa rinteeseen puolella maanpaineisiinä betoniseinä ja lisäksi 60 cm:n massiivitiilit ulkoseinät maanpinnalla sekä rakennuksen keskellä pitkittäin kulkeva betonipilaririvi. Kattilahuone on yhtenäinen, noin 17 metriä leveä tila, jonka kattopalkit ovat puiset ja katossa on mustasta raudasta tehdyt vetotangot muttereineen. Rakenne tekee tilasta mielenkiintoisen valojen ja varjojen sekä materiaalien leikin. Pumppuhuoneessa on lautamuotiin puhtaaksi valetut teräsbetoniset kattopalkit.

Lämpölaitosta on laajennettu etelään vuosina 1981-82 hakevarastolla. Hakevaraston kantavina rakenteina ovat teräsbetonipilarit, itäisivulla on teräsbetoninen maanpaineisiinä.

Lämpökeskuksen salaojituksesta on erikseen työ- ja aineselvityksessä todettu, että sinne tehdään tehokkaat salaojat perusmuurien ympäri joko kivistä tai tiili-putkista. Salaojat yhdistetään viemärijohtoihin saostuskaivon alapuolella.

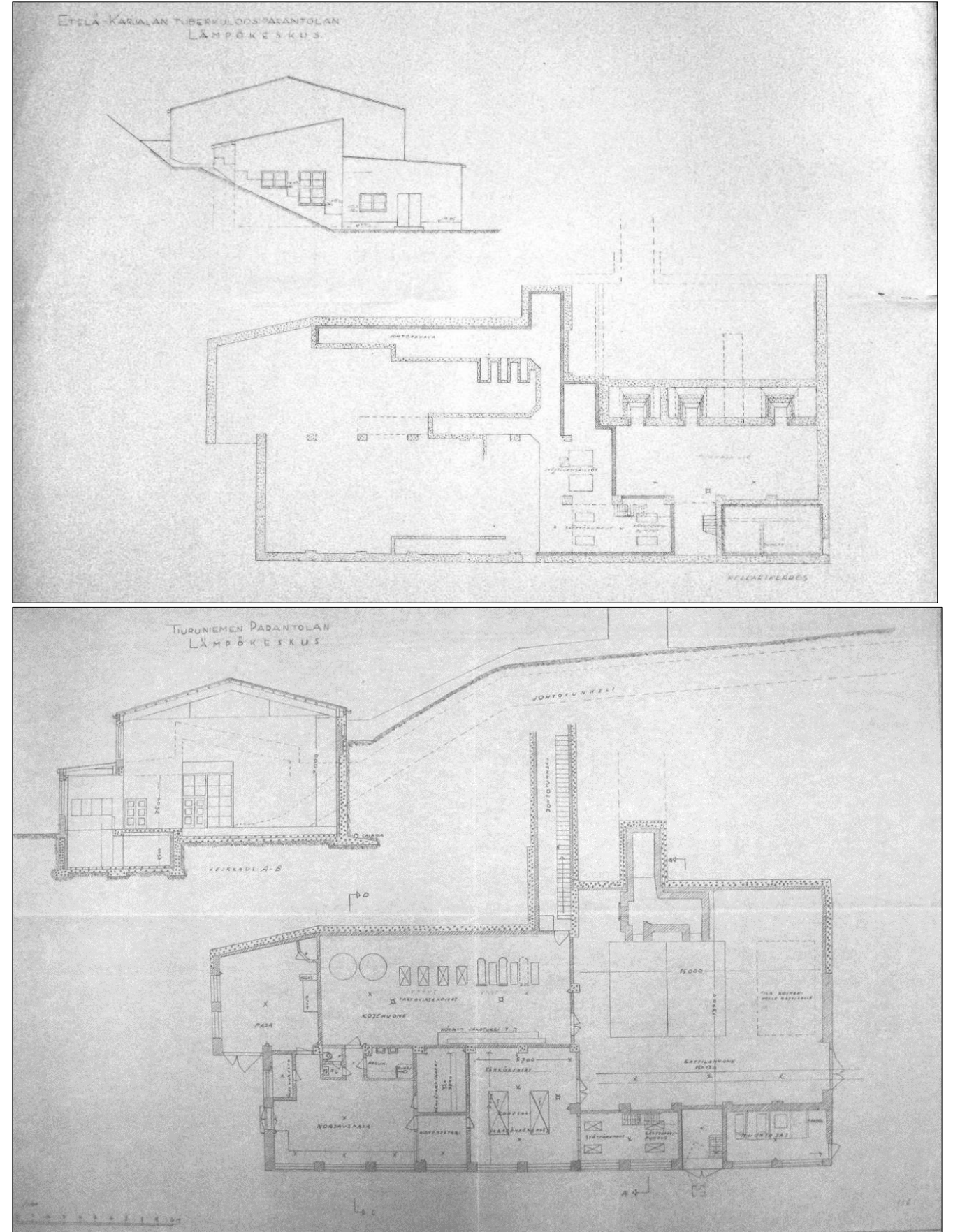
Lämpökeskus on rakennettu jyrkkään rantatörmään ja rakennuspaikka on ollut vaativa. Rakennuksen pihalle rantaan johtaa päärakennukselta jyrkkä ajotie. Ranta-alue on tasattu ja mitä ilmeisimmin myös täytetty soveltuvaksi rakentamiseen ja halkojen säilytyskentäksi. Rakennus on osin harjakattoinen, osin pulpettikattoinen ja Saimalle päin avautuvat suuret pieniruutuiset ikkunat. Itse kattilahuone-osa on korkeampi kuin aputilat, joihin saadaan yläikkunoista lisää valoa. Myös kattilahuoneessa on yläikkunoita.

Lämpökeskus on ollut rapattu sekä ulko- että sisäpinnoiltaan muutamaa varastotilaa lukuun ottamatta. Vesikatteenä on käytetty alun perin galvanioitua Sampo-peltiä.

Kojuhuoneen, varasähköhuoneen, wc:n, pesu- ja suihkutilojen lattiat on laatoitettu, muualla on teräshiotut sementtilattiat. Pajassa on ollut maalattia, joka on nykyään päällystetty pystysuuntaisilla puupalikoilla (nk. palikkalattia).

Työ- ja aineselostuksessa on määritetty, että ovien ja ikkunoiden heloitusten tulee olla yksinkertaisempaa mallia kuin parantolarakennuksessa. Jokaiseen ikkunaan on määritetty yksi ”terveysikkunalaite”, joita ei välttämättä ole toteutettu, kuten ei kaikkiaan päärakennuksessaakaan. Rakennuksen alkuperäiset sähköjohtovedot on putkitettu rappauspinnan alle. Rakennuksen tyyliässä sisäpuolella on havaittavissa, että tyylipiirteitä on osin funktionalismista, mutta osin kiinteä sisustus sisältää runsaampaa muotokieltä. Esim. ovet ja listoitukset ovat runsaampimuotoisia kuin päärakennuksessa.

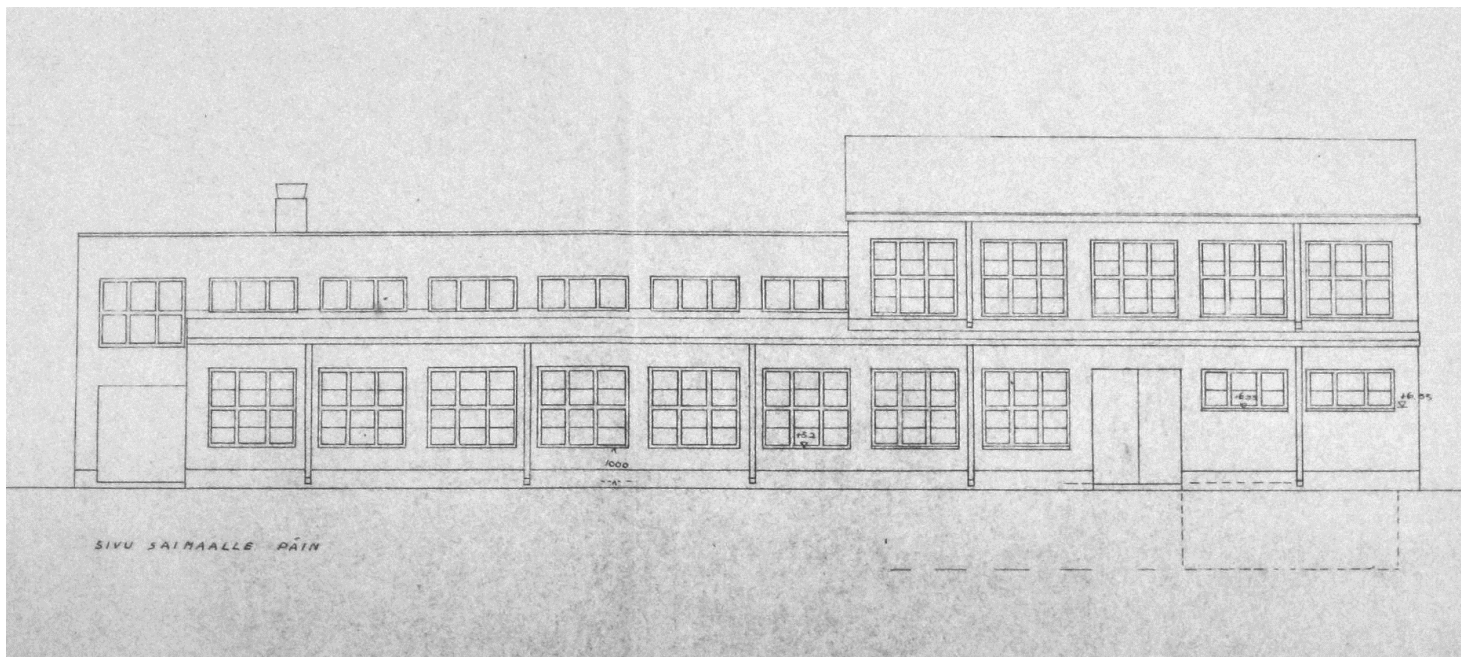
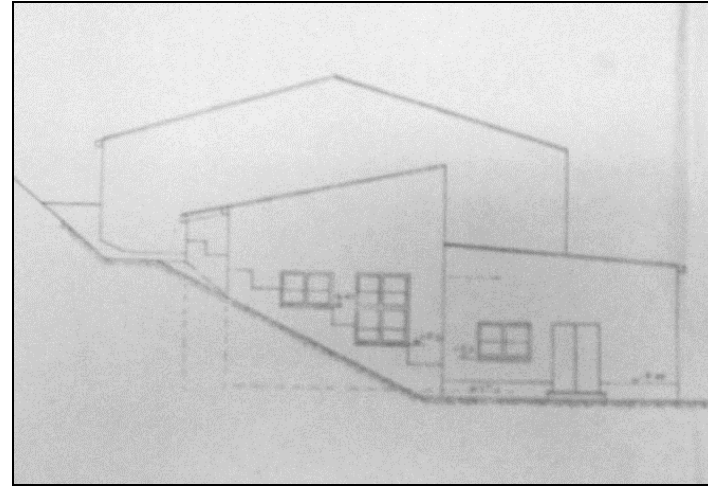
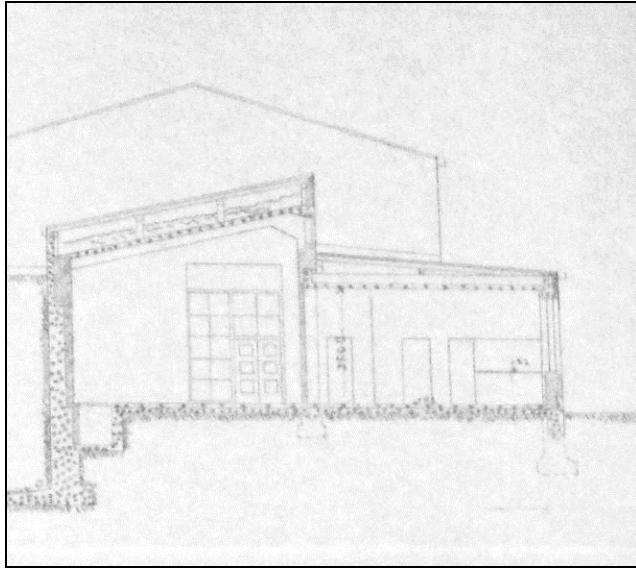
Lämpökeskuksen savupiippu on ollut 55 metriä korkea ja sijainnut rantapenkereen takana, jolloin sen näkyvyys maisemassa Tiuruniemen päärakennuksen ohella on ollut huomattava. Piippu on sijainnut lämpövoimalaitoksesta itään ja sinne johtaa kattilahuoneesta tunneli. Tunnelin sivussa lähellä piippua on ollut savupiipun puhdistusluukku, jonne on päästy autolla. Savupiippu on mitoitettu työ- ja aineselityksen mukaan siten, että lämmöntuotantoa on voitu lisätä 50% parantolan valmistumisen jälkeen. Piippu on varustettu salamajohtimella, joka on yhdistetty piipun kupariseen katelevyyn. Piipun jalusta on tehty betonista. Piippu on kaadettu vuonna 1997, mutta sen perustukset ovat vielä jäljellä.

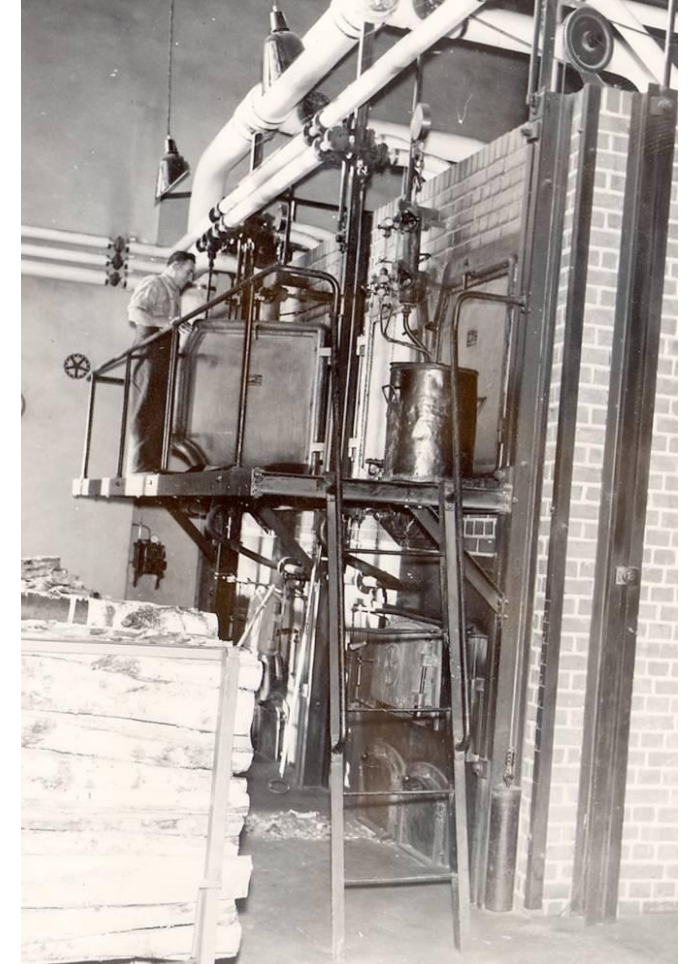
Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan lämpökeskuksen pääpiirustukset, joissa ylempänä on esitetty kellarikerros ja julkisivu pohjoiseen. Julkisivusta nähdään rakennuksen leikkautuminen rinteeseen. Alemmassa kuvassa leikkaus kattilahallin kohdalla, jossa nähdään mm. yhdystunneli parantolarakennukseen sekä rakennuksen kattomuodot ja korkeussuhteet. Lisäksi alemmassa kuvassa on esitetty ensimmäisen kerron pohiakuva.

Lämpökeskukselta kulkee huoltotunneli pääraKEN-
nukselle ja ns. Impilinnaan.

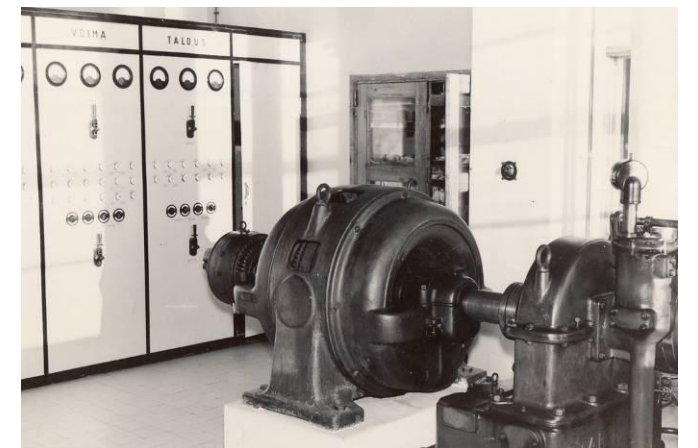
Lappeenrannan kaupungin piirustusarkiston arkis-
tokortin mukaan alkuperäisen lämpökeskusraKEN-
nuksen tilavuus on noin 4170 m³. Alkuperäisen
lämpökeskuksen pinta-ala kerrosalana on noin 363
k-m². Vuonna 1982 valmistuneen laajennuksen
pinta-ala on 257 m² (329 k-m²) ja tilavuus noin
2900 m³.

Lappeenrannan kaupungin Joutseno-talon sekä Eksoten arkistoista löytyy lämpökeskuksen pääpiirustustasoiset 1:100 kuvat, mutta ei varsinaisia työkuvia. Ohessa julkisivu- ja leikkauspiirustuksia. Myöhemmin julkisivut ovat kokeneet muutoksia, kun ikkunat on uusittu ja julkisivupinta pellitetty. Lisäksi rakennuksen eteläpäähän rakennettiin myöhemmin tornimainen muuntamo.

Yläkuvassa pumppuhuone katsottuna kohti kattila-
huonetta. Alhaalla jyrkkään rinteeseen rakennettu
lämpökeskus odottaa kattilan asennusta. Oikealla
lämpökeskuksen koneistoa ja varustusta. Oikealla
alimmaisena kattilahuoneen kattokannattajien te-
koa.

Keskeiset muutosvaiheet ja toimenpiteet lämpökeskuksessa

Lämpökeskukseen on tehty suunnitelmat muuntamon sijoittamiseksi Saimaan puoleiselle julkisivulle toiseen kerrokseen vuonna 1946. Muuntamo rakennettiin suunnitelman mukaisesti, mutta on purettu myöhemmin pois.

1960-luvulta lähtien lämpökeskus toimi öljyllä, jolloin lämpökeskuksen yläpuoliseen rinteeseen rakennettiin rinteeseen upotettu öljyvarasto. Lämpökeskus saneerattiin vuonna 1981, jolloin polttoaineeksi tuli hake ja rakennuksen eteläpäähän rakennettiin hakevarasto. Hake otettiin käyttöön polttoaineena 13.11.1981. Samalla rakennettiin aluelämpöverkosto, johon liitettiin Caprin vuokratilat ja muut asuinrakennukset (paritalo ja johtavan lääkärin talo) kemistin taloa lukuun ottamatta.

Vuonna 1983 uusittiin lämpökeskuksen vanhan osan katto ja 1984 rakennettiin kaksi varalämmönvaihdinta. Katteena sekä vanhassa osassa että hakevarastossa on nyt muovipinnoitettu teräspoimulevy.

Vuonna 1985 lämpökeskuksen ulkoseinät pinnoitettiin profiilipellillä peittäen alkuperäisen rappauspinnan.

Vuonna 1986 hakevarastoon tehtiin hakkeen pudotuskoppi. Haketta tiputettiin ylärinteen puolella olevista aukoista, jotka ovat hallin yläosassa.

1990 –luvun alussa kattilat muutettiin maakaasulla toimiviksi ja hakevarasto jäi tyhjilleen. Tällä hetkellä rakennus on miehittämätön, mutta edelleen toiminnassa. Rakennukseen kuulunut savupiippu kaadettiin vuonna 1997. Jykevä betoninen jalusta on edelleen tallella muistuttamassa piipun paikasta.

Rakennus on silmämääräisesti arvioiden kantavilta rakenteiltaan suhteellisen hyvässä kunnossa lukuun ottamatta joitain kosteusvauriojälkiä kellarissa. Rakennuksen alkuperäinen sileä rappauspinta on peitetty teräspoimulevyllä. Alkuperäinen pelkistetty ilme on julkisivuissa näin muuttunut radikaalisti, mutta on palautettavissa poistamalla levytys ja uusimalla rappaus. Pääosa rakennuksen ikkunoista on uusittu ja uusien ikkunoiden ilme on raskaampi kuin vanhojen ja myös ruudutus on erilainen.

Osa sisäovista ja niiden heloituksista on alkuperäisiä. Myös alkuperäisiä lattiamateriaaleja on säilynyt. Pari aukkoa on muurattu tiilellä umpeen, mutta muutoin sisätilojen jäsentely on säilynyt, samoin kuin seinien rapatut pinnat ja pumppuhuoneen puhtaaksi valettu yläpohja.

Sinänsä rakennuksen massoittelu on säilynyt uutta hakevarastoa lukuun ottamatta ennallaan ja uusi hakevarasto sijoittuu porrastetusti lämpölaitoksen päämassaan nähden, joten se ei periaatteessa kilpaile asemasta päämassan kanssa, mutta on kokonasa puolesta huomattava ja näkymä Saimalle on huomattavasti muuttunut alkuperäisestä.

Julkisivu on kokenut huomattavia muutoksia pinnoitteen vaihtuessa rappauksesta aaltopeltiin ja ikkunoiden uusimisen myötä. Rakennuksen perusmassoittelu on kuitenkin säilynyt eikä hakevarasto-osa nouse myöskään liiaksi esiin kokonaisuudessa.

Rakennus on osin upotettu jyrkkään rantarinteen, mutta kosteuseristykset ovat toimineet ilmeisen hyvin, sillä suuria kosteusvaurioita ei rakennuksen rinteiden puoleisessa seinässä ole havaittavissa. Suurimmat kosteusvauriot ovat kellarikerroksessa.

Nykyinen kattilahuone on putkiviidakko, jossa ei suuria koneita ole. Kattilahuoneen kattokannattajina ovat puiset palkit, joihin on yhdistetty mustasta raudasta vetotankoja ja teräsosia sekä muttereita. Katossa on akustiikkalevyt.

Yläpuolella pumppuhallin betoniset kattokannattajat ja puhtaaksi valettu betoninen yläpohja.

Portaat johtavat maanalaiseen yhdyskäytävään, jonka kautta kulkevat lämpöputket päärakennukseen. Tunnelia pitkin mahtuu kulkemaan myös ihminen ja tarkastamaan putkien kuntoa.

Korjaamohallissa on nk. palikkalattia, joka on tehty pystypäin vierekkäin ladotuista puupalikoista.

- Kappeli, pohjaratkaisu ja rakenneperiaatteet**

Kappeli on upotettu maahan kolmelta sivultaan ja sen sisätilat koostuvat kolmesta erillisestä huoneti-lasta, joita yhdistää eteistila.

Varsinainen kappeliosa sijoittuu massan keskelle ja sinne on luonnonvaloa tuonut pyöreä kattoikkuna, joka on nyt peitettynä. Vaikka tila on kokenut ko-via ja irtokalusteet, ovet ja ikkunat on hajotettu, on tilassa edelleen aistittavissa sakraalitunnelma ylä-valoineen ja pelkistettyine detaljeineen.

Kahdesta muusta tilasta on ikkunat suoraan ulos.

Rakennus on paitsi kolmelta seinäisivultaan, myös katto-osaltaan peitetty maalla ja sen rakenteet ovat hämmästyttävän hyvin säilyneet. Sisätiloissa ei ole näkyvissä pahoja kosteusvaurioita. Pahoja vaurioi-ta on havaittavissa julkisivussa. Lisäksi rakennuk-sen katolla kasvaa huomattavan suuria puita, jotka ovat saattaneet vahingoittaa rakenteita.

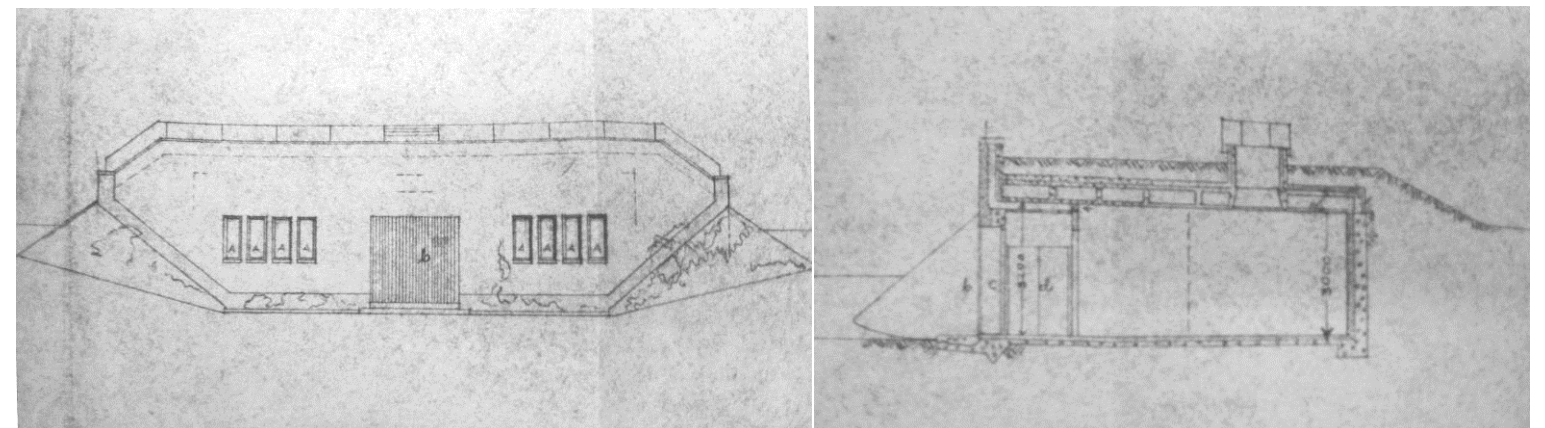
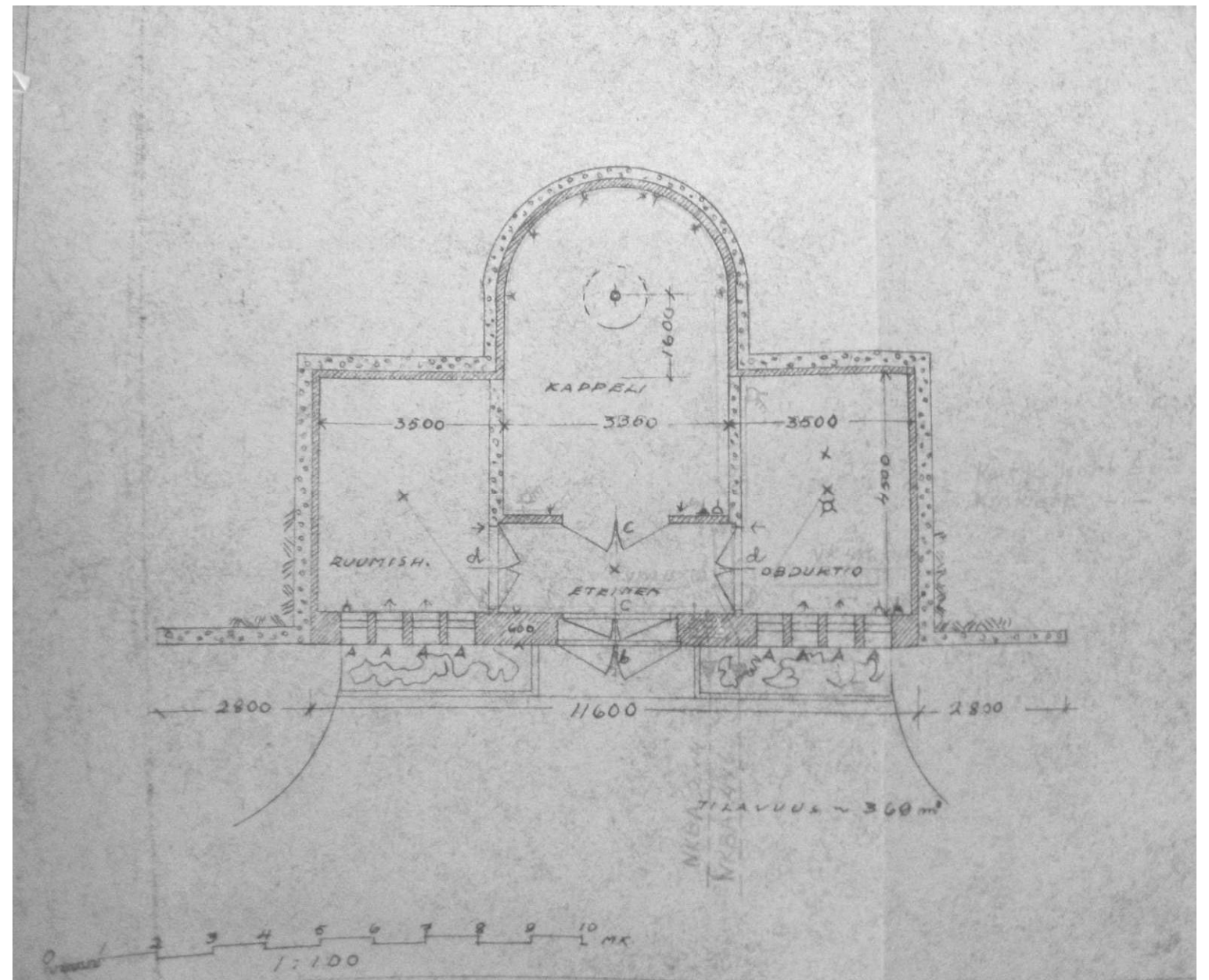
Rakennus on särjettyine ikkunoineen ja ovi-neen surullinen näky, mutta korjauskelvollii-nen.

Rakennuksesta on olemassa myös luonnospii-rustus, joka on päivätty 27.6.1939. Luonnok-sessa rakennuksen pääidea on säilynyt maahan upotettuna, ylävaloa saavana ”bunkkerina”. Varsinainen pääpiirustus on päivätty Viipurissa heinäkuussa 1939.

Rakennukseen saavuttaessa vasemmalle jää ruumishuone ja oikealle obduktio-tila, edessä avautuu eteishuoneesta kappeli-tila.

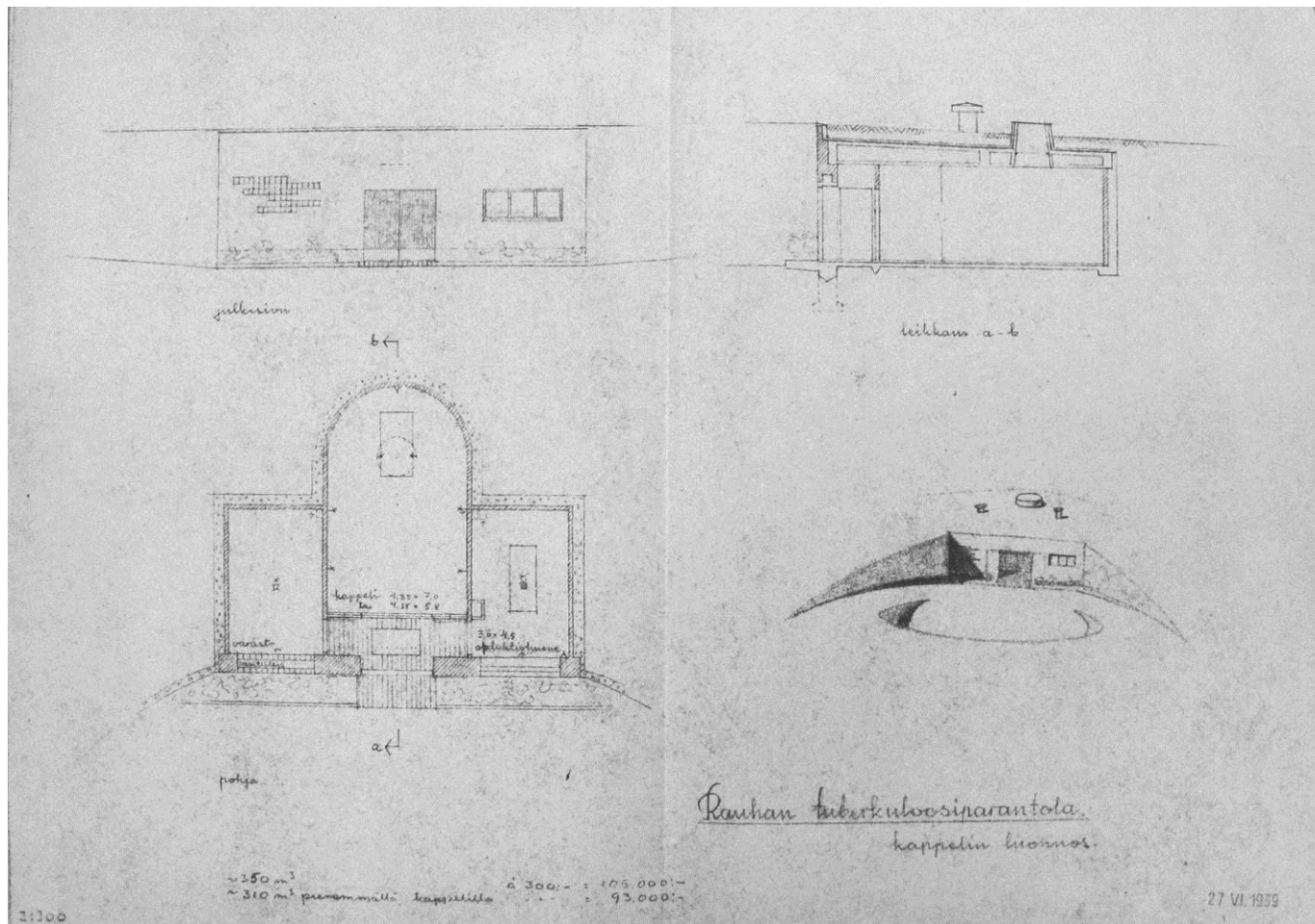
Kappeliin lisättiin huippuimuri vuonna 1949 ja tehtiin sisäpuolinen kunnostus vuonna 1952. Tällöin muurattiin klinkkereitä ja tehtiin sähkö- ja maalaustöitä.

Viime vuosikymmenet kappeli on ollut tyhji-lään ja sen kunto on huonontunut erityisesti vandalismin vuoksi

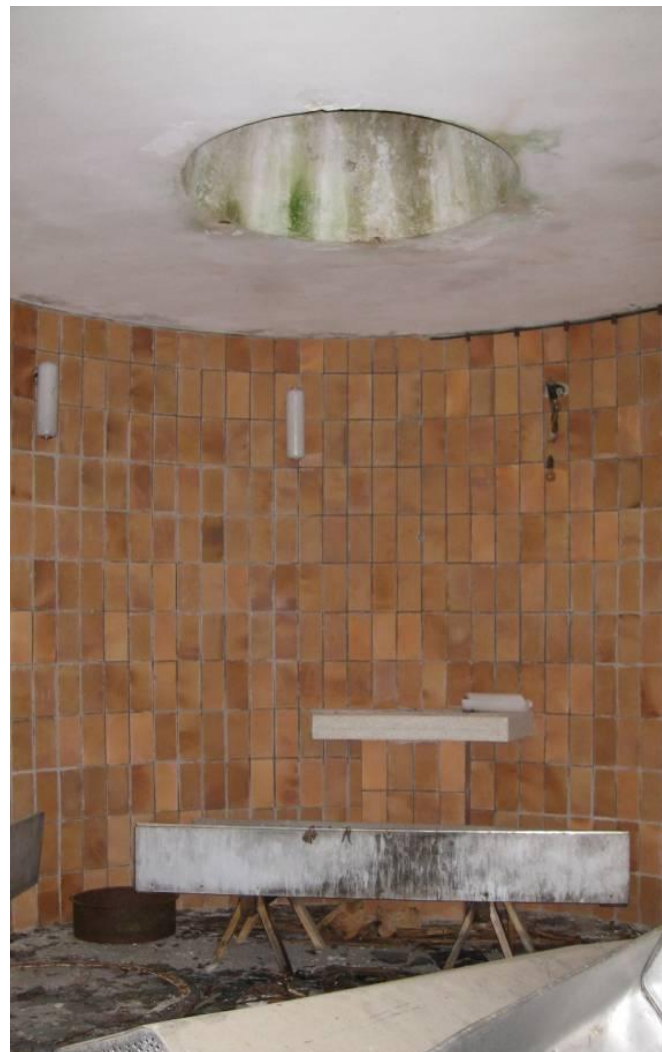
Kappelin suunnitelmia.

Vasemmalla luonnos kappelista, joka on päivätty 27.6.1939. Yläpuolella pääpiirustustasoiset suunnitelmat, joiden päiväys on Viipuri 7.1939. Luonnosvaiheessa on piirretty myös kolmiulotteinen hahmotelma maahan upotetusta kappelista pihatiloineen. Toteutetun rakennuksen hahmo ja julkisivu ovat hioutuneet hienostuneemmaksi.

Varsinaisen kappelin alttariosa on päällystetty punaisin tiililaatoin. Alttariosan yläpuolella on ympyrän muotoinen kattoikkuna, joka on nyt levytetty umpeen, mutta on tuonut alttarille hienon ylävalon. Seinällä on askeettiset pyhyyttä korostavat valaisimet. Alttaripöytä on valkoista mosaiikkimarmoribetonia. Lattia on mosaiikkibetonia ja jalkalistat tiililaattaa. Rakennuksessa on kauniit, osin tuhotut lasiaukoin varustetut puuovet.

• Impilinnan arkkitehtuuri, pohjaratkaisu, rakenteet ja ominaispiirteet

Asuntolarakennus Impilinna kuuluu Tiuruniemen keskeisiin rakennuksiin, joka leipomotoiminnan vuoksi on liitetty maanalaisella käytävällä päärakennukseen. Arkkitehtuuriltaan rakennus on tyyppillinen sodanjälkeisen ”pehmeän” funktionalismin edustaja. Impilinnaan tehtiin harjakatto tiilestä, kun vuonna 1939 valmistuneessa päärakennuksessa oli edistysellinen tasakatto ja asuinrakennuksissa pulpettikatot pellistä. Pelkistettyä funktionalismin linjaa on myös mm. parvekekaiteissa ja talotikkaisissa, jotka ovat rautaa.

Impilinnan pohjaratkaisu on yksinkertainen suora-kaide, jonka luoteiskulmassa on sisään veto perheasuntojen parvekkeiden kohdalla. Pohjoisesta katsottuna rakennuksen eteen muodostuu ikään kuin toinen kapeampi pääty, mikä pehmentää vaikutelmaa sairaalalta päin katsottuna. Julkisivut ovat aukotukseltaan säännölliset ja selkeät. Kellarikerroksessa ei järven puolella ole kuitenkaan normaaleja matalia kellarinikkunoita, vaan nauhamaisesti sijoitetut, suhteellisen suuret leipomon ikkunat. Ikkuna-aukotusta jäsentävät peltiset syöksyt.

Impilinnassa ei ole keltaiseksi maalattua karkeaa roiskerappausta, jota Jalmari Lankinen käytti 1950-luvun puolivälissä Rauhan Ylätalossa ja Alatalossa. Seinät ovat vaaleaksi maalattuja sileitä rappauspintoja. Pääsisäänkäyntiä on korostettu tummalla klinkkeriverhouksella, joka on rakennuksen harvoja arkkitehtonisia aiheita. Impilinna edustaa massoitteeltaan ja muotokieleltään sodanjälkeistä aikaa, mutta julkisivujen käsittelyn osalta siinä on vielä 1930-luvun funktionalismin piirteitä.

Pelkistetty arkkitehtuuri sopi hyvin sodan jälkeen niukkuuteen ja tarvikepulaan. 1940-luvun rakentamisessa suosittiin tuontitavaran sijasta kotimaisia materiaaleja, kuten puuta ja tiiltä. Rakennustarvikkeiden säännöstely loppui vuonna 1949, mutta puutetta materiaaleista oli vielä 1950-luvun alussa.

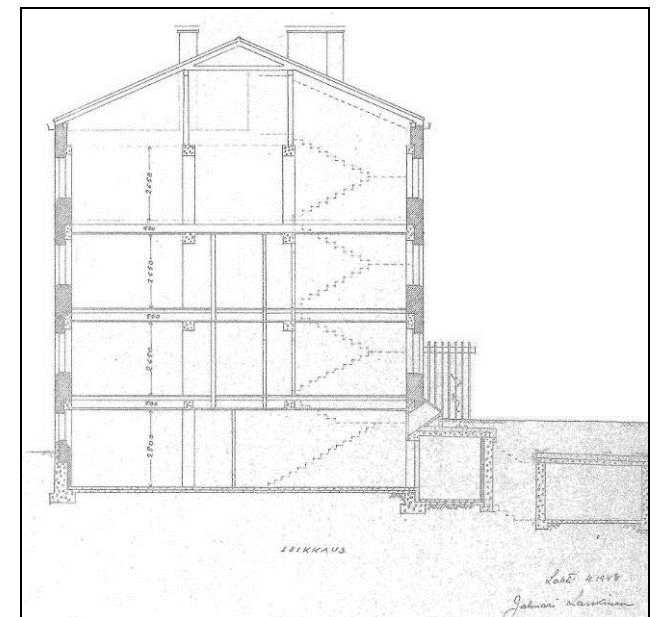
Päällisin puolin rakennuksen ulkonäkö on muuttunut varsin vähän. Rakennuksessa on edelleen alkuperäiset ohutpuitteiset puuikkunat ja alkuperäinen tiilikatto. Myös sisäänkäyntien ja autotallien ovet

ovat alkuperäisiä. Mikäli Impilinnaan olisi päärakennuksen tapaan vaihdettu uudet puuikkunat, olisi yleisilme muuttunut huomattavasti raskaammaksi, sillä 1940-luvun ovet ja ikkunat ovat dimensioiltaan huomattavasti nykyisiä puuovia ja -ikkunoita sirompia.

Arkkitehtuuriltaan Impilinnan rakennus ei missään vaiheessa ole ollut merkittävä, vaan pikemminkin arkinen. Suunnittelua ovat ohjanneet lähes yksinomaan käytännölliset seikat ja pyrkimys taloudellisuuteen. Rajoitteista huolimatta suunnittelija on pystynyt luomaan hyvää käyttöarkkitehtuuria.

Ennen Caprin vuokratalojen valmistumista 1967 pääosa Tiuruniemen asutokannasta oli päärakennuksen B- ja C2-osissa sekä Impilinnassa. Näiden lisäksi oli vain vanha Caprin huvila (purettu 1967) sekä lääkärin, talouspäällikön ja puutarhurin asuintalot. Päärakennuksessa asui 50-60 henkilöä siten, että käytävässä oli yhteinen keittiö ja wc. Impilinnan asuntolaosa oli suunniteltu samaan tapaan niin, että keittiö- ja peseytymistilat olivat yhteiset. Myöhemmin asuntoihin on rakennettu omat wc:t ja keittiönurkkaukset.

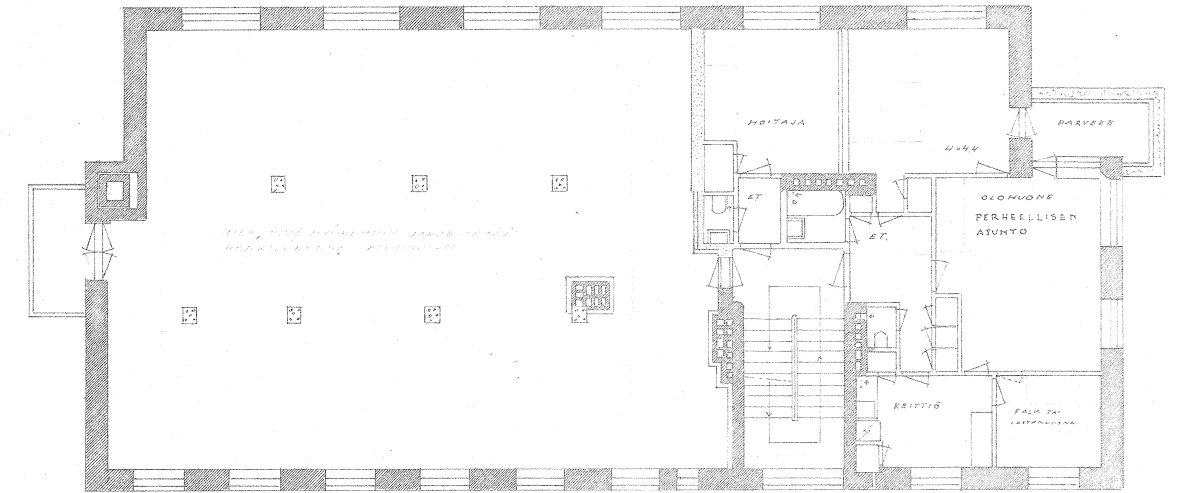
Asuntojen kysyntä painottui Impilinnan valmistumisen aikaan pieniin asuntoihin, sillä huomattava osa hoitohenkilökunnasta oli naimattomia naisia. Tähän viittaa myös rakennuksen kansan suussa saama nimi. Asuminen sairaalarakennuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä oli luonnollista, koska sairaanhoitajan ammattiin suhtauduttiin vielä yleisesti kutsumusammattina.

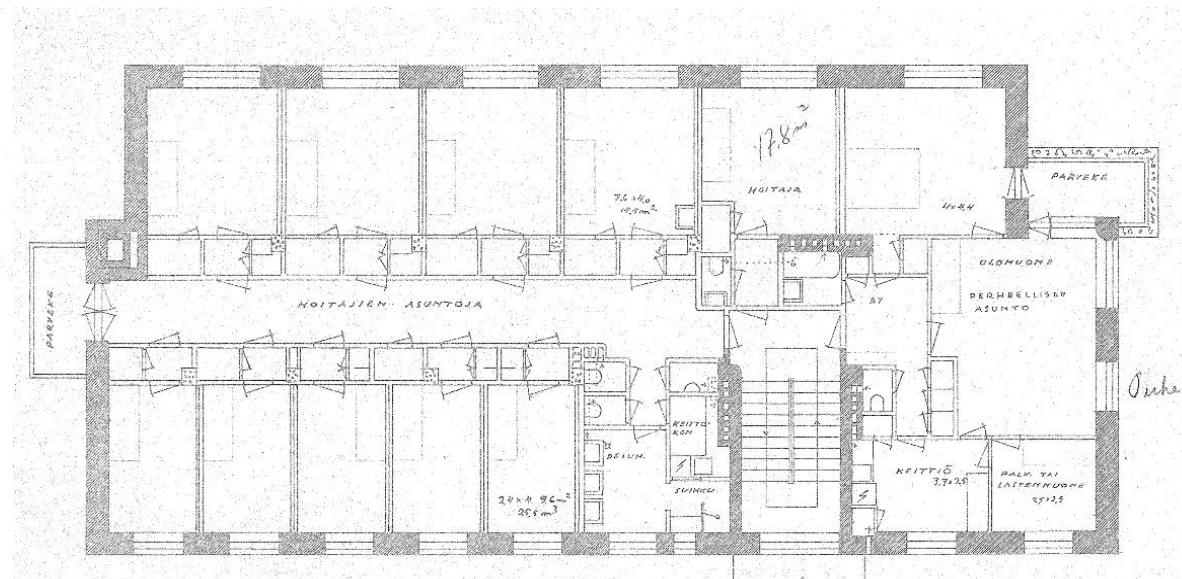
TIURUNIEMEN PARANTOLA
HENKILÖKUNNAN UUSI ASUINRAKENNUS

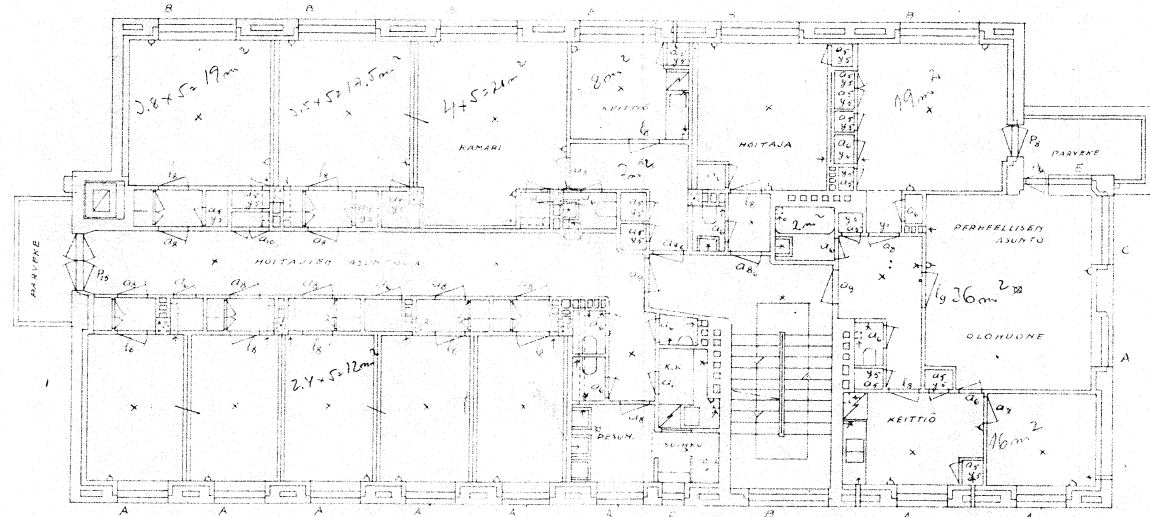
"IMPILINNA"
MUUTOSPILKUSTUS

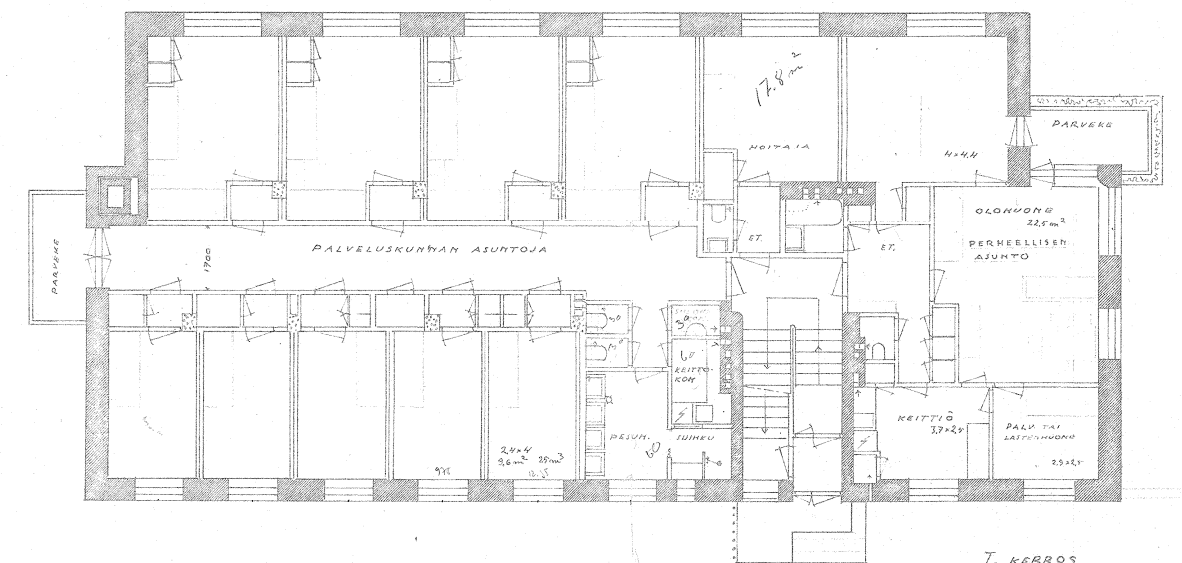
II. KERROS

Oikea os.

III. krs.

I. KERROS

Jalmari Lankisen laatimat Impilinnan pohjapiirrokset ja julkisivut. Kolmannen kerroksen alkupe-
räinen pohja oikealla, toteutettu versio yllä.

Pohjaratkaisu ja julkisivut

Asuinrakennuksessa on kolme asuinkerrosta, kellarin ja ullakko. Rakennusmassa on suorakaiteen muotoinen, nurkista porrastettu.

Kaikissa asuntolakerroksissa porrashuoneesta on sisäänkäynti asuntolaosaan, hoitajan huoneistoon sekä talon päädyssä sijaitsevaan perheasuntoon.

Asuntolaosa on toteutettu keskikäytäväratkaisuna, jossa molemmin puolin keskikäytävää on asuinhuoneita. Saimaan puoleiset asunnot ovat suurempia, kunkin käytävän varrella on neljä huonetta. Toisella puolella käytävää on viisi huonetta sekä asuntolan yhteiset tilat. Yhteisissä tiloissa on keittokomero, pesuhuone, suihku, kaksi vessaa ja siivouskomero. Keskikäytävän päässä on parveke. 1970-luvun remontissa pienempiä huoneita on yhdistetty toisiinsa. Huoneistoihin on rakennettu wc:t ja keittopisteet.

Perheasunnossa on ollut eteinen, keittiö, palvelijan/lastenhuone, olohuone, makuuhuone ja parveke. Lisäksi asunnoissa on ollut wc ja erillinen kylpyhuone. Vuosien aikana asuntoihin on tehty joitakin muutoksia mm. kiinteiden komeroiden osalta.

Alun perin kolmas kerros on suunniteltu asuntolaosaltaan yhtenäiseksi, kannatinpilareiden jakamaksi, avoimeksi tilaksi. Kerros on kuitenkin toteutettu asuntolakerroksena. Piirustusten mukaan kerrokseen on rakennettu päädyssä olevan perheasunnon lisäksi toinen suurempi asunto. Asuntoon on ollut sisäänkäynti suoraan porraskäytävästä. Asunnossa on ollut eteinen, keittiö, wc ja huone. Jossakin vaiheessa asuntoon on liitetty huoneiston viereinen huone, johon on ollut kulku myös asuntolan puolelta. Nykyisin ko. huoneiden välinen ovi on poistettu käytöstä.

Kellarikerroksessa on sijainnut mm. leipomo, siihen liittyviä aputiloja ja varastoja, peseytymistilat (pukuhuone, sauna), pesutupa. Varastotilojen lisäksi rakennuksen päämassan ulkopuolelle on rakennettu ruokakellaritiloja muuta kellaritasoa alemmaksi. Kellarista lähtee yhdystunneli sairaalan päärakennukseen. Ulkokautta on kuljettu talon luoteispäädyssä olevaan autovajaan ja tilapäistyövoiman majoitushuoneeseen.

Asuintilojen kerroskorkeus on pääpiirustusten mukaan 3,15 metriä ja huonekorkeus 2,65 metriä.

Copyright Pöyry Finland Oy 2012

Runkosyvyys on vajaat 14 metriä. Pienemmän asuinhuoneen peruskoko on noin 12 m² (2,4 m x 5 m) ja suurempien 17,5 -20 m².

Rakennuksen luoteispäädyssä perheasuntojen alapuolella on autotalli. Sisääntulojulkisivussa kellarikerroksessa on matalat kellarinikkunat (pesutupa, autotalli) ja tarvikeluukut mm. leipomon tarpeisiin (jauho- ja halkovarasto). Rannan puoleisessa julkisivussa kellarikerroksessa on kellarikerroksen ikkunoiksi suuret leipomon ikkunat.

Impilinnan asuinrakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset piirteensä mm. julkisivuarkkitehtuurin osalta. Olennaisia osia asuinrakennuksen julkisivussa ovat valkoinen tasaiseksi rapattu julkisivu ja säännölliset ikkuna-aukotukset. Rakennuksessa on harjakatto. Funktionalismin ihanteen mukainen horisontaalisuus korostuu mm. rakennuksen ikkunauhoissa. Pelkistettyä funktionalismin linjaa on myös mm. parvekekaiteissa ja talotikkaissa, jotka ovat rautaa, joka on muurattu suoraan kiinni tiilimuuraukseen ja julkisivupinta rapattu yhtenäiseksi.

Rannan puoleista julkisivua hallitsevat asuntojen ikkunauhat. Rantajulkisivun ikkunat ovat isoja ja kolmijakoisia.

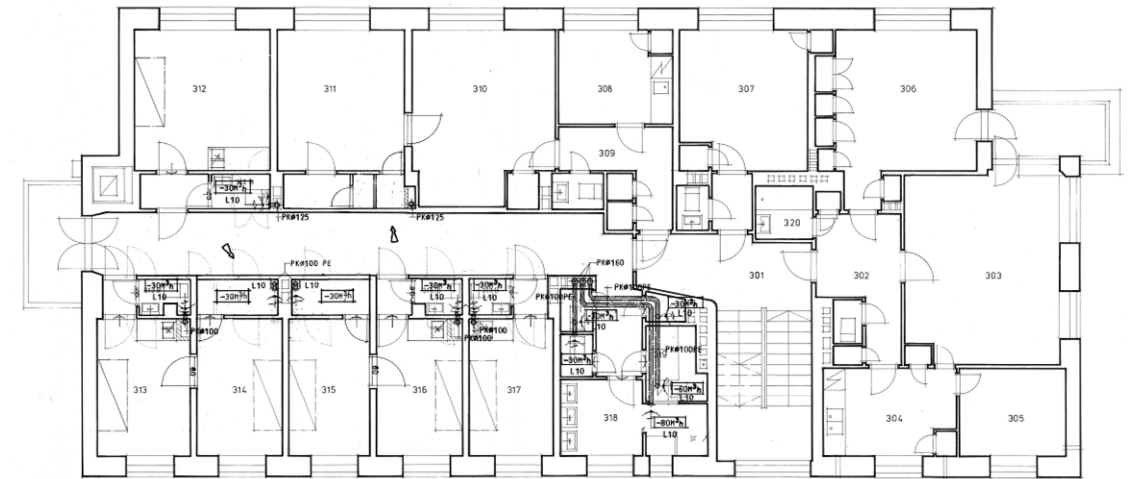
Sisäänkäynti julkisivussa poikkeuksen nauhamaisiin ikkunarivistöihin tuovat lipalla varustettu, klinkkereillä korostettu pääovi, porrashuoneen poikkeavat, suuremmat ikkunat sekä porraskäytävän vieressä olevat pesutilojen pienet ikkunaruu-dut.

• Rakenneperiaatteet ja materiaalit

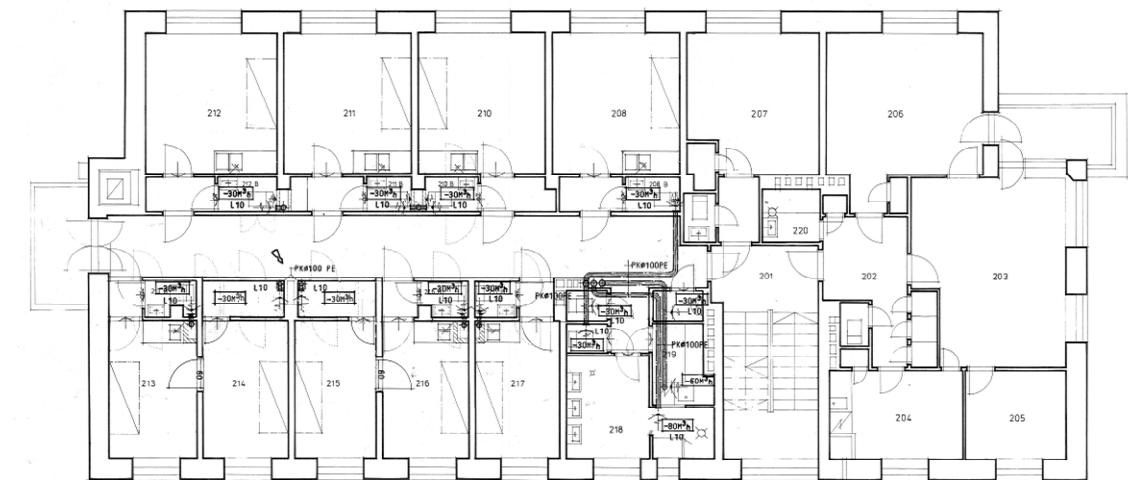
Asuinrakennus on rakennettu betonista valetun perusmuurin päälle. Kellarikerroksen maanpainesienät ja päärakennukseen johtava tunneli on valettu betonista.

Rakennuksen keskellä menee kaksi betonipilarilinjaa. Porrashuoneen seinät on muurattu.

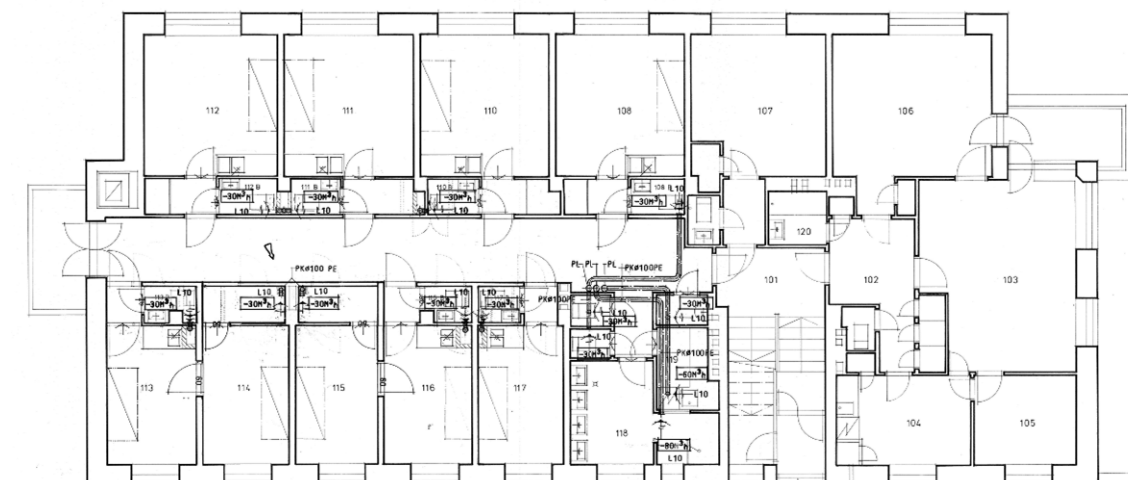
Rakennuksen hormiryhmät sijoittuvat portaan viereisiin tiiliseiniin. Leipomon piippu sijoittuu rakennuksen kaakkoispäähän.

3 krs.

2 krs.

1 krs.

Pohjakuvat (ilmanvaihtosuunnitelmat) vuodelta 1976. Remontin yhteydessä pienemmät asuinhuoneet yhdistettiin toisiinsa ja huoneisiin rakennettiin omat vessat sekä vesipisteet sekä asennettiin keittiökalusteet. Vuonna 1977 asuintalossa tehtiin peruskorjaus yhdistämällä käytävien varrella olevat pienemmät 12 m²:n huoneet kaksioiksi suurempien huoneiden säilyessä yksinä. Huoneisiin rakennettiin samassa yhteydessä omat wc:t.

- **Kemistin talon arkkitehtuuri ja ominaispiirteet**

Kemistin talo on satulakattoinen neliömäinen hirsi-rakennus, johon liittyy kaksi rankarakenteista, alun perin avonaista kuistiosaa. Myös ullakkokerros on rankarakenteinen. Kuisteista suurempi on muutettu lasikuistiksi ja sisäänkäynnin yhteydessä ollut avokuisti on muutettu palvelijan huoneeksi. Jyrkkään satulakattoon liittyy eteläsivulla poikkipääty.

Rakennuksessa on umpinainen betonisokkeli lukuun ottamatta lasikuistia ja sisään tulon yhteydessä olevaa avokuistia, joissa on betonipilarit. Kellarikerros käsittää noin puolet rakennuksen pinta-alasta lopun ollessa ryömintätilaista osaa.

Ensimmäinen kerros on vuorattu vaakaponttilaudoituksella, toinen kerros pystyponttilaudoituksella. Rakennus on maalattu vaalean vihreäksi, listat ovat tumman vihreitä.

Ensimmäisen kerroksen ikkunoissa on suuri keskeisruutu, jonka molemmilla tai toisella puolella on pystysuuntainen avattava tuuletusikkuna (jonka alaosassa on useimmissa tapauksissa erillinen avattava pikkuikkuna). Yläkerran ikkunat ovat malliltaan joko alakerran mallia tai pienempiä kaksiruutuisia.

Kateaineena on nykyisin musta muovitetu profiilipelti. Vesikatto on varustettu vesikouruin ja syöksytorvin.

Kemistin talo on alun perin ollut tyyppilinen niin sanotun varhaiskauden huvilarakennus avokuisteineen, jyrkkine harjakattoineen ja parvekkeineen. 1940-luvun alun muutostöissä toinen avokuisteista on liitetty huonetiloihin ja toinen lasitettu. Ikkunat on muutettu suuriruutuisiksi ja toisen kerroksen parveke on poistettu. 1940-luvun alun muutostöiden jälkeen rakennus muuttui ikkunoiden, julkisivumateriaalien ja useiden yksityiskohtien osalta tyyppilliseksi 1940-luvun omakotitaloksi.

Rakennuksen ääriiviivat ja olemus ovat muutoksista huolimatta säilyneet suhteellisen hyvin. Rakennusta voi nykyasussaan luonnehtia omaperäiseksi yhdistelmäksi vanhaa huvilarakentamista ja 1940-luvun omakotiasumista.

Oikealla kuvia talosta ja piharakennuksesta 2011

- **Lääkärien asuinrakennusten arkkitehtuuri, pohjaratkaisu, rakenteet ja ominaispiirteet**

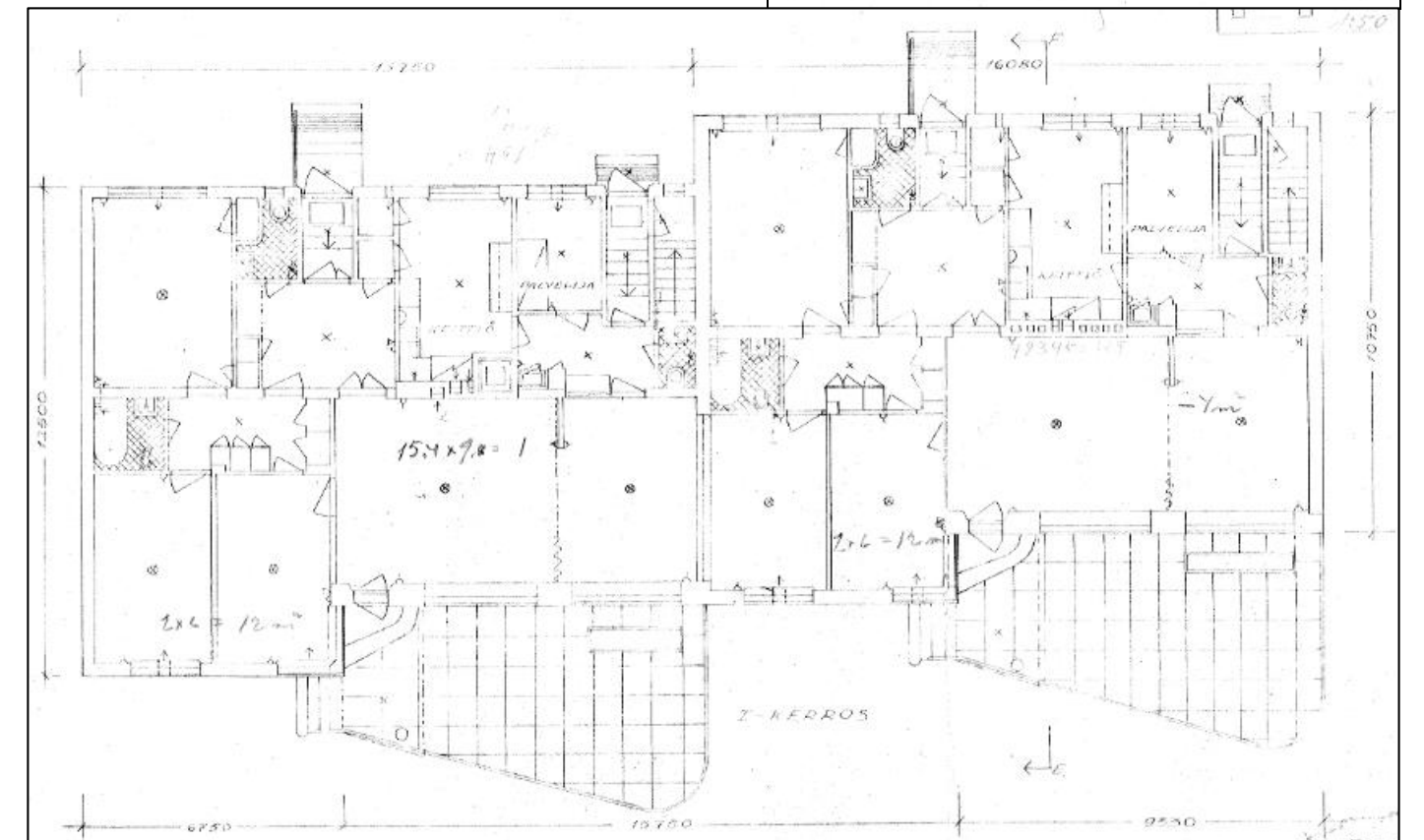
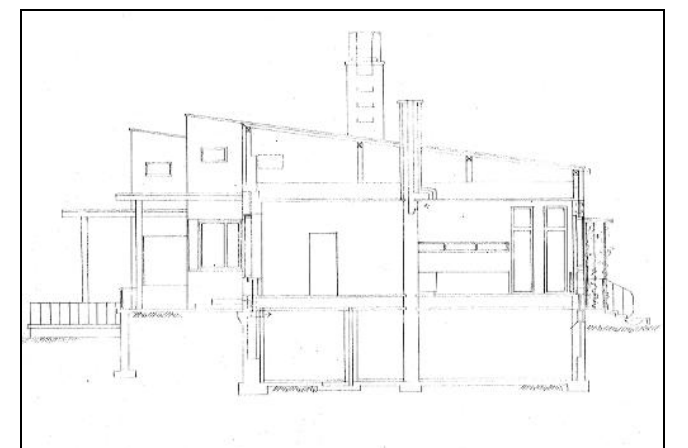
Ylilääkärin ja alilääkärien asunnot ovat ulkoasultaan hyvin säilyneitä, tyyppillisiä pelkistetyt funktionaalisen tyyliuunnan edustajia, joiden selkeälinjainen arkkitehtuuri ja perushahmo ovat säilyneet suhteellisen hyvin, vaikkakin joitain muutoksia on tehty. Ne heijastavat päärakennuksen kanssa aikansa sairaala-arkkitehtuuria ja rakentamisajan kohdan yhteiskuntaa.

Rakennukset ovat alun perin olleet sileäksi rapatut, kattomuotoina loivat pulpettikatot, jotka luovat järven puolelta tasakattomaisen vaikutelman. Myös pelkistetyt detaljit ja mm. parvekerakenteet sekä nurkkaikkunat ja ikkunajaot ovat funktionalismin tyyliuunnalle eleettömyydessään tyyppillisiä.

Alilääkärien asuintalon 1:100 mittakaavassa piirretty pohjapiirustus; alla asuin kerroksesta sekä leikkaus vuodelta 1938. Kuvat on pienennetty eivätkä mittakaavassa. Piirustukset Heikki Majavalta.

Ylilääkärin asuintalo etelästä. Kuva on otettu vuoden 1951 jälkeen. Kuva RH.

- Rakenneperiaatteet ja materiaalit ulkotiloissa

Teksti rakennuksen alkuperäisistä materiaaleista ja rakenteista perustuu vanhoihin suunnitelmapiiirustuksiin sekä *työ- ja aineselitykseen* vuodelta 1937. Alkuperäisiä materiaaleja tai rakenteita ei ole tutkimuksellisesti todennettu esim. koepaloin. Työselostuksen tekemisen jälkeen ja työn aikana on tehty vielä muutoksia selostuksessa esitettyihin ratkaisuihin.

- Julkisivut

Perustukset ja ulko- ja sisäseinät on määritetty tehtäviksi, kuten yleistyöselityksessä on määrätty. Ulkoseinät määrätään rapattaviksi ja pinta hierrettäväksi tasaiseksi. Rakennusten julkisivut ovat olleet kauttaaltaan sileäksi rapatut ja vaaleat. Sittemmin julkisivut on roiskerapattu ja väritys on muutettu tummemmaksi.

Ylilääkärin asunnon pääsisäänkäynnin pielet on määrätty tehtäviksi sileäksi hakatusta graniitista. Samoin molempien lääkäriasuintalojen polttoainevaramaston ikkunoiden ulkopielet ja kaikki sisäänkäyntien ulkoaskeleet on määrätty tehtäviksi sileäksi hakatusta kivistä.

- Rakenteet

Alilääkärin asuinrakennuksessa on pääosin kellarillinen perustus. Osassa asuinrakennuksesta on maanvarainen laatta. Kantavat pystyrakenteet ovat betonia ja tiiltä. Välipohja ja yläpohja ovat betonirakenteiset. Ensimmäisen kerroksen holvi on tehty kaksinkertaisina, muut yksinkertaisina. Lattialaatta on määritetty eristettäväksi insuliitilla tai herakliitilla, kuten sairaalarakennuksessa. Matalille ullakko-osille on alun perin laitettu täytteen päälle painomaata.

Betonirakenteisen yläpohjapalkiston päältä on vesikatto kannatettu puurakenteilla. Julkisivut ja sisäpinnat ovat pääosin rapattuja.

- Kate

Molempien rakennusten katteeksi on määritetty 4 ½ kg galvanoitu Sampo-pelti. Samasta pellistä on määrätty tehtäväksi myös rännit ja neliskanttiset syöksytorvet sekä savu- ja ilmanvaihtopiippujen päällystys.

- Ulko-ovet ja ikkunat

Pääsisäänkäyntien ovet karmeineen on tehty tamesta. Terrasseille ja parvekkeille johtavat ovet, samoin kuin sivusisäänkäynnin ovet ovat maalattu ja lasiaukollisia ovia.

Ylilääkärin autotallin ovi on maalattu paneloitu taivuttava umpiovi. Ikkunat ovat osaksi yhdistettyjä, osaksi sisäänpäin aukenevia, varustettu työselostuksen mukaan terveysikkunoin. Eksoten arkistossa on ylilääkärin asuintalon ikkunapiirustus, joka on leimattu 28.4.1938 ja jossa on esitetty terveysikkunoita.

- Sisätilat

- Portaat ja porraskaiteet sekä parvekkeet

Ylilääkärin asunnon kellarikerrokseen johtavat portaat on määrätty tehtäviksi teräshiotusta betonista samoin alilääkärin asunnon kellariportaana ensimmäinen syöksy. Kaikki muut sisäportaat on määrätty tehtäväksi betonista ja päällystettävän 6 mm kumilla.

Ylilääkärin asunnon toiseen kerrokseen johtavan portaan kaiteen pystytolpat ovat kromattua putkea, johdepuu kiillotettua valikoitua koivua, katelaatta samoin. Tuuletusparvekkeet on tehty rautabetonista ja vesieristetty työselityksen mukaan asfaltilla, reunassa galvanoitu peltinen vesinokka. Kaiteet pyöröraudasta.

- Lattiapäällysteet

Ylilääkärin asunnon ruokasalin, olohuoneen, työhuoneen ja keittiön lattioihin on määrätty kahdesti falssattu, läpipainettu korkkimatto. Portaiden lepotasoihin, tarjoiluvälikköön, halliin, naulakkotilaan, toisen kerroksen halliin, kylpyhuoneeseen ja wc:n välikköön on määrätty kumimarmori. Kaikkiin muihin ensimmäisen ja toisen kerroksen huonetiloihin on määrätty toisenlaiset läpipainetut korkkimatot.

Kylpyhuoneet ja wc:t on lattioista laatoitettu valkoisella 6-kulmiollisella laattalla, jalkalistat valkoista laattaa ja kylpyhuoneen seinät on laatoitettu kahden metrin korkeudelle valkeilla seinälaatoilla.

Ullakkotilaan ja kellarikerrokseen on määrätty teräshiottu sementtilattia.

Alilääkäreiden asuintalon kellarikerrokseen on määrätty teräshiottu sementtilattia. Ensimmäisessä kerroksessa on määritetty portaiden lepotasot, hallien ja tarjoiluvälikköjen lattiat päällystettäväksi kumimarmorilla, olohuoneeseen, sen ruokailuosaan ja keittiöön läpipainettu korkkimatto ja muihin huonetiloihin toisenlainen läpipainettu korkkimatto. Wc:t ja kylpyhuoneet on tehty kuten ylilääkärin asunnossa.

- Sisäovet

Ovet on määrätty tehtäviksi sileiksi vanerioviksi, joista noin kolmasosa on määrätty tehtäväksi valikoidusta vanerista ja lakatuiksi, loput maalattaviksi. Ovien vuorilaudat on tehty petäjästä erikoismallisiksi. Lukot, helat ja painikkeet ovat 40-E –mallia kromattuina.

- Lämmitys

Molemmissa rakennuksissa on alun perin ollut erilliset puulla toimivat lämmityskattilat. Alun perin alilääkärin asuintalossa on varauduttu suurentamaan rakennusta pohjoiseen päin kahdella samantyyppisellä asunnolla, joka on huomioitu lämmityslaitteiden ja savupiipun mitoituksessa.

Raitisilmaventtiileinä on määritetty käytettävän Sommen niklattuja saranattomia rakoventtiileitä, joiden eteen on laitettu saranoidut niklatut suojuslevyt.

- Vesi- ja viemäri

Vesijohdot on johdettu pohjavesikaivosta. Ulkopuoliset johdot on tehty rakennustyöselityksen mukaan valurautaisina paineputkina, sisäpuoliset johdot takorautaisesta galvanoidusta vesijohtoputkesta. Kuumavesijohdot on tehty kuparista. Sisäpuoliset viemärit on tehty valuraudasta. Ulkoviemärijohdot ovat lasitettuja saviruukkuputkia. Molemmille rakennuksille on tehty omat saostuskaivonsa.

Rakennusten vesijohto- ja viemärivarusteet ovat olleet vastaavia kuin parantolarakennuksessa.

Kylpyhuoneisiin on asennettu bide-laitteet ja ylilääkärin kylpyhuoneeseen on muurattu kylpyamme. Kylpyamme on tehty sisäänmuurattuna 900 markan lisähintaan ja töiden muutosta on valvonut rakennusmestari Halinen. Molempiin rakennuksiin

on alun perin sijoitettu palopostit noin 20 metrin pituisine letkuineen.

- Sähkö

Sähkijohdot on asennettu rakenteiden sisään, kuten parantolarakennuksessa. Sähkö on vedetty rakennuksiin lämpökeskukselta maakaapeleina, jotka on suojattu betonisilla kouruilla. Puhelinjohdot on yhdistetty parantolarakennuksen päätauluun, missä ne on yhdistetty Rauhan mielisairaalaan tulevaan keskusjohtoon. Radioantennijohto on vedetty kunkin asunnon olohuoneeseen ja siitä myös työhuoneeseen.

- Rappaukset sisätiloissa

Ylilääkärin asunnon kellarikerroksessa on määritetty rapattaviksi seinät ja katot porrashuoneessa ja siihen liittyvässä käytävässä, ruokakellariosastossa, saunan välikössä ja saunan seinien laudoittamattomat osat, pesutupa ja mankelihuone välillä.

Alilääkärin asunnoissa kellarikerroksessa on määrätty rapattaviksi seinät ja katot porrashuoneissa ja niihin välittömästi liittyvässä käytävässä, saunan välikössä, pesutuvassa, silityshuoneessa ja näiden välikössä, ruokakellariosastossa.

Ensimmäisessä kerroksessa on määrätty rapattaviksi kaikki seinä- ja kattopinnat. Lisäksi ylilääkärin asuintalossa on määrätty rapattaviksi kaikki muut paitsi ullakkotilan seinä- ja kattopinnat.

- Maalaustyöt

Ulkopuolinen maalaus on selostuksessa määrätty tehtäväksi samoin kuin parantolarakennuksessa. Värisävyistä ei selostuksessa puhuta sisä- tai ulkotilojen osalta. Seinät ja katot on huonetiloissa määrätty yleisesti maalattaviksi kalkkivärein.

Sisäpuolisesta maalauksesta on määrätty mm. että osa ovista on lakattuja, osa ovista ja ikkunat karmeineen, pielineen, patterisivennyksineen ja vuorilautoineen maalataan öljymaalein. Koivuiset osat on lakattu.

Petäjäiset jalkalistat on maalattu, koivuiset lakattu.

Ylilääkärin asuntoon on määritetty tehtäväksi takka erikoispiirustusten mukaan, pinta ohutta punatiiltä.

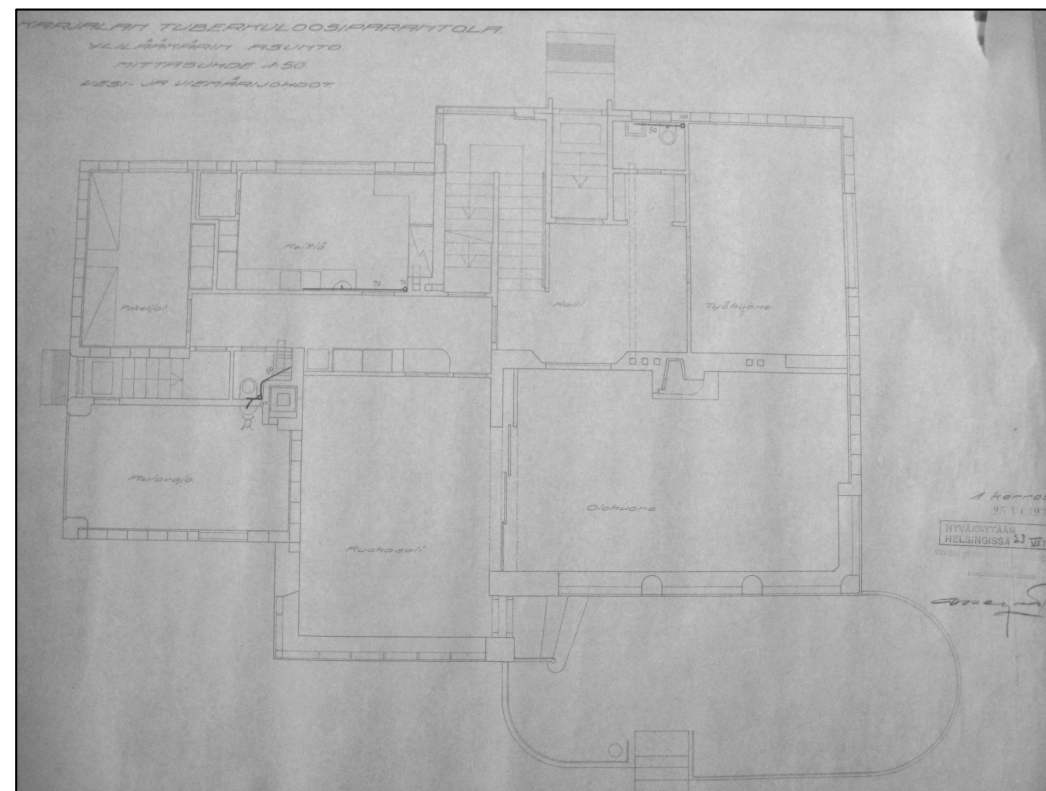
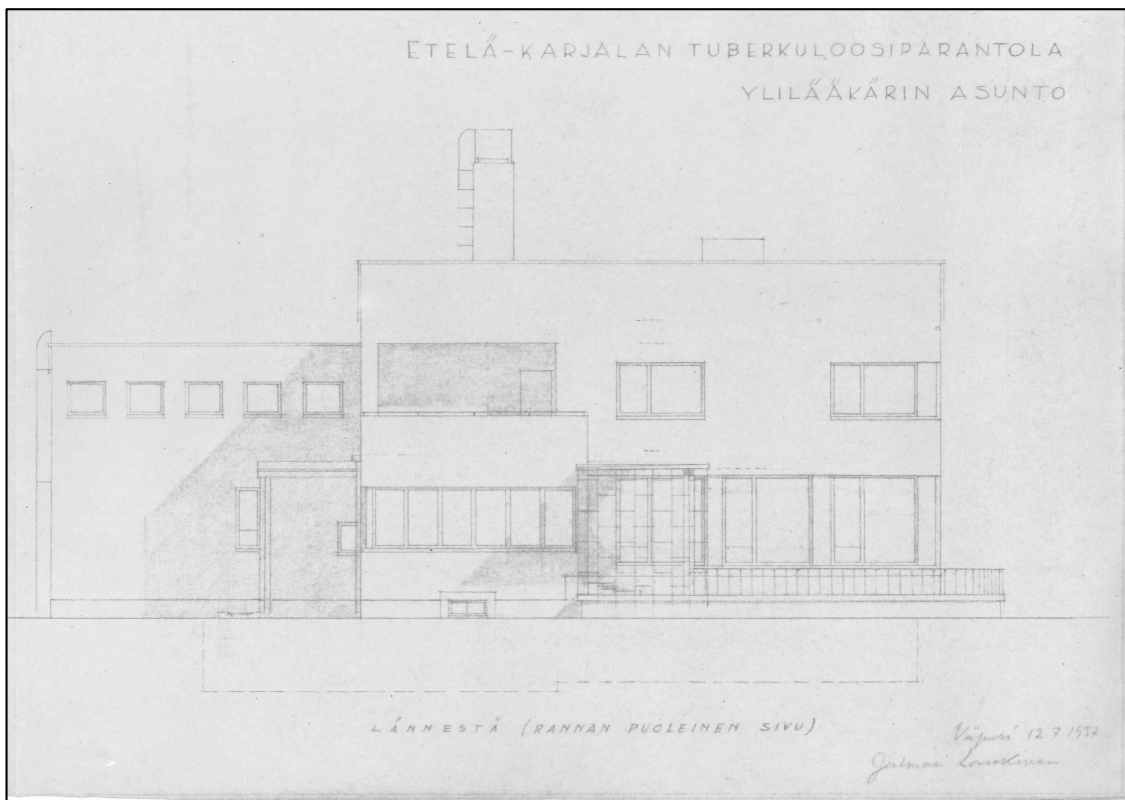
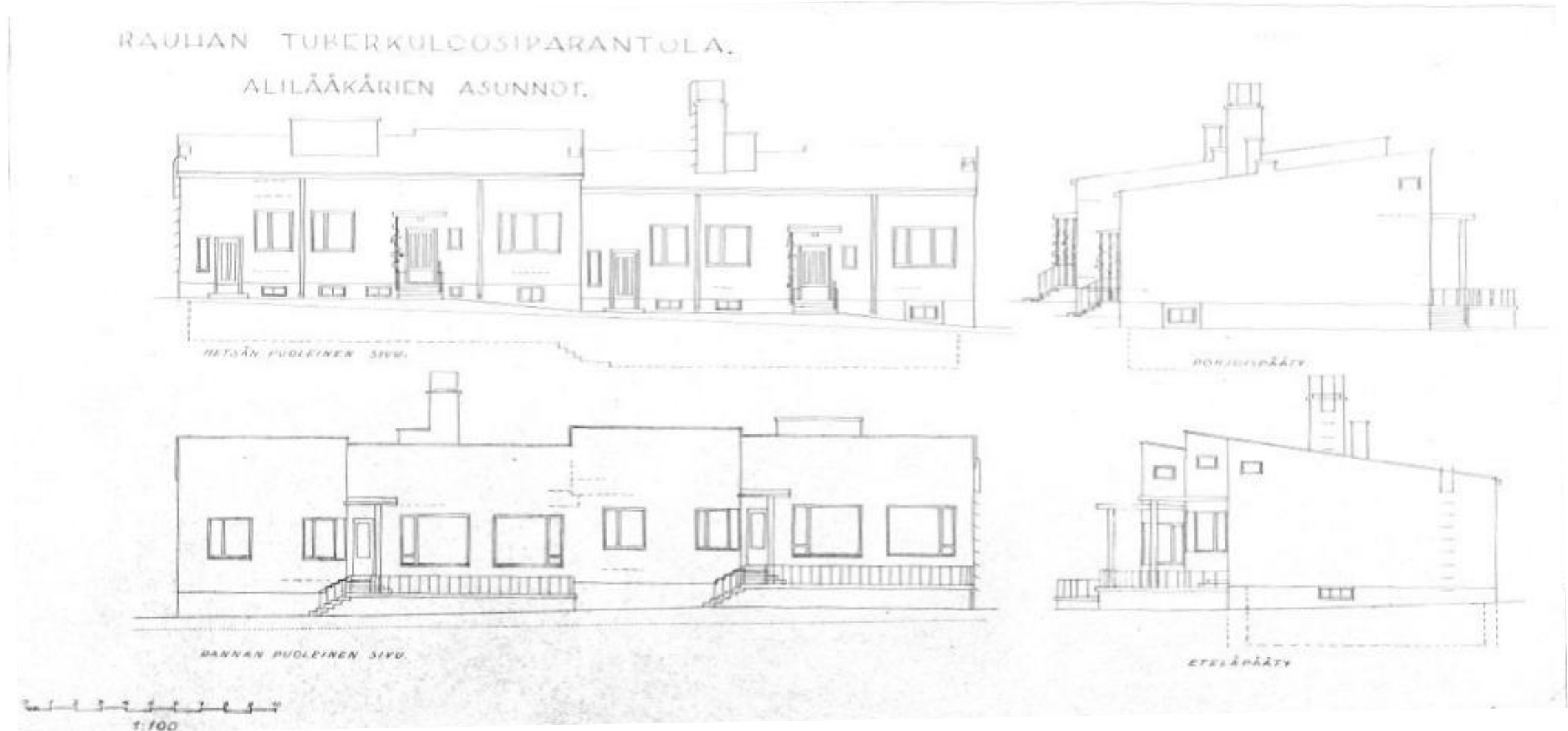
- Keittiövarustus

Molempien rakennusten asuntojen keittiöihin on kuulunut sähköhella (hormit on tehty myös puuhellaa varten), tiskipöydät päällystetty avestapellillä, samoin keittoaltaat ja pesusyvennykset, allashanat niklattuja keittiösekoitushanoja. Tiskauspöydän jatkona on ollut kattoon asti ulottuvat kaapistot ja pöytien yläpuolella matalahkot seiniin kiinnitetyt kaapit.

Tarjoiluväliköissä on ollut kattoon asti ulottuvat kaapistot, joihin on järjestetty tila ”Frigid-kaapeille”. Osa kaapistosta on tehty seinän läpi ulottuviksi alhaalta noin kahden metrin korkeuteen ja ruokasalin puoleinen osa on verhottu valikoidulla vanerilla ja lakattu. Eli kalusteeseen on rakennettu tarjoiluaukko.

Liittohallituksen kokouksessa 4.6.1939 on ylilääkärin asuntoon ostaa jäädytyskaappi.

Oikealla alilääkärin asuintalon 1:100 mittakaavassa tehtyt julkisivukuvat vuodelta 1938. Kuva on pienennetty eikä mittakaavassa. Piirustukset Heikki Majavalta.

Äärimmäisenä vasemmalla ylilääkärin talon pääpiirustusvaiheen julkisivu, jossa vasen siipi on esitetty pidempänä, kuin lopullisessa versiossa. Vasemmalla ylilääkärin talon ensimmäisen kerroksen pohjapiirros.

5 NYKYTILAN INVENTOINTI

5.1 Päärakennus

- **Ulkohahmo ja julkisivut**
- Jäsentely

Julkisivun perusjäsentely ja massoittelu sekä aukotukset ovat säilyneet käytännössä alkuperäisinä. Suuria lisäyksiä tai radikaaleja muutoksia kokonaisuuteen ei ole tehty. Ikkunoiden uusiminen 1970- ja 80 -luvulla on lähemmin tarkasteltuna vienyt osan rakennuksen julkisivuilmeestä ja luonteesta. Koska rakennus on mittakaavaltaan niin suuri, ikkunoiden detaljien muuttuminen ei ole kauempaa tarkasteltuna muuttanut yleisilmettä ratkaisevasti. Perustyyppiltään uudet ikkunat ovat pelkistetyt, mutta alkuperäisiä huomattavasti kömpelömmät. Myös jakopuitteiden jaotus on osin muuttunut.

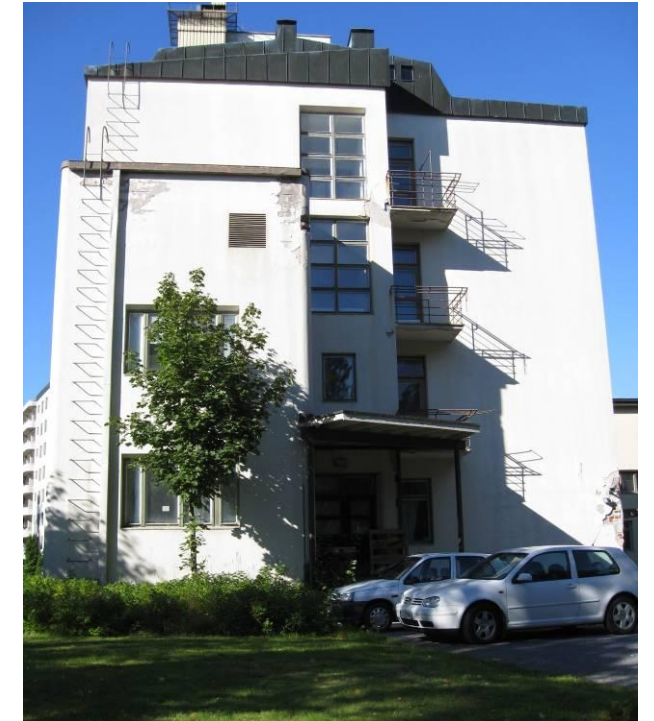
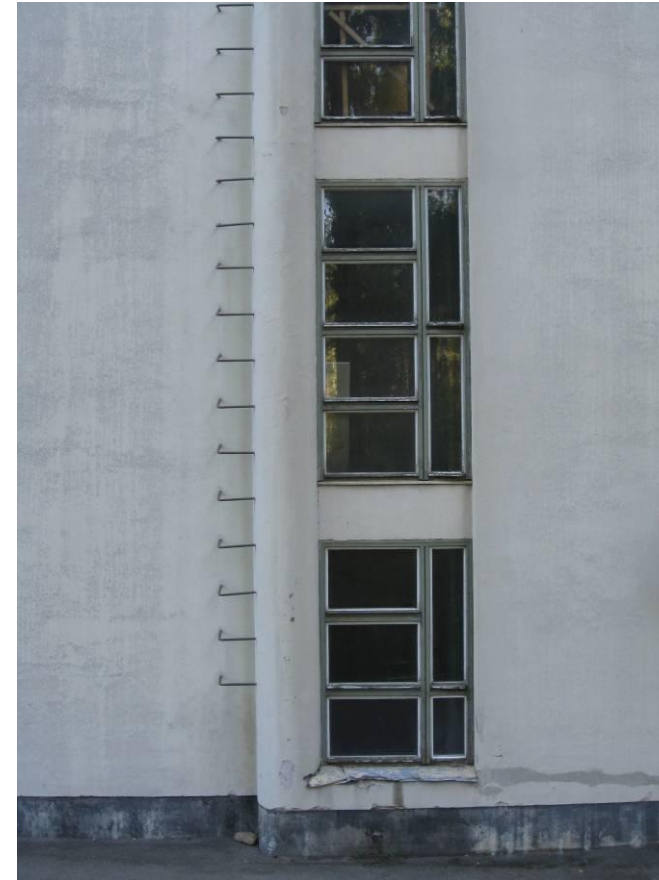
Tarkemmassa tarkastelussa myös nykyiset huuhteluhuoneisiin tehtyjen keittiöiden poistoputket kiinnittävät huomion poikkeuksina selkeässä kokonaisuudessa. Huomiota herättää asennusten väliaikaisuuden luonne, vaikka ne ovat olleet käytössä jo vuosia.

Pääsisäänkäynnin ovi on muuttunut nykyaikaiseksi automaattioveksi, mikä vähentää sisäänkäynnin houkuttelevuutta. Uudistus jatkuu myös sisätilaan tuulikaappina ja muina käytännön sanelemina muutoksina. Uudet ulko-ovi-tuulikaappijärjestelmät eivät sovi rakennuksen muuhun arkkitehtuuriin. Vanha sisäänkäyntikatos on säilynyt, tosin kuparilla pellitetynä.

Sisäänkäyntijulkisivu

Matalan ruokasali-siiven ulkoneva yksikerroksinen osa on vanha leikkaussali, jonka alkuperäinen ruutuikkuna on säilynyt. Huomattavaa julkisivuissa on pelkistämisen ja rytmityksen sekä koordinaatistomuutosten lisäksi myös pyöristetyt nurkat tarkoin harkituissa kohdissa, pelkistetyt detaljit esim. kai-teissa ja rakennusmassojen vaihtelevuus.

Kuvat ovat vuosilta 2007-11.

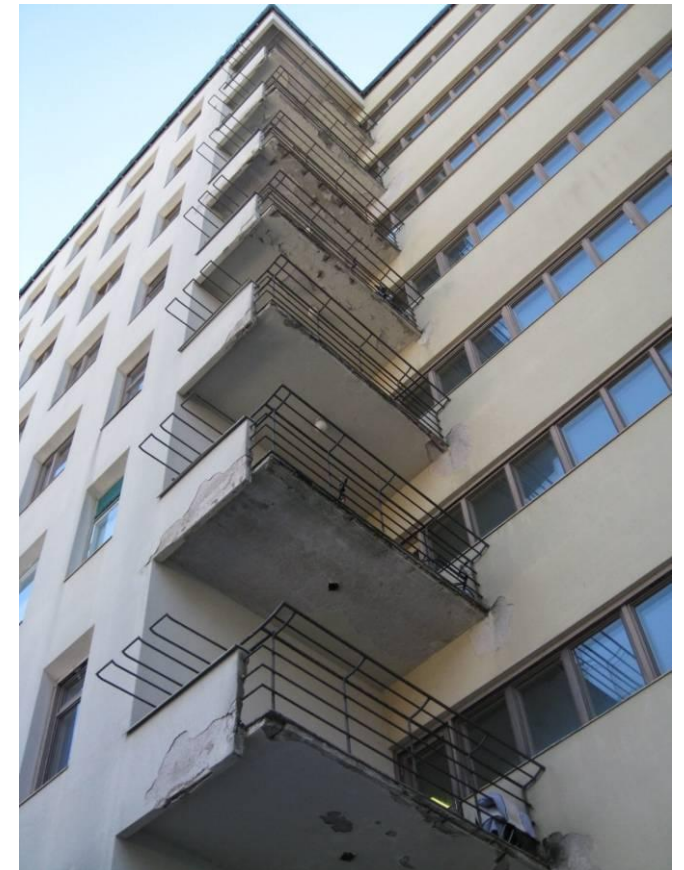

Julkisivu b-siivessä: Rakennuksesta voi löytää yllättäviä detaljeja ja rytmimuutoksia. Yksi tällainen on B-siivessä oleva keittiön tiskaushuoneen uloke, joka vaikuttaa lähes linnamaiselta ulokkeelta ja tuo julkisivuun elävyyttä ja mielenkiintoa. Parvekkeet ovat huonokuntoiset ja rappaus on niistä karissut pois. Julkisivussa on muutoinkin paikoin pahoja vaurioita.

Julkisivu Saimaalle sekä makuuhallit

Saimaan puoleisessa julkisivussa näkyy selkeimmin pelkistetty tyyli, leikittely koordinaatistomuutoksilla ja ikkuna-aukoduksilla. Näky on yksinkertaisuudessaan vaikuttava ja vaikka potilassiiven aukotus on monotoninen, voidaan koko julkisivusta löytää yllättäviä detaljeja ja rytmimuutoksia. Makuuhallit ja erityisesti Saimaan puoleisen julkisivun yksinkertaisuus ovat oleellinen osa rakennuksen arkkitehtuuria.

Julkisivuvaurioita: Yleisesti ottaen parvekkeet ovat todella huonokuntoisia. Lisäksi niiden kaiteet eivät täytä nykynormeja. Julkisivurappaus on paikoin pahoin kärsinyt. Paikoin myös rauditus on tullut alta esiin. Makuuhallien pihanpuoleinen seinä on pahoin halkeillut. Toisaalta osa julkisivusta on yllättävän hyvin säilynyt. Talotikkaat, jotka ovat kaunis pelkistetty osa rakennuksen arkkitehtuuria, eivät ole aiheuttaneet julkisivuvaurioita.

- Materiaalit julkisivussa

Julkisivut ovat säilyttäneet alkuperäisen sileän rappauspinnan. Väri on sisäänkäyntipihan puolella tummempi, kuin alun perin ja se tekee osin tunkkaisen vaikutelman. Lisäksi potilassiipeä on rytmitetty maalaamalla sivukäytäväosiot ruskehtaviksi. Vaikka kyseinen värisävy sinänsä on aikakauteen soveltuva, on alun perin vaalea maalisävy toistunut kaikissa osissa samana ja korostanut rakennuksen ylvästä taivaita tavoittelevaa ilmettä veistoksellisena kappaleena.

Julkisivun rappauspinta on osin todella huonossa kunnossa, jopa vaarallisessa, ja lohkeillut irti tiilipohjasta. Tämä on todennäköisesti seurausta huonosta ylläpitoremontoinnista ja kosteusvaurioista.

Makuuhallien pihanpuoleinen julkisivu on halkeillut parista kohtaa pitkältä matkalta. Halkeilu voi johtua esim. rakenteen painumisesta tai muusta syystä johtuvasta elämisestä. Ylläpitokorjauksista voidaan todeta, että ko. julkisivua on korjattu useaan otteeseen, mutta ei viime ivuosina.

Kate on uusittu kuparikatteeksi vuosina 1959-1960 ja samalla vanhoja kattodetaljeja on muutettu. Kuparikate näkyy huomattavasti julkisivuissa. Alkuperäiset kattotasanteiden teräsputkista tehdyt kaiheet on poistettu. Katemateriaalina kupari on arvokas ja sinänsä sopii rakennuksen arkkitehtuuriin, mutta muuttaa katon rajaavammaksi elementiksi kuin eleetön betonikatto on ollut.

Parvekkeilla ovat säilyneet alkuperäiset kaideratkaisut, jotka nykynormiston mukaan eivät täytä turvallisuuden vaatimuksia korkeutensa tai aukoksensa puolesta. Parvekkeet ovat muutoinkin osin todella huonokuntoisia, jopa vaarallisia.

Suuri osa vanhoista ulko-ovista on säilynyt ja ovat jopa hyvässä kunnossa. Uloskäynnit on suurelta osin poistettu käytöstä ja kulku tapahtuu pääosin vain pääoven kautta. Potilasosastoon liittyvä pohjoinen porrashuone hisseineen on säilytetty alkuperäisessä kunnossa ja on hieno detaljeiltaan.

Julkisivuun omaa pientä, herkkää, pelkistettyä tyyllittelyä tuovat kattotikkaat, jotka on muurattu tiilikerrokseen. Eleettömyydessään ne ovat oleellinen osa talon funktionalismin tyyli-ihannetta.

Makuusaleissa pilarit ovat rapatut ja maalatut, alkuperäisessä työselityksessä niiden kerrotaan olevan puhtaaksi valetut ja käsittelemättömät. Voi olla, ettei valutulos ole ollut toivotunlainen tai kenties makuuhalliin on haluttu valoisampi tunnelma kuin raakabetonilla saavutettiin ja rappaus on tehty jo rakennusvaiheessa.

- Muutokset julkisivussa

Päämassat ja julkisivun jäsentely on pääosin säilynyt alkuperäisenä ikkunoiden uusimista lukuun ottamatta. Ainoa ikkuna-aukotukseen tehty muutos on tuberkuloositoimistoa varten vuonna 1979 avattu uusi ikkuna-aukko C-1-siivessä.

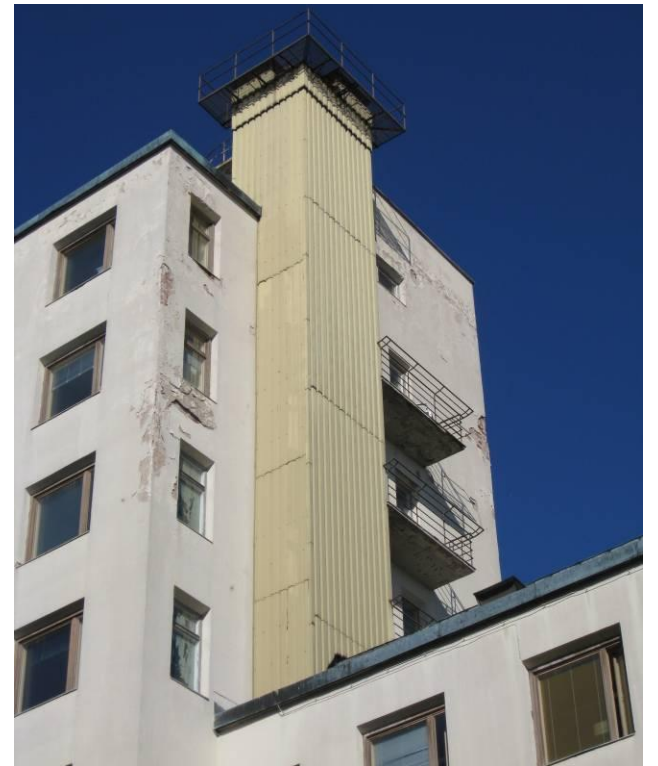
Kattotasanteella hissien konehuoneet ja vesisäiliö on julkisivuiltaan päällystetty Minerit -levyllä. Ensin pinnoitettiin vesisäiliön Saimaan puoleinen julkisivu vuonna 1968, seuraavana vuonna hissien konehuoneen Saimaan puoleinen julkisivu. Vuonna 1974 kattotasanteella olevien konehuoneiden ym. ulokkeiden julkisivut päällystettiin Minerit -levyllä. Materiaali on ollut 1960-70 -luvulla laajalti käytössä eikä ole osa alkuperäistä arkkitehtuuria, mutta toisaalta katolla olevat osiot ovat säälle eniten alttiina ja niiden näkyvyys kokonaisuudessa on vähäinen.

Kate on uusittu betonista kuparikatteeksi ja se näkyy selkeästi julkisivuissa. Kupari arvokkaana materiaalina taas soveltuu aikakauteen ja myös rakennuksen arvokkuuteen. Toisaalta se rajaa kattoa voimakkaammin tummana materiaalina ja luo uuden voimakkaan horisontaalilinjan. Katon uusimisen yhteydessä on poistettu katolla olleita putkikaitteita.

Osa katoista (sisäänkäyntiaula ja leikkaussali) on päällystetty huopakatteella, mutta niiden osuus on ilmeessä vähäinen.

Ikkunoiden uusiminen 1980-luvulla on muuttanut julkisivua lähemmin tarkastellen paljonkin, mutta toisaalta suuressa kokonaisuudessa uudet ikkunat eivät ole silmiinpistävin piirre. Toisaalta vertaillen uusia ja vanhoja ikkunoita, voidaan todeta, että alkuperäisten ikkunoiden detaljiikka on hienovaraisempaa ja ikkunakarmit ja -puitteet huomattavasti sirommat. Joitain pieniä ikkunamuutoksia on uusimisten yhteydessä tehty. Lisäksi vastaanottokeskuksen aikoina joitain ikkunoita on levytetty ja

uusista keittotiloista on vedetty ilmanvaihtohormi ulos. Nämä levytykset ja ilmanvaihtohormit luovat julkisivuun sekavan, hajanaisen ja väliaikaisen asennuksen tunteen. Ne luovat tarkemmin katsottuna ristiriidan pelkistetyn ja rauhaisan arkkitehtuurin kanssa. Lisäksi nämä kanavat voivat aiheuttaa vaurioita julkisivuun.

Julkisivumuutoksia: Katolla sijaitsevat hissien konehuoneet sekä vesisäiliön julkisivut on päällystetty Minerit-levyillä. Katemateriaali on nykyään kuparia, joka taivuu julkisivun puolelle. Kattomuoto on edelleen pääsiivessä sisäänpäin kallistettu auma, josta vedet johdetaan sisäpuolisin syöksyin pois. Järjestelmä vaatii jatkuvaa huolenpitoa toimiakseen ja esim. kevätalvisin vedenpoisto ei toimi useinkaan toivotulla tavalla ja vettä pääsee kuparikatteen saumoista kattorakenteisiin.

Rakennuksen C-osan eteläjulkisivussa on suuri hormiryhmä, joka on päällystetty profiilipellillä ja potilasparvekkeilla sisäänkäyntipihan puolella on uusi jätekuilu ja jätehuoltopiste, joka sijoittuu kuitenkin suhteellisen piiloon.

Kahdeksannessa kerroksessa parveketta on suojattu aaltopintaaisella muovilevyllä.

Makuuhallien kaiteisiin on laitettu pellitys, mutta se soveltuu kauniisti kokonaisuuteen, vaikka muut- taakin pelkistettyä detaljiikkaa putkikaiteen liittymisestä suoraan betonikaiteeseen. Pohjoisosan potilasparkkeelle on tehty jätekuilu, joka näkyy julkisivun lisäksi myös parvekemiljöössä. Koska nk. makuuhallit ovat kaukana pääsisäänkäynnistä, ei jätekuilu osu kokonaisuudessa heti silmään, mutta se ei myöskään ole pelkistettyyn arkkitehtuuriin sopiva.

Rakennuksen eteläosassa on päällystetty suuri hormiryhmä aaltopellillä, joka ei sovi alkuperäiseen arkkitehtuuriin.

Julkisivumuutoksia

Vastaanottokeskusta varten on potilassiipeen, nykyiseen asuinsiipeen, tehty uusia keittotiloja, joista on poistoilma johdettu ulos. Poistokanavia varten ikkunoita on osin levytetty umpeen ja poistoputken päät töröttävät vanerilevystä ulkona.

Yllä olevassa kuvassa näkyy makuuhallien pelkistetty kaidedetalji. Kaiteen yläpinta on pellitetty 1971. Pellitys on väriltään sama kuin julkisivu, jolloin se katoaa yleisilmeeseen ja tekee kaiteesta rakennusteknisesti kestävämmän säätä vastaan muuttamatta kuitenkaan kaiteen pelkistettyä luonnetta.

Kuvaparissa on näytetty Saimaan puoleiselta julkisivulta vanha ja uusi ikkuna. Ikkunoiden karmien ja puitteiden koko on muuttunut, mutta myös jaotuksessa on muutosta. Ikkunoita on uusittu tarpeen mukaan ja eniten alkuperäisiä ikkunoita on säilynyt kolmannessa- ja kellarikerroksessa.

• Keskeiset tilat

Tiuruniemen päärakennuksesta on piirretty putkistoremonttia varten sähköiseen muotoon (dwg – tiedostomuotoon) pääpiirustustasoiset kuvat rakennuksen nykytilasta. Piirtäjänä on toiminut Pöyryn Lappeenrannan toimisto. Piirtämisen yhteydessä rakennuksen nykytilaa ja pohjaratkaisun muutoksia on tutkittu paikan päällä myös valokuvaten ja mitaten. Kaikkia huonetiloja ei ole mitattu uudestaan, vaan piirtämisessä on luotettu vanhoihin mittapiirustuksiin. Kaikkiin tiloihin ei niiden nykyisen asutokäytön vuoksi ole päästy tarkistamaan nykytilannetta, jolloin on luotettu vanhaan saatavilla olevaan aineistoon.

Ohessa on esitetty päärakennuksen tilanne vuoden 2007 mittaus- ja digitointipiirustusten avulla.

Merkittävimpiä muutoksia ovat vuosien saatossa olleet asutusiiven IV kerroksen muuttaminen laboratoriotiloiksi vuonna 1976 ja ensimmäisen kerroksen (C-1) muuttaminen röntgenosastosta tuberkuloositoimiston tiloiksi vuosina 1978-79, röntgenosaston saadessa tilat kellarikerrokseen. Vuonna 1982 tehtiin kliinisen fysiologian osaston saneeraus kolmanteen kerrokseen entisten sosiaalitilojen paikalle. Samalla muutettiin asutusiivessä V ja VI kerroksissa tilat henkilökunnan sosiaalitiloiksi ja potilassiiven VIII kerros siirtyi Imatran kaupungin terveyskeskuksen käyttöön ja saneerattiin. Vuonna 1983 ensimmäisen kerroksen vuodeosasto saneerattiin Etelä-Saimaan keskussairaalan kuntoutusosastoksi, joka avattiin 1984. Ihotautilin osasto ja poliklinikka tehtiin vuonna 1986 toiseen kerrokseen.

Vastaanottokeskuksen myötä suurkeittiötä ei ole enää tarvittu, vaan asukkaat itse hoitavat ruoanlaiton, ja huuhteluhuoneet on jouduttu pikaisesti kalustuksella tekemään pieniksi keittiötiloiksi. Näiden ilmanvaihto toimii siten, että ikkunan läpi on vedetty huuvesta putki ulos. Eli keittotilat ja niiden ilmanvaihto on riittämätön nykyisen käytön vaatimuksiin.

Vuonna 2007 piirrettyyn nykytilanteeseen on tullut pieniä muutoksia vastaanottokeskuksen toimesta. Mm. leikkaussali on muutettu henkilökunnan taukotilaksi keittiöineen. Lisäksi joitain keittiötiloja

on tehty potilaskerrokseen lisää, nyt potilashuoneiden puolelle.

Kellarikerroksessa suurimmat huonetilamuutokset on tehty useaan otteeseen remontoituun ja muutettuun C-1 siipeen, johon vuosina 1978-79 rakennettiin röntgenosaston tilat entisiin tuberkuloositöimiston ja kylpyosaston tiloihin. Röntgenosaston yhteyteen tehtiin myös hoitajien sosiaalitilat. Lisäksi saunan ja pukuhuoneen tiloihin tehtiin vers-tas ja miesten taukhuone. C-1-siiven itäpäähän rakennettiin 1970-luvulla myös arkiston tilat.

Ensimmäisessä kerroksessa eniten muutoksia on kokenut nk. hoitajien siipi (osa C-1). Siellä on huonejärjestystä laitettu uusiksi vuosien mittaan useaan otteeseen, tehty teknisiä parannuksia, laitettu alas laskettu katto käytävälle ja uusittu valaistus-ta, sähköjä, ilmanvaihtoa, osin vetimiä ja paini-keita sekä pesualtaat. Pitkän käytävän perusraken-ne odotustiloineen on kuitenkin säilynyt. Käytävän päädyn suuri ikkuna-ovi –yhdistelmä on edelleen käytävän päätteenä. Nyt käytävässä on alas lasket-tu katto metallikaseteista ja loisteputkivalaisimet. Lattiamateriaali on uusittu. Oviin on laitettu suu-relta osin uusia vetimiä ja lukkoja. Osin tässä sii-nessä on vielä jäljellä vanhoja ikkunoita ylhäällä avautuvine terveystiloineen ja osassa huoneista vanhoja pattereita on säilynyt. Päämassasta erottu-va ulkoneva vanha leikkaussali puudutushuonei-neen on vastikään muutettu sosiaalitiloiksi vas-taanottokeskuksen työntekijöille. Leikkaussalissa on näkyvillä alkuperäinen loivasti kallistettu vino sisäkatto, mutta vanhat kiintokalusteet, kuten läpi-käytettävä lasinen kaapisto on purettu pois. Työn-tekijöiden wc-, puku- ja pesutilat ovat vanhassa pukuhuonetilassa, jonka ilme on vuoden 1978 re-montista.

Lisäksi ensimmäisessä kerroksessa on potilasosas-tolle tehty kattava remontti vuonna 1983, kun se muutettiin Etelä-Saimaan keskussairaalan kuntou-tusosastoksi.

Ensimmäisessä kerroksessa keittiösiivessä on tehty muutoksia nk. klinisen fysiologian remontin yh-teydessä, jolloin mm. palveluskunnan ruokasali on muutettu fysioterapian tiloiksi. Nykyään tila toimii vastaanottokeskuksen punttisalina.

Toisessa kerroksessa potilassiivessä on vuonna 1973 osa huuhteluhuoneesta otettu kylpyhuoneek-

si. Sama remontti erilaisin ratkaisuin on tehty myös muissa kerroksissa vähitellen eri vuosina. Hallikopista osa on otettu tupakkahuoneeksi, osa kuntoutustilaksi 1974. Vuonna 1986 osasto saneerattiin ihotautiosastoksi ja poliklinikaksi, jolloin mm. väliovet uusittiin, osastoivat ovet uusittiin, kalusteet ja varusteet uusittiin ja tehtiin yhden poti-lashuoneen paikalle uudet kylpyhuonetilat.

Vuosina 1976-77 on asuntolaosan IV kerrokseen toteutettu laboratorion tilat, jotka käsittävät kerrok-sen koko B-siiven. Sosiaalitilat on saneerattu asun-tolasiiven V ja VI-kerrokseen vuosina 1981-82

Vuonna 1982 kolmanteen kerrokseen saneerattiin tilat kliiniselle fysiologialle eli allergia- ja keuhko-funktiolaboratoriolle. VIII osasto siirtyi Imatran kaupungin terveystakeskuksen käyttöön ja siellä teh-tiin remontti.

Vuonna 1987 VII kerroksen potilasosastolla tehtiin uusia tilajärjestelyjä, kun kahdelle potilashuoneelle tehtiin niiden väliin yhteiset sosiaalitilat (ks. kuva luvussa 3.6.5.1). Vuonna 1988 myös osastoille 3 ja 4 tehtiin uusia saniteettitiloja.

Potilassiivissä asui vuonna 2011 noin 150-450 pa-kolaista. Vanhaan potilashuoneeseen on majoitettu 16m²:n tilaan kolme toisilleen tuntematonta ihmis-tä ja useampia, mikäli kyseessä on saman perheen jäsenet. Vanhoista huuhteluhuoneista on tehty keittiöitä, joissa on liesi ja vesipiste ja hieman pöytäti-laa. Jääkaapit ovat potilashuoneissa. Muutamia po-tilashuoneita on myös muutettu keittiöiksi. Liesi-tuulettimien poistoputket on ohjattu suoraan ikku-nasta ulos mm. levyttämällä tuuletusikkunoita ja tekemällä niihin poistoputkelle reikä. Poistoputket ovat lyhyitä ja keittiöhöyryt purkautuvat ulos lä-hellä julkisivua. Nämä poistoputket aiheuttavat pi-temmän päälle suurella todennäköisyydellä vauri-oita julkisivuun, kun rasvainen, kuuma ja kostea ilma nousee putkesta pitkin julkisivua. Myös kos-teusrasitus julkisivussa lisääntyy ja tätä kautta voi aiheuttaa vaurioita julkisivujen lisäksi myös sisäti-loihin.

Seitsemännen kerroksen potilashuoneisiin on tehty wc-kylpyhuonetila 1980-luvulla. Siellä suihkutilan vesi pääsee kertymään wc-pöntön juurelle ja on ai-heuttanut vesivahinkoa alakerran asuinhuoneeseen, joka on väliaikaisesti pois käytöstä. Näissä tiloissa

on uusittu alakatot (makuutilassa gyproc ja kph:ssa alaslasku).

• Aula

Sisäntuloaula on ollut valoisa ja väljä. Näkyvissä aulassa on neljä suurta betonipilaria, jotka kannat-televat koko rakennuksen painoa. Aulaan tulee va-loa sekä pääportaikosta, pyöreistä kattoikkunoista että suurista sisäänkäyntipihalle antavista ikkunois-ta. Sisäntuloaulan väljyys ja ilmavuus on kärsinyt vuosien remonteissa. Aulasta on lohkaistu tilaa pa-loilmoitinjärjestelmälle, vastaanottotiskille, joka on rakennettu oleskeluhuoneen kaarevan seinän eteen, sekä tuulikaapille. Myös kanttiini on kokenut tilaa sulkevia muutoksia. Alun perin kanttiinin tiski on ollut syvennyksessä ja aulatilaan avoin, mutta nyt se on kopitettu umpeen. Nyt ensimmäisenä vas-taanottamassa aulatiloissa on 70- ja 80-luvun tun-nelma tuulikaapin muodossa sekä tekninen paloilmotusjärjestelmä. Aulassa on säilynyt hienot pyöreät kattoikkunat.

Aulassa on säilynyt alkuperäinen pitkä puinen, putkimetallijalkainen penkki ikkunaseinän kupees-sa. Tilassa on alkuperäinen toimiva seinäkello.

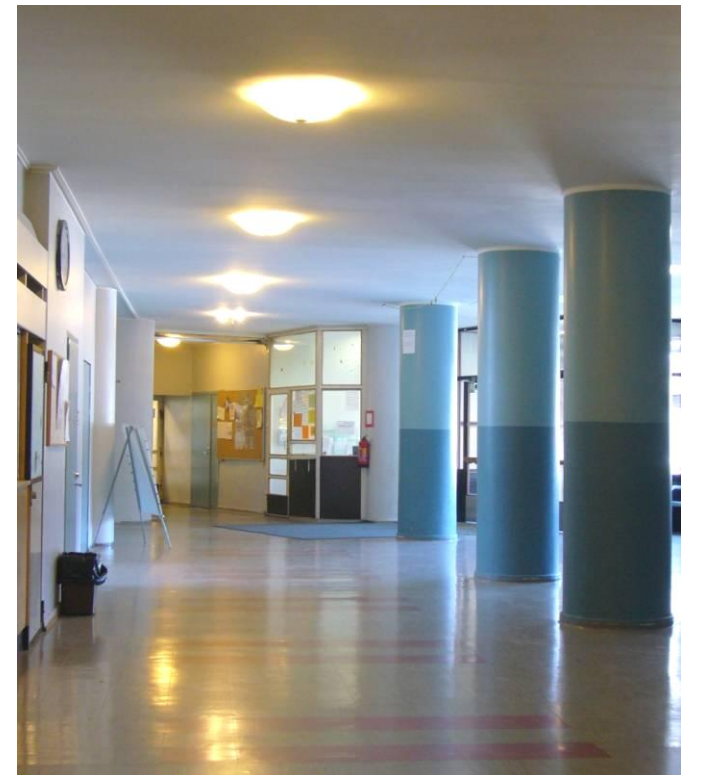
Vanhassa kuvassa nähdään aula ilman neuvonta-koppia ja tuulikaappia. Kuvan oikeassa laidassa nähdään säilynyt kaareva penkki ja katossa kat-toikkunat sekä säilyneet valaisimet. Tuulikaapin kohdalla patterit on sijoitettu kaiteisiin. Nykyään tuulikaapin jälkeen aulassa ottaa vastaan neuvon-takoppi ja paloilmotinjärjestelmä. Aulan kiinteä penkki on säilynyt. (Kuva RH).

Aulan seinää kiertävä penkki

Aula nykyisin pääoven suuntaan katsottuna

Aulan länsipuoli nykyisin, taustalla puhelinkeskus.

Salit

Vanha ruoka- eli juhlasali on muutettu vastaanottokeskuksen käytössä liikuntasaliksi ja tällöin myös lattiamateriaali on muutettu. Salin ilmastointi on uusittu 1982. Salissa olleet akustiikkalevyt irttoivat katosta ja ne on nyt poistettu. Levyjen alta löytyi työ- ja aineselityksen mukaisesti paikoilleen jätetty muottilaudoitus.

Eteläseinällä olevat uudet ilmanvaihtohormit ovat huomattava suuret ja näkyvät.

Liikuntasalista on vastaanottokeskuksen aikana erotettu ”etuhuone”, jolloin saliin kuljetaan välikön kautta, josta pääsee myös keittiötiloihin. Välikön vanhat lasiovet on suojattu peitelevyillä ja säilyneet. Ruokasalin takana sijainnut seurusteluhuone on jaettu kahdeksi luokkatilaksi.

Vanhat valaisimet on poistettu ja tilalle asennettu loisteputkivalaisimet.

Ovi keittiöön on alkuperäinen.

Liikuntasalin länsipää. Oikealla näkyvä seinä on vastaanottokeskuksen ajalta, aiemmin paikalla oli syvennys.

Entinen leikkaussali on muutettu 2010 henkilökunnan kahvihuoneeksi. Tilasta on poistettu vanhat läpientokaapit ja tilasta on tehty moderni taukahuone. Leikkaussalin vino sisäkatto on säilynyt, samoin vanhat ikkunat.

Oikealla entinen leikkaussali

Vasemmallä näkymä liikuntasaliin

- Potilashuoneet –ja käytävät

Potilashuoneiden tilajako on säilynyt pääosin ennallaan. Sivukäytävällinen ratkaisu ja huoneiden väliset tiiliseinät ovat pääosin ennallaan muutamia muutoksia lukuun ottamatta.

Joissain huoneissa on säilynyt vanhat erikoiset kiintokalusteet; puiset vaatekaapit, joiden ovi aukeaa pyöristetty kulma mukanaan. Osa kaapeista on maalattu, muutama alkuperäisellä lakkapinnalla varustettu on tallella. Myös vanhoja puisia yöpöytiä on säilynyt. Vuonna 2007 piirretyistä pohjakuista poiketen, kiinteät säilytyskalusteet potilashuoneissa ovat vähentyneet huomattavasti.

Muutamassa potilashuoneessa on jäljellä alkuuperäiset potilashuoneevalaisimet ja potilasradiot.

Kahdeksannessa kerroksessa osa huuhteluhuoneesta on erotettu suihkutilaksi alun perin 1974. Vuonna 1980 tilat on erotettu toisistaan tiiliseinällä ja samalla molemmat tilat on kaakeloitu ja kattoihin laitettu eristelevyä. Kerroksen potilashuoneiden lukot ja painikkeet on uusittu. Samantyyppisiä muutoksia on tehty myös muissa kerroksissa.

Seitsemännessä kerroksessa on kolme huonetta yhdistetty siten, että sisäänkäynti on keskimmissä huoneissa, joista on käynti potilashuoneisiin ja näistä käynti yhteiseen wc-pesutilaan.

Kuudennessa kerroksessa yksi potilashuone on muutettu wc- ja suihkutilaksi. Osa huuhteluhuoneesta on erotettu suihkutilaksi 1973.

Viidennessä kerroksessa osa huuhteluhuoneesta on muutettu kylpyhuoneeksi ja osastonhoitajan asunto muutettu ylihoitajan toimistoksi.

IV-kerroksessa on vuonna 1969 huuhteluhuone muutettu osin kylpyhuoneeksi. Väliseinä on tehty puolikovasta kuitulevystä. Samalla huuhteluhuoneeseen on uusittu pesupöydät ja käytävälle johtavia ovia on levennetty 10 cm.. 1977 osastonhoitajan asunto on kunnostettu apulaisylilääkärin kansliaksi.

III kerroksessa vuonna 1970 emännän asunto on maalattu ja lattia uusittu. Vuonna 1972 huuhtelu-huone on muutettu osin kylpyhuoneeksi. 1973 osastonhoitajan huoneeseen on rakennettu väliseinä ja tila otettu henkilökunnan terveydenhoitajan käyttöön.

II kerroksessa ylihoitajan kansliassa osa on erotettu väliseinällä toimistoapulaiselle vuonna 1971. Osa huuhtelu-huoneesta on muutettu kylpyhuoneeksi vuonna 1973. Vuonna 1974 tupakkahuone on otettu reumapotilaiden hoitotoimenpidekäyttöön. Hallikopista osa on erotettu tupakkahuoneeksi ja muu osa kuntoutustilaksi.

Potilashuoneissa asuu tällä hetkellä kolme toisilleen tuntematonta ihmistä ja useampi, mikäli kyseessä on perhe. Tiloihin on vedetty uusia lämmitysputkia ja osin uudet pystynousut kulkevat ikkunaseinällä näkyvissä.

Potilashuoneissa on alun perin ollut vesikiertoiset kattopatterit, jotka on vähitellen poistettu käytöstä niiden huonon säädettävyyden vuoksi; säätö tapahtui aina kerrosta ylempänä sijaitsevan vastaavan huonetilan pystynousukuilusta. Ikkunoiden alla olevat patterit on uusittu.

Käytävissä on tehty vaihtelevasti uusia lämpöjohdovetoja katossa. Maalausremontteja on tehty vuosien varrella useita.

Vanhoja valaisimia on säilynyt potilashuoneissa.

Potilashuone, jossa on uusittu valaistus, patteri, ikkunapenkki ja ikkuna. Katossa ikkunan yläpuolella on säilytetty vanhat kattopatterit, mutta ne eivät ole enää toiminnassa. Osassa huoneista on vanhat ikkunapenkit ja patterit, joiden yläpuolella on raitisilmaventtiili.

Potilassiiven käytävätiloissa on tehty remontteja eri aikakausina. I ja II kerrokset on remontoitu kauttaaltaan 1980-luvulla. Myös muissa kerroksissa on tehty pintaremontteja ja vaihtelevasti on vedetty uusia putkituksia käytävien katoissa. Potilassiivessä on mm. maalattu pintoja, uusittu lattiapinnoitteet ja uusittu ovia sekä heloituksia. Käytävän nauhaikkunat ovineen on uusittu kauttaaltaan.

A-siiven käytävää 1950-luvulla.

• Pintakäsittelyt ja materiaalit

Pääosin rakennuksessa on maalattu vanhat maali-pinnat useaan otteeseen uudestaan. Samoin suurin osa lattiamateriaaleista on vaihdettu. Alkuperäisistä lattiamateriaaleista jäljellä on lähinnä laatoitettuja keittiö- ja siivoustiloja sekä mosaiikkibetonipin-
taiset lattiat ja portaat. Lisäksi alkuperäisiä mosa-
iikkibetonisia ikkunalautoja on jäljellä.

Rakennuksessa on tehty lukemattomia pieniä ylläpitoremontteja, joita ei varsinaisesti ole dokumen-
toitu. Vastaanottokeskuksen asukastyönä on ker-
rosten aulatiloihin asennettu lasikuitutapetteja ja
maalattu asuin-, liikenne- ja harrastustiloja. Myös
pääportaan maalaus on ollut ajankohtainen viime
aikoina, mutta sitä ei ole vielä saatu kokonaan aloi-
tettua.

Muutamissa tiloissa on tehty uusia alaslaskettuja
kattoja ja joissain huoneissa (mm. ensimmäisen
kerroksen talousosastolla) on laitettu nk. styrox -
akustiikkalevy kattoon.

Kahdeksannessa kerroksessa on pintamateriaaleille
sattunut selkeitä kosteusvaurioita. Katto on vuota-
nut, vesisäiliö on hikoillut (ja kenties myös vuota-
nut) sekä ilmeisesti myös viemärit aiheuttaneet
vaurioita. Monessa paikoin, erityisesti vanhassa
asuntola –osassa, on niin pahoja kosteusvaurioita,
että niissä ei voida pitää ihmisiä. Kosteuden aihe-
uttaja on selvitettävä pikaisesti ja korjattava. Pelk-
kä pintaremontti on täysin riittämätön, mikäli kos-
teus tulee rakenteisiin ulkoapäin. Lisäksi kahdek-
sannen kerroksen oleskelutilassa maali seinissä ja
katossa hilseilee (koska ollut pienellä lämmöllä
käyttämättömänä). Tilassa on valkeat mosaiikkibe-
toniset ikkunapenkit sekä vanhat valaisimet.

Pääportaassa on uusittu kahdeksannesta kerroksesta
ullakolle ja katolle johtavien portaiden päällystys
muovimatolle kumisin reunalistoin.

Potilassiiven porras hisseineen on säilytetty hyvin
alkuperäisessä kunnossa, sillä se on poistettu käy-
tössä eikä hissiremonttia ole tehty. Näin ollen se on
alkuperäisessä asussaan kauniine yksityiskohti-
neen.

Kahdeksannessa kerroksessa on helposti havaittavissa kosteuden aiheuttamia vaurioita pintamateriaaleille ja rakenteille. Osa vaurioista on katon vuotamisen aiheuttamaa, osa mm. putkirikoista johtuvia. Ylimmässä kerroksessa on myös seinissä näkyvissä syviä halkeamia, joiden syyt on selvitettävä. Ne voivat olla seurausta esim. siitä, että rakennuksen käyttämättömiä osia on pidetty pitkään minimilämmöllä tai esim. katon vuotamisesta aiheutuvaa pakkashalkeilua. Toisaalta voidaan myös tutkia tarkemmin Pyramid-tiilen osuutta halkeiluun.

Keittiösiiven porras eli nk. ”Kiviporras” on graniittimosaiikkia ja kaiteet käsijohteineen teräksiset. Portaankaide on saanut räväkän väriytyksen, mutta on detaljoinniltaan alkuperäinen.

• Rakennusosat: ovet ja ikkunat

Suurelta osin ovet ja ikkunat on uusittu 1980-luvulla, mutta edelleen paikoin on säilynyt alkuperäisiä ikkunoita ja etenkin ovia.

Ylimmissä kerroksissa Saimaan puolella ikkunat ovat joutuneet suurimmalle säärasitukselle ja tältä julkisivulta suurin osa ikkunoista on uusittu. Alimmissa kerroksissa voidaan löytää eniten säilyneitä vanhoja sirorakenteisia puuikkunoita. Joissain kerroksissa pääportaan kerrostasoaulassa on säilytetty vanhat ikkunat. Oleskelutilojen ikkunat on uusittu suurelta osin. Kaikki potilaskäytävien nauhamaiset ikkunat ja ovet on uusittu.

Pääportaan suuret ruutuikkunat ovat alkuperäiset. Osin myös porrastasoaulojen ikkunat ovat vanhat.

Suurelta osin on valkeita mosaiikkibetonisia ikkunautoja, mutta osin myös betonisia, joissa on jätetty rako ilmankiertoa ajatellen.

Vanhoja tammisia, ikkuna-aukotettuja ulko-ovia on säilynyt suhteellisen hyvin ja suurin osa on hyväkuntoisia.

Pääovi on muutettu automaattioveksi.

Kuvaparissa yläpuolella Saimaan puoleiselta julkisivulta vasemmalla vanha ikkuna ja alla uusi. Ikkunoiden karmien ja puitteiden koko on muuttunut, mutta myös jaotuksessa on muutosta. Ikkunoita on uusittu tarpeen mukaan ja eniten alkuperäisiä ikkunoita on säilynyt kolmannessa ja kellarikerroksessa.

Mosaiikkibetoninen ikkunanlauta

Ikkunadetaljeja: Sisääntuloaulan pyöreä kattoikkuna. Lääkäri-hoitaja -siiven ikkuna, jossa yläosassa erityisellä pulikalla avattava tuuletusosa. Tuuletusosassa automaattinen aukipitomekanismi (teräs ikkunan vasemmassa reunassa). Ikkunoiden alla oli raitisilmaventtiilit, joista suuri osa on poistettu tai tukittu.

Potilaiden oleskelutilan vanha käytävän lasiaukollinen ovi.

Makuuhallin lasiaukollinen tuulikaapin ovi ja sen vieressä potilaskäytävän uusittu palo-ovi.

Alkuperäisiä lasiaukollisia tammisia ulko-ovia on säilynyt varsin hyväkuntoisina. Osin maalatut vanhat ovet ovat huonokuntoisia ja korjaamisen kannattavuus vaatii tarkempaa tutkimusta. Alhaalla makuuhallien lasisia ulko-ovia.

Uudistettuja ovia: pääovi ja kellariin johtava ovi

- **Kantavat rakenteet ja talotekniikan peruspiirteet**

Potilassiivessä on putkivientejä varten pystysuuntaiset putkihormit, joiden koko on n. 500x300.

Katto on usein vuotanut ja sisäänpäin kallistettu katto vaatisi jatkuvaa silmälläpitoa ja huoltoa, jotta sadevesiviemärit katolla eivät tukkeutuisi. Kun viemärit ovat tukossa ja vettä kerääntyy katolle, pääsee vesi helposti kuparikatteen saumoista rakenteisiin. Tukkeita voi aiheuttaa mm. roskat, lumi ja jää.

Rakennuksen ilmanvaihto on pääosin painovoimainen ja täysin riittämätön nykyolosuhteisiin. Ilmanvaihdon riittämättömyyden vuoksi esim. potilassiiven pesu- ja wc-tiloissa sekä asuinhuoneissa ja pesulassa pidetään ikkunoita auki lähes jatkuvasti tuuletuksen aikaansaamiseksi. Tämä tietenkin kylmempänä vuodenaikana lisää lämmityskustannuksia. Potilassiiven wc- ja pesutiloissa on huomattavia homekasvustoja. Niiden syyt ovat varmasti moninaiset; riittämätön kosteuseristys parvekkeiden kohdalla, sisällä märkätiloissa sekä riittämätön ilmanvaihto.

Rakennuksen viemärointi on myös aikansa elänyt ja viemärit ovat tukossa usein. Pohjaviemäriä on puhdistettu koneellisesti useaan otteeseen. Varsinaista kuntotutkimusta viemäroinnille ei ole tehty, mutta näin vanha viemärointi olisi jo aika uusia.

Rakennukseen on asennettu uusi paloilmotusjärjestelmä kerroksiin 4-8 2000-luvulla. Kerroksiin 1-

3 paloilmotusjärjestelmä on asennettu 1980-luvun remonttien yhteydessä.

Varsinaiset kantavat rakenteet tuntuvat olevan pääosin kunnossa ja rakennejärjestelmä sallii suuriakin muutoksia huonetiloissa. Mahdolliset kosteusvaurioiden lähteet tulee pikaisesti poistaa, jotta rakennus säilyisi. Erityisesti on tutkittava katon kunto, vesisäiliön hikoi-lu/kondensaatio/vuotaminen sekä viemäreiden vauriot ja näiden aiheuttamat vahingot. Ulko- ja väli-seinien halkeamat on syytä selvittää ja korjata niiden aiheuttaja mahdollisimman pikaisesti, ettei halkeilu etene ja tilanne mene huonommaksi.

Asennustilat potilassiivessä. Käytävän puolelta on hoidettavissa pystykuiluissa sijaitsevien taloteknisten asennusten huoltotoimet menemättä potilashuoneeseen. Järjestelmä on joustava ja hyvä myös jatkokäytössä vedettäessä uusi pystylinjoja esim. vedelle ja viemäriille, mikäli kuiluissa on tilaa.

Kellarissa on tehty uusimmat talotekniset remontit ja uusia putkituksia ja lähtöjä nousukuiluihin.

Uudet ilmanvaihtohormit ovat suuret ja näkyvät selvästi vanhassa ruokasalissa.

Parvekkeet ovat suurimmalta osalta erittäin huonokuntoisia. Raudoituksia on näkyvissä, suojabetonit halkeilleet ja osalla parvekkeista jopa kasvaa pieniä puita. Lisäksi tyylipuhtaat kauniit suojakaiteet eivät täytä mitään nykyaikaisia turvanormeja; mm. kaiteet ovat aivan liian matalia ja raot ovat suuret ja kaiteita myöten voi kiivetä yli. Parvekkeita ei ole asetettu käyttökieltoon vaan ne ovat varsinkin potilassiiven osalta päivittäisessä käytössä.

Viimeisimmät suuremmat putkistoremontit on tehty Pöry Building Service Oy:n suunnitelmien mukaan vuosina 2007-2008. Tällöin tehtiin kellarikerroksen kanaalissa olevien lämpö- ja vesijohtojen putkistosaneeraus.

Uudet kylpyhuonetilat on osin tehty ilman minikäänlaista viimeistelyä. Kuvassa viemäriputki, joka kulkee pesuhuonetilan ja huuhteluhuoneen välillä ja on tuettu tiilin.

- **Kiinteä sisustus, varusteita ja valaisimia**

Suuri merkitys rakennuksen hengen luomisessa on alkuperäiskalustuksella ja valaisimilla. Niiden merkitystä kokonaisuudessa ei voi olla huomauttamatta ja ne ovat oleellinen osa inventointia.

Alkuperäisiä kiintokalusteita ja valaisimia on vielä jonkin verran säilynyt rakennuksessa, vaikkakin suuri osa on hävitetty. Suurin osa säilyneistä kalusteista ja valaisimista on jokapäiväisessä käytössä. Käyttö on ahkeraa ja kalustus kärsii rajusta käsittelystä. Myös valaisimet ovat vaarassa tuhoutua mm. sisäpelien tiimellyksessä.

Vielä vuonna 2007 tallessa varastossa olivat mm. leikkaussalin ja ruokasalin valaisimet. Osa rakennuksen valaisimista ja irtokalusteita on säilytetty varastotiloissa, osa on hävitetty. 1970-luvulla rakennetut laboratorio- ja röntgentilojen kiinteät kalusteet on purettu 2000-luvulla pois.

Makuuhalleissa on säilynyt suurelta osin alkuperäiset tai ainakin alkuperäisten kaltaiset kupuvalaisimet. Seitsemännessä kerroksessa voidaan makuuhallista löytää säilyneenä myös kupuvalaisimen pienempi muoto, joka on harvinaisempi kuin ”isoveljensä”.

Osin myös porrastasoauiloissa on säilyneitä valaisimia, samoin joissain potilashuoneissa, mutta nämä ovat harvinaisempia.

Kiintokalusteista ehkä mielenkiintoisimmat, potilashuoneiden vaatekaapit, ovat saaneet kohtalokseen suurelta osin uuden maalipinnan. Osa vaatekaapeista on irrotettu seinästä ja seisovat käyttökelvottomina lattialla, koska ovi vaatii avautuakseen tilaa alleen. Kaappeja on ollut kahden yksikön levyisinä, yhden yksikön levyisinä ja kaksi kertaa normaalisuuren. Vastaanottokeskuksen henkilökunta on ottanut muutaman alkuperäisen vaatekaapin talteen. Samoin he ovat tallentaneet jonkin verran alkuperäisiä irtokalusteita (lähinnä työpöytiä ja tuoleja).

Vanhassa asuntosiivessä on hissien läheisyydessä säilynyt osin vanhoja alkuperäisiä keittiöitä.

Potilashuoneiden varustukseen kuului kahdessa osassa avautuvat vaatekaapit. Kaapin ovi on kulmaltaan pyöristetty ja kaapinovi muodostaa kulman, joka avautuu oven mukana. Kaapit olivat alun perin oheisen kuvan mukaiset, lakatut. Nykyään suurin osa kaapeista on maalattu.

Oikealla on potilashuoneen seinävalaisin ja muuta sähköistystä. Siroja valaisimia on jäljellä muutamia.

Rakennuksen sisätilojen ”sielu” koostuu usein pienistä yksityiskohdista, kuten ikkunoista, pintamateriaaleista, ovista, valaisimista, ym. Tiurussa suuri osa sielua ovat myös sairaalatoimintaan liittyvät yksityiskohdat, kuten roskakuilu, pyykkikuilu, tavarahissi sekä aulojen ja käytävien kellot.

Roskakuilun luukku

Tavarahissi vuodeosastolta

Käytävän kattovalaisin ja pyykkikuilun luukku

Vastaanottokeskuksen toimistossa oleva hylly kuuluu alkuperäiseen kalustukseen

5.2 Impilinna

• Ulkohahmo ja julkisivut

Rakennus on säilynyt julkisivuiltaan lähes alkuperäisessä asussa. Rakennus on silmämääräisen tarkastelun perusteella julkisivurappauksen osalta hyvässä kunnossa. Rakennuksessa ei ole tehty suuria korjaus- tai muutostöitä, lukuun ottamatta julkisivumaalausta 1990-luvulla.

Rakennuksen julkisivut ovat vaaleaksi maalattuja sileitä rappauspintoja. Pääsisäänkäyntiä on korostettu tummalla klinkkeriverhouksella.

Julkisivurappaukset ja ikkunat ovat pääosin suhteellisen hyvässä kunnossa.

Rakennuksen luoteispäädyssä perheasuntojen alapuolella on autotalli. Sisään tulojulkisivussa kellarikerroksessa on matalat kellarinikkunat (pesutupa, autotalli) ja tarvikeluukut mm. leipomon tarpeisiin (jauho- ja halkovarasto). Rannan puoleisessa julkisivussa kellarikerroksessa on kellarikerroksen ikkunoiksi suuret leipomon ikkunat.

• Parvekkeet

Asuinrakennuksen molemmissa päissä on parvekkeet asuinikerroksissa. Asuntolaosassa parveke on käytävän päässä. Asuntolaosan parvekkeelle kuljetaan lasisista pariovista. Perheasunnoissa parvekkeet sijaitsevat rakennusmassan kulmauksessa.

Parvekkeet on tehty teräsbetonista (työselostuksen mukaan rautabetoni). Kaiteen pystyosat on tehty rautaputkesta ja vaakaosat puusta.

Nykyisin perheasuntojen ylin parveke on katettu. Alkuperäisten pääpiirustusten mukaan parveke on ollut kattamaton.

Pääsisäänkäynti

Perheasuntojen parvekkeet

• Sisätilat

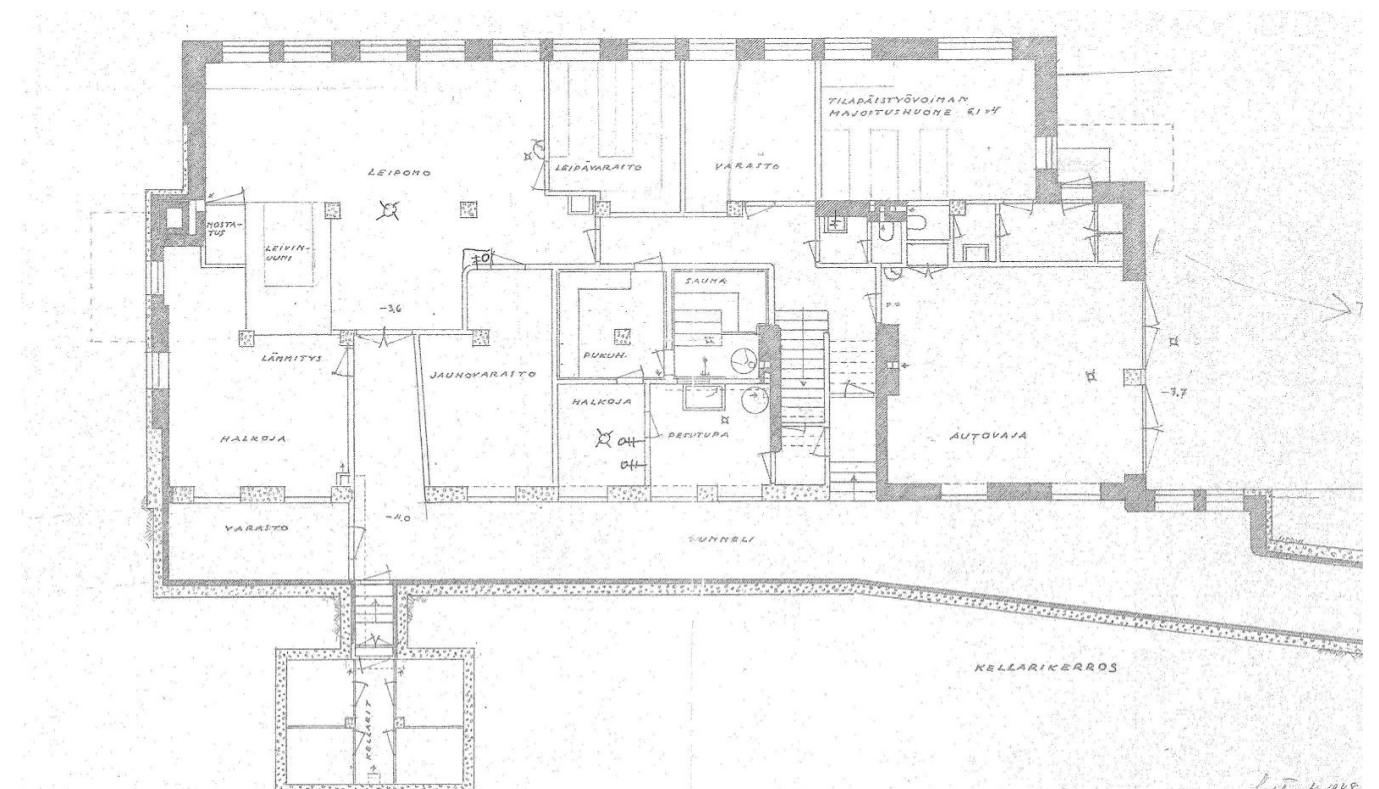
• Kellarikerros

Kellarikerroksesta pääosa on ollut leipomon käytössä olleita tiloja. Leipomoon on kuulunut leivinuunin lämmityshuone sekä useita leipomon varastoja mm. jauho- ja leipävarastot.

Leipomon lisäksi kellarikerroksessa on ollut kellari, peseytymistilat ja sauna sekä pesutupa.

Erillinen kellari on sijainnut varsinaisen rakennusmassan ja päärakennukseen johtavan tunnelin ulkopuolella, muutaman askelman näiden lattiatasoa alempana. Kellari on ollut jaettu neljään erilliseen osaan. Silmämääräisen tarkastelun perusteella juureskellari on alkuperäisessä kunnossa. Tila on päässyt rapistumaan.

Leipomon suuri leivinuuni lämmitetään takakautta. Oikealla alhaalla leipomon puolelle sijoittuva leivinuuni. Leipomontiloihin on koottu sairaalasta erilaista vanhaa tavaraa. Leipomon kaakeloinnit ja maalipinnat ovat varsin hyväkuntoisia. Erityisesti leivinuunin suuluukun kaakeloinnissa on käytetty kaunista, lasitettua kaakelia. Lämmityshuoneessa halkojen säilytys on erotettu muusta huoneesta holviaukon muotoon muuratun väliseinärakennelman avulla. Alla kellarin pohjapiirros.

Sauna, pesutupa

Kellarikerroksessa on yhteiset pukuhuone- ja saunatilat sekä pesutupa. Alkuperäisissä suunnitelmissa ollut halkovarasto on muutettu pesuhuoneeksi.

Näkymäkuvia kellarikerroksessa sijaitsevista pukutumis- ja pesuhuoneesta sekä saunasta. Tilojen pintamateriaalit ovat paikoitellen hyvinkin kulu-neita. Pesuhuoneen alakaton ja seinien yläosan verhoukseen on käytetty kuvioitua verhoilulevyä (styrox-levyä).

Asuinkerrokset

Asuintalon porras sijaitsee rakennuksen luoteis-osassa. Porras jakaa kunkin asuinkerroksen talon luoteispäädyn perheasuntoon ja kaakkoisosan asuntolaosaan.

Yhteiset tilat

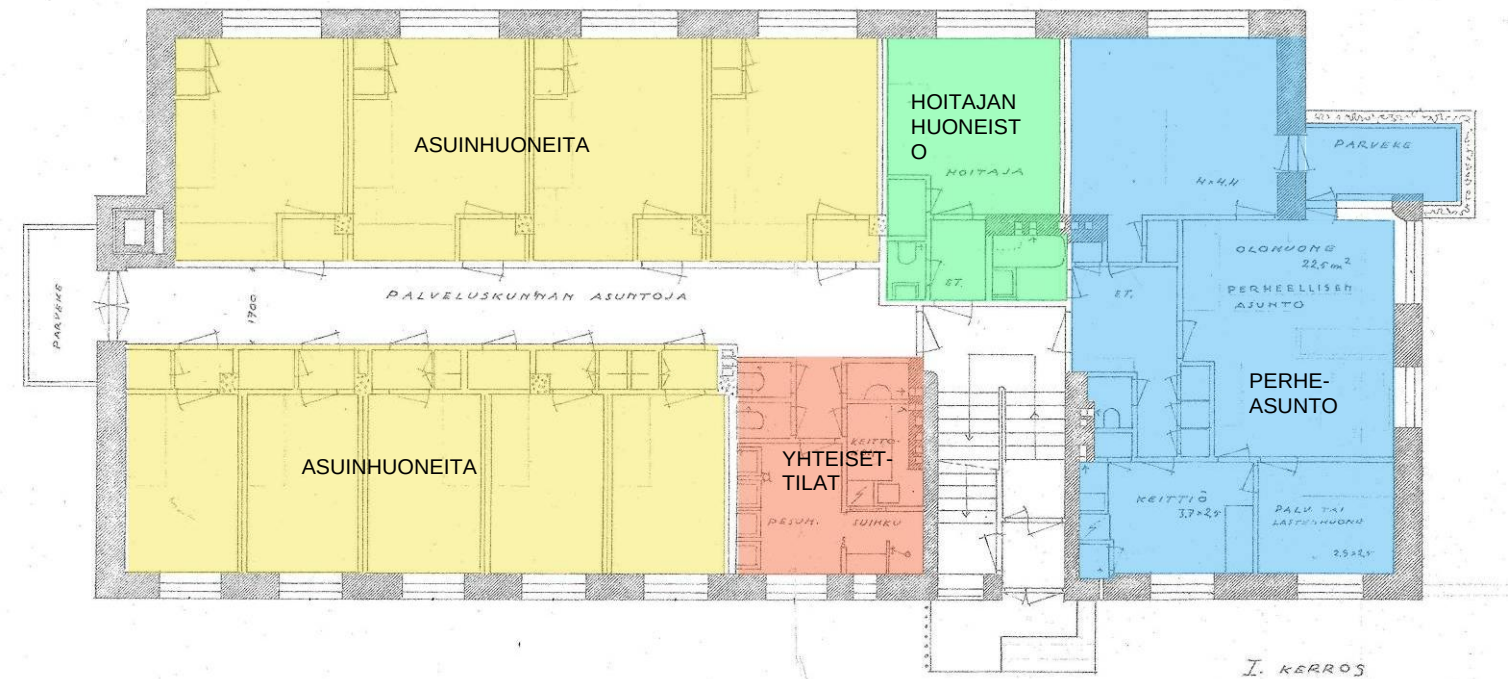
Jokaisessa asuinkerroksessa on omat yhteiset tilat, jotka ovat olleet asuntolan asukkaiden käytössä. Yhteisissä tiloissa on ollut keittokomero, pesuhuone, suihku ja kaksi vessaa sekä siivouskomero. Keittokomero avautuu yläikkunan kautta viereiseen suihkutilaan. Yläikkunan kautta keittokomeroon on saatu luonnonvaloa suihkutilan ikkunasta.

Keittokomeroissa on kaikissa kerroksissa säilynyt alkuperäiset, puiset keittiökalusteet. Osaan keittiöistä on lisätty uudempia kaapistoja.

Peseytymistiloissa ja keittokomeron lattiassa on käytetty kuusikulmaista keraamista laattaa. Pesuhuoneessa on vielä alkuperäiset pesualtaat. Sekoitajat on yleensä vaihdettu uudempiin.

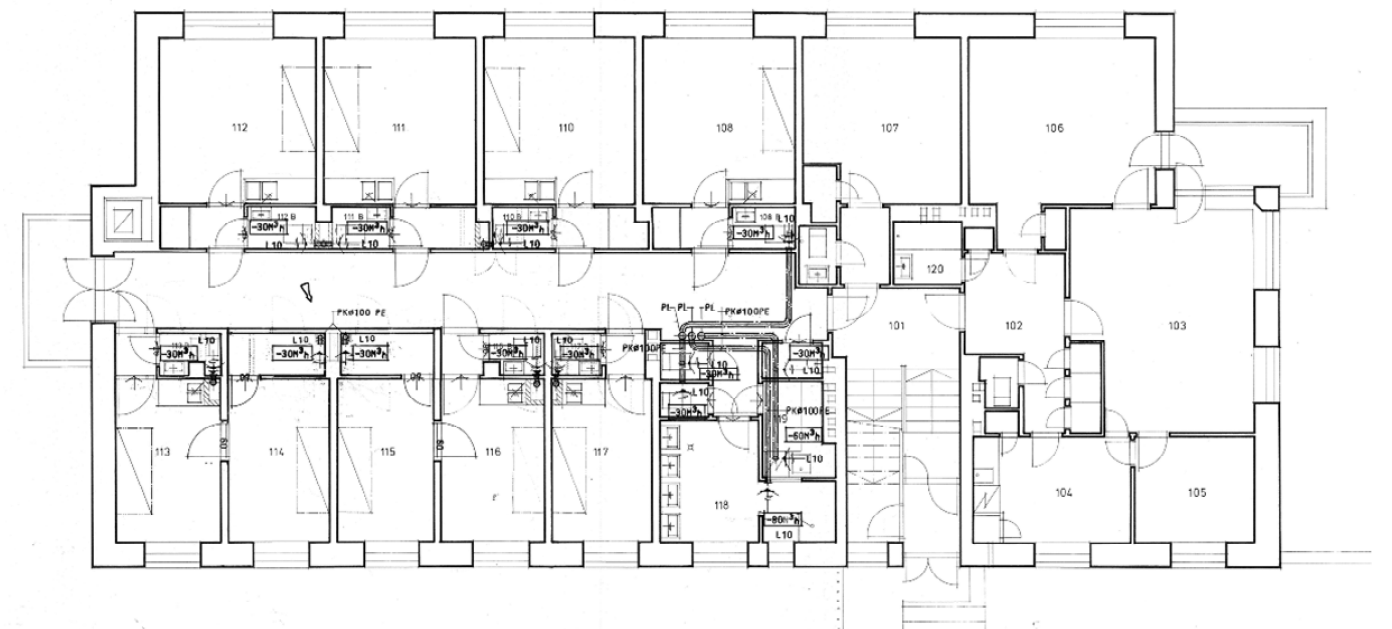
Yhteisten tilojen keittokomeroissa on pääosin alkuperäiset keittiökalusteet. Myös pesuhuoneen ja siivouskomeron altaat ovat alkuperäisiä. Tilojen lattioissa on käytetty kuusikulmaista keraamista laattaa.

0 Asuinhuoneet

Palveluskunnan asunnot ovat sijoittuneet keskikäytävän molemmiin puolin. Kunkin asuinkerroksen pääoven vieressä sijaitsevat kerroksen yhteiset tilat. Keskikäytävän päästä avautuu lasiset pariovet pienelle parvekkeelle.

Alun perin pienemmissä huoneissa on ollut pieni eteinen ja sen yhteydessä komero, rannan puolella ovat olleet tilavammat huoneet.

Vuoden 1976 remontin pohjapiirros.

1970-luvulla tehdyn remontin yhteydessä asuinhuoneita yhdistettiin toisiinsa, huoneisiin rakennettiin wc:t ja asennettiin keittiökalusteet.

Perheasunnot

Asuinrakennuksen luoteispäässä on kaikissa kolmessa asuin kerroksessa perheasunnot. Perheasuntoon kuuluvat keittiö, olohuone, yksi tai kaksi makuuhuonetta, palvelijan tai lastenhuone sekä erilliset vessa ja kylpyhuone.

Selvityksen yhteydessä oli mahdollisuus tutustua ensimmäisen kerroksen perheasuntoon. Siellä keittiön kiinteät kalusteet ovat säilyneet vielä käytössä. Huoneistossa oli havaittavissa alkuperäiset kiinteät komerot ja kaapit. Myös huoneiston väliovent ovat olivat alkuperäisiä kolmijakoisia lasiruutuisia ovia. Ovis- sa oli myös alkuperäiset vetimet ja heloitukset.

Huoneisto on pintaremontoitu ja pääosin hyvässä kunnossa. Lattiassa on muovimatto ja seinät on joko maalattu tai tapetoitu. Asunnon ikkunat ovat kohtalaisen hyvässä kunnossa. Ikkunoiden alapuolella on leveät ikkunan penkit, jotka on maalattu.

Perheasunnot ovat valoisia asunnon avautuessa kolmeen eri ilmansuuntaan. Asunnossa on parveke olohuoneen ja makuuhuoneen kulmauksessa.

Perheasuntojen pohjaratkaisu on kaikissa kerroksissa ollut alun perin samanlainen. Vuosien kuluessa mm. toisen kerroksen perheasuntoa on laajennettu liittämällä viereinen hoitajan asunto osaksi asuntoa. Kolmannen kerroksen pohjaratkaisu on poikennut kahdesta alemmasta jo rakentamisvaiheessa. Kolmanteen kerrokseen on jo tuolloin toteutettu toinen suurempi asunto, joka on käsittänyt keittiön ja huoneen sekä vessan.

Perheasuntoihin sekä hoitajan asuntoon on ollut kulkuyhteys suoraan porrashuoneesta. Näissä huoneistoissa on ollut jo alun perin omat vessat ja perheasunnoissa myös keittiöt.

Alakerran perheasunnossa on säilytetty alkuperäiset keittiönkaapit. Myös asunnon väliovent ja kiinto-kaapit ovat alkuperäisiä.

Ullakkokerros

Ullakkokerroksessa ovat näkyvissä rakennuksen alkuperäiset rungon ja vesikaton materiaalit. Tilan seinissä on näkyvissä tiilimuuraukset. Tilaa jäsentävät puiset pilarit ja palkit. Keskellä tilaa on suuret, harkoista muuratut hormiryhmät. Todennäköisesti harkkomuuraukset on rakennettu myöhemmin ja niiden sisällä on alkuperäiset hormiryhmät. Ullakon lattiapinnan päällä kulkevat 1980-luvulla tehdyt ilmanvaihtojärjestelmän putkitukset ja hormistot. Rakennuksen katteen, tiilikaton aluslaudotus näkyy ullakkotilaan.

Ullakkoa on käytetty viimeksi asuntojen säilytystiloina.

Porrashuone

Porrashuoneen arkkitehtuuri on säilynyt pintaremonteista huolimatta. Ajalle tyypilliset ulkonurkkien pyöristetyt muodot ja kattojen porrastukset luovat tilasta mielenkiintoisen. Porrashuoneen vä-

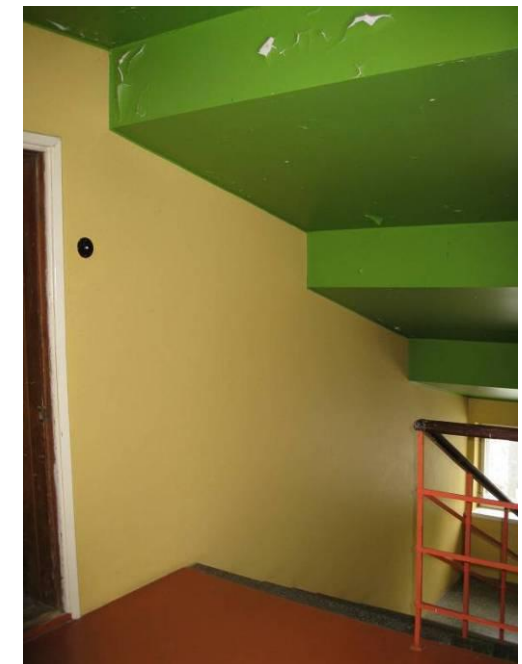
ritys on rakennusajankohtaa myöhempi, todennäköisesti 1970-luvulta.

Näkymä ullakkotiloista

Portaissa on käytetty tumman graniitinharmaata mosaiikkibetonipinnoitetta. Portaan kaide on metallirunkoinen ja käsijohde on tummaksi petsattua puuta ja poikkileikkaukseltaan pyöreä. Kaiteen metalliosat on todennäköisesti maalattu samassa yhteydessä seinäpintojen maalauksen kanssa.

Maalipinnat ovat pääosin melko hyväkuntoisia. Paikoitellen maali on rapistunut, erityisesti ylimässä kerroksessa.

Lattioissa on yleensä käytetty muovimattoa. Muovimatto on todennäköisesti asennettu laualattian päälle. Paikoitellen muovimatto on rikkoutunut. Joissakin paikoissa on näkyvissä vielä alkuperäisiä laudoitettuja lattioita mm. kolmannen kerroksen toisen perheasunnon vaatehuoneessa. Huoneistojen oviaukoissa on maalatut, puiset kynnykset, joissa on metallivahvisteet.

Peseytymistilojen sekä keittokomeroiden lattiat on laatoitettu kuusikulmaisella keraamisella laattalla. Leipomossa seinien alaosat on kaakeloitu, kuten myös leivinuunin suuluukkuja ympäröivä alue. Kaakeloinnit ovat mitä ilmeisimmin alkuperäisiä. Leipomon kaakeloinneissa on kauniisti ja huolella toteutettuja yksityiskohtia mm. pilarin ja nurkkien toteutuksessa.

Vessojen lattiassa on käytetty muovimattoa. Seinät on pinnoitettu joko muovimattolla tai ne on maalattu. Pesualtaan taakse on asennettu kaakelointi.

Näkymiä porrashuoneesta

- Pintakäsittelyt ja materiaalit

Rakennuksen seinäpinnat ovat pääosin maalattuja. Yleisesti ottaen seinät ovat siistikuntoisia. Joissakin tiloissa esim. asuinkerrosten kosteissa pesuhuone- ja suihkutiloissa maalipinnat ovat rapistuneet.

Rakennuksen sisäkatot on maalattu. Perheasuntojen kylpyhuoneissa on käytetty katossa myös puupanelointia.

- Rakennusosat: ovet ja ikkunat

Asuinrakennuksen ovet ovat pääosin alkuperäisiä. Ovet ovat kauniita ja pääosin hyvin säilyneitä. Yleisimmin talossa on käytetty lasisia peiliovia. Asuinhuoneiden oviaukoissa on puiset kynnykset, joissa on metallivahvisteet.

Rakennuksen ikkunat ovat eri julkisivuissa erilaisia. Rannan puoleisella julkisivulla asuinhuoneissa on kolmiosaiset, pystyjakoiset ikkunat. Koillispuolella ikkunat ovat pienempiä ja kaksiosaisia. Ikkunoissa on leveät ikkunapenkit, jotka on maalattu.

Asuinkerroksissa keittokomeron ja pesutilan välillä on sisäikkuna, joka antaa valoa keittokomeroon.

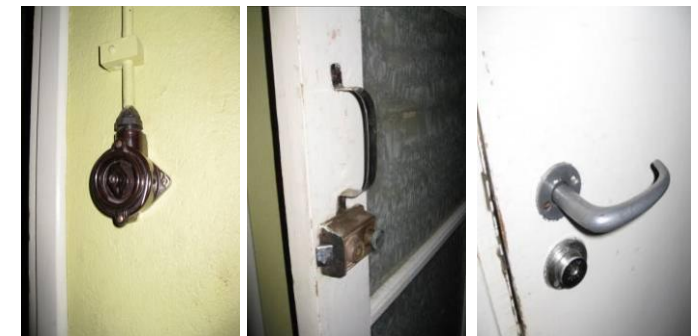

Kuva asuinhuoneen ikkunasta sekä yhteisten tilojen sisäikkunasta keittokomeron ja suihkutilan väliltä.

- Kiinteä sisustus ja valaisimet

Asuinrakennuksessa on säilynyt runsaasti alkuperäisiä 1940-luvulta olevia pesualtaita ja kiintokomeroita. Myös ovenkahvat ovat säilyneet hyvin. Perheasuntojen ja yhteisten keittokomeroitten keittiökalusteet ovat myös säilyneet pääosin alkuperäisinä, vaikkakin niitä on kunnostettu maalaamalla. Asuinhuoneiden keittiökalusteet ovat 1970-luvun ulkoasun mukaisia.

Asuinrakennuksessa on säilynyt lähes kaikissa huoneissa alkuperäisiä valaisimia. Valaisimet ovat yleensä huoneissa roikkuvia pallovalaisimia ja kiinteitä pallokupuväläisimia, joita on käytetty myös yleisissä tiloissa. Myös muunlaisia valaisimia esiintyy; joka alkuperäiseen valaisimeen on vaihdettu erilainen valaisinkupu tai sitten koko valaisin on vaihdettu.

5.3 Kemistin talo

• **Ulkohahmo ja julkisivut**

Rakennus on ollut kylmillään ja asumattomana noin 5 vuotta. Käyttövesi on ollut suljettuna ja lämmitysjärjestelmä tyhjennettynä. Ulkoisesti lähes 1940-luvun asussa säilynyt talo on julkisivuvuorauksen ja vesikaton katteen osalta vielä kohtalaisessa kunnossa. Rakennuksessa ei ole tehty suuria korjaus- tai muutostöitä, lukuun ottamatta julkisivumaalauksia ja vesikaton uusimista 1990-luvun puolivälissä. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on 1940-luvulta oleva vaakaponttilauditus, joka on edelleen suhteellisen hyvässä kunnossa. Myös ullakkokerroksen pystyponttilauditus on kohtalaisessa kunnossa. Julkisivuissa ei ole ikkuna- ja nurkkalistoja lukuun ottamatta koristeita eikä yksityiskohtia.

Ikkunapuitteet ovat osin huonokuntoiset ja uusimistarvetta on lähinnä alapuitteiden osalta.

Asuinkerroksen ikkunat ovat 1940-luvulta.

1990-luvun puolivälissä uusittu vesikatto on 1½-kerroksisessa osassa hyvässä kunnossa. Ongelma-kohta on matalan osan yläpohja, jossa ilmeisesti vesikaton taitekohta on joskus vuotanut pahoin. Vesikaton kourut ja syöksytorvet ovat kunnossa. Savupiippu on vuorattu pellillä ja sen päällä on peltinen ”hattu”.

Sokkeli on kuisteja lukuun ottamatta umpinainen betonisokkeli, joka on paikoin halkeillut ja lohkeillut. Saunan ja muiden tilojen kohdalla on matalia kellarinikkunoita. Ryömintätilaan on useita tuuletusaukkoja eli ns. kissanluukkuja.

Taloon on tehty kesällä 2012 kuntotutkimus (INTE Oy 20.6.2012). Selvityksen mukaan rakennuksen betoniperustus ja kellarin betonirakenteet ovat periaatteessa kunnossa, sokkelin ulkopinta on kuitenkin muutamien paikoin pahoin rapautunutta.

Rakennuksen hirsirunko on avatuilta alueilta pääosin kunnossa. Alin hirsikerros on kuitenkin paikoin lahovaurioitunutta. Lisäksi hirsissä on, mm.

kattovuotojen aiheuttamia, kosteusvaurioita. Hirsiseinän sisäpuolella nurkissa tiivistyksenä käytetty kovalevy sisältää runsasta homekasvustoa.

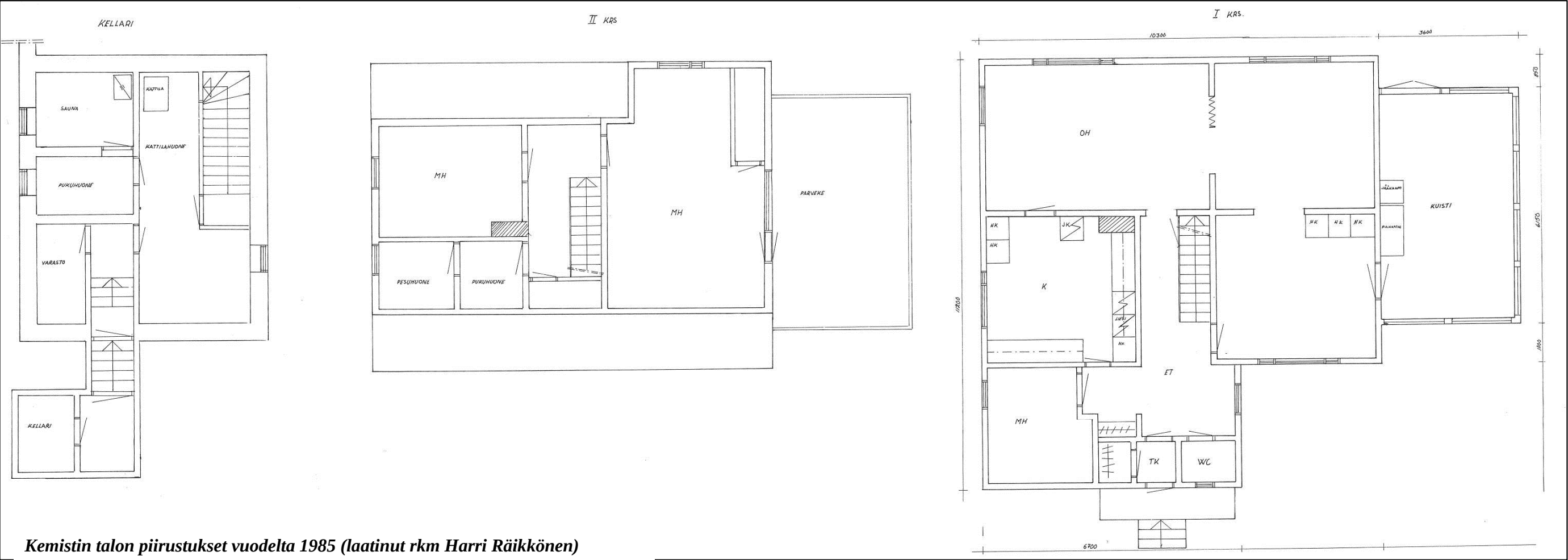
Puurakenteisen alapohjan rakenteet olivat kunnossa rakenteen avauskohdassa, turve-eristyksessä oli kuitenkin mikrobikasvustoa.

Yläpohjan alakattorakenteet olivat erittäin huonossa kunnossa rakennuksen yksikerroksisessa osassa.

Purueristyksessä esiintyy näytteen mukaan mikrobikasvustoa. Välipohjan täyteenä oleva turve on kostunut ainakin kylpyhuoneen kohdalla, ja siinä esiintyy mikrobikasvustoa.

Itäisivun sokkelia

Kemistin talon piirustukset vuodelta 1985 (laatinut rkm Harri Räikkönen)

Lasikuisti on Lankisen piirustuksista poiketen vuorattu vaakaponttilaudoituksella

• Sisätilat

Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on keittiö, kolme oleskelu- ja ruokailutiloina toimivaa huonetta, makuuhuone (entinen avokuisti), eteinen, wc ja kylmä lasikuisti. Tuulikaapin yhteydessä on lisäksi pieni vaatekomero. Tilat on pintamateriaalien osalta remontoitu 1990-luvun puolivälissä.

Yläkerrassa on portaikon lisäksi kaksi makuuhuonetta sekä pesuhuone ja kylpyhuone (pohjapiirroksessa pukuhuoneen nimellä).

Ensimmäisen ja toisen kerroksen asuintilojen lattiamateriaalina on muovimatto, portaikossa linoleum.

Seinät on päällystetty pinkopahvilla, jonka päällä on tapetti. Rankarakenteisessa makuuhuoneosassa pinkopahvin alla on lisäksi huokoinen kuitulevy. WC:ssä on puolipaneeli. Lasikuistin sisäseinissä on lomalaudoitus.

Keittiössä, entisessä palvelijahuoneessa ja yläkerran eteisessä sekä lasikuistilla on maalatut lautakatot. Pohjoissivun ns. ruokailuhuoneessa on laudoitusta muistuttava panelointi. Olohuoneen molemmissa puoliskoissa ja yläkerran makuuhuoneissa on levykatot, jotka ovat ilmeisesti 1970-luvulta.

Rakennuksen ollessa kylmillään kosteus on irrottanut sisätilojen maalipinnoitteita erittäin pahoin. Kaikista asuintilojen maalatuista puupinnoista ja lämpöpattereista maalit ovat lohkeilleet. Keittiössä maali on lähes kokonaan irronnut kattolaudoituksesta. Yhdessä monin paikoin revenneen tapetin kanssa sisäpinnat ovat kokonaisuutena rapistuneet ja vaativat täydellistä uusimista.

Yläkerran pesuhuone on kaakeloitu ja siinä on kylpyamme. Katossa on puupaneeli. Kylpyhuoneessa on pesuallas. Kylpyhuoneen laatat ovat osittain irronneet seinästä.

Kellarikerroksessa on kattilahuone, sauna, pesuhuone ja varasto. Pesuhuoneen seinät on kaakeloitu ja sauna paneloitu. Kellaritilat ovat erittäin kosteat ja siellä esiintyy kaikkialla runsaasti homekasvustoa. Betoniset lattia- ja seinäpinnat ovat monin paikoin homeen peitossa. Lisäksi kellarin lattialle on noussut vettä.

Kellarikerroksesta on portaat vielä alemmaksi kellaritilaan, jossa on säilytetty mm. juureksia.

Sisätiloissa on 1940-luvun remontissa asennetut laakaovet, jotka vastaavat malliltaan Tiuruniemen vuonna 1939 valmistuneiden asuntojen sisäovia.

Ikkunat ovat malliltaan vuoden 1940 muutospiirustusten mukaiset eikä niitä siis tämän jälkeen ole uusittu. Alkuperäisiä yläosaltaan pieniruutuisia Jugend-ikkunoita ei ole säilynyt.

Sekä ovissa että ikkunoissa on 1940-luvun kahvat ja heloitukset.

Ovien ja ikkunoiden listat sekä jalkalistat ovat todennäköisesti vuoden 1940 remontista.

Rakennuksessa ei ole säilynyt alkuperäisiä kiintokalusteita, myös vuoden 1940 kuvissa olevat keittiökomerot ovat hävinneet.

Rakennuksessa ei ole uuneja tai muita tulisijoja. Todennäköisesti huoneista on purettu uunit vuoden 1940 remontissa, jolloin taloon tuli vesikeskuslämmitys.

Kaksiosainen olohuone lännestä katsottuna

Keittiö

Lasikuisti

Pohjoissivun ns. ruokailuhuone

• Säilyneisyys

Alkuperäisyyden arvioinnissa on käytetty lähtökohtana 1930-luvun lopulla otettuja valokuvia, joissa rakennus on todennäköisesti lähes alkuperäisessä asussaan. Kuvien perusteella alkuperäisellään säilyneitä elementtejä Kemistin talossa ovat:

– Talon ydinosan hirsirunko ja huonejärjestys

- Rakennuksen ulkoasun ääriviivat ja muotokieli
- Pääosa ikkuna-aukoista, mm. olohuoneen ja yläkerran itäseinän ikkunat

Vuodelta 1940 korjauksesta säilyneitä elementtejä talossa ovat:

- Ikkunat
- Kaksi kuistia, joista toinen on lasitettu, toinen muutettu huonetilaksi
- Sisätilojen ovet ja osa lattioista
- Betonisokkeli ja kuistien betonipilarit
- Yläkerran huonejärjestys, mm. pesuhuone-kylpyhuone
- Yläkerran avoparveke (muutettuna)
- Kellarikerros kokonaisuudessaan

Vuoden 1970 remontista olevia elementtejä talossa ovat:

- Keittiön tilajärjestelyt ja keittiökalusteet
- Märkätilat
- Sisäkatot ja seinäpinnat (uusittuina)

1990-luvun puolivälin remontista ovat:

- Sisätilojen lattiapinnat ja pääosa seinäpinnoista (tapetit)
- Kattomateriaali (tiili > profiilipelti)
- Kunto

Rakennuksen käyttöä haittaa sisätilojen pintamateriaalien huono kunto. Erityisesti kellaritiloissa on kosteusvauriojälkiä ja näkyvää homekasvustoa. Vesi- ja viemärijohdot sekä sähköt on kokonaisuudessaan uusittava. Patterit ja termostaatit ovat 1970-luvulta. Rakennuksen talotekniikka on käyttökänsä päässä.

Rakennuksen hirsirunko on alimpia hirsii lukuun ottamatta vielä suhteellisen hyvässä kunnossa. Rankarakenteinen osa tulee lisäeristää.

Vesikatto ja yläpohja yläkerran huoneiden kohdalla vaikuttaa olevan kunnossa. Matalan osan yläpohja on kuitenkin kärsinyt kattovuodosta, joka on

vaurioittanut yläpohjan lisäksi väliseinän rakenteita.

Kuntoselvityksessä rakennusta ei suositella kunnostettavaksi enää asuinkäyttöön, koska kaikissa otetuissa näytteissä havaittiin runsasta/erittäin runsasta mikrobikasvustoa.

5.4 Lääkärien asuinrakennukset

- Yleistä

Vuonna 2006 ennen rakennusten myyntiä, on tehty alilääkärien asuintalon kuntokatselmusraportti, joka perustuu kiinteistön silmäämääräiseen, ainetta rikkomattomaan tarkastukseen. Kuntokatselmuksessa on tarkastettu kohteen kunto raportin päiväyksen ajankohtana. Raporttiin on mainittu kiinteistöön kuuluvien elinkaarensa lopussa olevien tai muuten lähinnä teknisesti korjaustarpeessa olevien rakennusosien ja tekniikoiden korjausehdotukset. Tilojen pintaremontit, jotka eivät ole teknisesti välttämättömiä, mutta toteutetaan mahdollisesti toiminnallisista syistä tai elinympäristön parantamiseksi, eivät sisälly ehdotukseen. Tätä raporttia on käytetty yhtenä lähteenä tarkasteltaessa rakennuksessa tapahtuneita muutoksia ja erityisesti LVI- ja sähkötöitä.

Ylilääkärien asuinrakennuksesta on tehty 2000-luvun alussa kuntoraportti, joka ei ole ollut rakennushistoriaselvityksen tekijöiden saatavilla, mutta raportissa on todettu, että rakennus on varsin hyvässä kunnossa ikäisekseen rakennukseksi.

Alilääkärien asuintalo on siirtynyt tuolloisten vuokralaisten omistukseen vuonna 2006. Rakennus on jaettu kahteen osaan keskimuuria pitkin ja molemmilla asunnoilla on omat kiinteistönsä ja piha-alueensa. Rakennus on siten hallintamuodoltaan kytketty pientalo. Kellarissa sijaitsevat rakennuksen yhteiset tekniset järjestelmät.

Ylilääkärien asuinrakennus on ollut Allergia- ja Astmaliiton omistuksessa vuodesta 1992. Jo vuodesta 1988 lähtien rakennuksessa on sijainnut Etelä-Karjalan allergia- ja ympäristöinstituutti.

• Ulkohahmo ja julkisivut

Rakennuksiin tehtyjä muutoksia on käsitelty tarkemmin luvussa 4.3. Molempien rakennusten

yleishahmo on säilynyt alkuperäisenä, mutta julkisivuissa on tapahtunut myös muutoksia.

Rakennusten väritys on muuttunut alkuperäisestä kellertäväksi todennäköisesti siinä vaiheessa, kun alkuperäinen sileä rappaus on muutettu roiskerappaukseksi. Nykyisin molemmissa taloissa on kellertäväksi maalattu roiskerappaus, joka on noin 60 vuotta vanha. Katemateriaalina on molemmissa taloissa vihreäksi maalattu konesaumattu pelti.

Molemmissa rakennuksissa on pieniltä osin tehty rappauspintojen korjauksia, jotka ovat vielä pääosin maalaamatta. Rappaukset ovat monin paikoin lohkeilleet, koska minkäänlaisia ylläpitoremontteja ei ole tehty. Rakennusten julkisivut ikkunoihin ja ovineen kaipaavat julkisivuremonttia. Osin rappauspinta on erittäin huonossa kunnossa, mutta korjattavissa. Vaurioita on nähtävillä mm. rännisyöksyjen tuntumassa, parvekkeiden kiinnityksessä julkisivuun, parvekekaiteissa ja laatoissa sekä vesikourujen alapuolisessa julkisivussa. Tällä hetkellä ylilääkärien asuintalon parveke on vuotanut sisätiloihin ja parvekekaiteelle muodostaen rappausvaurioita myös julkisivuun ja se on katettu presuun.

Alkuperäisten ikkunoiden tilalla on molemmissa rakennuksissa tummapuitteiset puuikkunat. Ikkunoiden uusinta 1980-luvulla on muuttanut ikkunoiden ilmettä kömpelömmäksi, mutta parantanut lämpötaloutta ja asuinmukavuutta.

Alilääkärien talon molemmissa päädyissä on katosrakennelmat, joita on uudistettu viime vuosina.

Alilääkärien talon eteläisen asunnon parvekkeen rakenteet ovat olleet huonokuntoiset ja ne on parvekekaiteineen purettu. Uudet kaiteet ja rakenteet

rakennetaan lähiaikoina. Asunnon parvekepilari on paikattu ja rapattu, kun taas pohjoisemman asunnon pilarista on poistettu rappaus, samoin katoksen alapinnasta ja maalattu, jolloin pinnassa näkyy muottilaudoitus.

Oman ilmeensä julkisivuille antavat seinustoilla vuosikymmenten mittaan kasvaneet villiviinit ja piippuköynnökset. Ne eivät ole sanottavasti vahingoittaneet julkisivurappausta.

Ylilääkärien asuinrakennuksen parvekkeella on alkuperäinen, vuoden 1938 kesäkuussa suunniteltiin lisätty markiisilaitteisto. Tällä hetkellä parveke on peitetty pressukatoksella, sillä parvekelaatta vuotaa vettä alakerran olohuoneeseen. Vaurio on ollut pressukatoksella suojattuna jo vuosia.

Kokonaisuutena alilääkäreiden asuinrakennus on julkisivuiltaan paremmassa kunnossa kuin ylilääkärien asuinrakennus, vaikka siinäkin on vauriokohtia erityisesti Saimaan puolella.

• Sisätilat

– Ylilääkärin asuintalo

Rakennus on säilynyt hämmästyttävän hyvin alkuperäisessä asussaan. Rakennuksen hengen kannalta tärkeitä säilyneitä asioita ovat mm. alkuperäiset väliovet vetimineen ja heloineen, suuri määrä valaisimia, naulakoita, tarjoiluvälikön kiintokalusteita ja sähkökalusteita.

Vuonna 1947 on rakennettu maakellari kellarikerroksen yhteyteen. Vuonna 1972 on päätetty rakentaa kylmiö asunnon keittiöön vanhan kylmäkaapin kohdalle. Se on verhottu lastulevyin eikä se sovi muuten suhteellisen hyvin säilyneeseen kokonaisuuteen. Keittiössä on umpipuiset keittiön kiintokalusteet, joihin on vetimet uusittu, mutta muutoin keittiön kiintokalusteet saattavat olla alkuperäiset. Kellarissa on säilytyksessä lisäksi vanha yläkaappirivi, joka lienee 30-50-luvulta. Keittiö onkin ylilääkärin asunnon eniten muutoksia kokenut huone-tila, johtuen mm. keittiökaappien vetimistä ja kylmiöseinän lastulevytyksestä. Muissa huonetiloissa on säilynyt enemmän alkuperäisiä pintoja ja yksityiskohtia ja tästä johtuen alkuperäisyyden henkeä.

Erityisen hieno on alkuperäisenä säilynyt pääporras ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä. Porraskaiteen alaosa on umpinainen ja yläosassa kevyt putkirungolla kiinnitetty lakattu puukaide, joka kaartuu toisessa kerroksessa muodostaen plastisen porrasaukon.

Ullakko on muutettu lämpimäksi näyttelytilaksi 1980-luvun lopussa.

Ylilääkärin asuinrakennus on sisätiloiltaan hyvin säilynyt 1930-luvun asussaan joitain uusimisia lukuun ottamatta. Rakennuksessa on säilynyt huomattavasti alkuperäisiä valaisimia. Myös käytännössä kaikki väli- ja ulko-ovet ovat alkuperäiset ja suuressa osassa myös helat ovat alkuperäisiä. Myös kiintokalusteita on säilynyt huomattava määrä. Esimerkiksi tarjoiluvälikössä on alkuperäisiä kiintokalusteita ja useassa paikassa alkuperäiset seiniin kiinnitetyt naulakot on paikoillaan.

Osin ovet ovat maalaus-kunnostuksen tarpeessa. Myös nykyisten ikkunoiden uusinta jossain vaiheessa ajankohtaiseksi ja tällöin tulee miettiä ennallistavaa remonttia.

Alilääkärin asuinrakennus

Alilääkärin asuinrakennuksessa on tehty sisätiloissa jonkin verran remonttia ja viime vuosina uusittu pintamateriaaleja pohjoisenpuoleisessa asunnossa asuinmukavuuden ja uudenaikaistamisen myötä. Kuitenkin sisätiloihin 1930-luvun henkeä ja syvyyttä tuovat kauniit väliovet ja helat sekä osin myös mm. sähkökalusteita on pääosin säilynyt.

Pohjoisenpuoleiseen asuntoon on uusittu kylpyhuone ja kosteaan tilaan tehty vesieristys vuonna 2010 ja keittiö kokonaisuudessaan vuonna 2006.

Pieni yksityiskohta on molemmissa asunnoissa kellarin menevän portaan yläpuolella olevat säilytystilat. Yksi säilytyskomero sijaitsee portaan yläpuolisessa ontelossa, jonne pääsee kapeita alas laskeutuvia portaita pitkin, jotka normaalitilassa ovat piilossa muodostaen portaan päälle katon.

Molemmissa asunnoissa on säilynyt asuntojen pohjaratkaisu ennallaan. Tilat ovat muuntuneet helposti nykyajan käyttötarkoituksiin ilman suuria väliseinämuutoksia; esim. palvelijan huoneella ei enää sinällään ole käyttöä, mutta se soveltuu makuu- tai työhuoneeksi. Pohjoisemmassa asunnossa on keittiöremontin yhteydessä poistettu kiintokaappi keittiön sisäänkäynnistä.

Molemmissa asunnoissa on säilynyt huomattava määrä alkuperäisiä kauniita väliovia heloineen ja vetimineen. Osa ovista on vaneripintaisia ja lakattuja, osa maalattuja ja osassa on kauniit ajanmukaiset lasiaukot.

Ylilääkärin asunnossa on säilynyt paljon alkuperäisiä rakennusosia ja yksityiskohtia. Sisätilaa jännevöittää kaunis kaareutuva porras ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä. Olohuone on kaunis tila leveine ikkunapenkkeineen, suurine ikkunoineen ja kulmaikkunoineen. Olohuoneessa on vesivahinkoja katossa vuotaneen parvekkeen vuoksi ja lattiaparketissa ilmeisesti vuotaneen patterin vuoksi.

•

Tekniikka ja rakenteet

Oletettavasti kiinteistöissä alkuperäistä LVI-tekniikkaa ovat viemärirunkolinjat, lämpöjohtojen ja lämpimän käyttöveden runkolinjat sekä muuratut painovoimaisen ilmanvaihdon hormit. Lämmitys on alun perin toiminut kiinteän polttoaineen kattiloilla, jotka ovat olleet omat molemmissa rakennuksissa. Ne on myöhemmin muutettu öljy-käyttöisiksi ja kattilalaitokset on 1980-luvun alussa purettu ja korvattu aluelämmön säätösekoitusryhmällä sekä käyttövedenlämmönsiirtimillä. Aluelämpöverkoston vastaanottotarkastus on pidetty 12.12.1981.

Molemmat talot on liitetty Tiuruniemen aluelämpöverkkoon, jonka aluelämpöjohdot kulkevat alilääkärien talon läpi kellarikerroksen käytävää pitkin ylilääkärin asunnolle. Kaukolämmön lämmönvaihdin on uusittu 2000-luvulla. Tällöin on asennettu asunnoille omat mittaukset.

Lämmitysverkoston runkoputkisto on dimensioltaan suurikokoista johtuen ilmeisesti siitä että se on toiminut alun perin vapaakiertoisena. Lisäksi alilääkärien rakennuksen osalta on varauduttu kahden samanlaisen asunnon rakentamiseen rakennuksen pohjoispäättyyn. Venttiilit ovat osin alkuperäisiä, osa on ilmeisesti 1960-luvulta. Haara- ja nousulinjat on asennettu lattiaan ja ulkoseinän sisään.

Patterit ovat pääosin teräksisiä alkuperäisiä jaepattereita, jonkin verran on myös teräslevypattereita ja kellarin katossa pyöreitä ripaputkipattereita. Alilääkärien olohuoneissa on mielenkiintoinen ratkaisu vedontunteen estämiseksi: terassin oven sisäpuolella kulkee lämmitysputki ovenpieliä pitkin oviaukon ympäri.

Patteriventtiilit ovat pääosin 1980 luvulta, osasta termostaattiosat on poistettu ja jonkin verran on käytössä vanhoja käsisäätöisiä patteriventtiileitä. Molemmissa taloissa on ollut useita patterivuotoja ja muutamia pattereita on poistettu käytöstä.

Kiinteistöt on liitetty Tiuruniemen alueen vesi- ja viemäriverkostoihin. Viemärit ovat pääosin alkuperäisiä muhwillisia valurautaviemäreitä hamppu/lyijyliitoksin, joita on osin uusittu muoviviemäreiksi. Tonttivilmäri on tiettävästi alkuperäinen ja voi olla, että puiden juuristot ovat aiheuttaneet tukkeumia.

Talojohto on kuntokartoituksen mukaan ilmeisesti uusittu 1970-luvulla. Lämpimän käyttöveden johdot ovat ilmeisesti alkuperäistä kupariputkea, jossa on joitakin uusittuja osuuksia, kuten esim. alilääkärien pohjoisen asunnon keittiö- ja kylpyhuoneputket. Kylmävesijohdot ovat alun perin olleet sinkittyä teräsputkea, jotka on osin ilmeisesti 1970-luvulla uusittu kuparisiksi solumuovieristeellä. Sinkittyä putkea voi vielä olla käytössä rakenteiden sisässä. Haara- ja kytkentäjohdot ovat asennettu lattia- ja seinärakenteisiin. Viemärikalusteet ja hanat ovat pääosin 1980-luvulta. Alilääkärien rakennuksen pohjoisen puoleisessa asunnossa on kylpyhuone kokonaan uusittu.

Vesikaton sadevedet on johdettu räystäskouruin ja syöksytorvin pihalle, jossa syöksytorvien alla on rännikaivo.

Rakennuksissa on painovoimainen ilmanvaihto, jota ei ole tehostettu puhaltimilla. Pystyhormit ovat muurattuja tiilihormeja, tuuletetulla ullakolla sijaitsee muurattuja vaakahormeja. Poistoveniitit ovat lautasventtiileitä tai valurautaisia säleventtiileitä. Raitisilmareitteinä osassa huoneita on ikkunan alla pattereiden yläpuolella osin kiinni laitettut säleiköt. Raitisilma ilmeisesti tulee ikkunan karmittiivisteestä kautta.

Alilääkäreiden talossa ei ole koneellista kylmiötä, eikä muita jäähdityslaitteita. Ylilääkärin asunnossa on vuonna 1972 rakennettu koneellinen kylmiö, joka ei ole enää käytössä.

Sähkötekniikka on pääosin alkuperäistä, mutta kohteeseen on vaihdettu asuntojen kytkimiä ja yksittäisiä rasioita ja vuonna 2001 on vaihdettu alilääkäreiden taloon uusi kiinteistön pääkeskus. Ylilääkärin asuinrakennuksen sähköpääkeskus on myös uusittu ja rakennuksessa on oma sähkönmittaus. Sähköasennuksista suurin osa oli alkuperäisiä. Erityisesti ylilääkärin asunnossa on säilynyt vanhoja sähkökalusteita, kuten valokatkaisijoita, valaisimia, pistorasioita ym. huomattavan paljon. Myös alilääkäreiden asunnoissa niitä on säilynyt jonkin verran.

– Rakenteet

Rakenteellisesti molemmat rakennukset ovat säilyneet lähes alkuperäisinä. Suuria muutoksia ei ole tehty. Huonetilojen järjestys on pysynyt ennallaan

vähäisiä käyttötarkoituksmuutoksia lukuun ottamatta.

Alilääkärien asuintalo

Kantavissa rakenteissa aukkojen pielissä on muutamassa kohtaa halkeamia, jotka johtunevat rakenteiden painumista. Parvekkeen pilarit ovat olleet pahoin rapautuneet ja ne on vastikään paikattu, mutta maalaustyö on vielä tekemättä.

Saunan savuhormi ja palomuri ovat halkeilleet molemmin puolin. Pesuhuone kellarissa ja pohjoisemman asunnon kylpyhuone on uusittu ja niihin on samalla asennettu vesieristys.

Yläpohjan lämmöneristys on heikko, eikä se täytä mitään normeja. Eristystä suositellaan kuntokartoituksessa lisättävän, jotta päästäisiin nykyisiin lämmöneristysmääräyksiin. Porraskuilu huoneistosta yläpohjaan on eristeiltään huono ja johtaa kylmää huoneistoon. Jotkut ulko-ovet eivät ole riittävän tiiviit ja vaativat kunnostusta. Toisaalta vanhoilta rakennuksilta ei voida vaatia nykynormien täyttymistä lämmöneristyksenkään osalta ja mikäli asian kanssa tullaan toimeen esim. tiivistämällä ovia ja ikkunoita, voidaan välttyä lisälämmöneristämiseltä, jota rakennukseen voidaan harkita arkkitehtonisista syistä ainoastaan yläpohjaan.

Kellarikerroksen pintarakenteet ovat pääosin uusimisen tai huoltomaalauksen tarpeessa.

Rakennuksessa on tapahtunut kaksi vesivahinkoa. Toinen on johtunut ullakkohuoneen patterin vuodosta ja toinen katon rintataitteen pellityksestä tai läpiviennin juuripellityksestä. Seinien ja sisäkaton rappaukset ovat irronneet monin paikoin. Sisäkattossa on muuallakin pintarappauksessa halkeamia, jotka saattavat johtua rakenteiden taipumista.

Ulkopuoliset pintarakenteet ovat paikoin rapautuneet ja halkeilleet. Voi olla, että tiilirakenne on paikoin vaurioitunut. Pation lattia on painunut. Parvekkeen pinnat on purettu ja osin uusittu. Osa uusitaan lähiaikoina.

Rakennuksen molempiin päätyihin on rakennettu lautarakenteiset rakennelmat (autokatos, katos, grillipaikka). Katoksia on korjattu ja mm. uusittu katto ja seinälaudoitus. Katokset ovat hyväkuntoiset ja toimivat varastotiloina.

Alilääkärien asuinrakennuksen eteläpuoleisen asunnon olohuoneeseen on rakennettu takka ilmeisesti vuoden 1966 remontissa. Ylilääkärin asunnossa on alkuperäinen takka, jossa on osin puhtaaksimuurattua punatiiltä, mutta takka on suurimmalta osaltaan rapattu.

Lisäksi pohjoisenpuoleiseen asuntoon on tehty täydellinen kylpyhuoneremontti vesieristyksineen vuonna 2010. Eteläpuoleiseen asuntoon on tehty kellarikerrokseen kylpyhuoneremontti vanhaan pukuhuonetilaan, johon on myös tehty vesieristys vuonna 2010.

Ylilääkärin asuintalo

Rakennuksessa esiintyy samantapaisia ongelmia kuin alilääkärien asunnossa. Julkisivussa on nähtävissä vaurioita ja osin mm. raudoitukset ovat rappauksen karistua tulleet näkyviin. Osin rappausta on korjailtu, mutta maalausta ei ole tehty. Suurelta osin myös ikkunat ja ulko-ovet ovat kunnostuksen tarpeessa.

Talon keittiössä on 1972 rakennettu kylmiötila, jonka seinät on levytetty lastulevyin eikä se materiaaleiltaan istu muuhun hyvin säilyneeseen kokonaisuuteen. Lisäksi ensimmäisestä kerroksesta toiseen kerrokseen nousevan portaan välitasanteelta on poistettu vuotanut patteri käytöstä. Lattiapinnoite on uusittu tällä osalla muovimatolla ja patterin paikka koteloitu. Tämä on asunnossa silmiinpistävän erilainen ja huonosti toteutettu ylläpitoremontti.

Yläkerran parvekelaatassa on halkeamia ja vettä on vuotanut alakerran olohuoneeseen. Näin ollen parveke on ollut jo usean vuoden ajan katettu pressukatoksella. Parvekelaatta tulee korjata ja vesieristää pikaisesti, vaikkakin pressukatos on mitä ilmeisimmin toiminut hyvänä suojana eikä tilanne ole pahentunut.

Rakennuksessa on esiintynyt useita patterivuotoja, joista jotkut ovat aiheuttaneet pintamateriaaleille vaurioita.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Arviointikriteerit

Tiuruniemeä on tässä selvityksessä tutkittu rakennushistoriallisena sekä maisema- ja miljöökokonaisuutena. Selvityksen pääpaino on ollut päärakennuksessa ja muissa 1930-luvun lopulla valmistuneissa rakennuksissa sekä Impilinnassa. Caprin alueen osalta on todettu nykytilanne.

Rakennusten ja rakennettujen ympäristöjen arvo- luokittelun pohjalla ovat arvot, joita voidaan löytää ja jaotella eri tavoilla. Rakennus tai ympäristö voi olla arvokas 1) rakennushistorian, 2) rakennustaitteen, 3) rakennustekniikan, 4) erityisten ympäristöarvojen tai 5) rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta (Lähde: Laki rakennusperinnön suojelemisesta 2010).

Toisinaan rakennushistorialliset jaetaan arkkitehtonisiin, rakennusteknisiin ja rakennusperinteeseen liittyviin arvoihin. Maisemalliset arvot muodostuvat rakennuksen asemasta osana arvokasta ympäristökokonaisuutta, näkyvyydestä ympäristössään ja maisemallisesta kokonaisuudesta. Historialliset arvot voivat liittyä aate-, sosiaali-, tapahtuma- tai henkilöhistoriaan.

Kulttuurihistoriallisen arvottamisen tarkoituksena on määrittää kohteen kulttuurihistoriallinen arvo ja merkitys, mutta ei ottaa kantaa kohteen säilyttämiseen tai suojeluun. Kulttuurihistoriallisen arvon suhde muihin tarpeisiin ja arvoihin punnitaan vasta varsinaisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Arvojen määrittelemiseksi on edellä mainitussa lakiesityksessä mainittu seuraavat kriteerit:

- Kohteen harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus)
- Kohteen historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus)
- Kohteena aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus)
- Kohteen alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeminen ja jatkuminen (alkuperäisyys)

- Kohteen merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus)
- Alueen tai kohteen näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus)

Säilyneisyysarviointi perustuu rakennusten ulkopuoliseen tarkasteluun sekä rakennusten sisätiloissa suoritettuihin katselmuksiin. Asuinrakennusten osalta on käyty läpi vähintään yleiset tilat ja kaikki asuntotyytit, mutta ei jokaista yksittäistä asuntoa. Tarkoituksena on ollut identifoida mahdolliset suojeluintressin piiriin kuuluvat sisätilat.

6.2 Säilyneisyys ja arvottaminen

• Aluekokonaisuus ja ympäristö

Tiuruniemen aluekokonaisuuden ensimmäiseen, 1930-luvun lopussa valmistuneeseen vaiheeseen kuuluivat päärakennus, lämpökeskus, kappeli, molemmat lääkäritalot ja muutama talousrakennus. Lisäksi pohjoisempana oli kaksi parantolan omistukseen siirtynyttä huvilaa.

Sairaalan alue oli ns. kemistin taloa lukuun ottamatta vuoteen 1937 asti rakentamatonta metsämaata. Sairaala-alue oli mahdollista suunnitella lähes puhtaalta pöydältä ilman olemassa olevien rakennusten tai tiestön asettamia rajoituksia (vuoteen 1937 ainoa tie Tiuruniemeen oli Vipelen alueen kautta kulkeva rantatie).

Sairaalaan liittyvät rakennukset on sijoiteltu funktionalismin periaatteiden mukaisesti väljästi eri puolille päärakennuksen ympäristöä. Rakennusten sijoittelu perustui ennen kaikkea maaston asettamiin lähtökohtiin ja toiminnallisuuteen, ei geometriaan tai akseleihin. Tätä osoittaa mm. se, että Lankinen muutti lääkäritalojen sijaintia suunnittelun aikana maastoon paremmin sopivaksi. Tosin, kuin useissa vanhoissa parantolakokonaisuuksissa, Tiuruniemen rakennukset eivät myöskään muodosta selvästi rajattua kokonaisuutta, vaan sijoittuvat metsän keskelle vapaasti seisovina rakennuksina.

1930-luvun lopulla muodostunut kokonaisuus täydentyi 10 vuotta päärakennuksen jälkeen Impilinnarakennuksella. Päärakennuksen kanssa samalle tasanteelle ja samaan linjaan sijoittuvana Impilinna täydentää luontevasti parantolakokonaisuutta. 1940-luvun lopun jälkeen keskeisen alueen rakennuskanta on muuttunut vain lämpökeskuksen osalta, johon on lisätty hakevarasto. (ks. vaiheistuskartat sivu 18).

Niemen pohjoisosa eli Capri on rakentunut uudelleen 1960- ja -70-luvuilla. Alue on rakentamisajalleen tyypillinen rivi- ja pienkerrostaloalue, jolle antaa yhtenäisyyttä sama julkisivumateriaali (punatiili) sekä samoista arkkitehdeistä johtuva yhtenäinen muotokieli.

Tiuruniemen rakennettu ympäristö on siis muotoutunut pääpiirteissään kahdessa vaiheessa: ydinalue ja puutarha 1930- ja -40-luvuilla, Caprin alue 1960- ja -70-luvuilla. Sekä ydinalueen että Caprin alueen rakennuskanta on säilynyt kokonaisuudessaan lukuun ottamatta vuonna 1967 tapahtunutta Caprin huvilan purkamista. Alueen perusrakenne, metsäinen yleisilme ja tieverkosto ovat säilyneet likimain entisellään. Alkuperäinen miljöökokonaisuus on edelleen hyvin havaittavissa.

Puutarhan alueella on säilynyt entinen puutarhurin asuinrakennus sekä vanha sikala ja muutamia muita talousrakennuksia. Varsinainen puutarharakennus ja kasvihuoneet on purettu vähitellen 1970-luvulta lähtien. Taajamakuvaan on vaikuttanut myös entisten pelto- ja puutarha-alueiden umpeenkasvu ja metsittäminen.

Tiuruniemen ranta-alueelle ovat leimallisia useat rantasaunat. Saunoja on useaan otteeseen laajennettu ja korjattu ja niihin liittyviä laitureita on uusittu jäiden rikottua rakenteita toistuvasti. Laivalaituri on menettänyt alkuperäisen liikenteellisen merkityksensä samalla, kun koko lämpökeskuksen tienoo on jäänyt hoitamattomaksi takapihaksi. Lämpökeskuksen ulkovarastoalueen jäätyä pois käytöstä 1960-luvun lopulla varastoalue on vähitellen metsittynyt, mikä on muuttanut rantamaisemaa, tavallaan lähemmäs alkuperäistä asuaan.

- Piha- ja puistoalueet

Parantolan piha-alue on muodostunut suhteellisen nopeasti rakennuksen valmistuttua sen jälkeen kun

suurusuuntaisen pihasuunnitelman toteuttamisesta on luovuttu. Päärakennuksen piha- ja puistoalueilla on tapahtunut suhteellisen vähän muutoksia sairaalan alkuajoista sairaalatoiminnan päättymiseen. Keskeiset piha-alueet oli koristettu runsain perennaistutuksin ja pensasryhmin, joita hoidettiin hyvin sairaala-aikana. Arvokkain paikka on pääoven edusta, jonka keskellä on Armas Hutrin veistos Kurjet. Sekä päärakennuksen että Impilinnan piha-aluetta hallitsee kaunis runkopuumännikkö, jonka alla on kasvanut leikattu nurmi.

Nykyisin perennaistutukset ja pensasryhmät ovat rikkaruohojen vallassa ja nurmikehitys on kovassa käytössä kulunut voimakkaasti. Yleisvaikutelma on ränsistynyt. Leikattu nurmialue on lisäksi pienentynyt päärakennuksen pohjoispuolella ja Impilinnan ympärillä. Päärakennuksen tapapihalla nurmikko on kesän 2012 ollut kokonaan leikkaamatta. Autotallin yläpuolinen pergola-aita on lähes raunioitunut.

Viime vuosikymmeninä piha-alueen maisemahoitotoimenpiteet ovat rajoittuneet lähinnä huonokuntoisen puuston poistamiseen. Vaikka istutukset ovat viime vuosikymmeninä päässeet ränsistymään, on ympäristö vielä palautettavissa alkupeleistä vastaavaksi.

Päärakennuksen pihapiirin maisemalliset arvot muodostuvat ennen kaikkea sen sijainnista Salpausselän lakitasanteella ja Saimaalle avautuvista näkymistä. Kaunis maisemallinen sijainti on myös ollut yksi rakennuspaikan valintaperusteista. Lähimaisemassa alueelle luonteenomaisia tekijöitä ovat päärakennusta ympäröivät laajat nurmikehitykset, kookas runkopuumännikkö sekä pensas- ja perennaistutukset.

• Päärakennus

Tiuruniemen kulttuurihistoriallinen arvo on kirjattu Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuuriarvokeselvityksessä. Maakunnallisen merkityksen ohella sillä on myös valtakunnallista merkitystä osana Suomen laajaa, arkkitehtonisesti korkeatasoista parantola-arkkitehtuuria. Suomessa rakennettiin 1900-luvun alkupuolella kaikkiaan 33 tuberkuloosiparantolaa, joista Tiuruniemi on nuorimpia. Sen arkkitehtuurissa on havaittavissa puhdaslinjaisen funktionalismin vakiintuminen.

Rakennuksessa ovat hyvin edustettuna 1930-luvun parantolarakentamiselle ominaiset ratkaisut, kuten säännölliset ikkuna-aukotukset, valkoinen tasaiseksi rapattu julkisivu ja laajat makuuparvekkeet. Arkkitehtuuriltaan sitä on luonnehdittu vähäeleiseksi ja asialliseksi monien muiden Jalmari Lankisen töiden tavoin.

Nykyiseen Etelä-Karjalaan sijoittuu maakunnan kokoon nähden runsaasti 1930-luvun laitoshakentamista, koska alueelle rakennettiin tuolloin kolme Viipurin talousaluetta palvelevaa suurta laitosta: Tiuruniemen ja Rauhan sairaalat sekä Konnunsuon vankila. Nopeasti kasvavalle Imatran seudulle rakennettiin 1930-luvulla myös useita muita funktionalistisia laitoshakennuksia, joita Tiuruniemi edustaa.

Tiuruniemen päärakennus on säilyttänyt suhteellisen hyvin alkuperäiset piirteensä, kuten julkisivuarkkitehtuurin ja parvekkeet sekä sisätiloissa kerrosaulat ja käytävät, osin myös aulatilat. Eniten kokonaisuutta on muuttanut ikkunoiden vaihtaminen säleiköillä varustetuiksi, tummapuitteisiksi ja profiililtaan alkuperäisiä raskaammiksi. Tältä osin julkisivun alkuperäinen ilme on palautettavissa ikkunoiden seuraavan uusimisen yhteydessä. Rakennuksen paraatipuolena voidaan pitää Saimaan puoleista julkisivua, jonne potilashuoneet sekä koontumistilat juhlasalia lukuun ottamatta on suunnattu. Säännöllinen aukotus ja yhtenäinen sileä seinäpinta antavat julkisivuun juhlallisuutta ja vakavuutta.

Alkuperäinen tasakatto on muutettu jo yli 50 vuotta sitten sisäänpäin kallistetuksi loivaksi harjakatoksi. Tässä yhteydessä siro funkistyylinen räystäs hävisi ja kuparikate tuli näkyviin tummana raitana julkisivun yläreunaan. Uusi kattomuoto tuli selvimmin näkyviin eteläpäädyssä, jossa B-osan neljännen kerroksen katto muodostaa valkoisen rappauspinnan yläpuolelle tumman otsapinnan. Kattoremontin yhteydessä julkisivusta hävisi räystään yläpuolelta ohut metallikaide. Nykyinen kattomuoto on ollut rakennuksessa jo suurimman osan aikaa sen historiasta eikä sitä voi pitää rakennuksen arkkitehtuurin kannalta erityisen vieraana elementtinä.

Edellä kerrotut rakennuksen ulkoarkkitehtuuriin kohdistuneet muutokset on tehty käytännön syistä eikä niihin liity erityisiä arkkitehtonisia pyrkimyksiä. Näin ollen, mikäli näitä muutoksia ja lisäyksiä

myöhemmin poistetaan, ei poistoja voi pitää rakennuksen historiallista kerroksisuutta heikentävänä. Alkuperäisen tasakaton palauttaminen rakennukseen ei liene realistista etenkin, kun tiedetään tasakattoon väistämättä liittyvät tekniset ongelmat.

Rakennuksen sisätilat ovat muuttuneet käytännön vaatimusten mukana. Parhaiten alkuperäisen ilmeensä säilyttänyt julkinen sisätila on yleisilmeen, materiaalien ja detaljien kannalta rakennuksen pääportaikko. Muuten rakennuksessa ei käytännössä ole merkittävämpiä yhtenäisiä, alkuperäisenä säilyneitä sisätilakokonaisuuksia. Esimerkiksi juhlasali on menettänyt alkuperäisen ilmeensä tila- ja (takaseinä) ja materiaali muutosten (lattia) seurauksena. Myös potilassiiven käytävissä on tehty muutoksia: I ja II kerrokset on remontoitu kauttaaltaan ja muissa kerroksissa on tehty pintaremontteja ja vedetty uusia putkituksia katoissa. Käytävän nauhaikkunat ovineen on uusittu.

Alkuperäistä kiintokalustusta on säilynyt jonkin verran aulatiloiissa, minkä lisäksi on säilynyt alkuperäisiä kaappeja, kirjahyllyjä, pöytiä, tuoleja ym. huonekaluja.

Tiuruniemen päärakennuksen *rakennushistoriallinen* arvo muodostuu ennen kaikkea suhteellisen hyvin säilyneestä ulkoarkkitehtuurista ja keskeisten sisätilojen arkkitehtuurista, joita on käsitelty edellä. Rakennustaiteellisesti päärakennusta ei kuitenkaan lueta 1930-luvun sairaala-arkkitehtuurin terävimpään kärkeen, jota edustaa ennen kaikkea maailmankuulu Paimion parantola.

Rakennusteknistä arvoa on sillä, että rakennuksessa käytetty edistyksellistä tekniikkaa ja kokeiltu uusia rakennusmateriaaleja, kuten Pyramid-tiiltä. Rakennusta voi pitää myös pohjaratkaisultaan suhteellisen edistyksellisenä.

Tiuruniemen *historialliset* arvot liittyvät ennen kaikkea sen historialliseen taustaan osana maamme laajaa tuberkuloosiparantolaverkostoa. Rakennuksessa on koko sen historian ajan hoidettu myös muita, kuin tuberkuloosipotilaita. Toinen, kenties vielä merkittävämpi historiallinen ulottuvuus on rakennuksen toiminta 43. sotasairaalan käytössä ja kenttäsairaalanä. Tiuruniemen merkitys sota- ja kenttäsairaalanä erityisesti Kannaksen ratkaisutauelujen aikana on mittaamattoman suuri.

Tiuruniemen parantolalla on Rauhan sairaalan ohella ollut suuri taloudellinen merkitys Joutsenon kunnalle. Sairaalat ovat muodostaneet kunnan alueelle myös kulttuurisesti omaleimaiset yhdyskunnat ja vaikuttaneet Korvenkylän taajaman muodostumiseen.

• Lämpökeskus-korjauspaja

Tiuruniemen lämpökeskus-korjauspaja on sekä arkkitehtuuriltaan että toiminnallisilta ratkaisuiltaan tyyppillinen 1930-luvun hyötyrakennus, jonka suunnittelua ovat ohjanneet käytännön vaatimukset. Lämmöntuotanto edellytti aikoinaan rakennuksen sijoittamista rantaan, johon polttoaine voitiin tuoda vesitietä pitkin. Nykyisin tarvetta lämpökeskuksen sijoittamiseen rantaan ei ole ja toisaalta lämmöntuotannon vaatima sisätilan tarve on huomattavasti aikaisempaa pienempi.

Rakennukseen on tehty sen valmistumisen jälkeen useita muutoksia. Yleisilmettä on muuttanut ennen kaikkea 1980-luvun alussa rakennettu hakevarasto. Varasto kuitenkin sijoitettiin vanhaan osaan nähden porrastetusti, mikä vähensi sen hallitsevuutta vesistölle päin. Toinen merkittävä muutos on ollut rakennuksen vanhan osan ulkoseinien pinnoittaminen profiilipellillä vuonna 1985.

Lämpökeskus-korjauspaja edustaa käytännön tarpeista lähtevää arjen arkkitehtuuria. Rakennusta on laajennettu 1980-luvulla ja sen ulkoasua on muutettu. Suuri laajennusosa ja osa vanhastakin osasta ovat käyneet tekniikan muuttuessa tarpeettomiksi. Rakennukseen ei liity erityisiä suojeluarvoja, mutta sillä on osansa Tiuruniemen rantamaisemassa.

• Kappeli-ruumishuone

Kappeli-ruumishuone on pieni, muusta rakennuskannasta poikkeava rakennus, jolla on jo käyttötarkoituksensa vuoksi oma erityinen roolinsa sairaalayhdyskunnassa. Sekä Lankisen vanhemmista luonnoksista että toteutuksesta ilmenee, että rakennusta ei ole suunniteltu pelkästään ruumiiden säilytyspaikaksi, vaan kappelifunktio on ollut vähintään yhtä tärkeä. Rakennus on sommiteltu symmetriseksi ja sen keskellä olevaan kappelihuoneeseen on tuota sakraalia ylävaloa pyöreästä kattoaukosta. Lankinen on luonnostellut alun perin rakennuksen edustalle puolipyöreää edustapihaa, joka on jäänyt

toteutumatta. Kappelirakennus on ollut pois käytöstä yli 30 vuotta, sillä päärakennukseen valmistuivat kappelin ja ruumishuoneen tilat vuonna 1980.

Kappelirakennus on säilynyt likimain alkuperäisessä asussaan, sillä siinä ei ole tehty merkittäviä muutostöitä lukuun ottamatta vuoden 1952 sisäremonttia. Rakennuksen kunto on kuitenkin vandalismin takia nykyisin huono.

Kappeli-ruumishuone kuuluu arkkitehtonisesti samaan ryhmään muiden 1939 valmistuneiden funkisrakennusten kanssa. Ulkoisesti rakennus on vaatimaton, mutta arkkitehtonisesti se on kiinnostava keskeisen kappelitilan ansiosta. Käyttötarkoituksensa vuoksi sillä on myös oma erityinen roolinsa sairaalayhdyskunnassa. Rakennuksella on historiallista arvoa käyttötarkoituksensa vuoksi ja osana parantolakokonaisuutta sekä keskeisen sisätilan osalta rakennushistoriallista arvoa.

• Impilinna

Päällisin puolin Impilinna on säilyttänyt hyvin 1940-luvun piirteensä. Rakennuksessa on edelleen alkuperäiset puuikkunat ja alkuperäinen tiilikatto. Rakennuksen ulkonäön kannalta on ollut eduksi, että siihen ei ole tehty muiden Tiuruniemen rakennusten tapaan ikkunaremonttia, jolloin ikkunoiden malli olisi mitä todennäköisimmin muuttunut raskaammaksi.

Rakennustyyppinä Impilinnan rakennus edustaa 1940-luvun asuntorakentamista, josta on säilynyt esimerkkejä lähes kaikilla 1930- ja -40-lukujen laitosalueilla. Suurten sairaaloiden ja oppilaitosten yhteyteen rakennettiin nimittäin perheasuntojen lisäksi runsaasti myös asuntolatyyppejä tiloja. Lähi-alueella vastaavia esimerkkejä ovat Rauhan Ylätalon asuntola (1956, purettu 2008), Lappeen maatalousoppilaitoksen asuntolat (1950-luku), Mikkelin Moision Sairaalan pistetalo (1953), Harjun maatalosoppilaitoksen asuntola (1954) sekä Etelä-Saimaan Keskussairaalan asuinrakennukset (1955); kolme ensin mainittua Jalmari Lankisen suunnittelemlia.

Impilinna on sekä arkkitehtuuriltaan että toiminnalliselta ratkaisultaan tyyppillinen sodanjälkeinen rakennus. Suunnittelua ovat ohjanneet käytännölliset seikat ja pyrkimys taloudellisuuteen. Asuintilo-

jen lisäksi rakennuksen myötä saatiin toteutettua pitkään haaveena ollut oma leipomo. Taloudellisista rajoitteista huolimatta suunnittelija on pystynyt luomaan hyvää käyttöarkkitehtuuria. Porrashuoneissa on ajalle tyypillisiä pyöreitä muotoja ja esimerkiksi porrassyöksyjen sisäkatoissa on omaperäisiä porrastettuja muotoja.

Tyylillisesti Impilinna rakennus kuuluu samaan ryhmään 1930-luvun lopulla valmistuneiden rakennusten kanssa. Se on muotokieleltään ja materiaalinkäytöltään moderni, yksinkertainen ja pelkistetty. Rakennustyyppinä asuntola on varsin yleinen sairaalapaikkakunnilla. Rakennus on osa Tiuruniemen sairaalakokonaisuutta maisemallisesti kauniilla paikalla samassa ”aurinkoa tavoittelevassa” rivissä päärakennuksen kanssa. Historiallisesti sillä on merkitystä ja kiinnostavuutta osana sairaalayhdyskunnan kehittymistä ja asumismuotoja. Oman mielenkiintoisen piirteensä rakennukseen tuo alakerran leipomotila.

Rakennuksen säilyttäminen ratkaistaan alueen asemakaavoituksen yhteydessä. Tällöin säilyttävän vaihtoehdon ohella voidaan arvioida, mitä mahdollisuuksia purkaminen antaa alueen kehittämiselle ja uuden rakentamiselle. Keskeinen kysymys on, miten Impilinnan tontti liittyy Tiuruniemen päärakennuksen kehittämiseen ja uudelleenkäyttöön.

• **Kemistin talo**

Kemistin talo on valmistunut Tiurun sairaalan historian mukaan vuonna 1916. Sen alkuperäistä asua ei varmuudella tiedetä, mutta 1930-luvulla otettujen valokuvien perusteella voidaan päätellä, että rakennus on alun perin ollut tyypillinen niin sano-

tun varhaiskauden huvilarakennus avokuisteineen, jyrkkine harjakattoineen ja parvekkeineen. 1940-luvun alun muutostöissä toinen avokuisteista on liitetty huonetiloihin ja toinen lasitettu. Ikkunat on muutettu suuriruutuisiksi ja toisen kerroksen parveke on poistettu. Nykyasussaan rakennus edustaa leimallisesti 1940-luvun rakentamista, mutta sen ääriviivat ja hahmo ovat muutoksista huolimatta säilyneet.

Arkkitehtuuriltaan rakennus ei missään vaiheessa ole ollut merkittävä, vaan pikemminkin tavanomainen. Varhaiskauden eli autonomian ajan huvilarakennuksena se edustaa kuitenkin jo harvinaiseksi käynyttä rakennustyyppiä.

Rakennuksen suhde ympäristöönsä on tasapainoinen, sillä sen lähiympäristö on säilynyt metsäisenä, vaikka sairaalarakennus onkin vain noin 70 metrin päässä siitä.

Arkkitehtonisia arvoja merkittävämpiä ovat talon historialliset arvot. Rauha – Tiuru –alueella kemistin talo on Hottilan ohella ainoa säilynyt sairaalavaihetta edeltävä asuinrakennus. Lisäksi se on Tiuruniemen vanhin rakennus. Perimätiedossa rakennus yhdistetään Gabrilovitschin perheeseen, vaikka se todennäköisesti on rakennettu ennen, kuin Gabrilovitschit ostivat Tiuruniemen. Kemistin talo kertoo Tiurun ja Rauhan alueen varhaisesta kehityksestä matkailu- ja huvila-alueena. Sillä on osansa alueen kollektiivisessa muistissa ja se kuuluu myös Korvenkylän taajaman vanhimpiin rakennuksiin. Talolla on jo ikänsä vuoksi rakennettuun ympäristöön liittyvää kulttuurihistoriallista merkitystä. Ennen vuotta 1921 valmistuneita rakennuksia on maassamme jäljellä noin 5 % nykyisten rakennustemme lukumäärästä.

• **Lääkärien talot**

Molemmat lääkärien asuinrakennukset ovat ulkoasultaan hyvin säilyneitä ja edustavia vakiintuneen funktionalistismin esimerkkejä. Ikkunat on pääosin uusittu 1980-luvulla ja näin on menetetty julkisivujen detaljiston mittakaava, kun ikkunajako on muuttunut ja karmi- sekä puiteprofiilien koko suurentunut. Rakennuksissa on alun perin ollut ns. terveysikkunoita, jotka ovat nykyään harvinaisia. Tämä teknisiä erikoisuuksia on siis menetetty ikkunoiden uusinnassa.

Toinen, huomattavasti varhaisempi muutos on se, että selkeälinjainen sileä rappauspinta ja vaalea julkisivuväritys on muutettu roiskerappaukseksi ja väri tummemmaksi. Rappauspinta on tulevien remonttien yhteydessä mahdollista palauttaa alkupe- räiseen sileään ja väritys vaaleaan. Uutta julkisivuväritystä suunniteltaessa kannattaa tutkia, josko rappauskerroksen alta löytyisi viitteitä vanhasta vä- rityksestä. Suullisen tiedon mukaan yllilääkärin asuinrakennus on ollut väriykseltään vaaleanvih- reä ja alilääkärien asuintalo mitä ilmeisimmin tai- tettu valkoinen.

Erityisesti yllilääkärin asunnossa on paljon säilynei- tä alkuperäisiä kiintokalusteita, ovia heloineen ja vetimineen, sähkökalusteita ja valaisimia. Lisäksi rakennuksen sisäporras on edustava aikansa edus- taja kaiteineen ja pyöristettyine porraskokkeineen, vaikkakin portaan välitasanteella on tehty paik- kausremonttia. Rakennuksessa on huomattava määrä alkuperäisiä rakennusosia ja kalustusta, jot- ka muodostavat olennaisen osan rakennuksen tun- nelmaa ja historiaa ja näitä tulisi vaalia. Alkuperäi- syyttä tulee säilyttää ja korjata mahdollisuuksien mukaan.

Myös alilääkäreiden asunnoissa on jäljellä huomati- tava määrä alkuperäisiä välioivia heloineen. Muilta osin sisätilojen ilme on muuttunut useiden remont- tien myötä ja esim. alkuperäisiä lattiamateriaaleja ei juuri ole säilynyt.

Rakennusten suhde ympäristöönsä on tasapainoi- nen, sillä niiden lähiympäristö on säilynyt metsäi- senä, vaikka sairaalarakennus onkin lähellä niitä. Vanhojen pihapiirien reunoilla on tapahtunut pusi- koitumista, minkä vuoksi piha-alueet tulisi rajata nykyistä selvemmin metsäalueista.

Yllilääkärin talo on funktionalistinen versio perin- teisestä yhden perheen huvilasta. Arkkitehti on an- tanut sille persoonallisia piirteitä ja järven puolella myös vaihtelevan massan, jossa on huomioitu ul- ko-oleskelu ja Saimaalle avautuvat näkymät. Myös alilääkärien asuntojen massoittelu on järven puo- lella vaihtelevan porrastettu ja siinä korostuu laajo- jen terrassien asema.

Lääkärien asuinrakennukset kuuluvat samaan ryh- mään muiden 1939 valmistuneiden rakennusten kanssa. Ne ovat ehdottomasti alueen arkkitehtoni- sestä kiinnostavimpia rakennuksia. Talot ovat ark- kitehtuuriltaan tasapainoisia ja tutkittuja. Molem- mat rakennukset ovat myös ympäristöönsä hyvin sopeutuvia, vaikka vaalea rakennusmassa metsän keskellä muodostaa ympäristössään myös kontras- tin. Molemmat rakennukset ovat kiinteä osa 1930- luvun lopun parantolakokonaisuutta ja omaavat si- ten sekä rakennushistoriallista että koko alueeseen sisältyvää historiallista arvoa.

7 LÄHTEET

Painetut lähteet:

- Otto-I. Meurman: Viipurin Arkkitehdit. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 2. Helsinki 1977.
- Urpo Niemistö: Rauhan mielisairaala 1926-1950. Lappeenranta 1952
- V-P.Vahvaselkä: Rauhan Sairaala 1926-1976. Imatra 1976.
- Veli-Pekka Vahvaselkä: Tiurun Sairaala 1939-1986. Imatra 1987.
- Sven Hirn: Imatran tarina. Imatra 1978.
- Kymen-Mikkelin tuberkuloosipiirin kuntainliiton vuosikertomukset
- Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan uutisrakennusten työ- ja aineselitys. Jalmari Lankinen. Kirjapaino Oy, Ilmarinen Viipuri 1937
- Hilding Ekelund: Uudenaikaiset rakennukset, Sairaalat. Teoksessa Rakennustaide ja rakennustekniikka. Keksintöjen kirja. Porvoo 1938
- Raija-Liisa Heinonen: Funktionalismin läpimurto Suomessa. Taidehistorian lisensiaattityö. Helsingin yliopiston taidehistorian laitos 1978
- Nomination of Paimio Hospital for Inclusion in the World Heritage List. Museoviraston rakennushistorian osaston raportteja 13². Toimittajat Margaretha Ehrström, Sirkkaliisa Jetsonen ja Tommi Lindh. Helsinki 2005. <http://www.nba.fi/tiedostot/c760469d.pdf> . Luettu 10.12.2010.
- Niilo Pesonen: Terveiden puolesta sairautta vastaan. Terveiden- ja sairaanhoito Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Helsinki 1980
- Pitäjänkartta 4112 02 Jänhiälä. Maanmittaushallitus painettu 1945.
- Peruskartta 4112 02 Jänhiälä. Maanmittaushallitus painettu 1971, 1983.
- Jari Ropponen: Joutsenon historia. Jyväskylä 1997
- Savolin, M: Tuberkuloosin vastustaminen. Valtiotieteiden käsikirja. Aakkosellinen tietoteos. Neljäs osa. Helsinki 1924
- Suomen Ilmatieteenlaitos, Raportteja 2009:8, Suomen maakuntien ilmasto.

Painamattomat lähteet:

- Kymen-Mikkelin tuberkuloosipiirin kuntainliiton arkisto (nykyisin Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden hallussa)
- Kymen-Mikkelin tuberkuloosipiirin kuntainliiton liittohallituksen ja liittovaltuuston pöytäkirjat
- Tiurun sairaala- ja asuinrakennusten piirustukset Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden arkistosta
- Etelä-Karjalan Tuberkuloosiparantolan työ- ja pääpiirustusten kopiot sekä muutospirustukset Joutseno-talon arkistosta
- Etelä-Karjalan museon kuvakokoelma
- Ritva Hulkkosen valokuvakokoelma Tiurusta 1930-luvulta 1950-luvulle.
- Kopio isojakokartasta vuodelta 1833. Maanmittauslaitos/ Kaakkois-Suomen maanmittaustoimisto, Kouvola.
- Pitäjänkartta 1800-luku.
- Etelä-Karjalan sairaanhoitopiiri; Tiurun ja Rauhan uudelleenkäyttö. Jaakko Pöyry Group, Maa ja Vesi Oy 1999.
- Pirita Reinikainen: 43. Sotasairaalaissa hoidetut puolustusvoimien psykiatriset potilaat ylimääräisten harjoitusten ja talvisodan aikana. Suomen historian Pro gradu – tutkielma. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, historian oppiaineryhmä. http://publications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20100023/urn_nbn_fi_uef-20100023.pdf 2010
- Rauhan Tuberkuloosiparantolan puutarhasuunnitelma. Bengt Schalin 1940.
- Rauhan ja Tiurun entiset nuoret –nettisivusto. Lauri Pietiläinen

Haastattelut (2011)

- Ritva Hulkkonen (o.s. Jaakkola)
- Nils-Erik Nummelin
- Paavo Latvakangas

- Marjatta Huttunen
- Harri Räikkönen
- Jaakko Suominen
- Ismo Karvinen
- Ilmari Jaakonmäki
- Matti Hakulinen

Kiitokset Joutsenon vastaanottokeskuksen henkilökunnalle, erityisesti konsulttia tiloissa kierrättäneelle Aino Siekkiselle ja kalusteita jo aiemmin tutkineelle Atro Ruotaselle. Lisäksi kiitos Lappeenrannan kaupungin teknisen toimen Harri Räikköselle, joka on ollut Tiurun sairaalan rakennusmestarina vuosina 1983-90 ja Leila Hyypiälle, joka auttoi korvaamattoman paljon arkistotyössä. Eksoten arkistoissa materiaalin etsimisessä auttoi Matti Järveläinen, jolle kiitokset.

Kiitokset alilääkärien asuinrakennuksen nykyisille asukkaille sekä Etelä-Karjalan allergia- ja ympäristöinstituutin henkilökunnalle, että päästitte konsultin katselemaan rakennuksia ja kerroitte omia näkökohtianne.